

mavi kadın saynur gelendost

gaye cön şakar

■■ HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ

mavi kadın saynur gelendost

Direnışcilere,
Çapulculara
ve
torunum Yaman'a

gaye cön şakar

MAVİ KADIN
SAYNUR GELENDOST
Heinrich Böll Stiftung Derneği
Türkiye Temsilciliği

İnönü Caddesi,
Hacı Hanım Sk. No: 10/12
34439 Gümüşsuyu- İstanbul

+90 212 249 15 54
www.tr.boell.org

Birinci Baskı
İstanbul, Ocak 2014

Deşifre
Gaye Cön şakar
Neval Tan
Tuğba Yürük
Zeynep Durmaz

Editör
İbrahim Günel

Grafik Uygulama
Serdar şakar
Mustafa Turgut

Baskı
Ezgi Matbaacılık - İstanbul
+90 212 452 23 26

ISBN 978-605-87169-8-8

1. BÖLÜM	7
Temizlik Gönüllüleri	8
Teşekkürler	16
Başlarken	17
Saynur'da Gençti	21
İstanbul'a Dönüş	23
Bodrum'a Merhaba	33
Önce Sanatçı	37
1980'li Yıllar, Çevre Hareketi ve Saynur	43
Mavi Yol Yaşayacak Çöp Seferleri	54
Bodrumlu Minik Gönüllüler	64
Türkiye-Yunanistan Dostluk Çalışmaları	78
2.BÖLÜM	90
Saynur'la Tanışıyorum	90
Türkiye, Çevre Eylemleriyle Tanışıyor	93
8 Mayıs Gökova Çıkartması	96
Gökova Sürekli Eylem Kurulu	100
1993 Kurban Bayramı Ziyaretleri	102
Ver Elini Okluk Koyu	111
1 Eylül Dünya Barış Günü Meclis Kapısında	114
Vilayetteki Toplantıyı Basıyoruz	118
Yatağan Termik Santral Mücadelesi	121
Kılıçlar Çekiliyor	123
23 Nisan 1994 Açlık Grevine Gidiyoruz	132
BAÇEP- DAÇE- AKÇEP	155
Greenpeace İle Eylemler	164
Termik Santrallara Karşı Eylemlerimiz Bitmiyor/ Bitirmiyorlar	167
Çevre Gününde Yatağan Santral'i Önüyoruz	169
Başbakan Mesut Yılmaz'a Saynur'dan Mektup	171
Sınırsız Çevre Yolcuları	174
Belediye Başkanları Karşıyor	180
Nihayet Gözaltındayız	182
Kardak Krizine Çözümü de Saynur Buluyor	186
Fethiye Gemile Koyu ve Kelebekler Vadisi Yağmaya Açılıyor	194
Sazköy ve Mumcular'da Çevre Savaşı	197
Eurogold'un Ocağına İncir Ağacı Dikiyor	199
2000'li Yıllara Geldik	200
Muğla'ya Son Hançer	203
Saynur'un İç sesi	213
Saynur'a Tek Mektubum	215
Ne dediler!	219
Resimlerle Saynur Yaşamı	249

Gaye Cn Şakar

1958 yılında İzmir'in Menemen ilçesinde doğdu. Babasının memur olması nedeniyle Türkiye'nin bir çok il ve ilçesini dolaşarak, babasının son görev yeri olan Muğla'ya yerleşti. Muğla'da ve Türkiye'de çevre hareketi ve kadın hareketi mücadelesini 30 yıldır sürdürmektedir. Hak temelli çalışması yaşamı boyunca ilkesi olmuştur.

Kendisini her zaman insanım, kadını, feministim, çevre dostuyum ve babaanneyim diye tanıtmaktan mutlu olur.

Halen Türkiye'nin çeşitli illerinde, *"Kadın Farkındalık Çalışması"* yapmaktadır.

Birçok Sivil Toplum Örgütünde aktif olarak çalışmış ve çalışmakta olan Gaye Cn Şakar, evli, çocuklu ve bir torun sahibidir.

gayeconsakar@gmail.com

Gökova... Kerme Körfezi... Antik Keramos kenti, bükler, ormanlar, çam kokan, ardıç kokan, günlük kokan rüzgarları...¹

Koca Balıkçı, Azra ana, Sabahattin Reis... Mavi Yol, Tarih, Doğa, Canlıların yaşama hakkı.

Sonra, tüm haklara saldırı... Ve haksızlığa karşı direniş...

İlkin yöre köylülerinin o yürekli haykırışı, sonra tüm yurt ses verdi.

Yurttaş sorumluluğunu bildi. Sesler çığlık oldu...

Ama verilen sözler tutulmadı...

Devlet sözü bile!...

Sıgla'nın, Ardıç'ın, Mavi'nin canı acıdı. Ak martılar çıgırmıyor...

Yastalar mı ne?...

Yalnız doğaya mı, Demokrasiye de meydan okuyan o inat anıtı, hukukun üstünlüğünün de üstüne, inatla dikilmişliğinin gücünü nereden alır ki? ...

"Bakanlar Kurulu Kararıyla zehirleniyoruz" diyor, sevgili Özcan ve "Henüz son söz söylenmedi" diyor!....

Bu cinayetin hesabı mutlaka sorulur....

Bu kararları verebilenler, halk divanında yargılanacaklar ve Halk'ın vicdanında mahkum olacaklardır.

Buna dayanabilecekler mi acaba?...

Bu kavga ne zaman biter, bilinmez, Ama bildiğim şu ki bu direniş sürecek.

Bu kavga, demokrasi, hak, hukuk ve İnsan'ın Doğa'nın, tüm canlıların yaşama kavgasıdır.

Direnişe devam.....

Sonsöz, yüreği yetenlerin olacak.

Saynur Gelendost

1 1997 yılında Muğla'lı gazeteci Özcan Özgür'ün yazdığı "Bitmeyen Kavga Gökova" kitabının önsözü

TEMİZLİK GÖNÜLLÜLERİ²

Bazen kendime kızdığım olurdu. Hiç mülkiyet hırsım olmadığı halde bir ev uğruna kendimi ve günlerimi böylesine tükettiğim için. Ama bir kuyuya düşmüştüm. Çıkmak zorundaydım. Yoksa hem emeklerime hem de o güne kadar harcadıklarım yazık olacaktı.

Bütün gün inşaatın başında dururdum. Ustalarla güne başlar, ustalarla azad olurum. Artık giderek kaba sıva kumu ile ince sıva kumunu birbirinden ayırır hale gelmişim.

Bir gün, "bu kadarı da fazla" dedim. İnşaatın dışında kendime başka bir uğraş bulmam gerektiğine karar verdim.

Tam o günlerin birinde Devlet İzbudak'ın evinde, arkadaşlarla yarenlik ederken, kapıdan içeri Saynur Gelendost girdi ve boş oturup, boş konuştuğumuz için bize kızdı.

Böylece Saynur Gelendost, Devlet İzbudak, Tangör Kaygısız, Sümer Kayalar ve ben "Temizlik Gönüllüsü" olduk.

Bugün çok yaygın olan sivil toplum örgütlerinin ilkini 1979 yılında biz kurduk Bodrum'da.

Saynur Hanım başkanımızdı.

Mahalle mahalle, sokak sokak, kapı kapı dolaştık. Neler yapmamız gerektiğini, niçin yapmamız gerektiğini, nasıl yapmamız gerektiğini anlattık.

Bize el vermelerini istedik, yerlilerden. Bodrumlulardan.

2 Olcay Akkent'in Saynur'un ölümünden sonra kaleme aldığı yazı

O zamanlar insanlar böyle örgütlenmelere alışık olmadıkları için bizi yadırgadılar. Küçümsediler. Alay edenler bile oldu. Yılmadık.

Ertuğrul Önüt Bodrum Belediye Başkanı'ydı. Cumartesi sabahları Belediye'nin büyük salonunda toplantı yapardık.

Başkan, her toplantımıza gelir, tüm eleştirilerimizi hoşgörü ile karşılar, bize yardımcı olurdu.

Başlangıçta Bodrumlular da toplantımıza geldiler. Ama sonra, nedense, katılmadılar. Eğer katılmış olsalardı Bodrum bugün çok farklı bir konumda olurdu.

İnsanların "ben bir kişiyim ne yapabilirim" saplantısından kurtuldukları gün yalnız Bodrum'un değil, Türkiye'nin de çok şey kazanacağına inanıyorum.

Temizlik Gönüllüleri olarak Belediye Salonunda yaptığımız ilk toplantıya Dr. Alim Ekinci'yi de davet etmiştim. Neredeyse, hiç uyumadan 24 saat çalışan Alim bey'in birkaç saatini bize ayırması çok önemliydi. Alim bey yalnız gelmekle kalmadı konuşma da yaptı. Bizi hem onurlandırdı hem de yüreklendirdi.

Alim bey pratisyen doktordu. Yedek subaylığını İstanbul'da Heybeli Ada Deniz Hastanesi'nde ağabeyimin yanında yapmıştı. Sırf bu nedenden değil, bugünün moda deyiimiyle, adam gibi adam olduğu için, her derdime derman olmuş, sırasında kulağımı yıkamış, sırasında pansumanımı yapmıştı.

Alim bey, en küçük cerrahi müdahaleden çocuk doğurtmaya varıncaya kadar, Bodrumluya hizmet verdi. Çoğu hastasından para almadığı gibi, ya onlara ilaç verdi ya da ceplerine para koydu.

Artık hayatta olmayan Alim bey, bugün de, küçüğünden büyüğüne kadar herkes tarafından saygı ve sevgiyle anılır Bodrum'da.

Bir yıl Temizlik Gönüllüsü olarak çalıştıktan sonra tekrar Ankara'ya döndüm. Çünkü, bana teklif edilen bir işi kabul etmişim. Ve ben artık bundan böyle yalnız tatil yapmak için gidecektim Bodrum'a. Çalıştığım için bu tatiller kısa süreli olacaktı. Buna rağmen gene de her Bodrum'a gidişimde Saynur Hanım'a yardımcı oldum.

Saynur Hanım zaman içinde yeni gönüllü arkadaşlar buldu. Bulduklarının çoğu benim gibi sonradan Bodrum'a gelenlerdi. Yani baştaki yanlış hep devam etti. "Bizler daha az, Bodrumlular daha çok olursa bu iş yürür" derdim.

Ne yazık ki hep ben haklı çıktım.

Saynur Hanımın etrafında kimselerin kalmadığı günler de oldu.

"Tek başıma çalışıyorum" derdi.

Ben de, "siz tek başınıza bir ordusunuz" derdim.

İçtenlikle.

Onu alkışlayanlar da oldu, alkışlamayanlar da. Takdir edenler de oldu, etmeyenler de. Sevenler de oldu, sevmeyenler de. Bir menfaat karşılığı çalıştığını düşünenler bile oldu. Hatta büyük çoğunluk böyle düşündü. Daha doğrusu Bodrumlu böyle düşündü. Örneğin, "Belediye Başkanı olmak için çalışıyor" dediler.

Binbir zorlukla Çöp Teknesi ve Çöp Evleri yaptırmıştı.

Çöp teknesi yapılmıştı ama içi boştu. Ben de o günlerde üç gün için Bodrum'a gitmişim.. Hemen teknesine koştum. Bana ihtiyacı olabilirdi. Çok sevindi. "Çöp teknesinin içine eşya koymamız lazım. Bodrumlular beni sevmiyor, ama seni seviyorlar. Çarşıya git. Dükkan dükkan dolaş. Gerekli malzemeleri toplu" dedi.

Aylardan Ağustos. Saat 12.00. Güneş tepemde. Çarşıya

gittim. Cemal Uslu'dan başladım. Her dükkana girdim çıktım. Ne istedimse verdiler. Ne verdilerse aldım. Leğen, kova, süpürge, yastık, battaniye, vb.

Götürdüm Saynur Hanıma teslim ettim. Sevindi.

Hiç unutmuyorum, Çilek sokağının başındaki Red Lion Diskosu'nun önünde Mehmet Arda ile Ahmet Arda duruyorlardı. Anlattım. Mehmet bey hemen elini cebine attı. Para çıkardı. 5 lira mıydı yoksa 50 lira mıydı? İşte öyle bir şey verdi. "Siz bununla istediğinizi alın" dedi.

Götürdüm onu da verdim Saynur Hanıma.

"Bana bayrak lazım. Kibare (Uslu) hanıma söyle. Yapıversin" dedi. Ölçüsünü verdi. Biçimini tarif etti.

Tekrar bizim mahalleye gittim o sıcakta. Kibare'ye anlattım. "Ben yapamam parasını vereyim siz bir yere yaptırın" dedi. "Önce bir Saynur Hanımla konuşayım sonra gelir parayı alırım" dedim.

Tekrar tekneye gittim. "Kibare böyle böyle diyor" dedim. Kıyamet koptu. "Bir iş istedim yapamadınız" dedi. O öğle sıcağında dükkan dükkan dolaşıp topladıklarımın hepsi bir anda sıfırlandı.

Her Sonbahar, Türkiye'nin muhtelif yerlerinden gelen gönüllüleri Bodrumlu gönüllülerle buluşturur, kıyıları temizlemek için Gökova'ya götürürdü.

Bunun için bile hoş olmayan şeyler söylendi. "Mehtapta rakı içmek için gidiyorlar" diyenler oldu.

Halbuki onlarca naylon torbaya sıgdırdıkları çöpleri Bodrum'a döndüklerinde Liman'a, Denizciler Kahvesi'nin önüne, yığarlardı. Herkes görsün diye. Saynur Hanımın bitmez tükenmez bir enerjisi, kırılmaz bir inadı, önlenemez bir çalışma hırsı vardı.

Ve bu üç özelliğinden hiç ödün vermedi.

Saynur Hanımın diğeri bir özelliği de takipçi olmasıydı. Görevi verir, peşini bırakmazdı.

İtiraf etmeliyim ki bunaldığım günler çok oldu.

Saynur Hanım sanatçıydı. Gazete kağıtlarından heykeller yapar, bunları sergilerdi. Bununla yetinmez, "Bodrumlu Sanatçılar" adıyla kurduğu toplulukların, yalnız Bodrum'da değil, başka şehirlerde de karma sergiler açmasına öncülük ederdi.

Kendini o kadar "çevreye" adanmıştı ki bu çok sevdiği sanatını bile icra edemediği zamanlar oldu.

Ki bu sergiler, biraz da, onun gelir kaynağı idi.

Termik santrallerin kapatılması yönünde verilen mahkeme kararına uyulmadığı için 1994 yılında açlık grevine başlamıştı. Hiçbirimiz onu durduramadık. 12 gün sürdü. Eğer zamanın Başbakanı Süleyman Demirel ve Kültür Bakanı Fikri Sağlar söz vermeselerdi inadı yüzünden ölecekti.

Ölmedi ama böbreklerine çok zarar verdi.

Saynur Hanım çoğunu kendi istediği için, ama pek çoğu da kendisinden istediği için, birçok sivil toplum örgütünün kuruluşuna ve eylemlerine katıldı.

Bazılarının sözcüsü oldu.

Başta onunla alay edenler sonra kendilerine de lazım olduğunda ondan yardım istediler.

Hiç gönül koymadı.

Her doğru bildiği davanın arkasından koştu.

Uzun mesafe koşucusu gibi koştu.

Kalbine yenik düşene kadar.

Abdi İpekçi Barış Ödülü'nü en çok hak edenlerdendi.

Her 23 Nisan Çocuk Bayramı'nda, Yunanlı çocukları davet ederdi Bodrum'a.

Az iş değildi.

Gönüllüleri toplamak. Hepsine görev vermek.

Önce yerel yönetimi ikna etmek. Sonra bedava otel, bedava lokanta, bedava araç bulmak.

Dükkanları dolaşmak. Hediye toplamak.

Onları misafir çocuklara eşit olarak dağıtmak.

En önemlisi o çocukların sorumluluğunu taşımak.

Ve bu eylemi yıllarca sürdürmek.

Saynur Hanım bir Fenomen'di.

"Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır" derler.

Doğrudur.

Ama burada pek de alışık olmadığımız bir durum söz konusudur.

Saynur Hanımın arkasında, eşi Can Gelendost vardı.

2 Mart 2003 günü, Saynur Hanım Bodrum'da öldüğünde ben İstanbul'daydım.

Cenazesine gidemedim.

ÇEKÜL aracılığı ile adına yedi tane ağaç diktim.

Temizlik Gönülleri'nin ilk beş kurucusu olan bizlerin isimleriyle.

O ağaçlar her yıl biraz daha büyüyorlar.

OLCAY AKKENT

SAYNUR İÇİN...

Aradan geçen bunca yıldan sonra Saynur için bir kitap yazılacak ve ben ona önsöz yazacağım aklıma dahi gelmezdi. Ancak Gaye'nin inatçılığı ve olağanüstü gayretleri ile oluşan bu kitap, sadece Saynur'u anlatmıyor. Aynı zamanda Türkiye Çevre Mücadelesi'ne de ışık tutuyor. Bugün bu ülke, Gezi ruhu diye bir şey ile tanışmışsa ve iktidar bu ruhun travmasını hâlâ üstünden atamamış ise bunun ilk adımlarını bu kitapta bulacaktır. Bugün köylüler özellikle de kadınlar HES'lere, termik santrallara, nükleer santrallara karşı dik duruyorsa, ağaçlarına, sularına, börtü böceklerine sahip çıkıyorsa, bunlarda Saynur'un ve iki elin parmaklarını geçmeyecek sayıdaki yürekli eylemci arkadaşlarının mücadele izlerini bulacaktır.

Bugünün kavramları arasında yer alan ve sıkça kullanılan "Sürdürülebilirlik" in ete kemiğe bürünmüş halini görmek isteyenlerin, bu kitapta anlatılan ve yıllarca ara vermeden kesintisiz sürdürülen eylemlere bakması yeterli olacaktır. Daha da somutlamak gerekirse, bugün "aktivist" olarak anılan Saynur, zamanında ise "eylemci" denen eylemcilerin kendilerini en iyi ifade ettiği grubun adını burada anmakta yarar görürüm. Gökova Termik Santralına karşı yapılan eylemleri bir araya toplayan grubun adı, "Gökova Sürekli Eylem Kurulu" olarak konmuştu. Bu kurulun katılımcıları olarak günümüzde sadece Gaye ile ben kalmış olsak da etkinliği ve açıklamaları hâlâ daha dikkate alınıyor.

Saynur'la yapılan eylemlere baktığımızda, otoriteye, hiyerarşiye doğa adına başkaldırı hatta isyan görülecektir. Saynur, bunu şöyle sloganlaştırmıştı: "Eylem izinli yapılmaz, izinli olursa da bu eylem olmaz." ama bu aynı zamanda otoriteyi temsil eden bakanlar ve bürokrasinin yetkili temsilcileri ile yine doğa adına,

evre adına işbirliği yapılmasında bir engel teşkil etmemişti. Bunların en güzel rneği Gökova p Seferleri ve sonucunda yapılan çöp evleri projesidir. Zaten amaç da kamunun evre duyarlılığını arttırmaktır. Bu ihtiyaç bugün de kendini yakıcı bir biçimde hissettiriyor.

Katılımcılık kavramı da Saynur ile “etkin katılımcılık”a dönüştü. Yetkin bir şekilde ve yüksek bir sesle karar süreçlerine katılma talebi yükseltildi.

Okurların bu kitabı bir de bu gözle okumalarını salık veririm. Bugünkü evre koruma, doğayı sahiplenme mücadelelerinin ilk kıvılcımlarının anlatıldığı, bu işleri yapanlara o dönemde de ”bir avuç çapulcu” dendiğini unutmadan, bir bireyin istendiğinde nasıl etkin bir hale gelerek toplumu ve karar vericileri bu denli etkisi altına alabileceğinin anlatıldığı bu kitap, evre için, doğa için mücadele eden, sahibi olmayanların sesi olanlara armağan olsun...

REŞAT UYGUN

TEŞEKKÜRLER

10 yıl üzerinde çalıştığım, ancak neredeyse son 3 ayda yazdığım elinizdeki kitapta sizlere Saynur Gelendost' u anlatmaya çalıştım. Çok zordu Saynur' u anlatmak. Biyografisini çok aşan bir kadındı. Ama 4 Mart 2003 tarihinde Saynur' a ve kendime verdiğim sözü tuttum.

Elinizdeki kitap sadece benim yazdığım bir kitap olmadı. Saynur' la yaşamlarının bir yerlerinde yolları keşişen herkesin ortak bir çalışmasıydı. Ben sadece kaleme aldım.

Kitabın hazırlık çalışmasında Saynur' la ilgili kapısını çaldığım, bana hem yüreklerini, hem anılarını açan herkese,

Kitabın basılması için bana yıllardır destek veren Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilci Dr. Ulrike Dufner ve tüm çalışanlarına,

Yazım aşamasında ise gece gündüz arayarak bilgilerimi tazelediğim, bana bıkmadan usanmadan cevap veren ve kitabın önsözünü yazan Reşat Uygun' a, Olcay Akkent' e ve Serhat Gelendost' a, Olcay Akdeniz' e, Erol Soğancı' ya, Özcan Özgür' e, Melda Keskin' e, Hilmi Çamurdan' a, Umur Gürsoy' a, Özgür Gürbüz' e, gecenin bir zamanı arayarak rahatsız ettiğim ve burada adını unuttuysam özürlerimle birlikte tüm çevreci arkadaşlarıma,

Kitabımın hazırlık aşamasında görüştüğüm kişilerin kaset çözümlerini yapan Neval Tan ve Tuğba Yürük' e, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi' nde Yüksek Lisans yapan ve tezini Yeşiller ve Saynur Gelendost üzerine yazan, bana her konuda desteğini esirgemeyen Zeynep Durmaz' a,

Yıllardır Saynur ve kitap ikilisini hiç bıkmadan dinleyen, bana destek olabilmek için ellerinden geleni yapan annem Feriha Cön' e, oğlum Berk Ük' e, ablam Müjde eniştem Mehmet Fermanlıgil' e, Ayşe Köleoğlu' na, tüm aile bireylerime,

Kitabın hem hazırlık aşamasında, hemde yazım aşamasında destek olan, editörlüğümü de üstlenen, benim tüm tembelliğime rağmen beni motive ederek kitabı bitirmeme neden olan İbrahim Günel' e,

Gecelerini ayırarak kitabın son haline gelmesi için mücadele veren can arkadaşımız Mustafa Turgut' a,

ve sevgili eşim, yol arkadaşım Serdar Şakar' a...

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞLARKEN...

Siz hiç yıllarca yol arkadaşlığı yaptığınız en yakın dostunuzu öldükten sonra tanıdınız mı?

Onunla neredeyse 10 yıl her gün konuşup, görüşmeme rağmen çocukluğu nasıldı, gençliği nasıl geçmişti, hiç bilmiyordum. Çünkü, onunla konuşurken hep satır aralarında anlattıkları ile yetinmeyi bana ve çevresindekilere yine kendisi öğretmişti. Her ne kadar en yakın arkadaşınız da olsa, Saynur'a özel yaşamı ya da geçmişi ile ilgili soru soramazdık. Ben de Saynur'u ancak öldükten sonra tanıdım.

Saynur Gelendost'un yaşamının son aylarında hasta olduğunu biliyordum, ancak çok sevdiğiniz birine hele ki bu insan herkese mal olmuş, yaşını almış olmasına rağmen mücadeleyi hiç bırakmamış biri ise onu ölümsüz zannedersiniz ya, bende de aynı o duygu vardı.

Saynur'u 2003 yılının Şubat ayında Bodrum Devlet Hastanesi'nde ziyarete gittiğimde, onu hastane yatağına yakıştırmamıştım ama hastalığının kalple ilgili olduğunu bildiğim için, bir taraftan da korkmuyordum değilim.

Her gün sevgili eşi Can Gelendost'u (Can Baba) arayarak durumu ile ilgili bilgi almaya başlamıştım. Genelde sabahları saat 10.00'da arardım. Saate bakar, *"tamam, şimdi doktor odasından çıkmıştır"* derdim ve Can Baba'nın telefonunu çevirirdim. Bir sabah, ki sanırım şubat'ın son günleriydi, Can Baba'nın ağlamaklı sesi bana *"O'nun için lütfen dua et Gaye"* dedi. İşte o zaman ben hastalığın ne kadar ciddi olduğunu anlamıştım, ama bir türlü Saynur'un ölebileceğini kendisine konduramıyordum. O kadar inanmıyordum ki, bana telefon ederek Saynur'un sağlığı ile ilgili bilgi almak isteyenlere, onun çok iyi olduğunu söyleyebiliyordum.

Ve 2 Mart 2003 Pazar sabahı saat 10.10'da Can baba'yı aradığımda, *"5 dakika önce Saynur'u kaybettik"* dedi.

O telefonun başında kala kaldığım dakika ne kadardı,

bilmiyorum ama tek düşündüğüm Saynur'u ne kadar tanıdığım ve onunla hem yapacak, hem de konuşacak çok konumuzun var olduğuydu.

O anda Saynur'u tanımadığımı fark ettim..

İşte bu kitap, yıllarca yol arkadaşlığı yaptığım Saynur Gelendost'u ölümünden sonra tanımaya başladığımın hikâyesidir.

Saynur Gelendost kitabını hazırlayarak sizlerin karşısına onun yaşamından kesintilerle çıkarmak 10 yılını aldı. Kitabı yazmaya, o bu dünyadan göçtükten iki gün sonra, yani 4 Mart 2003 tarihinde karar vermiştim ama Saynur Gelendost gibi bir kadının kitabı nasıl yazılır ve o nasıl anlatılırdı? Düşüncemi herkesle paylaşmaya başladım, ancak dediğim gibi Saynur nasıl anlatılırdı?

“Gerçekten onu yaşamak gerekiyor” diyerek dört yıl beklemede kaldım, bu arada Saynur'u tanıyan herkesle bu işi nasıl yapmam gerektiği konusunda sohbetlerimi de sürdürüyordum. Ayrıca en önemli konu, bu kitabı kimin yazacağıydı. Benim o güne kadar yazdıklarım, kendi konularıyla ilgili bir iki gazete ve dergi yazısıydı. Kısaca bu kitabı yazacak ben değildim. Sonunda Saynur'la ilgili (Saynur'un sağlığında da kendisine hep *“Saynur”* denmesini istediği için bu hitapla yazacağım) gereken verileri toplayarak bu işin uzmanına teslim etmeye karar verdim.

Onu anlatmak için yaptığım görüşmelerde ortaya çıkan sonuç ise kitabı benim yazmam gerektiği oldu. Çünkü bu duyguyu ancak Saynur'la yol arkadaşlığı yapmış birisinin verebileceği, birçok görüşmeci ve yazar tarafından önerildi. Ben bu görüşmeler sonrasında Saynur'u tüm kuşaklara anlatmak çabasıyla kitabı yazmaya karar verdim ve yola çıktım. Öncelikli çabam, bu kitabı yazmak için gerekli olan desteği nereden bulabileceğimdi?

Kadın ve çevre hareketi üzerinden birçok konuda destek aldığımız Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'ne bu projemi anlattım. Kabul alır almaz da yine çevre hareketinden tanıdığım gazeteci İbrahim

Günel’le birlikte saha çalışmamıza başladık. “Saynur’u sonradan tanımak” olarak nitelendirdiğim zamanlar ise tam da bu saha çalışmasını yaptığım yıllara denk düşmüştü.

Çocukluğunu, gençliğini, yaşamını, dostlarından arkadaşlarından dinleyerek anlatmaya çalıştığım, tanınmasını istediğim bu “*direnışçi kadını*”, bu süreçte aslında kendim de tanımış oldum. Adana’dan başlayarak İstanbul, İzmir, Ankara, Muğla illerini dolaşarak görüşmelerimizi sonlandırdık. Saynur’a ilişkin arşivimiz ise ölümünden birkaç ay sonra kitap fikrini paylaştığım eşi Can Gelendost’un bana yardımcı olacağı düşüncesiyle vermiş olduğu gazete haberleri, fotoğraflar, kişisel belgelerinden oluşuyor.

Bu görüşmeler sırasında ise Saynur’a ilişkin arşivimiz kendiliğinden epeyce genişlemiş oldu. Bu sorularla dolu hikayeye ilk adımı atarak başlamıştım, ancak bir süre kendi çalışmalarımın dolayı ara vermek zorunda kaldım. Yalnız, bu ara verme süresinde dahi sürekli olarak Saynur’la ilgili, onu yazmaya, anlatmaya yönelik sorularım hiç bitmedi. Çünkü Saynur, hayatımın her alanında, yaşamımın içerisinde bir şekilde de olsa karşıma çıkıyordu. Aslında onsuz olduğum yıllar, belki de en çok kendisi ile olduğum yıllar olmalıydı.

Bu sorularla geçen aradan sonra tüm görüşmeler, arşivin taranması ve ilk cümleyi yazmanın zorluğunu üzerimden attıktan sonra, kitabı yazmaya başladım. Kitabın birinci bölümünde Saynur’un gençlik yılları, İstanbul’daki yaşamı ve Bodrum’a gelişi, görüşmeler üzerinden sizlere aktarılıyor. Tanışmamıza da denk düşen “*Çevre Hareketi*”nde ki rolü, bu konuda yaptığı girişimler, Mavi Yol Yaşayacak Çöp Seferleri, Termik Santrallerle mücadelesi, Bodrum Gönüllüleri ve eylemleri, Türk-Yunan Dostluk Çalışmaları ikinci bölümü oluşturuyor.

İkinci bölüm belki de bu kitabın bel kemiği. Çünkü Saynur’u bizimle tanıştıran, herkesin onu tanımmasını sağlayan özelliği direnişçi ruhuydu. Çevre hareketine

emek vermiş kadın eylemci olan Saynur'u aslında bu bölümdeki hayatı tanımlıyor.

Türkiye'de ve Yunanistan'da çevre hareketinin temsilinde, yürütülmesinde emeği geçen "*Çevre Ana*" olarak bilinen kadın eylemci Saynur Gelendost'un mücadeledeki yeri onu değerli kılıyor.

Saynur'u tanıdıktan sonra bende bıraktığı en derin izi, söyleminin ve eyleminin bir olmasıydı. Yani, hem "*göründüğü gibi*" hem de "*olduğu gibi*" olmasıydı. Ağzından çıkan her söz mutlaka yerine getirilecekti. Termik santrallerin kapatılması için yattığı ölüm orucu – ki; dünyada başka örneğine rastlamadık,- açlık grevi önerisine "tamam" demesiyle başlamıştı. İşte sadece bu özelliğinden dolayı bile gelecek nesillerin onu tanıması benim için çok önemliydi.

Saynur'u tam olarak tanımanız, kitabın sonunda o öldükten sonra bakanların, belediye başkanlarının, yol arkadaşlarının bu direnişçi ruhunu asla bırakmayan kadın için söyledikleri ile olacağını düşünerek, keyifli okumalar diliyorum.

TEŞEKKÜRLER...

Gaye Cön Şakar

SAYNUR DA GENÇTİ...

Saynur Gelendost 10 Mayıs 1930 tarihinde İstanbul'da Küçüksu'da doğdu, yani İstanbul Boğazı'nda... Babası Emrullah Apak, Deniz Yolları'nda iyi bir mevkide çalışıyor, anne Nerime Apak çok otoriter ve ciddi bir ev kadınıydı. Saynur'un çocukluk yılları kendisinden dört yaş büyük ağabeyi İbrahim Ethem Apak ile Küçüksu'da derenin kenarında haylazlık yaparak, komşu bahçelerden incir ve ceviz çalmakla geçmişti. Saynur'un küçüklüğünden itibaren onu veremden kaybedene kadar en iyi arkadaşı hep ağabeyi olmuştu. İbrahim Ethem bey, Saynur son nefesini verene kadar onun tüm yaşamını etkisi altına almış, ağabeyinin gerisinde bıraktığı tüm izler onu ömrü boyunca etkilemişti.

Saynur Gelendost'un sanatçı ruhu, resme başlaması babasının görevi nedeniyle İzmir'e tayin olması ile başladı. Baba Emrullah Apak, İzmir Pasaport İskelesi'nin reisliğine atanmış, evleri deniz üzerinde son derece "romantik" olarak tabir edilen bir yerdedi. Saynur yıllar boyunca İzmir'i unutamadı, her fırsatta bu kente gitmek için zemin hazırladı. Çünkü, gençliğinin en güzel yılları İzmir'de geçmişti.

1991 yılının Mozart yılı olması nedeniyle Gazeteci-Yazar Yaşar Aksoy Yeni Asır gazetesinde beş gün yayımladığı "Karantina Yazlarında"³ İzmir'in Karantinası'nı, Karantina orkestrasını, bu izlerin Saynur ve ağabeyi Ethem üzerindeki etkilerini, onların İzmir üzerindeki etkilerini şöyle anlatıyor:

"O yıllarda konservatuar yoktu. Ancak Karantinalı aileler çocuklarına küçük yaşta müzik eğitimlerini verirlerdi.

3 Karantina 1844 yılında Avrupa ve Asya'da insanları kırıp geçiren veba ve kolera hastalıkları yaygınken, gemilerle İzmir'e gelenler, Hamidiye Camii'nin önündeki tahta iskelede indirilip şimdiki Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi'nin yanındaki iki katlı binada karantina altına alınır, kente girmelerine 7 günlük bir incelemeden sonra izin verilmiş. Karantina bu özelliğinin yanı sıra İzmir'in en önemli, tarihi semtlerinden biriydi. Semtin kapsamına bakacak olursanız, Hamam Sokağı'ndan başlayıp, Hatay'a doğru, Murat Reis'e çıkan, oradan Özel Türk Koleji'ni de kapsayarak Köprü'ye kadar inen bölge. Öyle büyük değerler, öylesine kıymetli insanlar, sporcular yetiştirmiş ki, pek az semte nasip. Adının niye değiştirilip de Kokaryalı'dan (şimdiki Güzelyalı) Küçükyalı'ya değiştirilmesine niye lüzum görmüşler, anlamak mümkün değil. Karantinalılar hala eski isme sadık kalıyor, yaşları 40'ın üzerinde olanlar hala "Biz Karantinalıyız" diyor, övünüyor

Karantina orkestrası kuruldu o yıllarda. Ve önceleri evlerde çalışmalar yapan orkestra, daha sonra Karantina Halkevi'ne taşındı. Şimdiki Köşk sineması olan Karantina Halkevi'nin dili olsa da anlatsa...

Ben viyolonsel Halkevi'nde Ahmet Hoca'dan öğrendim. Bodrum'lu ünlü ressam Saynur Gelendost da o yıllarda Karantinalı idi ve viyolonsel çalardı. Saynur dostumuz sanırım Karantina'sını hiç unutmamıştır. O günleri unutmak kolay mı? İmbata çizilmiş bir uçuk peyzaj gibi, gözlerimin önünde canlanıyor, şipşirin Karantina'mız...

Halkevi'nin önünde genç delikanlılar akşamüzeri kur yapmak için boy gösterirlerdi. O zamanlar Bob-Stil modası vardı. Karikatürist Ramiz ve Cemal Nadir'in çizdiği Bob-Stil tipleri gibi. Moda öncüsü Saynur Gelendost'un ağabeyi Ethem Apak dostumuz bu stilin öncülerindendi. Tipi ile yaşatırdı. Tiril tiril gömlekler üstünde, janti pantolonlar ve gıcır gıcır ayakkabılar...

Jest, mimik ve centilmenlikte sanki Marlene Dietrich filmlerinden kopup gelmiş hüznü bir jöndü. Ne yazık ki genç yaşta kaybettik. Babaları ise Deniz Yolları Müdürü Emrullah Apak beydi. Körfez ondan sorulurdu, saygın ve yakışıklı bir kişiydi. Pasaport'taki liman işletmesinin tam deniz kıyısındaki, köşede şato tadındaki lojmanın dili olsa da anlatsa...⁴

Evet Saynur Karantinalı günlerini hiç unutmamış. Yazıların yayımlanması üzerine Yaşar Aksoy'a bir mektup yazarak o yıllarını anlatmış:

⁴ Bu anlatımlar Karantinalı günleri yaşayan Nejat Karar'a aittir

“Sevgili Dost Merhaba,

Karantinalı yıllarım, yaşantımın en unutulmaz kesiti olarak, tüm canlılığı ile yaşar içimde... İzmir'e gelişimde yokuşlarında adım adım dolanıp, bir iki köşesinden gayrı, artık Karantinaca hiçbir şey bulamadığım için, gözlerimi içime çevirip, tüm güzelliklerini orada seyredirim hep.

Ama sen yazularınla, içimde yaşayan o yılları, Karantinalı dostlarla bütünleştirerek yaşattın yeniden. Ağlamamak mümkün mü?

Değerli dostum Nejat Karar 'İmbata çizilmiş uçuk bir peyzaj gibi' diyor... Hatta, canlı bir peyzaj gibi hep... Hele müzik ve resim derslerimiz... Atölye çalışmaları... Sevgili hocamız, 'Abit hoca' dediğimiz, ressam Abidin Elderoğlu ile değerli hocamız, Ali Rıza Hiti'nin, bizi ilk peyzaj çalışmasına çıkardığı İnciraltı'nda çizdiğimiz kuru zeytin ağacına, gözüm ve gönlüm nasıl da takılıp kalmışsa, hâlâ rölyeflerimde sanki bir simge gibi, aynı zeytin ağacını tekrar tekrar yapar dururum.

Artık, o kuru zeytine mi, yoksa hayatımın en anlamlı yıllarına mı takılıp kalmışım, bilinmez... Sevgili Yaşar, o güzellikleri, sevgiyle harman edip, tüm canlılığıyla yaşattığın için, değerli dostum Nejat Karar'a ve sana, sevgiler... sevgiler... Saynur Gelendost-Bodrum"

İstanbul'a Dönüş

Tekrar ailecek İstanbul'a döndüklerinde, 1950'li yılların başıydı.

İstanbul Kadıköy'deki Yoğurtçu parkının karşısında iki katlı bir ev alarak oraya yerleşmişlerdi ve uzun yıllar da orada yaşadılar. İki katlı ahşap binada, Saynur Gelendost'un belki de gençliğine ait en sıkıntılı yılları geçti. Saynur, anne ve babasını arka arkaya veremden kaybetti ve ağabeyi ile baş başa kaldı. Bu yüzden ağabeyine çok düşküdü ve onu çok seviyordu. Anne ve

babasının sağlığında, ağabeyi geceleri geç geldiğinde, babası uyanıp kızmasın diye, saatlerce camda onu bekledi. Geceleri camda, sürekli “ağabeyim Şimdi bundan inecek” diye tramvayları saydı. Ta ki son tramvay gelene kadar. Ağabeyi hep son tramvaydan iner, Saynur da ona sessizce kapıyı açar “sen neredesin” bile demeden yaturırdı. Ağabey İbrahim Ethem bey, o yıllarda sigortacılık yapıyordu. Saynur da devamlı kendisine ve arkadaşlarına dikiş dikiyordu. En güzel ve modern kıyafetleri, arkadaşları önce onda görürdü.

Saynur, 1955 yılında ABD’de tahsilini tamamlayan, Isparta’nın Gelendost ilçesinden Sadrazam Hüseyin Avni Paşa’nın ve Adliye Nazırı Fuat beyin torunu, retmen Sadi bey’in oğlu Can Gelendost ile (Can baba) evlendi.

Can Gelendost, bir gün arkadaşlarıyla araba ile gezerken onlardan birisi “ben Şurada bir arkadaşım ile görüşmek istiyorum, biraz durabilir misiniz?” dedi ve bir evin zilini çaldı. Kapıyı, o zaman resim yapan ufak tefek elleri boya içinde bir kız açtı. Saynur’un bu doğal hali Can Baba’yı çok etkiledi. İlk görüşte Saynur’a aşık olmuştu. Saynur’un ise üzerine aldığı sorumluluk nede- niyle hiç aklından özel bir arkadaşlık geçmiyordu, o

zamanlar. Bir yandan ağabeyinin hastalığı ile ilgileniyor, bir yandan ev düzenini sağlıyordu ama o da Can Baba’nın etkisinde kalarak flört etmeye başladı ve hemen evlendiler.

Can Gelendost elektrik, elektronik mühendisi olarak yıllarca Mobil’de yöneticilik yapmıştı. Ağabeyi Ethem

bey ise Saynur'dan daha önce evlenmişti ve 1954 yılında bir oğlu olmuştu, Serhat... Serhat, Saynur için çok kıymetli olduğundan Can Baba ile evlendiklerinde de Yoğurtçu'daki ahşap evin alt katına yerleşmişlerdi. Zaman zaman annesinin önüne geçerek, Serhat'ın eğitimi ile Saynur ilgileniyordu. Serhat Gelendost o yılları şöyle anlatıyor:

“Daha dört yaşındaydım, başparmaklarımı üst üste koyar söz mü derdi? Ben ne demek olduğunu bilmiyordum, 'söz mü, ne demek?' O günlerde, yani sözün ne olduğunu o yaşlarda bana öğretti. Verilen sözlerin tutulması gerektiğini, ben Saynur'la birlikte dört yaşında öğrendim ve o günden bugüne kiminle iş yapacaksam beyana önem veririm. Saynur için bu çok önemliydi.”

Saynur evlendikten kısa bir süre sonra, ağabey Ethem'e de tıpkı anne ve babası gibi tüberküloz teşhisi kondu. Ağabey Ethem bey, tedavisi sırasında yaklaşık 11 ay hastanede kalıyor, bir ay eve çıkıyordu. Saynur için ağabeyinin eve geldiği o bir ay, en şenlikli ve mutlu günlerdi.

Saynur o zamanlardan elebaşıydı. O yıllarda İstanbul'da kışlar çok çetin geçiyor ve çok kar yağıyordu. Gece geç saatlerde Yoğurtçu'da parkın önünden dönerek köprü üzerinden geçen tramvay, karlı günlerde zaman zaman raydan çıkıyordu, bu sesi duyan Saynur ve ağabeyi de hemen koşturup, tramvayı rayına sokma çalışmalarına katılırdı. Mahallede evler ahşap olduğu için sık sık yangınlar çıkıyordu. O olaylara da en önde, hemen Saynur ve ağabeyi koşturuyordu. Serhat'la, Can Baba da gönüllü itfaiyecilerin koşuşturmasını arkalarından gülererek izliyordu.

1960'lı yıllar, verem salgınından çok korkulan zamanlardı. O nedenle de Saynur hastaneden eve geldiğinde, Can Baba ile Serhat'a bu *“ince hastalık”* bulaşmasını diye kapının önünde tüm kıyafetlerini çıkarır, içeriye öyle girerdi. Ayrıca, hastaneye giderken giydiği kıyafetlerini de kaynatıyordu. Saynur, ağabeyi

Ethem bey hastanede yattığı tüm aylarda neredeyse her gün onu ziyarete gidip, bu işlemleri her seferinde tekrar ediyordu. Buna Serhat'la birlikte hastaneye gittiği günler de dahildi. Saynur yeğeni hasta olmasın diye öyle bir

izole etmiş ki; Serhat, *“O günlerimi babamdan ayrı geçirdim. Bunun da nedeni, hem babamın hastalığı hem de Saynur'du. Çünkü hastalığı kaparım diye babama ya k l a ş a m a z d ı m .*

Düşünün ben babamın ne yaptığını değil, Saynur'un ne yaptığını çok iyi biliyorum” diye anlatıyor. Serhat'ta babasının hastalığı, onu uzaktan izlemek derin etkiler bırakmıştı.

Saynur, yaşamı boyunca temizlik konusunda daima hassas oldu. Çünkü eve alınan her türlü eşya, yiyecek, giyecek kullanılmadan önce kaynatılıp, cilaları çıkana kadar temizlenip, öyle kullanılıyordu. Hatta bir gün arkadaşı, Can Baba'ya aldığı kravatı, kaynatılmadan aynı gün taktığını görüp *“Saynur, Can'ın kravatını kaynatmamışsın, alındığı gibi taktı”* deyince, Saynur çok sevdiği bu arkadaşına biraz kırıldı.

Saynur için, ağabeyini veremden kaybettiği 2 Mart 1963 tarihi, hayatının bittiğini düşündüğü gün olmuştu. Etrafındaki arkadaşlarının ve Can Baba'nın tesellileri hiç fayda etmedi. O dönemde içine kapandı, hatta doktor desteği bile bu üzüntüsünü azaltmaya yetmedi. Serhat'ı iyice hayatına soktu ve sevgisi bölünmesin diye de kendisi çocuk yapmaktan vazgeçti. Ağabeyine düşkünlüğünü ve sevgisini Serhat'ta gidermek istedi. Serhat'ı daha sonraki yıllarda nüfuslarına alarak, bu düşkünlüğünü ana, baba olarak perçinledi.

Ağabeyinin ölümünden sonra oturdukları evi de terk ederek, müteahhide verdiler ve Moda'ya taşındılar.

Bodrum'a gelene kadar olan süreyi Moda'da geçirdiler. Saynur'un eski evlerini müteahhide verip Moda'ya taşınmalarının nedeni de ağabeyini anımsatacak tüm geçmişi geride bırakmak istemesiydi. Saynur, bu nedenle bile uzun süre aynaya bakmadı. Çünkü ağabeyine çok benzediği için aynaya her bakışında onu görüyor gibi hissediyordu. Sırf bu yüzden burnundaki bir başka sorun nedeniyle de iki kez ameliyat oldu. Bu ameliyatlar sonunda ağabeyine olan benzerliğinin bir nebze de olsa ortadan kalktığını düşündü.

Beş yaşında anne ve babası ayrılan yeğen Serhat da günlerini Saynur ile Can Baba'nın evinde geçirmeye başladı. Moda'ya taşınma günlerini Serhat şöyle anlatıyor: *"O zamanda bir Selçuk halamız vardı bizim, Saynur'un arkadaşlarından, onun evinde kaldık bir müddet. Barış Manço'nun köşkünü bulduğu Yusuf Kamil Paşa Sokak'taydı. Ondan sonra onun üst katı boşaldı. Üst kata geçtik. Zaten alt katta Selçuk hala, biz, bizim üstümüzde Lamia hala hep arkadaş grubu vardı apartmanda. Saynur'un arkadaş gruplarının oturduğu bina dört katlıydı. O yıllarda, hafta sonları Moda Deniz Kulübü'ne giderdik. Timur Selçuk, Ayla Dikmen'i dinlerdik. Ayla Dikmen de üst katımızda oturuyordu."*

Saynur'un ise Serhat'a olan düşkünlüğü o yıllarda oldukça artıyordu. Saynur, Serhat ilkokulda okurken sürekli teneffüslerde onun *"oynarken terleyip terlemediğini"* kontrol etmek için okulun bahçesine gidiyordu. Serhat o günlerde yaşadığı birkaç olayı şöyle anlatıyor: *"On beş yaşındaydım, okula gideceğim, Kadıköy'den vapura bindim. Vapur tam Karaköy'e yanaşiyor, ben de inilecek yerin en önündeyim. Tam atlayacağım, enseme bir el, döndüm, Saynur. 'Ben bunu sana söyledim değil mi?' dedi. Moda'da yine bir öğlen vakti, evin böyle çaprazında yan tarafında bir arsa var. Yalnız yolun önü de böğürtlenlerle kapalı, arsa görünmüyor. Biz böğürtlenin arasından geçip orada top oynuyoruz. Saynur, beni aramış, aramış yokum. Moda Rıza Paşa Karakolu'na başvurmuş, Numune Hastanesi'ne*

sormuş, bulamamış. Biz top oynarken birden bekçi ile çıkıp geldi. Tabii 'yer misin, yemez misin' misali dayağı yedik."

Can Baba 1970 yılında müfettiş olarak çalıştığı Mobil tarafından Ankara'ya geçici görevle tayin edildi. Saynur, buna karşı çıkıp, "*gitmem*" diye tutturur ama Can Baba gitmek zorunda olduklarını anlatır ve karısını ikna eder. Ankara'ya taşınmak zorunda kalırlar. Ankara'da İsmet İnönü'nün Pembe Köşkü'nün yukarısındaki sokağa taşınırlar. Serhat o günleri de şöyle anlatıyor: "*Ankara, Saynur'un nefret ettiği bir yerdi. 'Gitmem' diye yelkenleri açtı ama Can baba da 'içtimâî durumum yüzünden gideceğiz' dedi. Sanırım Apollo'nun Ay'a indiği zamandı. Biz o olayı Tunalı Hilmi caddesindeki İnegöl Köftecisi'nde seyretmiştik. Saynur iki sene zor oturdu. Baskıları sonuç verdi ve Can baba da tayinin isteyerek, tekrar İstanbul'a dönüldü."*

Serhat da 1973-1978 yıllarında Mobil'de çalışır. Onun öncesinde 1970'li yılların başında lise çağlarında isyankâr hali ile evi terk eder ve annesi ile kalmaya başlar. O dönemde Saynur ile de görüşmemeye başlar. Can Baba'nın bir telefonu üzerine, Saynur ile Bodrum'da Selviburnu'ndaki Mobil'in kampına katılmaya karar verir. Saynur ile birlikte geçirilen bu kamp dönemi Serhat'ın hayata dönüşünü sağlar. Can Baba'nın emekli olmasından bir yıl önce de 1978 yılında, Ali Yenilmez'in kızı Azize'nin pansiyonunu ailecek tutarlar, 1982 yılında ev tamamlanan kadar da orada ikamet edilmeye devam edilir. Aynı yıl, Gelendost teknesinin yapımı da biter. Can babanın 1979 yılındaki emekliliğinden sonra da tümüyle Bodrum'a taşınılmıştır artık.

İstanbul'un 1980'li yıllarda yoğun göç alması, yaşadıkları kentte her şeyin değişmesi, giderek yaşadıkları kente yabancılaşma, ailenin Bodrum'a taşınmasında etkili olur. İlginçtir, Saynur Bodrum'a taşındıktan sonra, "*Benim hayatım bundan sonra böyle*" diyerek, hiçbir arkadaşını aramaz.

"Saynurzedeler" Anlatıyor

Gelendost ailesi Bodrum'a taşındıktan sonra, yedikleri yemek, içtikleri su ayrı gitmeyen, neredeyse her akşamı birlikte geçirdiği arkadaşları, bir anda kendilerini boşlukta hisseder. Kendilerine "Saynurzedeler" adını veren onun gençlik arkadaşları, Nuran Tunçay, Lamia Aslan, Selçuk Eymür ve Müfide hanım, Saynur'u ve onunla geçirdikleri zamanı bakan nasıl anlatıyor:

"Biz hepimiz Saynur'la, o Bodrum'a gidene kadar çok yoğun bir arkadaşlık yaşadık. Arkadaşlığımız 1955-1956 yıllarında başladı. Hemen hemen her gün birlikteydik. Yemeklerimizi birlikte yer, üretim işlerimizi birlikte yapar, akşam eğlencelerine de birlikte katılırdık. Hepimiz birbirimizi çok severdik ama biz Saynur'u birbirimizi sevdiğimizden daha fazla severdik. Aramızdan bir

arkadaşımız, Saynur'la 1956 yılında tanıştığında bir bankada çalışıyordu, Saynur'dan o kadar etkilenmişti ki sadece akşamları değil, gündüzleri de onunla birlikte olabilmek adına, annesinin tüm ısrarlarına rağmen işini bıraktı. Tabii bu kararında Saynur ona hiçbir etki yapmadı ama ruhuna dahil çok oldu. Şimdi çok pişman ama yapacak bir şey yok. Bizler onunla beraber olmayı çok severdik. Çok yaratıcı idi. Hangi okulu bitirdiğini, ne

okuduğunu hiçbirimiz bilmiyor ama dikiş te dikse, resim ve mask da yapsa, en iyisini o yapardı. O zamanlar evinde hep çiçekler olurdu mutlaka. Ev eşyaları da herkesten farklı, çok zevклиydi. Bir arkadaşımızla devamlı üretmek isterlerdi. Hatta zaman zaman yaptıklarını hediye dışında sattıkları da olurdu. Mask yapmayı bir arkadaşımızdan öğrendi. Gazete kağıdını kaynatarak masklar yaparlardı. Dediğimiz gibi çok zevкли ve akıllıydı. Ayrıca çok güzel dikiş diker, onun yaptığı model de, görünüşte farklı olurdu. Kaşıkları boyar, çiçek torbaları yapardı. Yaratıcılıkta arkadaşımızı geçti, hatta sonradan öğrendiğimize göre Bodrum'da çok daha güzel şeyler üretmiş. Hep evlerde oturup da bu işleri yaparken ileride birlikte sergi açacağımızın hayallerini kurardık, ancak bunu hiç gerçekleştiremedik. Bir gün baktık ki annesinden kalan kürkü keserek halı yapmış. Kürkün tersinden kesilerek birleştirileceğini hepimiz ondan öğrendik. Saynur evde yemek yapmayı hiç sevmezdi. Serhat için yemek yapılırdı, sonra yendikten sonra uzun uzun bulaşık yıkardı, her şeyi yağlanmış olacağını düşünerek tekrar, tekrar yıkardı. Bu konularda çok titizdi. Biz de onun evine gittiğimizde yoruluyor diye üzülür ve daha çok bizim evlerde toplanmamızı isterdik. Çünkü ona gittiğimizde dışarıdan da kendi evlerimizden de evine herhangi bir gıda sokamazdık.

Çocuklarımız sokakta oynadığında ve eve Serhat'la birlikte girmek istediğinde, hepsinin üstü sokak kapısının önünde değişir, içeriye öyle girerdi. Pazar sabahları geleneksel kahvaltı günlerimiz olurdu, sık olarak bir arkadaşımızın evine gidilirdi. Çocuklarımızın da pazar kahvaltılarını ipe çektiği günlerdi o günler. Bizler için şölenlen farklı değildi Saynur ve Can'la geçirdiğimiz günler.

Akşamları eğlencelerimiz ayrıydı. Kimi geceler Moda Deniz Kulübü'ne gider, akşam yemeklerimizi orada yerdik. Saynur yemek yapmayı sevmediği için Can'la ikisi daha sık giderdi. Rujunu, süsünü hiç ihmal etmez, devamlı bakımlı bir kadındı.

Akşamları evde olduğumuz zaman, yine hep beraber olurduk. Çok çeşitli oyunlar oynar, eğlenirdik. Geceleri Moda Deniz Kulübü dışında disco, gazinolara gitmezdik. Örneğin bir gece hepimiz kılık değiştirerek, evlere gidip dilencilik yaptık. O geceki tüm kostümlerimizi Saynur hazırlamıştı. O konuda da çok yetenekliydi. Kendisi dilenci kılığına girdi, bir arkadaşımıza erkek kıyafeti giydirdi, bıyık taktı. Eline de bir bohçayı çocuk varmış gibi yaparak tanıdığımız evleri dolaşarak para topladık. Sonra da o paralarla –çok az bir miktardı- Suadiye’de gidip çay içmiş ve çok eğlenmiştik. Zaman zaman yine kılık değiştirir, geceleri tiyatrolar oynardık. Eşlerimiz bu eğlencemize hep dahil oluyordu. Yaşayan tablolar hazırlıyorduk. Pamuk Prenses ile yedi cüceler, Kral Faruk ve eşleri v.b. Hiç üşenmiyorduk. Arkadaşlarımıza gelinlik, damatlık giydiren yeniden evlendirir, sonra anlaşamadılar diye evde mahkemeler kurulur ve boşanma davalarına bakılırdı ve bütün bu çalışmalarını gündüzden Saynur kafasında kurar, tüm hazırlıkları tamamlar ve bizlere de 'haydi bu gece şu evde bunu yapıyoruz' derdi. Hiçbirimiz ona hayır diyemiyorduk. Böyle bir sürü oyunlar oynardık. Bizlerin Saynur’lu yılları ve Saynur’suz yılları diye ikiye ayrılmış yaşamlarımız vardı.

Saynur ve Can’la 1960’lı yılların sonunda bir işimiz için hep beraber Bodrum’a gittiğimizde o Bodrum’a aşık oldu, 'ben mutlaka burada yaşamalıyım' diye ısrar etti. Can o zamanlar hâlâ çalışıyordu ve Bodrum’a hemen gelmesi mümkün değildi.

Saynur, 1979 yılında bu kadar dostluktan sonra bizleri bıraktı ve Bodrum’a yerleşti ve o günden sonra da bizleri hiç aramadı. Kendisini arayarak, bunun nedenini sorduğumda bu sorularımızın hiçbirini cevaplamadı. Sanırım 'İstanbul onu çok yormuş ve yıpratmıştı' diye sonradan düşündük. Orada dinlenmeyi ve sadece sanatla uğraşmayı düşünüyor diye yavaş yavaş biz de aramamaya başladık ama sonuçta hiç te öyle olmadığını gördük.

Çünkü, orada kendilerine yeni bir yaşam kurduklarını, Saynur'un Türkiye genelinde ve dışarılarda gerek sanatçılığı ile gerekse çevre hareketindeki aktifliği ile tanındığını biz hepimiz gazetelerden öğrendik. Saynur'un gittiği ilk yıllar içimizdeki boşluğu 'Saynurzedeler' diye bir grup kurarak ve toplandığımızda devamlı onu anarak doldurmaya çalıştık."

BODRUM'A MERHABA

*"Yokuş başına geldiğinde Bodrum'u göreceksin,
Sanma ki sen geldiğin gibi gideceksin.
Sende öncekilerde böyleydiler,
Akıllarını hep Bodrum'da bırakıp gittiler"*

Saynur İzmir'de ve İstanbul'da yaşarken "Halikarnas Balıkçı"'sının (Cevat Şakir Kabaağaçlı) yukarıdaki dizelerinden belki de haberi yoktu. Hatta Bodrum'u da bilmiyordu. Çocukluğu, gençliği Suadiye, Göksu ve Moda gibi İstanbul'un en güzel yerlerinde, büyük bahçeli evlerde geçmiş olmasına rağmen, zaman içinde İstanbul'un çok büyümekte olması onu sıkımsa başladı. İzmir'i de unutamaması, tam da bu nedenlere dayalıydı. Çünkü İzmir'in İstanbul'a göre o yıllarda daha küçük olması neresine gidersen denize yakın olması Saynur'un hatıralarında hep kaldı.

Ankara'dan İstanbul'a döndüğü yıllarda şehir, Saynur'un üzerine gelmeye başladı. Yaşamak istediği şehrin hayalini kurarak Can Baba'yla paylaşmaya başladı. "*Can bizim evimiz öyle bir yerde olsun ki, yaşadığımız şehri olduğu gibi görelim.*" "*Peki Saynur böyle bir yer biliyor musun?*" sorusu, ikisinde de yanıtsız kalıyordu. Ama Saynur o zamanlar "*mutlaka böyle bir yer var ve ben bir gün orayı bulacağım, sana tamam işte burası*" diyeceğim diye düşünüyordu. Buna da emindi. 1960'lı yıllar kadınların çok az araba kullandığı yıllardı. Saynur araba kullanan, hem de çok iyi kullanan bir kadın olarak İstanbul'u en iyi görebileceği yere gider ve yaşayacağı şehrin tamamını görebileceği yerin hayalini kurardı.

Mobil, 1964 yılında Can Gelendost'u Ege illerine teftişe gönderdi. İl teftişlerini bitirdikten sonra merkezden gelen bir emirle Bodrum'a geçti. Ve Bodrum'u görür görmez "*Saynur'un hayal ettiği yer burası*" dedi.

İstanbul'a geri döndüğünde daha Saynur'un "*hoşgeldin*" demesini beklemeden "*buldum*" diye bağırması, evin içinde çınladı. Saynur'un ilk tepkisi de "*Can hoş geldin*"

de, ne buldun acaba?” oldu. Can baba *“çizmişsin gibi yaşamak istediğin yeri buldum Saynur”* diyerek, Saynur'a Bodrum'u uzun uzun anlattı.

Can Baba ile sevgili eşi, 1967 yılında ilk kez birlikte Bodrum'a gidecekleri güne kadar hayalini kurmaya başladılar ama Saynur ne kadar hayal kurarsa kursun yine de düşüncelerindeki yer olup olmadığına emin olamıyordu. Bu arada da İstanbul artık onu iyice sarmaya ve sıkıştırmaya başlamıştı. Geçmişteki üretiminden de geriye hiç bir şey kalmamıştı.

Saynur, 1967 yılında yanlarında karı-koca arkadaşlarıyla birlikte nihayet Bodrum'a, onun hayal ettiği kasabaya geldi. Oraya vardıklarında geceydi. Ahmet Kaptan'ın Menekşe pansiyonunda yer bularak, yorgun argın yattılar. Saynur onu sabah neyin beklediğini düşünerek heyecandan az da uyusa, rahat bir uykudan sonra gözlerini açar açmaz pencereye koştu ve gördüğü manzara karşısında *“tamam gerçekten çizdiğim resim buydu”* diyerek o gün Bodrum'da yaşamaya karar verdi.

Saynur ile Can Baba, 1967'den 1979 yılına kadar defalarca Bodrum'a geldi gitti. Her gittiklerinde daha fazla kalarak oraya yerleşmenin koşullarını hazırladılar. Saynur'un istediği gibi, yaşadığı yeri görece tepeden - Barış mevkiinde- arsa alarak evlerini yavaş yavaş yaptırmaya başladılar.

Bodrum, o yıllarda küçük bir balıkçı kasabasıydı. Örneğin, pazarı yoktu, çarşının göbeğinde köyden, üreticilerin mallarını eşeklerle getirdiği üç-beş esnaflık bir satış yeri vardı. Bodrum daha turizmle tanışmamış. Caminin etrafı, sahil şeridi, kumbaşı vardı. İki tane uzun saçlı turist görüldüğünde *“aa, hippiler gelmiş”* dediği yıllardı. Herkes yabancı gördüklerine hayretler içinde bakardı. Bodrum'un, kısaca sadece Halikarnas Balıkçısı ve süngercileri ile tanındığı yıllardı.⁵

5 Ahmet Çevik anıları

Saynur'un 1967'den 1979 yılına kadar gidiş gelişlerinde kasabaya tekrar tekrar nasıl vurulduğunu, aşkını içinde nasıl büyüttüğünü, 1988 yılının Nisan ayında Yaşar Aksoy'a anlattıklarından o günlerin Bodrum'unun özlemine çekmemek mümkün değil.

GUMBULLELİ BODRUM EVLERİ

"Eskiden Karaova yolundan gelinirdi Bodrum'a. Çamların arasından kıvrım kıvrım uzanan yolun sonunda Yokuşbaşı'na varılırdı. Varılır ya, nasıl bir görüntüdür o. Görülesi, şaşırtıcı. Ak-pak evler vardı, yolcusunu bekler gibi denize dönük. Çoğu Gumbulleli⁶... Kimi de 'derdane' diyor onlara. Nişangah ta deniyor... Hani evlerin üst köşelerinde üçer sivri vardır, onlar işte... Ne güzel görünür, hele bacalar... Kimi çift katlı, kimi 'semer baca' denen... Sivri biteninin tepesine, değişik biçimlerde uzunca birer taş parçası sokulur.

Yapı ustasının gönlü hangi taşı severse onu yerleştirmiş. Daracık sokakları, yalıdan tepelere doğru birbirine geçer de uzar gider. Kapıların önlerinde yaşlı kadınlar oturur güneş batımına dek...

Renkli çizgili poşuları, beyaz çiçek sulu, siyah üstlüklerle nineler... Bura deyimiyle, Habbililer, Aşalar, Hatçalar, Hörü nineler... Hiç boş durmaz elleri... Oyalar yaparlar, iğne oyaları... Kimi de yün eğirir. Ben, 20 yıl önce ilk kez görmüştüm Bodrum'u. Nasıl bir duyguysa bağlayan, dokuz yıl öncesine kadar hep buraya göçmeyi düşledim. Galiba, çocukluğumdan beri, yaşamayı düşlediğim yerdi... Dokuz yıl önce tümünden göçtüm.

Bakmaya doyulmuyor güzelim koylarına, mavisine, beyazına, Kaplan Kayası'na, Göktepesi'ne, sıra sıra değirmenine, sarnıcına-ocağına... Eski kaptanlar, yaşlı balıkçılar var burada. Onları dinlemek ne güzeldir... Anlatırlar, anlatırken yaşarlar ve yaşatırlar... İnsanları

6 Cüneyt Karaloğlu Bodrum halkı dilinde bu evlere Gumbulli evler denildiğini ifade ediyor.

imeceyi bilir, üleşmeyi bilir... Yakın zamana kadar kimse kapısını kilitlemezdi. Bir tepeye çıkıldığında, tüm Bodrum görülür... Ne sıcak duygudur bu... Güzelliği tümüyle görebilmek, burada sevgi dolu, vericiliğin hazzını tatmış insanların varlığını bilmek...

Buranın bir deyişü vardır ki, öylesine severim... Kendi dilleri ile "goley ederiz" derler... Bir kişi zorda kalıp da dostundan bir dilekte bulunduğunda, o dost böyle cevap verir. Bu umut vermektir, vaat etmektir. Kısacası söz vermektir... İşte Bodrum, İşte Halikarnassos... Tarihiyle, doğasıyla, yapısıyla, insanıyla... Bunu yaşamak mutluluktur."

Nihayet 1979 yılının Haziran ayında Bodrum'a son defa ama bu sefer eşyaları ile birlikte ölene kadar hayal ettiği yerde yaşamaya geldi Saynur. Yaptırmakta olduğu yukarıda Bodrum'a bakan ev bitmediği için ilk olarak Ali Yenilmez'in kızı Azize'nin evinin altında ahırdan bozma bir evde yaşam sürmeye başladılar. 1980 yılının sonuna kadar da bu evde yaşadılar. Aynı yıllarda da Can Babanın yaptırmakta olduğu "Gelendost" teknesi de bitti. Saynur o ahırdan bozma evi kendi zevki ve sanatçılığı ile o kadar güzel bir hale getirdi ki evin eski halini bilenler gözlerine inanamadı. Sanatçı ruhunu eskileri değerlendirerek eve yansıtmayı iyi bildi. Tam da o yıl artık Bodrum 'un şimdiki turistik kent olmaya başladığı zamandı belki de. Turizm kendisini yavaş yavaş göstermeye başlamıştı.

Saynur gelir gelmez Bodrum'u tanımaya, keşfetmeye başladı. O günlerden bu günleri görerek üzüliyor, turizmin Bodrum'u -1967 yılında aşık olduğu yerin- İstanbul haline getirmesinden çok korkuyordu. Bu korku, dolaştığı Bodrum'a daha eleştirel gözle bakmasına neden oldu. Yavaş yavaş Bodrum eksiklerini fark etmeye ve bunları dillerdirmeye başladı. Bütün bu çalışmalarını yaparken de resmine, sanatına geri dönerek yeniden üretmeye başladı.

ÖNCE SANATÇI

Saynur Gelendost sadece çevreci değildi. Saynur kendisi için her zaman “bir gönüllü” denmesini istedi. Sanatı, barışı, hep çevreyle birlikte düşünüyordu. O kendisinin özgeçmişinin de sorulmasını hiç istemedi. Hep “*beni yaptığım işlerle tanıyın*”

“Ben çok küçük yaşlarda resim çizmeye başladım. Bu benim elimde değildi, bir gün baktım ki elimde bir kalem hep insan suratlarını çiziyorum, insanları karşıma alır devamlı çizerdim. Ondan sonra da portreci oldum.”

Önceleri devamlı insan suratları çizmeyle başladığı sanat yaşamına, masklar ve rölyeflerle devam etti. Ölü doğayı hiç yapmadı. Aldığı dersler sırasında sadece bir ara –onu da hep zorunlu olarak yaptığını söyler- natürmort yaptı.

Mask yapmayı İstanbul’da yaşarken arkadaşlarıyla birlikte öğrendi. Ancak çamurla oynayarak rölyef sanatını kendisi şekillendirdi ve geliştirdi.

Saynur, Bodrum’a geldiği yıllarda Bodrum’lu sanatçılarla

tanışarak onlarla birlikte “Bodrum Sanatçıları Topluluğu”nu oluşturdu ve çeşitli yerlerde karma sergiler açtı.

Bodrum’a ilk geldiği yıllarda, sanatçı kişiliği ile beldenin yerlileriyle çabuk kaynaştı. Sadece mask, resim ve rölyef değildi yaptıkları. Kendi desenleriyle elbiseler yaptı ve satılması için dükkanlara verdi. Kendisine çok az kıyafet

aldı. Her şeyini kendisi dikti ve giydi. Geleneksel yelekleri hala günümüze kadar gelmiş desenleri ve tarzı içerir.

1 Eylül 1992 Dünya Barış Günü'nde Ankaralı dostları ile "*Barış Yolcuları*" adı altında karma bir resim sergisi açtı. Vakıfbank Ankara Çankaya Şubesi Sanat Galerisi'nde açılan sergide, 23 sanatçının toplam 65 yapıtı vardı. Grup, bir yıldan beri birlikte sağlık, temizlik, betonlaşma ve "*zehirli bacalar*" dedikleri termik santrallara karşı mücadele veriyordu. Sergide her zamanki gibi Saynur'un Türk- Yunan halkı ve denizlerin barışı için yapmış olduğu Ali ile Aleko rölyefi çok ilgi çekmişti. Saynur sergilerini gerek kişisel, gerek karma olarak İstanbul, İzmir'de de açmıştı. Hatta uzun yıllar gitmediği İstanbul'a da sadece sergi için gitmiş ve hemen geri dönmüştü.

Yapıtlarını çoğu zaman festivallerde açık mekanlarda sergilemek çok daha güzeldi, Saynur için. O nedenle çağrıldığı festivallere gerek kişisel, gerekse karma olarak katılıyordu.

Saynur, 1984 yılında Bodrum Müzesi'nde açtığı kişisel sergisinde, gazeteci Necla Ünal'la yaptığı söyleşide çalışmalarını şöyle anlatmıştı:⁷

"Kendimi bildim, bileli resim yaparım. Kara kalem, füzem, suluboya ve yağlıboya... Hep de portre yapmayı sevdim. Hocam Abidin Elderoğlu'na (İzmir'deki hocası) çok şey borçluyum. Ancak, çamur konusunda hiç ders almadım. Altı yıl önce merakım ve çabamla çamura yöneldim. İnsan yüzlerini incelemeyi, sonra onları yoğurmayı çok seviyorum. Bodrum'a tümüyle yerleşince yöre tiplerini canlandırmaya başladım.

Benden Türk büyükleri ve Bodrum ünlülerinin maskaları yapmam istendiğinde, 20 Türk Büyüğü arasında Bodrum'dan Heredot, Turgut Reis, Neyzen Tevfik ve Halikarnas Balıkcısı'nın maskalarını yaptım. Kültür Bakanlığı tarafından Bodrum Müzesi'ne alındı. Kişisel

7 Saynur arşivinden: Bu röportajın tarihi ve hangi dergiye ait olduğu bulunamadı

sergilerim için Çakır Ayşe, Salih Usta, Barba Hasan, Karaovalı Habbili, Hörü Nine Bodrum'lu tiplerimdir. Bir de bu yıl müzenin isteği üzerine Kemal Aras Kaptan'ın maskını yaptım. Zübeyde Ana isimli yapıtım, Çakır Ayşe ve Kemal Aras müzede bulunuyor.

Yapıtlarımın canlı gibi bakma nedeni, ilk aşama çamur çalışmasıdır, yani heykel çalışması... Yalnız değişik tür malzemeyi çamur haline getiriyorum. Kalıp ve fırın kullanmıyorum. Yapıt son şeklini aldıktan sonra da kurumaya bırakıyorum, kururken deforme olduğundan, bir yapıt üstünde üç kez çalışır ifadeyi tuttururum. Sonra o kişinin gerçek yüz renklerini, bakışını, canlılığını boya ile veririm, sonra da fıkse⁸ ederim. Bu da işin resim tarafı, yani uzun bir çalışma süresi gerekiyor. Bu konuda 1981 yılında Bodrum Müzesi İngiliz Kulesi'nde 'Bir yapıtın öyküsü' isimli slayt eşliğinde bir konferans vererek sistemimi açıkladım."

Saynur bu söyleşiden sonra "*Balıkçı ve Dost*" isimli sergisini açtı. Bu serginin onun için başka bir anlamı daha vardı. Azra Erhat'a ölümünden az önce bu sergiyi açacağına dair söz vermişti. Saynur için söz, çok önemlidir ve yerine ne olursa olsun gelmelidir. Azra Erhat'ın da maskını yaparak bu sergide yer almasını sağlamak için çok çalışmıştı.⁹

Yapmış olduğu bu çalışmalar sadece kendi adına yapmakla kalmadı. Toplumsal mesajlar verebilmek için çok çalıştı.

Bunların hepsi, çok önemli ve Türkiye'de yıllar geçse de unutulmayacak ve damgasını vuran çalışmalarıdır.

Bu çalışmalardan en önemlisi, yıllar geçse de özelliğini kaybetmeyecek olan Muğla ve Bodrum Gündoğan'daki "*Sınırsızlık Meydanı*"ydı.

Muğla Sınırsızlık Meydanı, Kent Merkezi Öğretmen

⁸ Sabitlemek

⁹ Azra Erhat: Eski Yunan ve Roma dilleri uzmanı, filolog, arkeolog, düşün yazarı, çevirmen, doçent

evinin önünde Saynur'un projesi ile hayata geçti ve dönemin Belediye Başkanı Orhan Çakır tarafından da meclisine bile sorulmadan kabul edildi. Saynur'un bu projedeki isteği ise *"İngiltere gibi demokrasinin işlemediği, bu meydanda herkesin gelip bir şeyler söyleyerek düşünce özgürlüğüne katkı koyması"*ydı. Projesini Bodrum'lu mimar Ender Özışık ve taş ustası Mehmet ile hayata geçirmeye başladı. 1995 yılının Ekim ayında başladığı çalışmasını gece gündüz, dur durak demeden 10 Kasım'a yetiştirdi. Kendisi her karesinde başında bulundu. Mehmet'le birlikte çalıştı. Dünyada serbest kürsünün tek olduğu İngiltere Hyde Park örneğini Muğla'ya taşıdı.

Meydan iki kaideden oluşuyor. Kaidenin bir tarafı 10 insan başı figüründen, başlar yavaş yavaş yukarıya kalkarak, son figürün ağzı açık konuşuyor hale gelmesinden oluşuyor. İkinci kaidede ise Saynur'un yazıtını içeriyor:

"Burası Sınırsızlık Meydanı

Eğer düşünüyorsan,

Söyleyecek sözün varsa,

Ve yüreğin yetiyorsa Susma, konuş!"

Rölyef , 10 Kasım 1995 tarihinde Muğla'da geniş bir katılımı açıldı. Kürsü yerine kullanılacak taş, yine belediyeden ve mücadele arkadaşımız Reşat Uygun tarafından Çine dağlarından getirtilerek kaidelerin arasına yerleştirildi. Açılışta Saynur *"Türkiye'de demokrasi var diyenleri buradan Atatürk'e şikayet ediyorum. Düşünce özgürlüğü olmayan bir ülkede demokrasi de olmaz"* diye konuştu. Şimdi bunları yazarken düşünüyorum da eğer Saynur yaşasaydı, Türkiye'nin her yerine Sınırsızlık Meydanları yapardı.

Muğla'da, her basın açıklamasına ev sahipliği yapan Sınırsızlık Meydanı'nın resmi adı *"İsmail Hakkı Tonguç Parkı"* olmasına rağmen hiç kimse polisler dahil bu adı kullanmıyor. Aradan geçen yıllar *"Sınırsızlık Meydanı"* adını daha da pekiştiriyor ve ölümsüzleştiriyor.

Bu arada, meydanadaki kaideler birkaç kez yıkılarak, demokrasi düşmanlığına aracılık edildi ise de önce Saynur'un sağlığında kendisi, daha sonra da Muğla Belediyesi çalışanları rölyefleri aynı şekilde yaparak ve arkalarından demir konstrüksiyonlarla sabitledi.

Saynur bu düşünce ve söz özgürlüğünü simgeleyen aynı meydanı kendi yaşadığı yer olan Bodrum'da da hayata geçirmeyi çok istedi. Cumhuriyet'in 75. yılı olan 1998'de Gündoğan'da aynı meydanı açtı. Ancak, Gündoğan'daki Sınırsızlık Meydanının Muğla'daki gibi aktif bir şekilde kullanımı olamadı. Yani, Hyde Park'ta olduğu gibi insanlar gelip kürsüden düşüncelerini açıklamadı. Kuytu bir köşede olan meydana rölyeflerin yanına bir de genel bir tuvaletin yapılması, biz dostları tarafından çok kınandı ama bir şey de değişmedi.

Muğla Saynur'u, kültür şenliklerinden tanıyarak içine aldığı için daha çok sahip çıkıyordu. Meydan çalışmalarından önce, 1990 yılında 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde Muğla İnsan Hakları Derneği Kurucu Başkanı Avukat Sabahat Aykın¹⁰ ve Saynur'un projesi olan Türkiye'deki ilk "*Barış Heykeli*" şimdiki İnsan Hakları parkında açıldı. Heykelin üzerindeki Bodrum'un tarihi yel değirmenleri ile güneşe zeytin dalı taşıyan güvercin desenleri, Saynur ve çocuklar tarafından işlendi.

Ancak, bir sabah kalktığımızda Barış Heykeli yoktu. O zamanın Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ (TEDAŞ) Muğla Şubesi yönetimi, tam da o noktaya trafo kurmak için heykeli kaldırmıştı. Avukat Sabahat Aykın, o tarihlerde heykelin yerine konması için yaptığı çalışmalardan sonuç çıkaramamış, Saynur'la birlikte kahrolmuştu. Ayrıca bunca geçen yıla ve tüm aramalarımıza rağmen heykelin akibetini de öğrenemedik. En son aldığımız duyum, harap ve kırık bir vaziyette belediye deposunda durduğuydu. Yani, bir nevi fail-i meçhul.

10 Av. Sabahat Aykın'ı 1 Kasım 2012 tarihinde kaybettik.

1980'Lİ YILLAR, ÇEVRE HAREKETİ VE SAYNUR

Çevrecilerin, 1980'li yılların sonlarında ve 1990'lı yılların başında yaptığı mücadeleler, hep 12 Eylül 1980 tarihinden sonra dağılan solcuların gidecek yerleri olmadığı için çevre hareketinde kendilerini bulduğu ifade edilir. Kimilerine göre çevrecilik, o yıllarda komünistlerin ve solcuların beceriksizliğinden ortaya çıkmış bir harekettir. Kimilerine göre de solcular zaten çevreci olmak zorundadır. Olmazlarsa eşyanın tabiatına aykırıdır. Çünkü solcular, kâr amacı güden bir sistemi savunamaz. Savunmadığı, insanı ve toplumu düşündükleri için de çevreci olmuşlardır. Peki bu böyle midir? Çevre dostluğu 12 Eylül sonrası ortaya çıkan bir hareket midir? Saynur 1979 yılından başlayarak yaptığı mücadelesini de bu nedenle mi başlatmıştır? Bu mücadelenin fitilini ateşleyen, Saynur'un siyasi yanı mıdır?

Kitabı yazmaya başladığımda bu sorular kafamda uçuşurken – ki bizler Saynur'la hiçbir zaman olayın bu kısmı ile ilgili konuşmadık- yanıtlarını geçenlerde yitirdiğimiz eski TMMOB Mimarlar Odası Genel Başkanı yüksek mimar/gazeteci, yazar Oktay Ekinci ile sohbetimde buldum:

“Biz 1970'li yılların sonunda Muğla'ya geldik. Gelir gelmez kendimizi Türkiye'de kimsenin ilgilenmediği, özellikle siyasi gündeme aşağı yukarı anarşizmin, çatışmaların çok egemen olduğu için kendimizi çevre hareketinin içinde bulduk. Genellikle şöyle bir kanı vardır: 12 Eylül'den sonra sol büyük bir darbe yemiştir. Sola yönelik siyasi ve ideolojik çalışmalar bastırıldığı için solcular çevreci olmuştur diye genel bir kanı vardır. Bir takım göstergeler bu kanı desteklese bile, bizim yaşadıklarımız bunun böyle olmadığını göstermiştir. Çünkü Muğla ve çevresinde çevre kavgası 12 Eylül'den önce başlamıştı.

Örneğin Muğla'da bulunan Saburhane meydanında tarihi kent dokusunun korunması konusunda miting yaptığımızda, 12 Eylül ufukta bile yoktu. Kenan Mortan o günlerde Cumhuriyet gazetesi yazarıydı ve o günlerde şöyle yazmıştı: 'Türkiye'de her tarafta siyasal çatışmalar sürerken, silahlar konuşurken, Muğla'da aydınlar ve kent halkı toplantılar yapıyorlar ve kent dokusunun korunması konusunda çalışmalar yapıyorlar' diyerek şaşkınlığını belirtmişti.

O zaman 12 Eylül falan ufukta yoktu ama darbeyi hazırlayan ortam mevcuttu. O tarihlerde tüm mimarlar, aydınlar, arkeologlar ve hocalar Safranbolu'ya yoğunlaşmışlardı ve herkes Safranbolu'da çalışmalar yapıyordu. Muğla'ya kimse gelmiyordu. Biz Muğla'da bir avuç insan çevre kavgası başlattık. Tabii ki bunu sol kimliğimizle yapıyorduk ama sol siyaset yasaklanmıştı, baskı altına alınmıştı bu nedenle de 'çevreci olalım' diye yapmıyorduk bunu. Doğal ve kültürel mirasının korunmasının toplumun ve gelecek kuşakların en önemli hakkı, en önemli çıkarı olduğunu bildiğimiz için bunları yapıyorduk.

Özellikle bunun altını çizmek istiyorum. Saynur bu görüşte, bu gruptandır. Türkiye'de birçok çevreci 12 Eylül'den sonra pıtırak gibi çıkmış, sanki paraşütle bu konunun içine girmiştir. Ama Saynur bizim yaşadığımız süreci yaşayan bir arkadaşımızdır. Onun dünya görüşü, çevrenin korunmasının en önemli insanlık görevi olduğu konusunda odaklaşmıştır. Böyle bir bilincin 12 Eylül'den önce gündeme getirilmesi diğer çevrecilere göre en önemli farktır. Zaman zaman Saynur için 'bireyci kaldı, örgütlenmeyi sevmedi, tek başına hareket etmek istedi' dendi. Ben bunu şuna bağlıyorum; böyle bir düşünce herkes tarafından kucaklanmadı.

Örneğin siyasi bir slogan atmak çok kolaydı. Bu sloganla etrafında insanları toplamakta çok kolaydı. Bugün de hâlâ öyledir ama Gökova'ya termik santral yapılmasın, Güllük lagününe havaalanı yapılmasın, görüşünün

etrafında toplanmak ta o kadar kolay değildir. O nedenle hâlâ siyasi yazılar yazan köşe yazarları çok okunur ama hayatın içinden yazı yazanlar fazla okunmaz, ancak meraklıları okur. İşte o nedenle Saynur yalnız kalmıştır, yoksa kavga verdiği dönemde bir siyasi partinin il veya ilçe başkanı olsaydı, çok farklı noktalara gelirdi. Ama bir parti üyesi olmadan, bence sistemin ve düzenin en önemli mekanizmalarını oluşturan çıkar ilişkilerine karşı mücadele etmek çok önemliydi. Çünkü Türkiye'deki çevre mücadelesi, dünyadaki diğer çevre mücadelelerine benzer. Dünyadaki çevre mücadeleleri sanayinin yarattığı kirliliğe karşı mücadelelerdir. Türkiye, sanayinin yarattığı çevre mücadelesini yaşamıyor. Türkiye, yağmanın kirlenmesini yaşıyor. Sanayileşme kalkınmayı da beraberinde getirdiği için dünyadaki tartışmalar sanayi ve kalkınma çevresinde geçer. Türkiye'de de çevreyi kirleterek kalkınmak söz konusu değil. Türkiye'de çevreyi kirleten sanayileşme değil, yapılaşma, talan, yağma, yanlış teknolojiler. Almanya gibi ya da ABD gibi üretimi yoğunlaştırıp çevre üzerindeki tahribatlar söz konusu değil. O nedenle Türkiye'deki çevre mücadelesi kalkınma önünde de bir engel değil.

Bu da öteden beri 'siz kalkınmak istemiyor musunuz?' diye speküle edilmiştir. Ben de -gerçi Saynur benim kadar yumuşak değildi-, yumuşakca şunu söyledim: 'Kardeşim kurun bir ağır sanayi fabrikası, ormana kurun razıyım derdim ama onların kurmak istediği, çimento fabrikası, ambalaj fabrikası, çiklet fabrikasıydı. Bunları Saynur'un çizgisini tanımlamak için söylüyorum.

Saynur anarşistti. Ama o tür insanların anarşist olmaması mümkün değildi. 'Anarşist' derken şunu kastediyorum: Karar verir ve yapar. Mesela siyasi partilerde karar alma mekanizmaları vardır. Yönetimler, komisyonlar, MYK v.s. Hiyerarşi vardır ve demokratik bir hiyerarşi değildir ama buna rağmen siyasi partilerin çalışma tarzı budur. Gönüllü hareketlerde ise insanı herhangi kurumsal zorunluluk içine sokmayan tamamen kendi özgür ifade ve düşünceleriyle süren çalışmalarındaki

anarşistlik çalışmanın doğasında vardır. Biz burada konuşuyoruz, biri de ağaç kesiyorsa, fırlayıp hemen müdahale ederiz. Bunun için yönetim kurulu kararı falan istemez. İşte Saynur' da aynen böyle, hayatın içinde gördüğü bütün yanlışları durdurmak için davrandığından böyle hareket etti.

Saynur gibi davranamayanlar, duyarlı olamayanlar, onu anarşistlikle suçlamış ya da eleştirmişti. Suçlamışlar demeyelim de eleştirdiler diyelim. Bireycilikle. Bireycilik te bu işin doğasında vardır. Aslında siyasi partilerde bireyci değiller mi? Herkes Baykal'ı, Erdoğan'ı şu sıralar bireycilikle suçlamıyor mu? Aslında bireycilik inisiyatif kullanırken, karar verirken, birlikte karar vereceğin insanları bulamıyorsan, yalnız karar alırsın. Bu tip hareketlerin Saynur'a özel değil, genelde olduğunu düşünüyorum. O nedenle Saynur Gelendost'un çalışmaları içinde çok ta önemsenmemesi gerektiğini düşünüyorum.

Onun bazı örnek mücadelelerine baktığımız zaman, Gökova Termik Santrali (Kemerköy Termik Santrali), bayraklaşan bir çalışmaydı. Orada termik santral kurulmaması için bütün Türkiye karşı çıkmıştı. O dönemlerde hatırlıyorum, bütün köşe yazarları sağda ve solda (Tercümanda da, Cumhuriyette de) karşı çıkışlar vardı. Bütün siyasi partilerin Muğla il ve ilçe örgütleri karşı çıkıyordu. Destekleyen kimse yoktu, sadece enerji lobilerinden, hükümetten destek geliyordu. Herkesin karşı olduğu olay nasıl yapıldı? İşte Saynur bunun üzerine gitmek istedi. Demirel 1992 Rio Çevre Zirvesi'ne gidecekti. Gitmeden önce bir konuşma yapmıştı. Konuşmasında Gökova Termik Santrali'ndan bahsetmişti: 'Biz bu çevre zirvesine gidiyorsak, bu santrali durdurup gitmemiz gerekir, yoksa bize orada kimse inanmaz' demişti. Önce 'santrali halledip, sonra gitmeliyiz' demesine rağmen halletmeden gitmişti. Döndükten sonra da benzer sözler etmişti. İşte o zaman Saynur'un söylediklerinde iki temel yaklaşım vardı. Birincisi, ki ben de onu daha sonra çok kullanmışımdır; bu

demokrasiye aykırı bir şeydir. Demokrasi ve çevre kavramı ilk defa ciddi olarak söylenmeye başladı. Türkiye aydını da ilk defa demokrasi ve çevre kavramını yan yana getirerek ilişki kurmaya başladı, bu çok önemli bir aşamadır. Yani, herkes buna karşı ama yapıyor. Burası demokratik hukuk devleti midir? Şimdiki gibi ortada yüzde 46'lık destek falan da yoktu. Çevrenin yağmalanmasında demokrasinin de tahrip edildiğini ben çok kullanmama rağmen ilk söyleyenlerden birisi Saynur'du. Bunu çok önemsiyorum.

İkincisi de, yöre insanlarının satın alınmasına karşı çıkanlardandı. Bir yere bir şey yapılmaya kalkışılır, yöre insanları karşı çıkınca da onlar satın alınmaya başlanır. Biz bunu Ovacık altın madeninde de yaşadık. Öyle bir iş tersine döndü ki altın madeninin avukatı belediye başkanı seçildi. Kamuoyunun bu kadar çok tersine dönmesi soru işaretleri yaşanmasına neden oldu. Gökova'da da buna benzer bir şey oldu. Ören Belediye Başkanı Kazım Turan o dönemi çok iyi bilir, o zamanın genciydi. O zamanlar şiddetle karşı çıkarlarken zamanla bu harekette bir azalma oldu. Muhalefetin azalması, tam tersi köylülere 'bu santral yapılırsa biz de işsiz kalmayacağız' gibi sözlerin yükselmesi, termik santral yapmak isteyenlerin yöre insanının düşüncelerini değil de tavır ile duruşlarını değiştirecek girişimlerde bulunmaları ve bunun tespit edilerek üzerine gitmek gerekirdi. Bunun üzerine siyasiler gidemez, çünkü onlar oy peşindedir ve halkın eğilimine uyar, buna da 'popülizm' denir. Buna ancak Saynur gibi bağımsız, siyasetten uzak, oy beklemeyen, halk yanlı konuşuyorsa 'ey halk sen yanlı konuşuyorsun' diyebilen insanların ses çıkarması gerekiyordu. İşte Gökova Termik Santralı'ndaki söylemi de buydu. Bu iki söylem, bence Gökova'da çok önemli kazanımlar olmuştur."

Türkiye'de çevre hareketinde bunlar olurken Almanya'da da 1980 yılında Yeşiller Partisi doğmuştu. 1970'li yıllarda çevreciler ve barış eylemcileri, binlerce eylem grubu olarak politik bir şekilde organize olmuştu. Parlamen-

toda da yer almak için bu grupların bazıları Yeşiller Partisi'ni kurdu (Die Grünen). Çevre kirliliği, nükleer güç kullanımı, NATO'nun askeri eylemlerine karşıtlık, mücadelelerinin baş konuları oldu. Yeşiller, sivil girişimlerden olduğu kadar muhafazakâr kesimden de üyelere sahipti. Yeşiller fikri, Alexander Soljenitsin'nin SSCB'de yaşanan vahşi sosyalizmi anlatan "*Gulag Takım Adaları*" kitabını okuyan Heinrich Böll'ün sola yeni bir görüş ve imaj kazandırmak istemesi ile ortaya çıktı. Komünist Manifesto'yu alıp, işçi sınıfının yerine çevreyi, kızıl bayrak yerine yeşil bayrağı koydu ve "*Yeşil Hareket*" adını koydu.

1982 yılında partinin muhafazakâr üyeleri ayrıldı ve başka bir parti kurdu. Yeşiller Partisi'nde kalanlar ise askeri hareket karşıtlığına ve göçmenlik, kürtaj gibi konulardaki sınırlamaların kaldırılmasına ağırlık verdi. Bir yandan da marihuana kullanımının yasallaştırılmasını destekledi, eşcinsellerin çalışma haklarına daha önem verdiler, eğitim ve çocuk yetiştirilmesinde "*anti-otoriter*" adını verdikleri kavramları desteklediler. Ayrıca, protesto ve sivil itaatsizlik kültürü ile kendilerini tanımladılar ve nükleer silahlar, nükleer enerji, Frankfurt Havaalanı'na yapılacak yeni uçak pistinin yapımına karşı düzenledikleri protesto gösterilerinde polis ile çarpıştılar. Ayrılanlar da bu konularda parti ile ayrı düşmese de Yeşiller Partisi üyelerinin katıldığı protestolar ile kendilerini ifade etmedi.

1980 yılında Batı Almanya'da kurulan Alman Yeşiller ile 1989 Devrimleri sırasında Doğu Almanya'da kurulan Birlik 90 partilerinin 1993 yılında birleşmesiyle oluşan siyasi parti, "*Alman Yeşiller/Birlik 90 Partisi*" adını aldı. Bugün partinin eş başkanlığını Simone Peter ve Cem Özdemir yapıyor. Alman Yeşiller Partisi 1983 yılından bugüne kadar parlamentoda temsil ediliyor.

Türkiye'de de ilk kez Yeşiller Partisi 1988 yılında kuruldu. Türkiye'de siyasi yaşam yeşil politikayı bu parti ile tanımsı oldu. Yeşiller Partisi'nin kurulmasından sonra da

Bodrum'da bir hareketlenme başladı.

Saynur'un bağımsız, sivil olarak yürüttüğü çevre hareketi partileşmek istiyordu. Bu nedenle Bodrum'da toplantılar yapılmaya başladı. Saynur' da her toplantıya katılıyor, düşüncelerini belirtiyor, hatta kimilerine göre "toplantıları provoke" ediyordu. Yalnız uzun bir süre ne bir partiye, ne de bir derneğe bağlı olarak yaşamak istememişti. O nedenledir ki kendi derneğine de uzun yıllar üye olmamış, sonrasında da dernek sekreteri olarak ilişkisini sürdürmüştü. Saynur tüzel kimlikle bir yerin sistemleştiğini düşünürdü hep.

Partileşme toplantıları devam ederken, Saynur'un baskın kişiliği, tartışmacı uslubu, sürekli sorgulayan hali ama sorgularken de karşısındakini ajite eden hali katılımcıları rahatsız etmeye başlamış ve bu dillendirilmişti. Saynur, belli bir zaman sonra toplantılara katılmamış, kendi çalışmalarına kaldığı yerden devam etmişti. Bize o günleri anlatan Cüney Karaloğlu, şöyle diyor:

"Saynur aslında toplantılarda kendi başına turnusol görevini görürdü. O, Yeşiller Partisi'nin kuruluş döneminde, ağırlıklı olarak hepimizin aynasıydı. Kendine has şekilde gelir, ortalığı karıştırırdı. Bir şey söylerdi, ortalık karışırdı ve dolayısıyla hepimizi açığa çıkartırdı. Saynur, toplantılara gelmediği zaman da yine o konuşulur ve katılımcılar birbirine girerdi. Kendi kendime 'nedir bu kadın böyle?' derdim. 'ne kadar ağır, büyük bir ruh ki olmasa da herkesi meşgul ediyor?' diye söylenip dururdum ama şimdi anlıyorum ki bütün o konuşmalarıyla da hepimizi ortaya çıkartırdı."

Türkiye'de 1988 tarihinde kurulan Yeşiller Partisi 1994 yılında 12 Eylül'ün Siyasi Partiler Yasası'na takılarak Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

KARADA VE DENİZDE ÇÖPÇÜLER

Saynur Bodrum'a geldikten sonra evinin ve teknelerinin bitmesini beklerken bir yandan da kasabanın sokaklarını gezmeye devam ediyordu. Gezerken de devamlı "Burası

neden bu kadar pis, bu kadar güzel bir yer, benim hayallerimi süsleyen kasaba neden pis?" diye de düşünmeden edemiyordu.

Sanatçı duyarlılığı da düşünceleriyle birleşince, *"nereden ve nasıl, kimlerle Bodrum'u daha temiz yapabilirim?"* diye düşünmeye başladı. Bu arada da kendisine komşular edinmeye başladı ve onlara dertlerini anlattı. Ancak, Bodrum'un o zamanlardaki yapısı, *"ben evimi temizlerim, çöpümden kurtarırım, sokakta ne hale gelirse gelsin"*di. Gerçi bugün de ne yaparsak yapalım aynı zihniyet devam ediyor.

Bir gün arkadaşı Devlet İzbudak'ın evinin önünden geçerken içeriden kadın sesleri duyup eve top gibi girer Saynur. Evde Sümer Kayalar, Tangör hanım, Olcay Akkent oturmuş, yarenlik yapıyordur. Saynur *"şimdi beni dinleyin, bırakın boş boş konuşmayı dönüp bir Bodrum'a, yaşadığınız yere bakın"* diyerek onları azarlar. Sonra da onlara *"gönüllülük ne demek?", "nasıl olmalı?"* üzerine açıklamalar yapar. Arkadaşları Saynur'un enerjisinden ve anlattıklarından çok etkilenerek, gönüllü olarak Bodrum'u temizlemeye talip oldu.

Artık Bodrum'da beş kadın *"temizlik gönüllüsü"* olmuştu. Önce, toplantılar yaparak ne yapabiliriz üzerine konuşmaya başladılar. Sonra da Bodrum sokaklarına dağıldılar ve raporlar yazarak belediyeye verdiler. Siyah şalvarları ayaklarında, başlarında yemenileri, ellerinde uzun süpürgeleri ile dolaştılar ve sokakları süpürdüler. Önceleri halkın gülmesi ve alaylarıyla karşılaştılar, sonraları birileri nerede kirlilik görse, temizlik gönüllülerine haber verir hale geldi.

Saynur hangi mahallenin ne zaman süpürüleceğini belediye arabalarına binerek anonslarla duyurmaya başladı. Bodrum'da çalmadıkları kapı bırakmadılar. Her eve *"çöpleri içeride tutmanın daha az çöp üretilmesine neden olur"* diye anlattılar. Çöpcüler gelmeden çıkarmaları için ikazlarda bulundular. Temizlik gönüllüleri için bütün mesele halka gülüyüzle, tatlı dille onları

incitmeden Bodrum'un önemini ve neden temiz olması gerektiğini anlatmaktı. Yavaş yavaş halktan da sadece kadınlar değil, bu özverili çalışmaları gören erkekler de Saynur'larla birlikte çalışmaya başladı.

Bodrum'da işletme sahibi olan Özcan Onur, aynı zamanda hem heykeltıraş, hem de ressamdı. Saynur'la çeşitli zamanlarda açtıkları karma sergilerde birlikteydi. Özcan bey, temizlik gönüllülerine bir vakıf kurmayı teklif etti. Özcan beyin önerisi gönüllüler tarafından da kabul gördü. Vakıf kurma işlemleri başladı. Saynur, her zaman

olduğu gibi gönüllülükten ayrılmak istemediğinden sadece kurucu olmayı istedi. Özcan bey başkan oldu, Şükran Artunkal mali işlere bakmaya talip oldu. Bu konuda Olcay Akkent açıklamalarında *"O zamanlarda yazdığımız raporlar belediye tarafından dikkate alınmış olsaydı, bugün Bodrum çok daha farklı bir noktada olurdu"* diye anlattı.

Kuruluş işlemlerini tamamlayan vakıf, yasa gereği kaymakamlığa tam belgelerini götürecekleri gün 12 Eylül askeri darbesi oldu. Büyük heveslerle kurulması düşünülen vakıf dağıldı.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra, emekli asker Ertuğrul

Önüt Bodrum Belediye Başkanı olmuştur. Zaten darbe sonrası tüm kent ve ilçelerde belediye başkanlıklarına emekli askerler getirildi. Belki de Saynur ve arkadaşlarının en iyi çalıştığı belediye başkanı da Ertuğrul bey oldu. Temizlik gönüllüleri belediye salonunda toplantılar yapar, her toplantıya da Ertuğrul bey katılırdı ve ne talep ettilerse hemen yerine getirdi.

Bodrum yerel gazetesi Merhaba'da, 1981 yılındaki bir sayısında belediye başkanı ve temizlik gönüllüleri ilişkisini şu başlıkla haber yaptı: *"Bodrum'da halk tüm sokakları pırıl pırıl yaptı."* Manşet haber de şöyleydi:

"Bodrum'da halktan oluşan temizlik gönüllüleri sayesinde ilçenin tüm sokaklarının temizlenmeye başladığı bildirilmiştir.

Temizlik gönüllülerinin başkanı Saynur Gelendost'un öncülüğünde çalışmalarına başlayan gönüllüler, ilk etapta ilçenin iki sokağını temizlemiş ve bu iki sokakta örnek sokak olarak seçilmiştir. Belediyenin de kendilerine büyük yardımda bulunduğunu söyleyen temizlik gönüllüleri, 'İlçemizi temiz tutmak için elimizden gelen gayreti gösteriyoruz. Hatta bununla ilgili yarışmalar ve geceler düzenliyoruz. Buradan gelen gelirleride temizlik için kullanacağımız araç ve gereçlere yatırıyoruz' demişlerdir. "Temizlik gönüllüleri belediyenin de katkılarıyla ilkokullar arasında temizlik kapsamlı resim ve slogan yarışmaları yaptı. Burada amaç çocukların, çevreleriyle ilgili kişiler olarak yetişmelerini sağlamak ve gönüllü olma bilincini aşlamaktı..."

Temizlik gönüllüleri ile minik gönüllüler, Bodrum'da Kumbahçe ve Barış mahallelerinde ağaç dikimi yaptı. Barış mahallesine Saynur'un daha sonra her ağaçlandırma kampanyasında dikmek istediği Kıbrıs akasyaları ve palmye fidanları diktiler... Ağaçlandırma kampanyaları Saynur tarafından yıllarca sürdürüldü.

Belediye Başkanı Ertuğrul Önüt'ün oğlu Armağan Önüt'le Saynur'la ilgili konuştuk:

"Saynur'u 1980 yılında tanıdım, babamın belediye başkanı olduğu dönemde. Babam belediye başkanı olur olmaz isteklerini sıralamaya başladı. Babamın Saynur'un istekleri ile ilgili bir sıkıntısını hiç unutmam. Annem sarışın bir kadındı, Saynur da sarışın. Babam da çalıştığı sürece makam arabasını ya bir, ya da iki kez kullanmıştır. Saynur babamdan makam arabasını istiyor, babam da kıramayarak veriyor. Saynur takıyor tepesine megafonu, temizlik kampanyası için sokak sokak dolaşüyor. Gönüllülerin reklamını yapıyor. Ertesi hafta bir gazete de babam için 'belediye başkanı karısını makam otosunda gezdiriyor' diye haber çıkınca babam kahrolmuştu.

Ben de Bodrum'un en eski gazetecilerindenim. Çok sevdiğim birbirimizi, babamın da kendisine yardımları nedeniyle benle de çok yakındı. Bir süre sonra ben çiçekciliğe başladım. Çiçek piyasası da çok farklı bir piyasa. Büyük çapta insan hem emek harcıyor, hem de ekmeğini kazanıyor. Saynur durup, dururken çiçeğe karşı bir kampanya başlattı. 'Çiçek almayın, çiçeğe para vermeyin, yazıktır' diyor. Anlatıyorum 'Saynur abla bunlar özel yetiştiriliyor, bahçeden kopartılıp getirilmiyor, zaten bahçeden kopartılıp gelse işe yaramaz hemen solar' diyorum. Bu çiçekler seralarda yetişir. Bir sürü adam, mühendisinden, çapacısına kadar bu işten ekmek yiyor diye anlatıyorum ama yok dinletemedim. 'Sakın ha çelenk göndermeyin, çiçek almayın' kampanyasına devam edince aramızda limonileşti ama benim çocuklarım onun hep yanındaydı, onun küçük gönüllüleriydi"

Aganta, burina, burinata

MAVİ YOL YAŞAYACAK ÇÖP SEFERLERİ

"*Mavi Yol Yaşayacak*" seferlerinin ilk hayali, 1983 yılında çoğu hayatında ilk kez "*Mavi Yolculuk*"a çıkan 11 üniversiteli gencin yolculuğu boyunca kurulmuştu. Çoğu İstanbul Erkek Lisesinden arkadaş olan grup, ilk olarak 1972 yılında bir yaz kampına katılmış, bu kampla da Bodrum'la tanışmıştı. Hiçbiri o yılda, Bodrum'a

yerleşerek ileride ilçede söz sahibi olacak bir firmayı kuracağını bilmiyordu.

Bu 11 kişiden yedi genç, 1983 yılında Mavi Yolculuk'ta kurdukları hayali, 1984 yılında gerçekleştirerek, ilk guletlerine sahip oldu. Yedi ortak, teknelerinin kabuk inşaatını Amasra Kuruçişile Kapısıyu'nda yaptırdukları "*Nostalgia*" adlı ilk teknelerini 1985 yılının Nisan ayında suya indirdi.

Herkesi bu işe bulaştıran, denizden, teknedен,

makineden anlayana, dolayısıyla başarmak için güvenilen insan olan Akın Alpar, kısa bir süre sonra, daha yola yeni çıkmışken bir trafik kazasında hayatını kaybetti. Kurdukları şirket ARYA'nın fikir babası olan Akın Alpar'ın adı da bir sonraki teknenin adı oldu. Akın A teknesi.

Nostalgia teknesi mavi turlular tarafından efsane olduğu bu dönemde, tekne sahipleri kendilerinin yıllar önce mavi turlara nasıl zorluklarla katıldığını unutmamış ve 1987 yılının yaz başında, hem deniz kıyılarını temizlemek, hem de bedava mavi tur yapmaları için yanlarına üç-beş tekne daha alarak denize açıldı. Bu çalışmalarıyla çevreye de inanılmaz katkı sundular.

ARYA'nın ortaklarından Rüştü Tezcan, o günleri yüzündeki gülümsemeyeyle şöyle aktardı;

“O yıllarda daha yeni üniversiteleri bitirmişiz, 12 Eylül'ün baskılarını atlattığımızız. Biraz da çevremize, bulunduğumuz yere faydalı şeyler de yapmak istiyoruz. 'Maden bu işi yapıyoruz, o zaman hiç olmazsa yaz sonlarında da bir temizlik turları düzenleyelim' dedik. Adını da o zaman 'çöp turu' koymuştuk. Sezon sonlarında

bildiğimiz, tanıdığımız, ikna edebildiğimiz teknelerle gönüllü olduk. Her şey gönüllülük üzerineydi. Sağdan soldan, sponsor olarak kumanyacıardan, mazotçulardan teknelere biraz yakıt takviyesi yapıyorduk. Kumanyacıardan veya işte acentalardan biraz para toplayıp teknelere kumanya koyuyorduk. Gazetelere de bir iki küçük ilan verip hani eşimiz dostumuzdan yararlanarak haftada iki ya da üç günlük veya maksimum dört günlük, sezonun sonunda, ekimin son haftalarından birinde böyle bir tur düzenliyorduk. Amacımız da koyları temizlemekten daha ziyade, o tekne sahiplerinin, kaptanların, gemicilerin ve o tura gelen insanların kendi kendilerine yetmesiydi. Çünkü turun programı da yarım gün çöp toplamadan oluşuyordu. Örneğin, öğleden sonraları ya da işte değişerek yarım gün de denize girerek, mavi yolculuk yapıyorduk. Akşamları da bütün o tekneler bir araya gelerek, koylardan birinde bir forum, panel yapıp, 'bu nasıl düzelir, nasıl daha iyi yapılır'ı tartışıyorduk. 'Mesele toplamak değil, atılmasını engellemek' gibi fikirleri işlemeye çalışıyorduk. İkinci amacımız da dolayısıyla üniversiteli, liseli gençlere mavi yolculuk imkânı sağlanıyordu. Yani bedava, hatta 20-40 lira yemek parası gibi katılım payı alıyorduk ki biraz da yapılan işi ciddiye alsınlar diye. İlk sene böyle bir şey yaptıktan sonra, o zaman Saynur hanım yoktu. Biz onu tanıımıyorduk, o bizi tanıımıyordu. Yalnız organizasyonda çok zorlandık. İşte biz öyle amatör dört-beş tekneyle böyle bir şey yapılır diye, geldi 8-10 tekne ve yüze yakın, yüzden fazla insan olmaya başladı. Bundan sonra da 'izin almanız, bunları kontrol etmemiz lazım' diye işin içine devlet, valilik, polis girdi.

O zaman 'ne yaparız, ne ederiz?' diye düşünürken, kendisine ben 'profesyonel eylemci' diye takılırdım, Saynur hanıma gittik. Saynur ablaya 'tamam biz bunu yapıyoruz ediyoruz ama bize birazcık buralarda sözünü, dışını geçirecek bir insan lazım' dedik. O da hem bizi sevdi hem de yaptığımız işi sevdiği için, yanlış hatırlamıyorsam, ikinci yıldan sonra bu seferleri onunla beraber organize

etmeye başladık. O bizim başımızda duruyordu. Çok demokratik bir şeyler yapmaya çalışıyorduk. Herkes muhakkak toplantıya katılıyordu. Mesela 'Bodrumlu Gönüllüler' ismini o toplantılardan birinde ürettik. Çünkü herkesin gönüllü olmasına, isteyerek katılmasına, kimseyi zorlamamaya çok dikkat ediyorduk. Hem katılan insanları hem de tekneleri zorlamak istemiyorduk. Kaç tekne çıkıyorsa o kadar tekne, kaç kaptan istiyorsa o kadar kaptan. Ondan sonra da dolayısıyla valla toplam kaç sene sürdü hatırlamıyorum ama bir iki-üç sene de böyle beraber yaptık.”

Saynur'un başkanlığını yaptığı çöp seferleri 10 yıl sürdü. Her seferinde turlar Halikarnas Balıkcı'sının anısına Saynur tarafından denize begonvil çelenklerinin atılmasıyla başladı, Saynur'u diğer tekneler takip etti ve denizin üzerini begonvil çelenkleriyle donatarak turlara çıktı. İşte 1987 yılının yaz sonu başlayan Mavi Yolculuklar, Türkiye çevre hareketinde ve gönüllü davranma bilincini de tarihe geçirecek eylemlerin başlangıcı oldu.

Adı da o tarihten sonra artık “çöpçü Saynur” diye anılmaya başlamıştı. Saynur 10 yıl süren çöp toplama seferlerinde gençleri, aydınları, gazetecileri, ihtiyarları, yerliyi, yabancıyı, hükümeti, muhalefeti bir araya getirmeyi başardı. Bu başarıları ona 1988-1989-1995 yıllarında Yeni Asır gazetesinin “Ege'de Yılın Kadını” ödülünü getirdi.

Ortalama olarak beş gün süren “Mavi Yol Yaşayacak” çöp seferleri tüm gönüllülerin imece usulünü, demokrasiyi, paylaşımı yaşadığı güzel ve sıcak günler oldu. Mavi yolculuklar nedeniyle kirlenen Gökova'yı sembolik de olsa temizlemek, doğa kirliliği konusunda ilgililerin ve halkın ilgisini çekmek isteyen gönüllüler, günün ilk ışıklarıyla kalkar, günün son ışıklarıyla çalışmalarını bitirirdi. Toplanan çöplerin miktarı, her yıl onları dehşete düşürürdü.

İnandıkları güzel bir inanç uğruna bir arada olan bu insanlar, bu çöp seferlerinde birlikte ortaklaşa

yaşamının da keyfini çıkarttı. Milletvekilinin pirinç ayıkladığı, gazetecinin genel tuvalet temizliği yaptığı tekne yaşamında diğer tüm işler de gönüllüler ve Saynur tarafından yapılırdı.

Saynur'un ölümünden sonra gazeteci-yazar Yaşar Aksoy çoğuna katıldığı çöp seferleri ile ilgili 14 Ekim 2006 tarihli Hürriyet gazetesi Ege ekinde seferlerin kısa tarihini ve Saynur-Can Gelendost çiftini çok güzel anlatmış:

"Gökova seferlerimiz rüya gibi geçirdi... Gazetecilik uğraşısının karmaşasından birkaç günlüğüne uzaklaşır, kendimizi mavi cennetin kucağına atardık. Daha Ağustos ayı ortasında Saynur Abla'nın yarı tatlı, yarı sert üslubu bizi uyardıya başlar, Ekim ayı ortalarında başlayacak olan 'Gökova Çöp Toplama Seferi' için hazırola geçmemiz adeta emredilirdi.

Daha sonra, yine Saynur Abla mahreçli fakslar, telefonlar, mektuplar masamıza üşüşür, nihayet sözü geçen tarihte Bodrum Limanı'nda 'Bodrumlu Gönüllüler'e' katılırdık. Basın mensupları, televizyoncular, Yeşiller, çevreci enteller, Halikarnas Balıkçısı aşıkları, öğrenciler, bazı otelci ve yatçılar, güzel kızlar, şen dullar, hepimiz, cümbür cemaat, gönüllü yatlara doluşurduk ki o yatların isimleri genellikle 'Nostalgia, Şef, Harvest, Enis, Orkinos, Akzona, Deli Sarpa, Kentkuran, Why Not, Merhaba Reis' olurdu. Benim bindiğim Amiral gemisinin ismi ise 'Selahattin Kaptan' idi...

Saynur Abla, Amiral gemisinin güvertesine çıkar, televizyonculara ve basın objektiflerine gülücük yaparak begonvil demetlerini denize atıp, koca filoya 'Aganta, burina, burinata...' derdi. Sonra ver elini Gökova... Birbirinden güzel 'Yedi Adalar, Küfre, Söğüt, İngiliz Limanı, Çökertme, Ada Boğazı' koylarında durur, kıyılara çıkartma yapar, ellerimizle pislikleri, çöp yığınlarını toplar, denize girer, geceleri karavanaya kaşık sallayıp, sonra gitar çalan gençleri dinleyip, mehtap altında fıstık gibi mavi cennet keyfi çıkarırdık.

Saynur Gelendost, eylemin kararlı, inatçı, ısrarlı ve direngen önderi idi... Biraz gerisinde, akşamüstü eline kadehini alıp, bir dilim peynir ile demlenen Sadrazam torunu eşi Can Baba yer alırdı. Saynur Abla ne kadar karizmatik, isyankar ve coşkulu ise, Can Baba o derece mütevazı, karınca ezmez ve mahsun idi.

Ama karı koca büyük işler yaptılar. Kendi adıma konuşayım, çevre bilincimi onlara borçluyum.”

Saynur'un maviye özel bir tutkusu vardı. 1989 ya da 1990 yılından biriydi. Yine çöp seferine çıkılıyordu. Tüm hazırlıklar tamam, teknelerin halatları çözülüyor. Saynur birden Olcay Akdeniz'i yanına çağırarak, (Olcay ilk çöp seferinden itibaren onun her konuda sağ kolu olmuştu. İlk seferde Cumhuriyet Gazetesi Milas Temsilcisi olarak gelmiş, zaman içinde Saynur ve Can Baba'nın manevi evlatlarından biri haline gelmişti.) *“Çabuk, bana mavi çiçek bul gel”* dedi. Olcay şaşırıp *“Abla nereden bulacağım, açılıyorz artık”* deyince Saynur, her zaman mazeret kabul etmeyen o sesiyle biraz da kızarak *“Hayır, illa bulacaksın, santral önünde eylem yapacağız, mavi çiçeği de santral önüne bırakacağım, nereden bulursan bul, haydi git, bul”* diye bağırdı.

Tekneler Bodrum Yat Limanında caminin oralardan kalkacak. Olcay koşarak tekneden çıkıyor, o bahçe senin, bu bahçe benim mavi çiçek arıyor. Nihayet bir yerlerde mavi çiçeği buldu ve burnundan soluyarak Saynur'un kucığına verdi: *“Al sana mavi çiçek”* diyerek. Saynur da gülümseyen gözleri ve yüzüyle, *“hah şimdi oldu, mavi çiçek olmasaydı, ben yola çıkmazdım”* dedi.

Evet çıkmazdı, inatçıydı, istediği olana kadar beklerdi. Herkesi kendi gibi tuttuğunu koparacağını sanırdı. Olmazsa da gerçekten şaşırırdı. Maviye olan tutkusuna gerek giysilerinde, gerekse bir çok konularda şahit olduk.

“Mavi Yol Yaşayacak” sloganıyla yapılan çöp seferlerinin başında ve sonunda seferlerin değerlendirme panelleri yapılırdı. Saynur'la birlikte hemen hemen hepsine

katılanlardan olan Reşat Uygun bir başlangıç panelindeki izlenimlerini bizlere şöyle aktarıyor:

“Bu çöp seferleri öncesinde ve sonrasında panel düzenlenir, konu tartışılır, çözüm önerileri oluşturulurdu. O zaman ki adı 'CLUP M' olan yel değirmenlerinin bulunduğu tepede bir panel yapılmıştı. Dönem ANAP dönemi. Gazeteci Can Pulak Turgut Özal'ın danışmanı, o da katılımcılar arasındaydı. Şöyle dediğini anımsıyorum: 'Öğrencilere deniz kenarlarında kıyı temizlikleri yaptırmalı hatta deniz kuvvetlerinden de yararlanmalı.' Saynur'un yanıtı hâlâ kulağımda; 'Can bey biz birilerinin kirlettiğini temizlettirmek için bu etkinlikleri yapıyoruz, kirletenlerin kirletmesinin önüne geçmek istiyoruz.' Doğru bir yaklaşımdı. Bu durum bugün için de geçerlidir.”

Saynur ve arkadaşları “Mavi Yol Yaşayacak” çöp seferlerini her yıl başka bir sloganla yola çıkararak yapıyordu. Bir yıl petlere karşı savaşla, bir yıl Gökova Termik Santrali'nı öne çıkararak yapmaya devam ederken kafasında bu işin sürdürülebilirliğini sağlamak içinde başka projeler oluşmaya başladı. Her yıl artan, teknelere toplanan çöpler Bodrum'a getiriliyor, bazıları temsili olarak Ankara'ya postalanıyor, kalanlar da imha ediliyordu. Genelde çöp seferlerine 10-15 tekne ile çıkılır çöpler teknelere doldurulurdu.

Saynur'un bütün bu gözlemlerden yola çıkarak yapılan panellerde projeleri oluşmaya başladı. Bir çöp teknesi olsun istiyordu. Çöp teknesinin yanında koylarda çöp evlerinin olmasını, muhtarlıklarla anlaşarak çöpleri onların almasını sağlamayı planlıyordu. Planlarını hayata geçirmek için kapıları çalmaya başladı. Kapılar hükümet üyeleri ağırlıklıydı. Zamanın Devlet Bakanı rahmetli Adnan Kahveci'den ses geldi ve Saynur'un önerisine çok sıcak baktı. Gel gelelim bütün bunların yapılabilmesi için Bodrumlu Gönüllülerin dernekleşmesi gerekiyordu. Saynur tüzel kişilikli yapılara karşı olduğu için bu konuda çok zorlandı ancak tüm direnmelerine

karşın *“Bodrumlu Gönüllüler Derneği”* kuruldu. Ancak başta Saynur içinde yer almadı, Can Baba derneğin başkanı oldu.

Derneğin amblemi de bir yarışma sonucu ortaya çıktı. Yarışmayı Selçuk Cebecioğlu oybirliği ile kazandı. *“Bodrumlu Gönüllüler Derneği”* amblemi de Saynur’un düşüncelerini olduğu gibi ortaya koyuyordu. Bir güvercin ile balığın öpüşmesini içeren ambleme, güvercin barışı, balık ise temiz denizi simgeliyor.

Saynur çöp teknesi bitmeden önce, çöplerin organize olarak toplanması için çöp evlerinin kurulmasını istiyordu. Çöp evlerinin mimarisini de Saynur kendisi çizmişti. Evlerin altı koyda olmasını istiyordu. Ancak, ilk aşamada dört koya yapılması planlandı; Çatı, Löngöz, Yedi Adalar ve Tuzla koylarına... Çöp evlerinin amacı Gökova körfezinin doğal güzelliğini korumak ve tertemiz koyalara sahip olmaktı. Evler yörenin özgün mimarisine

uygun olarak yapıldı. Çöp teknesinin, çöp evlerinin çalışmasını Devlet Bakanı rahmetli Adnan Kahveci üstlendi ve yapma görevini *“Akdeniz ve Ege Kıyıları Turizm Alt Yapısı Yönetim Projesi”*ne (ATAK) verdi. Saynur, çöp teknesinin Bodrum’da gönüllülerle yapılmasını istiyordu. Mühendisler, kaynakçılar gönüllü olarak derneğe sormadan çalıştılar.

Makine Mühendisi Mustafa Özkalay tarafından projesi çizilen 14,5 metre uzunluğunda, 4,7 metre eninde ve 2.15 metre yüksekliğindeki “Çöp Teknesi”, 18 tonluk saç konstrüksiyon ihtiva ediyordu. Motoru ise Amerika’daki en ünlü arkeoloji kuruluğu Teksas’taki Sualtı Arkeoloji Enstitüsü (Institute of Nautical Archaeology-INA) tarafından bağışlandı. Tekne, 1989 yılının Temmuz ayında kızağ’a oturtuldu. Bodrum İcmeler mevkiindeki tersanede kızağ’a konan tekne, ilk kaynağı da törenle Saynur yaptı. Can Baba, tekne bitene kadar başından hiç ayrılmadı. İmece usulu ile yapılan tekne 150 milyon liraya maloldu ve teknenin adı da “Bodrumlu Gönüllüler 1” oldu. Bir ikinci teknenin de İzmir’de olması planlanıyordu, ancak Adnan Kahveci’nin ölümü ile yapımı suya düşmüştü.

Çöp teknesi ve çöp evleri 1989 yılı sonu yapılan çöp seferlerine yetişti. Çöp teknesinin başında ise Can Baba ile, Serhat Kaptan vardı. Çöpler gönüllüler tarafından toplanıyor, çöp teknesine alınıyor, oradan çöp evlerine boşaltıyordu. Çöpleri de çöp evlerinin bulduğu koyların bağı olduğu muhtarlıklar ve belediyeler toplayarak imha ediyorlardı. Çöp evlerinin bulunduğu koylarda yollar yoktu, muhtarlıklar ve bağı oldukları belediyeler çok zor koşullarda çöpleri topluyordu. Daha sonra valilik emriyle yollar açıldı ve çöp toplama işini valilik devraldı. Saynur ve arkadaşlarının on yıl süren çöp seferleri artık devletin ve kamuoyunun dikkatini çekmişti. Koyların temizliğı için yapılan çöp seferlerinin en başta söylenenler gibi “şova yönelik” olmadığı, sorunun çözümüne yönelik bir eylem olduğu görülmüştü.

Ancak valiliğe devredilen çöp toplama işi, istendiğı gibi yürütülemedi. Çöpler zamanında alınmadı ve hem sağık açısından hem de görüntü kirliliğı açısından sorun olmaya başladı.

Vali Lale Aytaman zamanında, konu gündemden düşmüyordu. Bir Saynur Gelendost projesi olan çöp evlerinin geleceğı, yine Saynur’a soruldu ve ikna edildi.

Saynur bir dilekçe vererek çöp evlerinin yıkılması kararına imza attı. Bu kararı hiç istemeyerek verdiğini biliyorum. Çünkü, sorun Saynur'un projesinde değil, devletin devraldığı bir çalışmanın yine devlet ve yerel yönetimler tarafından yürütülmemesiydi.

Çöp seferleri 1997 yılının Ekim ayında 20 teknenin düdüklarını çalarak limana girmesi ile son buldu. Saynur, son on yılda yapmış olduğu tüm çevre kirleticilerine karşı eylemlerinden birini bitirmiş oldu.

Çöp teknesi de artık görevini tamamlamıştı. Bodrumlu Gönüllüler Derneği, masrafların altından da kalkamayınca tekne satıldı. Teknenin Bodrum'dan ayrılması, yapımında tüm emeği geçen gönüllülerin anılarıyla birlikte yok olmasıyla aslında.

BODRURLU MİNİK GÖNÜLLÜLER

Saynur Gelendost için her dönemde çocuklar çok önemli oldu. Her yaptığı etkinlik ve eylemde çocukların mutlaka olmasını istedi. Çünkü, bu dünyayı çocuklardan emanet aldığımızı çok iyi biliyor ve onlara yaşanabilir bir dünya bırakmak için mücadelesini sürdürüyordu. Onun için çevre sorunu nasıl evrensel bir sorunsay, çocuklar da evrenselidi.

Bu amaçla yedi yıl Bodrumlu çocuklara çocuk şenlikleri yaptı. Yılbaşlarında ve 23 Nisan Çocuk Bayramları'nda "Çocuk Şenlikleri"ni düzenledi. Yılbaşlarında Muğla Çocuk Esirgeme Kurumu Yuvası'ndan çocuklar gelir, onlara Noel Baba hediyeler verirdi. Onların mutluluğu Saynur için yaşam kaynağı olmuştu.

Bu şenlikleri yıllarca gerek çöp seferlerinde, gerekse şenliklerde Saynur'la birlikte çalışmış olan Serap Göztepe anılarında şöyle anlatıyor;

"Saynur hanımın Türk-Yunan kardeşliği çalışmasının söylendiği gibi siyasi bir tarafı hiç olmamıştır. Ben onun çalışmalarının yakın tanığıyım. Yaptığı güzel bir insanlık örneğidir. Yıl sonlarında tüm çocuklara belediyenin önünde hediyeler dağıtırdık. Yaman Olgaç çok güzel Noel Baba olur. Yaman Noel baba kılığına girer. Daha önce ben ve Özgür (Özgür Aras) dükkan dükkan dolaşır, hediyeleri toplardık. Saynur hanımla birlikte o kadar güzel çalışmalar yaptık ki, ancak yaşayarak anlayabilirsiniz. Benim hayatımda en önemli kısmı ise bizler Bodrum'da dış ülke çocuklarıyla

Çocuk Şenlikleri ve Çocuk Baloları'nı üç yıl yaptıktan sonra, Ankara TBMM'si bu çalışmalara başladı. Bizden

sonra yani. Saynur o nedenle hatırlanmayacak, unutulacak bir kadın değil. O kadar uzun süre gönül verdim ki Saynur'un disiplinine, çalışmasına. Hâlâ o tempoyu, o disiplinli çalışmayı arıyorum”.

Yıl 1988, ilk kez Bodrumlu ve Yunanlı çocuklar bir araya gelerek, Bodrum'da 23 Nisan Çocuk Bayramı'nı karnavala çevirmişti. Saynur'un önderliğinde yapılan şenlik yürüyüşünde Yunan ve Türk çocukları, kardeşliği, sevgiyi vurgulayan pankartlar taşımış, büyüklere ders vermeye çalışmıştı.

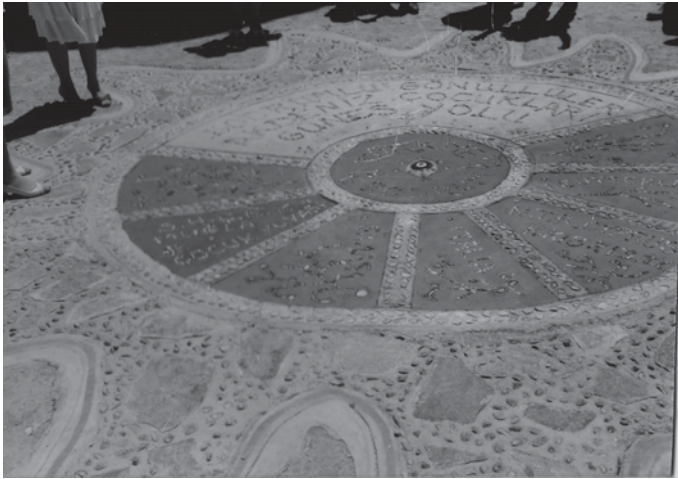
Saynur ise bütün bu organizasyonları tek başına yapmıyordu. Bodrum'da yaşayan, her konuda Saynur'un yanında olan mücadele arkadaşları, tüm organizasyonun içindeydi. Türkiye'de çevre hareketi öncülerinden, eski Yeşiller Partisi Genel Başkanı Bilge Contepe, o günleri benimle paylaştığında söyledikleri çok ilginç gelmişti: *“Çocuk Şenlikleri çalışmasına Saynur ile birlikte başlamıştık, Saynur kendisini çok öne çıkarttığı için çok kızar, sinirlenirdim, ancak yapılan iş o kadar büyük ve güzeldi ki kendimi bu işten ayrı tutamadım. Ama sonra yapılan tüm şenliklerde Saynur'la sadece iş üzerinden görüştüm, çok fazla iç içe olmadım, çünkü sevmezdim onu.”*

Saynur'un çocuklarla ilişkisi sadece 23 Nisanlarla, yıl sonlarıyla sınırlı değildi. Devamlı çocukların tüm aktivitelerinin içinde olması için çabalandı. Çocukların etkinliklere katılması için, okul müdürleriyle gidip görüşürdü. Amaç, çocuklarımızın çevre ile ilgili kişiler olarak yetişmelerini sağlamak ve gönüllü olma bilincini aşlamaktı. Sağlık ve temizlik konularında resim, düz yazı, şiir ve slogan yarışmaları düzenler, bunları sadece okullarında değil, tüm ilçede açık hava sergilerinde sergilerdi. Ağaç dikme kampanyalarını yine okullara giderek, çocuklarla birlikte yapardı.

1989 yılında yapılan *“Bodrumlu Gönüllüler Akdeniz Çocuk Şenliği”*, o yıla özgü olarak 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nı içine alan tarihlerde yapıldı ve amblemi

de güneşti. Saynur “güneş sadece dünyamızı değil, çocukların yüreklerini de ısıtıyor, keşke bazı büyüklerin de yüreklerini ısıtsa” diye düşünüyordu. Güneş ambleminin barışı, sevgiyi ve kardeşliği simgelediğini, barışa uzanan ellerin çocukların ellerinden geçtiğini söylüyordu. Hiç te haksız değildi.

O yıl şenlik, Bodrum’a 20 Akdeniz ülkesinden ve Türkiye’nin her yerinden ama daha çok çocuk yuvalarından çocukların gelmesiyle bambaşka bir yapıya kavuştu. Şenlik birçok mutlu olaya aracılık etti. Bunlardan bir tanesi, Akdeniz ülkelerinden gelen çocukların beraberinde getirdiği çakıl taşları ile Bodrum Müzesi

önüne Saynur öncülüğünde yapmaya başladıkları “Güneş yolu” ydu. Bir tanesi de çöp toplama seferinde tanışmış, birbirlerine gönül vermiş çift olan Halikarnas Balıkçısı’nın torunu Joanne Aliye Noonen ile Zafer Olcay’ın şenlik haftasında evlenmeleri olmuştu.

1989 yılındaki Akdeniz Çocuk Şenliği’ne Saynur tarafından eski TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Genel Başkanı Ünal Erdoğan da davet edilmişti. Ünal Erdoğan ile Saynur’un tanışıklığı termik santraller mücadelesinde olmuştu. İlk defa Saynur’un eylemci

tarafından öte bir yanını keşfetmiş olan Ünal bey, şenlikte şahit olduklarını ve Saynur'un hastalıklarını, acılarını nasıl hiçe sayarak mücadelesini her koşulda sürdürdüğünü duygulu bir şekilde şöyle aktardı:

“Bir 19 Mayıs'ta Bodrum'da yapılan çocuk festivaline hem ülkemizden hem en yakın Yunan adalarının üçünden, galiba bütün küçük çocuklar toparlandı geldi. Hayatımda yaşadığım binlerce olayın içinde en duygusal, hâlâ da hiç aklımdan çıkmayan bir olaydır. Türkiye'nin çocukları bakım evlerinden toplanmıştı. Hiç unutamıyorum, o Erzurum'dan gelen çocukları, otobüs garajında otobiüse binmemek için ayaklarına sarılmış gitmek istemiyordu. Yani, o kadar güzel şey yapmışız ki. Tabii organizasyon çok güzeldi. O çocuklar için gidemeyecekleri belki hayat boyu içeriye giremeyecekleri yerlerde, sokaklara, duvarlara gayet özgürce resimlerini yaptı. O politikacıların ve biz büyüklerin düşmanlık aşılama çalıştırdığı çocukların Yunanlarla nasıl dost olduğunu gördüm. Yedi-sekiz-on yaşında çocukların, nasıl oynadıklarını, nasıl yerlerde resimler yaptıklarını gördüm. Çok çok güzel bir olaydı yaptığı.

Saynur hanım çevreyle ilgili ya da Türkiye'de bu konuda yapılan gerek enerji, gerek diğer sorunlarla ilgili yanlışlıklarda, üstüne mutlaka gidilmesi gereken olaylar olarak ele aldı ve hiçbir şekilde hastayım demedi. O sıralar Pazar günleri televizyonda bir program vardı. Sabah 10.00'da başlar öğlene kadar devam eder giderdi. Neşe Düzel ile Ahmet Altan'ın programı. Saynur hanım, ben ve Noyan Özkan'ı programa davet ettiler. Bir gün evvel 39 derece ateşle yatıyordu. Ertesi gün hiç üşenmeden Noyan beyle geldiler, üçümüz beraber ve orada Saynur hanımın dört buçuk saat ayakta gık demeden, hasta olduğunu bildiğim için işaret ediyorum 'dinlenmeniz lazım' diye 'hayır' diyor, programı ne bitirtti ne bir şey yaptı 'biz bu saatleri bir daha bulamayız' dedi. Onun verdiği mücadeleyi biliyorum, oradaki ayakta kalma mücadelesini ve program bitti, biz kulise çıktığımızda kucağımda baygınlık geçirdi. Öyle de bir insandı. “

Bodrumlu Gönüllüler'in düzenlediği çocuk şenlikleri yıllarca devam etti ve her yıl çocukların minicik yüreklerinde ayrı bir tad bıraktı.

Bodrumlular, 1994 yılının Ocak ayında bir haberle yerlerinden fırladı. Akdeniz ülkesi ile Türkiye'deki çocukların minicik elleri ve ülkelerinden getirdikleri çakıl taşlarıyla oluşturulan "Güneş Yolu", 1989 yılında baltalara teslim edilerek kırılmıştı. Küçücük taşların bir araya getirilerek iki ayda tamamlanan Güneş yolu, minik gönüllülere ve Saynur'a haber dahi verilmeden, Halikarnas Balıkcı'sının büstünün konulacağı gerekçesi ile yıkılmıştı. Güneş yolu yapılırken Bodrum Kaymakamı, Bodrum Müzesi Müdürü Oğuz Alpözen ve tüm ilgili daire amirlerinin oluru ile yer tespiti yapılmıştı.

1989 yılının minik gönüllülerinden ama 1994 yılının gençlerinden olan Özgür Aras, Gülşah Özkeskin, Payem Önüt ve Evrim Özkeskin gazetelere gönderdikleri açıklamalarla, olayı kınayarak içlerindeki acılarını

satırlara şu şekilde geçirdi:

Bodrumlu Minik Gönüllüler
"Bodrumlu Gönüllüler
Akdeniz Çocukları Güneş Yolu"nu
PARÇALAYAN
Oğuz Alpözen'i
YILIN YIKICISI
İlan Ediyor

"Sevgimizin,
barışımızın
simgesi, göz nuru-
muz, emeğimiz,
dostluğumuzun
sesi 'Bodrumlu
Gönüllüler
Akdeniz Çocukları
Güneş Yolu'nu
parçalamışlar.
Fakat farkında
olmadan Yunanistan,
K.K.T.C., İtalya,
Almanya, Muğla Çocuk
Esirgeme Kurumu,
Bodrum'da o dö-

nemin çocukları, şimdinin gençlerinin o dost yüreklerini de yok ettiler. Güneş Yolunu parçalamakla dünya çocuklarının birliğini de yok ettiler. Güneş yolu ile birleşen duyguları, kardeşlikleri hiç hissedememişler. Biz yurtdışındaki kardeşlerimize ne diyeceğiz şimdi. Emeklerinin yıkılmış olduğunun utancını nasıl yaşayacağız? Hiç düşündüler mi? Bu utancı yaşamamak için bize başka yer göstermenizi rica ediyoruz... Saynur Gelendost'un bizlerle aynı motifi işlemesini istiyoruz.” Gerek gençlerin bu açıklaması, gerekse Saynur'un tüm mücadelesi sonuç vermedi. Saynur yapıyor, ya devlet ya da yerel yönetimler yıkıyordu.

Umuyorum bu kitabı okuyan gençlik ve çocuklar, bunları hesaplarını kimlerden soracaklarını bilecektir. Biz büyüklerden ve tabii “*Baltalı insanlar*” ünvanlarını taşıyanlardan.

Saynur'un çocuklarla ve gençlerle ilişkisi, onları hayata hazırlaması, çevre bilincinin dışında olan bir çalışmaydı. Gençlerle, çocuklarla herhangi bir çalışmada sadece yapılanla ilgili değildi anlattıkları, hayata dair yapılması gerekenlerdi. Bu durumu en güzel ama en ağır şekilde yaşayanlardan biri de Özgür Aras'tı. Bugün Türkiye'de bir Özgür Aras markası var ise dokuz yaşında Saynur'la yollarının kesişmesinin büyük rolü vardır. Özgür'ün dokuz yaşından Saynur ölene kadar onun üzerinde yarattığı disiplini, düzeni ve mücadeleciliğini nasıl taşıdığını birlikte okuyalım:

“Bundan seneler önce ben dokuz yaşındayken, Saynur'u Bodrum'da tanıdım. Tanışmamda şöyle oldu: Biz Ankara'da yaşıyorduk, babam Bodrum'daki işleri ile ilgili Bodrum'a yerleşti. Bodrum'dan bir gazetenin işlerini aldı. Bodrum Ekspres gazetesi. Ankara'dan Bodrum'a gelip gidiyordu, ben de çok ufağım. O sıralarda Bodrum'a yerleşmek için biz de hazırlık yapıyorduk. Böyle zamanlardan bir gece TV'de küçük sarışın bir kadın gördüm, babam 'bu kadın bizim gazetede yazar' diyerek, Saynur'un yaptıklarını anlattı. Benim o dönem sarışın

kadınlara ekranda bir sempatim vardı. Sevim Tuna ekrana çıktığında ben ekrana kilitlenirmişim. Babam bunları anlatırken beynime onun karelerini çizmişim, duruşu, anlatışı, saçı. Ben sadece ana haberdeki kısmı ile Saynur'un çevre için Bodrum'da yaptıklarını ve Bodrum'da herkesin ondan korktuğunu biliyorum. Aradan aylar geçti, Bodrum'da sokakta yürüyorum, belediyenin önünde elinde pazar arabası ile bir kadın sokakta yürüyor, benim gözümde flash backler canlandı,

çat çat çat dönmeye başladı. Bir baktım Saynur. Ben o zamanlarda bilmiş bir çocuktum. O her zamanki bilmişliğimle elime belime koyarak 'merhaba Saynur' dedim. Kadın bana dönüp bakınca 'merhaba Saynur teyze' dedim. O anladı ki bende bir tuhafılık var, ona yapışınca bırakmayacağım, 'ben sizi tanıyorum, Cehdi'nin oğluyum' diye açıklama gereği duydum. 'Babam sizi TV'de gösterdi, ben sizin çalışmalarınızı biliyorum ve yer almak istiyorum bu çalışmalarda' dedim. O da 'tamam yarın sabah biz belediyede zabitanın önündeyiz. Oraya gel' dedi.

Ben de ertesi günü sabahın köründe dediği yere gittim. Gittim bir baktım ki ben küçücük çocuk, etrafımdaki herkes 35 yaşın üzerinde. Ben her zamanki bilmişliğimle

onları da avucumun içine aldım. Derneğe gelir sağlamak için bir şeyler yapmayı konuşuyorlardı. Dernek için tişörtler basılmış, onların satılması gerekiyor. İlk organizasyonda 'Akdeniz Çocuk Şenliği' organizasyonu.

Bir sürü çocuk olacak, Yunanistan'dan da çocuklar gelecek ve bir sürü tişört basılmış. Halikarnas'ın sponsorluğu ile. Onların satılması gerek. 'ben bunları satarım' dedim. Ben onları sokaklarda hey hey diye satılacak sanıyordum. Devlet teyzenin ofisine gittim. Devlet teyze Saynur'un en yakın arkadaşlarından biriydi. Şimdi o da vefat etti. O zamanlar hepsi benim için teyze idi. Bu büyük büyük kadınlar benim için 15 gün teyze, sonra abla ve daha sonrada Devlet, Saynur şeklinde hitaplar oluyordu. Sonrasında ben en iyi arkadaşları olduğum için dostluğa dönüştü.

Bana 'sat' deyince, aldığım bütün tişörtlerin hepsini Bodrum'un ortasında kurduğum standta sattım. Tişörtlerin içinde Bodrumlu Gönüllüler'in tişörtü de olduğu için herkes Saynur'dan korktuğundan ses çıkarmadan alıyordu. Bodrum'da kalenin altındaki Denizciler Kahvesi'nin orada hepsini sattım ve elimde bir sürü parayla Saynur'un yanına gittim. Onlar sanıyorlarmış ki ben sadece tanıdıklarına satacağım. Saynur 'tişörtler ne oldu' diye sorunca 'ben hepsini sattım' dedim. Saynur hayatının şokunu yaşadı. 60 adet tişörttü. Dört gün sonra yine bir organizasyon var yat limanında ve birşey satılması gerek, o görev de bana verildi. Ben bütün edepsizliğimle o tişörtleri de sattım. 'Bu çocukta iş var' dediler sanırım.

Çocuk şenliği başladı, ilk yapılacak şey kalenin önüne güneş yolu yapılacak ve Saynur çakıl taşları istiyor, siyah ve yuvarlak taşlar olacak, yanımdaki herkes 'bunu mu istedin?' diye kadını çıldırttı. Kadın çakıl taşlarıyla bozmuş kendini. 'Ben sana yardım edeyim mi?' dedim 'hemen gel' dedi. Ben yine tık tık tık istediği taşları buldum. Ben taşçı başı oldum zaten. O güneş yolu bitene kadar Saynur kimseyi yanına yaklaştırmadı. Bu çalışma

bizim kaynaşmamızın ve birbirimizin hayatına girişimizin en önemli kısmıydı.

Daha sonra çocuklarla röportajlar yapılması gerekiyordu. Saynur bütün ropörtajları bana yaptırıyordu. Ben her zamanki bilmiş tavırlarımla bir kaşım havada, elim belimbe vıvı vıdı konuşuyordum. 'Dünya barışı', 'kalplerimiz bir' gibi sloganlar yaratıyordum. Büyük final gecesi konuşmalar yapılacak, 'açış konuşmasını sen yapacaksın' dedi. 'Kalbimiz küçük ama yüreklerimiz büyük, biz barış istiyoruz, hepimiz kardeşiz v.s' diye bir konuşma yaptım. Konuşmadan sonra çocukları eğlendirecek bir şeyler yapılması gerekiyordu. Herkes bir şeyler yapıyor, Halikarnas'ın da kostümlü elemanları var. Ben de araya robot kıyafeti giyerek kaynaştım.

Saynur'la bu olay sonrası hep görüşüyordum. Okul açıldı, ben okula başladım. O sıralarda orta okula başlamıştım. Benim o dönemden başlayarak, Saynur idolüm oldu. O şarkıcı, türkücü, televizyoncu, yazar değildi ama yıllar boyu giden bir Saynur duruşum vardı. Fotoğrafını ilk TV'de gördüğümde çekmişim. Kalemi tutuşum, konuşuşum, tavrım, hareketlerim, telefonu açtığımda 'alo' değişim hep Saynur'du. Ben bu olayı yıllar sonra psikoloğum ile konuşurken çözdüm. Benim arkadaşlarım kahveye gider, sigara, içki içerlerdi, okey oynarlardı ama ben hayır Saynur gibi yaşamaya başlamıştım. Yememe, içmeme, uyumama dikkat ederdim. Düzenli bir hayat, kısaca Saynur gibi yani. Benim hayatımda yarattığım Özgür Aras markası, ona dokuz yaşında verdiğim selamla başlamıştı. Onlar Can Baba da dahil, beni çocukları gibi benimseyip ele aldı. Can Baba konuşmamla ilgilendi. Popüler argo sözleri kullanırdım , onlar da hep kaşını kaldırırdı, yazı yazmamı çok teşvik etti. Kendi kendime hep yazılar yazardım ve onları gazeteye taşıdılar. Bodrum Expres gazetesinin köşe yazarı oldum, düşünebiliyor musunuz? Benim yaşımda bir çocuk köşe yazıyordu. Her şeyi yazıyordum, gazeteye vermeden önce Saynur onları düzeltiyordu.

Unutamadığım bir anım, Saynur iş yaparken bana da 'bunları yaz' deyip, A4 kağıdını verirdi. Hiç üşenmezdi. Kadındaki deliliğe bak, bana yazdırırdı. Ben yazıyı kağıdın dibinden başlayarak ne söylerse yazardım işte, sonra döner 'oldu mu' diye sorardı. Ben de 'oldu' dediğimde, 'olmadı' diye cevaplardı. Yırtıp 'baştan yaz' derdi. Desene 'iki yanda boşluk bırak' diye, yok demezdi. 'Yazıyı yaz' diyor, haydi baştan, desene 'iki parmak üstten, iki parmak yanlardan boşluk bırak' diye, 'yaz' diyor, yazıyorum, sonra cart curt yırtıyor bütün yazdığım yazıları. Düzgün yazı yazma sistemini ondan öğrendim ve sonra bu üniversite hayatımda hep yazıdan 10 almama neden oldu.

Bir gün bilmem ne cami önünde buluşacağız, başka birine telefonda anlatıyorum ve Saynur'un yanındayım, karşımdakine 'Saynur'la biz yarın bilmem ne caminin yanında buluşacağız' der demez ağzıma bir tokat geldi ne olduğunu şaşırđım. 'Ne oluyor' dedim. 'Söyle bakayım, "Teşvikiye camisi, Tepecik mevkisi değil, Teşvikiye camii, Tepecik mevkii denir" demez mi? Ondan sonra bana kimse bu sözleri söyletmedi.

Sonra bir gün bir bakana dosya yollanacak, yapılan dosyalar zımbalanıyor ancak bir süre sonra zımba teli bitince evraklar iğneleniyor, bana veriyor ben iğneliyorum, düzgün iğneliyorum. Sonra iğne elime battı ve 'elim kanadı bak' dedim. 'Bu iğne senin eline batıyorsa, bakanın da eline batabilir' iğneyi eline aldı, iki kez kağıtlardan geçirerek ucunu 2. veya 3. kağıdın altında kalacak şekilde yerleştirdi. Hayatımda gördüğüm en tuhaf şeydi ama birgün karşıma çıkacağını hiç sanmazdım. Her gördüğümü de beynime atıyordum.

Ben üniversitede büro yönetimi ve sekreterlik okudum. Ben bunları yaparken Özgür Aras markası yaratacağımı da bilmiyordum. Hep çevre ile ilgili bir şey olacağını düşünüyorum. Ondan sonra da Çevre Bakanı'na ya da devlet bakanlarından birine, özel kalem müdürü olacağımı sanıyordum. O nedenle kendine uygun branş

bulduğumu düşünüyorum. Çünkü o dönem bakanlar, Turgut Özal, Süleyman Demirel arkadaşım. Nedeni de çevre ile ilgili kapılarını o kadar çok arşınladım ki hepsi ile arkadaş oldum tabii. Ben 'okul biter bitmez özel kalem müdürü olurum' diyordum.

Okulda bir kompozisyon hazırlıyorum ve o dersin içinde dosyalama da var. Ben Saynur'dan öğrendiğim gibi öyle bir dosya hazırladım ki en önemlisi de iğneleme işiymiş. Saynur'dan öğrendiğim gibi yaptım, tam puan aldım. Bütün sınıf ortalama puanlar almıştı. Bütün flaşlar kafamda o gün patladı. Bugünkü düzenim, arşivlemem, dokuz yaşından 30 yaşına kadar Bodrum'da Saynur'a selam verdiğim günden bugüne kadar her şeyi size kayıtlı, belgeli muntazam yazılı gösterebilirim. Kendime baktığımda görüyorum ki her şey not alınmış, gazete küpürlerini, mektupları en önemlisi gelen yazışma mektuplarını saklamışım. Evimi değiştirirken bir baktım, o kadar düzgün arşivlemiştim ki, hepsi Saynur'dan kalma alışkanlıklardı. Saynur da öyleydi, karışıklıkta bile her istediğini bulabilirdi.

Sonrasında ben 'Bodrumlu Çocuk Gönüllüleri'ni kurdum. Çünkü onlar çok büyüktü, ben yalnız kalıyordum 12-13 yaşına geldiğimde, okuldaki arkadaşlarım bana tad vermiyordu. Bu arada çocuk tiyatrosu kurduk, ben de oynadım, radyo programları yaptık. Muğla'ya geldik. İHD bana ödül verdi, gazetelerde çok yer aldık, çocuklarla birlikte. Ege dergisi vardı, onlar bana ödülleri verdi. Ankara'ya gidince bocalayacağım sandım. Saynur orada da devreye girdi. Saynur telefonla işleri bana söylüyordu. Zamanın Devlet Bakanı Erman Şahin'e söyleyeceklerini bana söyleyerek yazdırıyordu, ben de bakana gidip anlatıyordum. Düşünsene bir bakan ve 14 yaşında bir çocuk. Bodrum'dayken rahmetli Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol çok büyük ödülleri vermişti. Mesela Avni Akyol'u tanıyorum, öyle gidiyorum. Sonra ben oradaki çocuklarla Ankaralı Gönüllüleri kurdum.

Yine Akdeniz'de Ankara-Bodrum- Atina barış yolculuğu

yapılacak. Ankarada'ki sosyal hayatımın başlangıç noktası oldu, bütün bakanlar, başbakanlar ziyaret ediliyor, bütün bu işler benim üzerimden geçiyordu. Önce ben gerekli yerlere gidip, anlatıyorum. Sonra Cenk Sezgin geliyor, onunla birlikte gidiyorduk.¹¹ Bazen beş-altı saat Bakanlar Kurulu'nun kapısında bekliyordum. O arada bütün özel kalem müdürleri benim arkadaşım olmuştu. Zaten özel kalem müdürü olma isteğim oradan başlamıştı.

O zamanlar aklımda şarkıcılar, organizasyon falan yoktu. Sonra lise yaşantım başladı. Benim Ankara'da yaptıklarım ses getiriyor. gündüz programları, akşam programlarına, tv programlarına konuk olmaya başlıyordum. Ankara'da bu çalışmalarım dikkat çekmeye başlamıştım. Okulda da başarılı çocuğum, teşekkür alıyorum. Sonra Ankara- Bodrum- Atina Barış Yolculuğu yaptık. Bu arada İstanbul'a gidip geliyorum. Annemle ve Cenk ile İstanbul'daki işleri takip etmek ve sponsorluk için geziyorduk. Bu sayede tanıdık çevrem genişledi.

Sonra Gökova'da eylem dönemi başladı. Saynur'la en özel anlarımızı paylaştığımız dönemdi. Ankara'da yaşıyorum ve greve oradan geldim. Bodrum'da Saynur'la buluştuk. Gaye'lerle falan da sonra Gökova'da buluştuk. Onlar için eziyet olan benim için hiç unutamayacağım dönem, o zamanlar başladı. Her şeyi ondan öğrendim.

Yalnız en çok çakıl taşı toplamayı özledim ama benden sonra en son çakıl taşı gazisi olan Serhat Gelendost'tu. Çocuk bir sürü çakıl taşı topluyor eve getiriyor ama Saynur hiçbirini beğenmiyor, 'git bana siyah getir, bunlar gri' diyordu. Siyah getiriyor bu seferde şeklini beğenmiyordu.

Kısaca onu çok özliyorum işte."

Saynur'un çocuklar için en büyük hayali "Bodrum Dünya Çocukları Eko Kültür Köyü"ydü. Köyün yapılacağı yere

11 Cenk Sezgin, Saynur Gelendost ve arkadaşlarının yapmış olduğu Bodrum-Atina Barış Yolculuğu Türk-Yunan dostluk çalışmaları bölümünde anlatılmaktadır.

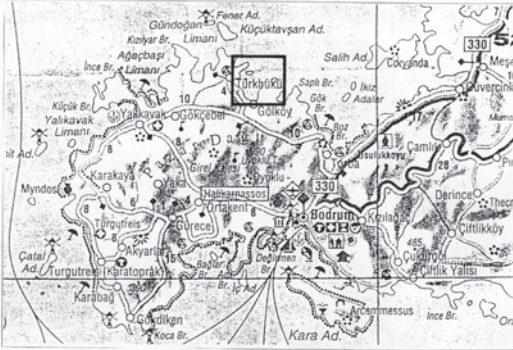
kadar projesini de bırakıp gitti. 500 çocuk için barınma, eğitim, kültür ve spor olanaklarının sunulacağı, 20 engelli çocuğu da barındıracağı kültür köyü için Saynur ilke ve amaçları için şunları yazmış:

"İLKE: Dünyamızdaki çevre sorunları hızla çoğalarak, tehlikeli boyutlara varmış ve geleceği tehdit eder duruma gelmiştir. Biz (çevre)'yi insanın, doğanın, diğer canlıların ve geleceğin yaşama hakkı olarak değerlendiriyor çevre sorunlarını da tüm bu haklara saldırı olarak görüyoruz. Barış-Kültür- Ekoloji. Bu üç öge, bize göre ayrılmaz bir bütündür. Her sorunun çözümünde olduğu gibi, çevre sorunlarının da, barış içinde çözümlenebileceğine ve bu yolda yürürken kültürel kalkınmanın önemine inanıyoruz. Bu ilkeler doğrultusunda, körpe beyinlere ekilecek tohumların yeşermesi gelecek için umut olacaktır.

AMAÇ: Öncelikle Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) yuvalarındaki çocuklarımız ve diğer ülkelerin kimsesiz çocukları için, ikincil olarak Türk ve diğer ülkelerin paralı çocukları için bir tatil köyü/yaz okulu kurmak. Çocuklara eko yaşam felsefesini aşlamak, eğitmek, eğlendirmek, dinlendirmek, yöreyi tanımalarını ve farklı kültürlerin karşılaşmasını sağlamak, dünya çocukları arasında kardeşlik ve kaynaşma ortamı yaratmak.

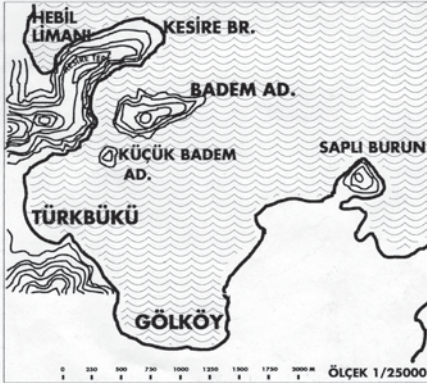
Çocukları yakın ve uzak çevresine duyarlı birer dünya vatandaşı ve edilgen, alıcı değil etken kişiler olarak yetiştirmek."

Saynur, hazırladığı proje için de yer olarak Bodrum Türkbükü'ndeki Badem adasını göstermiş.

BADEM ADASI , TÜRKBÜKÜ

BODRUM DÜNYA ÇOCUKLARI İÇİN TEKLİF YER

TÜRKİYE- YUNANİSTAN DOSTLUK ÇALIŞMALARI

"Ege denizinin iki yakasında iki dost. Bir Eylül şafağında biri Bodrum'dan diğeri Kos'tan (Istanköy) açılmışlar küçük tekneleriyle enginlere ve maviliğin ortasında kesişmiş yolları. İşte o gün filizlenmiş dostlukları, allanmış, çiçeğe durmuş. Hep aynı coşkuyla sürmüş yüreklerinde. Bilinen ayrılığı sorarlarmış sohbetlerinde, çünkü onlar dostluklarını sıcacık duygularıyla yaşarlarmış özgürce. Denizde buluşup, azıklarını, rızklarını, dertlerini ve sevinçlerini paylaşmışlar. Aynı dalgalarla omuz omuza yıllarca yaşamışlar. Ali'nin kız kardeşi Âşâ ve Aleko'nun erkek kardeşi Nikola'dan başka hiç kimseleri yokmuş onların. Küçük Âşâ ve Nikola şafak vakti ağabeylerini enginin maviliğine uğurlar, 'rastgele' derlermiş, yürekleri sıkışarak. O yürekler onlar gelince sevinçle şenlenirmiş. Bir gün gene Ali ile Aleko rızklarını toplamak için açılmışlar mavilere. Kardeşlerinin gözleri ise takılı kalmış denize, çünkü korkunç bir fırtına patlamış Ege'nin maviliğinde.

Ali ile Aleko köhnemiş tekneleriyle aynı dümende saatlerce azgın dalgalarla savaşmışlar. Tüm düşmanlıkları yüreklerinin sevgisiyle eriten Ali ile

Aleko'nun gücü yetmemiş doğaya. Tekneleri dalgaların arasında kaybolurken, dümende kenetlenmiş elleri ile yine birlikte sonsuz yolculuklarına çıkmışlar. Aşâ ile Nikola ağabeylerinin acıları ve sevgi dolu anılarıyla büyümüş ve evlenmişler. Onlara 'Barış Yolcuları' ismini vermiş insanlar ve hep öyle anılmışlar. Şimdi onların oğulları Ali ile Aleko aynı teknede, aynı dümeni paylaşarak, Ege'nin dalgalarında kardeş sevgisiyle bütünleşerek yaşam savaşı veriyorlar."

Dünyadaki tüm insanların barış içinde yaşaması gerektiğine inanan Saynur, sanatçı kişiliğinin verdiği duygularla 1992 yılında "Ali ile Aleko" rölyefini yapar ve sonra da yukarıdaki özetini sunduğum öykü kitabını yazar. Daha sonra da Turizm Bakanlığı'nın izni ile dönemin Devlet Bakanı İbrahim Tez ile birlikte "Barış Yolcuları" adını verdiği yolculuğu tekne ile denizden yaparak, Atina'da Yunan Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Vironus Polidoras'a rölyefi sunar. Türk-Yunan dostluğuna yapılan bu katkı, TRT tarafından belgesel haline getirilip, yabancı kanallara da verilmişti

Barış Yolcuları'na tekne yanında jetski ile Cenk Sezgin de katılır. Aslında yolculuk Ankara ve Atina'yı birbirine bağlamak için Sakarya nehrinden başlatılmak istenir ama sonra Yunan dostlarını incitmemek adına Sakarya'nın Karasu ilçesinden başlatılmaya karar verilir. Barış Yolcuları Projesi fikri ise Cenk Sezgin'den çıkmıştır. Çünkü bir yıl önce Arif Yılmaz ile İstanbul'dan jetski ile yola çıktıklarında, bir Yunan turist otobüsü molotof kokteyli atılarak yakılmıştır. Yola çıktıklarının ertesi günü Cenk, bu olayı gazetelerden öğrenir. Yolculuğu yapmaya nasıl karar verdiklerini Cenk Sezgin, şöyle anlatıyor:

"İstanbul'dan Bodrum'a gelene kadar üç gün boyunca Yunan ve Türk karasuları arasında yolculuk ettik. Sağıma bakıyorum Yunanistan, soluma bakıyorum Türkiye. İki gün önce yaşanan rezil olayın ezikliğini, iki tarafa da baktıkça içimde hissediyorum. Barış yolculuğunu yapmaya karar verdiğimizizi, yine bir çöp

yolculuğu sırasında Saynur ablaya açtım. Çöp turundan dönüŖte konuşmaya karar verdik. Tur dönüŖünün ertesi günü teknede buluŖtuk. Ben projeyi kafamdaki Ŗekliyle anlattım. O da 'Adnan Kahveci'ye gidelim' dedi. Kahveci'yi gazetelerde falan okumuŖtum ama bu iki insanın böyle bir olayda yan yana geleceği hiç aklıma gelmemiŖti. Daha önceden çöp teknesi yapımında rahmetli Kahveci'nin büyük katkıları olmuŖtu. Bir an için piyango çıkmıŖ gibi oldu. Böyle bir teklif gelince, doğal olarak kendimizi Ankara'da bulduk."

Yolculuk öncesi Saynur ile Arif Yılmaz, Bodrum'dan Murat 124 Serçe model araba kiralayarak Ankara'ya doğru yola çıkar. Ankara'da yolculuk öncesi, birkaç bakanla randevular alınmıŖtır. Arif Yılmaz, yolculuk sırasında, baŖlarından geçenleri Ŗöyle anlattı:

"Cenk ve benim Saynur abla ile diğerlerine nazaran daha enteresan bir iliŖkimiz vardı. Kendisiyle çok didiŖirdik. Örneğin biz Saynur ablanın üzerine çok giderdik. Herkes kolay kolay üzerine gidemez, bakanın odasına girse, karŖısındaki tedirgin olurdu. Öyle bir dominant taraftı vardı.

Bir sene önce İstanbul'dan iki kiŖi bir jetsiki ile yola çıkıp Bodrum'a ulaŖmıŖ ve Türkiye rekoru kırmıŖtık. Cenk'le birlikte hiçbir koruma önlemi almadan yola koyulmuŖtuk. Bizim için bayağı ızdıraplı bir yolculuk olmuŖtu. Saynur ablanın da Yunanistan ile iliŖkileri o yıllarda bayağı iyiydi. O yüzden iki baŖkenti birbirine su üzerinden bağlayacak böyle bir organizasyon yapmaya karar verdik. Tabii önce Ankara'ya gidip bakanlarla görüŖme yapılacaktı. Cenk önceden Ankara'ya gitmiŖti.

Bizim Saynur abla ile yolculuğumuz maceralı baŖladı. Yolum yarısına kadar herhangi bir sorun yaŖamadık. Daha sonra biz kendi aramızda problem yaŖamaya baŖladık. Saynur abla süratten nefret ederdi ama hayatında 'ne olur gaza bas' diye yalvardığı tek kiŖi de ben oldum.

O zaman Denizli'nin içerisinde geçen yol çok güzeldi. Böyle otoban gibi yapılmıştı. Akşama da bakanla yemek var ve ona yetişeceğiz. Denizli'ye geldik ve şehir içi geçiş noktasına radar koymuşlar ama yol o kadar güzel ki normal gidiyorsun. Yavaşlayıp sürati saatte 70 kilometreye düşürdüm. Yalnız meskun mahal sayıldığı için 50 kilometre süratle gitmemiz gerekiyordu. Trafik polisi çevirdi ve pat diye cezayı yedik. Ben de saf bir şekilde dönüp 'Saynur abla, sonuçta göreve gidiyoruz. Bodrumlu Gönüllüler Derneği'nden cezayı karşılırsınız' dedim. Bana dönüp, 'aa ne demek, o senin sürücü hatan' demez mi, ben de 'abla sonuçta 120 ile gitmiyoruz. Gözünü seveyim, sadece şehir içi olduğundan bu cezayı yedik' dedim. 'Yok katiyetle olmaz senin hatan, sen cezayı çeker-sin' dedi.

Benim de inadım tuttu, ondan sonra Denizli ile Polatlı arasında Saynur abla pes edene kadar 40 kilometre süratle gitmeye başladım. Polatlı'da pes etti, 'Arifbassana, yemeğe yetişeceğiz' diye yalvarmaya başladı. Ben de hiç aldırış etmiyorum. 'Bak orada ağaç var. Hayvan çıkabilir' diyorum. Tabii Ankara'ya vardık, Saynur abla'nın sinirleri tepesinde. Neyse orada yemekte biraz yumuşadı."

Daha sonra da Murat Karayalçın'nın seçim otobüsü ile gazetecilerle birlikte Karasu'ya yola koyulur. Yalnız yolda Bolu'da mola verdiklerinde Saynur, bu kez Cenk ile kapışır. Ankara-Karasu yolculuğunda yaşananları, Cenk Sezgin şöyle anlattı:

"Ankara'dan bakanlıktan Yunan bakana götürmek üzere Saynur abladan hediye aldım. Ankara'daki merasimden sonra seyir halinde olacağız. Projemize göre önce Sakarya nehri geçilecekti. Yani, Ankara'dan Atina'ya hep su üzerinde gidilecekti ama Yunanlar'da kötü çağrışım yapmasın düşüncesi ile iptal ettik. Yolculuğumuzu Karasu'dan başlatma kararı aldık. Ankara'daki törenin ardından Karasu'ya intikalimiz de Murat Karayalçın'ın seçim otobüsüyle oldu. Biz otobüsün içinde 20 tane basın mensubu ile beraber yola çıktık. Bu arada Bolu'da bir

mola verdik ama tansiyonlar gergin. Dokuz aydır uğraşıyoruz, artık sonuna gelmişiz, birkaç saat sonra ayağımız suya degecek, yapılan işin stresi de var muhtemelen, molada gazeteciler aşağı inince tam hatırlayamadığım bir nedenden program üzerine tartışmaya başladık. Gazeteciler çay molasındayken biz kapıları kapattık. Yanımızda Arif de var. Tarih 20 Haziran olmasına rağmen Bolu'da hava oldukça soğuk. Saynur abla ile birbirimize ağzımıza, aklımıza ne geldiyse saydık, sövdük. Mola bitti, gazeteciler otobüse binmek istiyor. Arif de 'arkadaşlar bir çay daha için lütfen' diye gazetecileri bir kez püskürttü. Gazeteciler 10 dakika sonra yine geldi, durum aynı. Tartışmamız 45 dakika böyle sürdü. Bir birimize o kadar kızdık ki daha sonra ben otobüsün arkasına oturdum, 'buradan kalkıpta bu işi yapanın ben bilmem nesini' diye küfrettim, o da ön tarafta ağlamaya başladı. O ağlayınca biraz etkilendim ama o kadar kızgındım ki sonunda Arif'in arabuluculuğu ile yanına gittim, öpüştük ve barıştık."

Daha sonra, sulh içinde Karasu'ya varılır. Karasu

K a y m a k a m ı ,
Belediye Başkanı ve
ilçenin ileri gelen-
leri, dere kenarında
sofra kurar. Arif
Yılmaz Karasu'da
yaşadıkları ilginç
bir olayı da şöyle
anlatıyor:

*"Bizi Karasu'da çok güzel karşıladılar. Çünkü daha jetski-
nin şeytan aracı olup olmadığını millete anlattığımız
1990'lı yılların başındaydık. Karasu gibi bir yere gelmişiz
ve ertesi gün maraton koşacağız. Sonra bizi alıp dere
kenarına götürdüler. Orada baribunları almışlar,
tereyağda kızartıyorlar. Sofralar kurulmuş, oturduk. Biz
genç gazetecilerle oturduk, tabii Saynur abla protokol
takıldığı için Karasu'nun ileri gelenleri ile aynı masada
oturdu. Rakılar açıldı, barbinlar geldi. Saynur abla tabii*

entellektüel yanı kuvvetli ve sohbeti de hoş, masadakileri esir aldı. Biz de gazetecilerle birlikteyiz. Biz de hiç o masa ile muhattap olmuyoruz. Saat gece yarısı 12:00 olunca, biz 'yarın erken kalkacağız' diye ayrıldık, Saynur ablaya da kalkması için işaret ettik ama oralı olmadı. Tabii bütün ilgi üzerinde ve kopamıyor. Biz kalktık. O geceyi geçirmek için bizi bungalovlardan oluşan bir kampta misafir ettiler. Biz geldik, tabii uyuyamadık, bu kez oturup gazetecilerle okey oynamaya başladık. Tam okey oynarken bir ses, Saynur abla bağırıyor, 'Arif, Cenk yetişin adamlar benim yüzümden birbirini öldürecek' diye... Hemen Cenk'le birlikte okey masasından kalkıp koştuk. Bir makam arabasının etrafından adamın birinin elinde bıçak, ikisi dört dönüyor. Neyse müdahale ettik, Saynur ablayı odaya aldık.

Olay da şuydu: Allah'ın Karasu'sunda millet oturup içecek, böyle hoş sohbet, bir de güzel bir kadın yüzü görmemiş. Adamların hepsi aşık olmuş Saynur ablaya. Kaymakam makam şoförü ile birlikte makam arabasını tahsis etmiş. Götürürken Turizm Müdürü de bırakmıyor. Adamlar yolda birbirini ekarte etmeye çalışırken bir birinin kafasına vuruyor. Arkasından da kampa gelmişler, paylaşmıyorlar. Sonra olayı Saynur ablaya sorduk, 'yolda birbirine yontmaya başladı bunlar. İkisi de birbirinden kurtulmaya çalışıyor. Beni yalnız başına otele bırakacaklar, artık amaçları neyse' diye bir yandan da kahkaha atmaya başladı. Tabii biz bu olayı dilimize doladık. 'Saynur abla bak biz seni Karasu'da kurtarmasaydık, adamlar seni dağa kaldıracaktı. Bunu şimdi Can Babaya anlatmazmıyız' diye dalga geçiyorduk. Saynur abla da 'demeyin öyle' diye feryat figan ediyor. Bu olayı yıllarca tehdit unsuru olarak Saynur ablaya karşı kullandık ama ne ben ne de Cenk, Can Babaya bu konuda tek bir laf etmedik. Ne zaman bir şey olsa, 'Saynur abla, bak ayağın denk al. Karasu'da bizim sayemizde kurtuldun' diye epey dalga geçmiştik."

Ertesi gün yola konulur. Jetsikilerden birine Çanakkale'de Sahil Güvenlik'in teknesi çarpar ve bir aparatını dağıtır.

Cenk, yola tek jetsiki olarak devam eder. Saynur, Arif, Bodrum'dan kaptan Cüneyt Karaloğlu, kaptan Galip İsen, gazeteciler tekne ile yola koyulur. Yolda Patmos ve Mikanos adaları arasında müthiş bir fırtınaya yakalanırlar. Yolculuk boyunca yaşananları gazeteci Olcay Akdeniz, şöyle anlattı:

Ben tekneye Çanakkale'de dahil olmuşum. O sırada Saynur abla müthiş böbrek sancıları çekiyor. İğne olmak-tan korktuğu için de ampulleri kırıp içiyor. Sancular içinde kıvrana kıvrana yolculuk ediyoruz. 'Abla istersen dönelim ya da istersen sen gitme' diyorum, 'nasıl gitmem, gitmem lazım. Bu işi üstlendim. Üstlendiğim işi de yapmam lazım' diyor. O durumda Patnos'a geldik. Patnos'tan hareket ettik, olağanüstü bir fırtınaya yakalandık. Teknede de Galip ve Cüneyt kaptanlar var. Galip kaptanın bir gözü seçmiyor, diğerini de korsan gözü gibi kısıyor. Başında kırmızı bir mendil, göbeği de fırlamış, sanki korsan filmlerinden fırlamış bir tip. O arada bizim telsiz bozuldu. Pusulamız da doğru dürüst çalışmıyor, sıkıntı çıktı. Fırtına kopunca dışarıdayım ve teknenin kışına gittim. Bir kez yediklerimi çıkardım ve rahatladım. Diğer gazeteci arkadaşlar da kamarada. Onları da 'kış daha az sallanıyor' diye arkaya çağırdım. Hepimiz battaniyeleri aldık kışa gittik, sıralandık. Tekne böyle aşağıya doğru inerken burnunu görüyoruz. Yani, 70 derecelik açı ile böyle sulara girip çıkıyor. O sırada kaptanlar takışmaya başladı. Birisi 'oradan gideceğiz' diyor, diğeri karşı çıkıyor. Müthiş bir kavgaya tutuştular. El yordamı ile giderken nasıl olduysa bir telsiz bağlantısı kuruldu ve doğru yolda olduğumuzu öğrendik. Mikonos'a girdik ve bir oh çektik. Ertesi gün sabah Cüneyt kaptan ile konuştum. Bana 'tekne heran dağılabilirdi, siz farkında değilsiniz. bu tekneler iç denizler için yapılmış, kıyı tekneleri. Açık denize gelmez bunlar' dedi. Fırtına devam edince Mikonos'tan çıkamadık. Daha sonra Saynur abla ile Cenk'in uçakla Atina'ya gidip mesajı iletip dönmesini tartıştık ama sonunda Yunanlar bir jest yaptı ve bizi Atina'ya ulaştırdı."

Yolda bir sürü aksilikten sonra başarılı bir şekilde Atina'ya ulaşılır. Bundan sonrasını da Arif Yılmaz, şöyle anlattı:

"Cenk ile Saynur abla, organizasyon boyunca sürekli didişti. Yani, üç-dört kez direktten döndük ama sonunda başarılı olduk. Yalnız başarılı olduk derken, bir sürü hatalar da oldu. Halikarnas Disko'dan sponsorluk almıştık. Saynur ablanın tasarladığı çok güzel balıkla güvercin figürü vardı ve biz onu alıp Türkiye-Yunanistan haritasının üzerine monte ettik. Sonra da t-shirt'lerimize bastırdık. T-shirlerimizin Türk tarafı kırmızı, Yunanistan tarafı maviydi ama bizim baskıcılar bir hata yapmıştı. Trakya'yı Yunanistan'a vermiş, 12 adaları da biz almıştık. Minik olduğu için de pek görünmüyordu. Bizi karşıladılar ve basın toplantısının yapılacağı yere geldik. Bir tanesi t-shirtlerimizin üzerindeki yanlışlığa uyandı. Bize 'neden haritalarınızda 12 adalar sizde görünüyor' diye sormaz mı, anlatana kadar canımız çıktı. Baskı hatası olduğunu söyledik ve 'bakın Trakya'yı da size vermişiz. Alsak onu da alırız' deyince gülüşmeler oldu, işi tatlıya bağladık. Böyle maceralı bir yolculuk yaşadık."

Bu buluşmanın ardından, Yunan Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Devlet bakanı Vironus Polidoras, Abdi İpekçi Türk Yunan Barış ve Dostluk Ödülü Eşbaşkanı Andreas Politakis, 1993 yılında Bodrum'a gelerek Bodrumlu Gönüllüler Derneği'nin onur üyesi olur. Cumhuriyet gazetesinde Özcan Özgür ve Olcay Akdeniz imzalı 27 Temmuz 1993 tarihli haber de şöyle:

"Ege'nin tarihini yeniden yazalım"

Bodrumlu Gönüllüler'in geçen yıl düzenlediği 'Barış Yolculuğu'nda, Yunanistan'a uzanan zeytin dalı yeşermeye başladı. Bodrum'a gelen Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Vironus Polidoras, Abdi İpekçi Ödülü kurucusu Dr. Andreas Politakis ve ünlü tarihçi Dimitrios Siopulus Bodrumlu Gönüllüler Derneği onur üyesi oldu.

Bodrumlu Gönüllüler Derneği'nin geçen yıl gerçekleştirdiği 'Ankara-Bodrum-Atina Barış Yolculuğu'nun ardından, ikinci adım Yunanistan'dan geldi. Önceki gün Bodrum'da düzenlenen törende, Yunan konuklarla birlikte, Abdi İpekçi'nin eşi Sibel İpekçi, Türk-Yunan Dostluk Derneği kurucusu Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Muğla Valisi Lale Aytaman ve Bodrum Kaymakamı Vehbi Avuç'a, derneğin onur üyeliği belgesi verildi.

Tören öncesi düzenlenen basın toplantısında konuşan Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Vironus Polidoras, Bodrum'a devlet adamı olarak değil, sade bir Yunan vatandaşı olarak geldiğini belirterek 'Gönüllüler Derneği'nin amatör olduğunu biliyorum. Amatör, sanatı seven anlamına gelir. Böyle bir çalışmanın amatör insanlarca yapılması daha anlamlı ve önemli. Ben de kendimi, bu amatör insanlar arasında sayıyorum' dedi. Cumhuriyet'in sorusu üzerine Kayaköy Türk-Yunan Dostluk Köyü Projesi'ni daha önce duymadığını belirten Polidoras, projenin hayata geçirilmesi için kendilerine görev düşerse, buna hazır olduklarını söyledi.

Törende Türkçe şiir okuyan Abdi İpekçi Ödülü kurucusu Dr. Andreas Politakis, Türk ve Yunan halklarının dini ve dili ayrı tek bir ulus olduğunu söyledi. Türkiye ve Yunanistan'ın en büyük zenginliğinin Ege Denizi olduğunu belirten Politakis, şunları söyledi:

'Aramızdaki ortak şeylerden, en ağır basanı çevre. Bu çevre bizleri, birleştirmekte. Çevre mücadelesi, aynı zamanda sevgi, barış ve refah mücadelesidir. Bugün burada kurduğumuz köprüyü, Selanik'ten İstanbul'a ve Atina'dan Ankara'ya kadar kuralım.'

Türk-Yunan Dostluk Derneği kurucusu Ord. Prof. Ekrem Akurgal da Türkler'in etkilendiği tek Hıristiyan ülkenin Yunanistan olduğunu belirterek 'Yunanistan'la kültür ve dil üzerine pek çok ortak değere sahibiz, gelin Ege'nin tarihini yeniden yazalım' dedi. Akurgal, Türk-Yunan dostluğunda aydınlara ve sanatçılara büyük görev

düştüğünü söyledi."

Kardak krizinin ardından Yunanistan'daki Yeni Demokrasi Partisi iktidarı yitirmiş, yerine Kostas Smitis'in başbakanlığında Panhelenik Sosyalist Hareket Partisi (PASOK) gelmişti. PASOK hükümetinin Dışişleri Bakanı da Yorgo Papandreu olmuştu. O dönemde Papandreu'nun dış siyasetinde Türkiye'ye karşı bir değişiklik görülmeye başlandı. Papandreu'nun barışa olan desteği ile adalardaki ve Yunanistan anakarasındaki bazı gazeteciler "Gazeteciler Barış Platformu" oluşturur. Kardak krizinden dört-beş ay sonra İzmir'deki bir sürü gazetenin bürosuna, böyle bir platform kurduklarını, Türk gazetecilerden de destek beklediklerini içeren fakslarını geçerler. Tabii metin Yunanca kaleme alınır, gönderildiği için hiçbir gazeteci, içeriğinde ne yazdığını çözemez, biri hariç. O sıralar Yeni Asır'da çalışan Ayvalıklı ve Yunanca bilen tek gazeteci Süleyman Gençel, bundan sonrasını şöyle anlattı:

"Faks elime geldi ve okumaya başladım. Faksta Kardak krizinin yaratılmasında gazetecilerin büyük rolü olduğu, her iki tarafın da hatalar yaptığı, bunların bir daha yaşanmaması için böyle bir platform oluşturdukları, bizlerle buluşmak istedikleri, yazıyordu. Kardak krizinden altı ay sonra üç gazeteci Sakız adasına gittik. Yunan gazeteciler ile görüşüp, nasıl bir toplantı yapacağımıza ve birincisinin Sakız'da yapılmasına karar verdik, geri döndük. O sırada her iki taraf da gergindi. Türk-Yunan İş Konseyi bile geri çekilmişti ama biz altı-yedi gazeteci oturup bir platform oluşturduk.

Biz Türkiye tarafı olarak 40 kişilik bir grup oluşturduk. Aramızda iki liste çıkardık. Birinci grupta genelde siyasetçiler ve gazeteciler vardı. Örneğin her partiden bir milletvekili ve bir de hemen her basın-yayın kuruluşundan birer gazeteci seçtik. İkinci gruba da daha çok solun içerisinde isim olmuş, bölgede Türk-Yunan dostluğu konusunda çalışabilecek kişileri saptamaya çalıştık. Onlardan bir tanesi de Saynur hanımdı. Saynur hanıma telefon açtık,

'gelirim' dedi. 1997 yılının Şubat ayında da toplantıyı yaptık. Çeşme'den hep birlikte Sakız'a geçtik. Yunan tarafında özellikle Atina'dan önemli isimler gelmişti. Tabii Papandreu'nun desteği de arkalarındaydı. Onlarda epey önemli isimler vardı. Bizim tarafta da Ferhat Tunç, Aydın Güven Gürkan, Hakan Tartan, Bülent Akarcalı vardı. Orada da özellikle herkesin konuşmasını istemedik. Örneğin Aydın Güven Gürkan'ı konuşturursanız, size orta seviyeden bir şey söyleyecek. Daha net konuşacak birini istedik. Yani, bazı şeyleri net ifade edecek ve sol tarzda olan insanların konuşmacı olması üzerinde durduk. Bunlardan birisi de Saynur hanımdı. Tabii Yunanlar da o güne kadar Saynur hanımı tanımıyordu. Bir isim olarak çevreci olduğunu biliyorlar ama ne diyeceğini merak ediyorlardı. Bir de buradaki görüşlerinin hemen hepsinin devlet görüşünden farklı olmadığını Yunanlar biliyor. Aynı şey Türkler için de geçerliydi. Toplantı ise bir gün sürdü. Açış konuşmalarından sonra biz gazeteciler bir daha böyle bir krizin yaşanmaması ve iki taraf arasında dostluğun geliştirilmesi adına neler yapabileceğimizi tartıştık. Öğleden sonraki oturumları da STK'lerin rolüne ilişkin konuşmalara ayırmıştık. O toplantıdaki en önemli olay ise bana göre Saynur hanımın konuşmasıydı. Konuşması, Yunanlar tarafından ayakta alkışlandı. Tabii çıkış noktası da önemliydi. Birincisi, konuya hem siyasi yaklaştı ama aynı zamanda da bir çevre duyarlılığı içinde meseleyi ortaya koymaya çalıştı. Örneğin, 'Kardak keçilerin. Biz neden keçilerin yaşam alanına tecavüz etmeye çalışıyoruz? Ege balıkların, fokların denizi olmalı' dedi. Ayrıca dönemin başbakanı Tansu Çiller'i de suçlar bir tanımlama getirdi.

Şöyle anlatmam gerekirse; iki taraf ta savaşın eşiğine gelmiş, kendi medyalarında yalnızca kendi ve karşı tarafın ordusunu izleyen bir grup için konuşması çok ilginçti. Yunan grup için de ilginçti, çünkü hem kendi özeleştirisini yapıp hem de devletine tavır koyabilen Türkiye'de böyle insanlar olduğu bilinmiyordu. Bu da

onların bilgi eksikliğinden kaynaklanıyordu. Nitekim akşam yemeğe gelen Yunan gazetecilerin hepsi, Saynur hanım ile konuşmak istedi. Kendisi çok iyi İngilizce bilmediği için, sonuçta ben çevirmenlik yaptım. Tabii hepsi de Saynur hanım ile konuşamadı. Ertesi gün Sakız turunda da kendisini hiç yalnız bırakmadılar. Şimdi düşünüyorum da Yunanlar'ın Saynur hanıma karşı inanılmaz bir sempatisi oluştu."

İkinci toplantı ise 1998 yılında İzmir'de yapıldı. O toplantılarda atılan tohumlar, bugün iki ülke gazetecileri arasında her yıl birlikte düzenledikleri toplantılar ile sürüyor.

Saynur, iki toplum arasındaki çalışmalarını nedeniyle, 1999 yılında Abdi İpekçi Türk Yunan Barış ve Dostluk Ödülü'nün¹² sahibi oldu. Her iki yılda bir dönüşümlü olarak Atina ve İstanbul'da dağıtılan gazetecilik, edebiyat ve sanat dallarına kapsayan İpekçi Ödülü'nün yedincisinin sahiplerinden biri oldu Saynur. Birleşmiş Milletler himayesinde yapılan "*Abdi İpekçi Türk Yunan Barış ve Dostluk Ödülü*" jürisi, Türk-Yunan dostluğu girişimleri nedeniyle, Bodrumlu Gönüllüler Derneği Genel Sekreteri Saynur Gelendost'a yarışma dışı dağıtılan "*İletişim Ödülü*"ne layık gördü. Saynur, ödülünü 12 Kasım 1999 tarihinde Atina'da yapılan törende, Politakis'in elinden aldı.

12 Girit'te 1924 yılında doğan inşaat mühendisi ve yazar Andreas Politakis, Abdi İpekçi'nin 1979 yılında öldürülmesinden sonra Milliyet ve Elefterotipia gazeteleri ile birlikte Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü'nün verilmesi önerisini ortaya attı. Kalp krizi sonucu 2004 yılında yaşamını yitiren Politakis, Elefterotipia gazetesinin birkaç yıl sonra bu organizasyondan çekilmesinden sonra tek başına ödülün Yunanistan ayağının tüm sorumluluğunu üstlendi, ve eşbaşkan oldu. Gerçek bir Türk dostu olan, iki çocuk babası Politakis, Ege Üniversitesi tarafından da fahri öğretim üyesi ilan edilmişti.

İKİNCİ BÖLÜM

SAYNUR'LA TANIŞIYORUM...

Muğla'ya 1985 Ağustos ayında geldim. Geliş nedenim, tamamen özel sorunlarım ve anne, babamın burada oluşuydu. 1988 yılı sonlarına doğru yine kendi sorunlarımdan yola çıkarak beş kadın arkadaş bir araya geldik ve “*Muğla Kadın Dayanışma Grubu*”nu kurduk. Grup sadece kadının kadın olmaktan doğan sorunları ile uğraşiyor, o sıralarda bir de gazete çıkarıyordu. Kadınların kendilerini içinde hissettiği etkinliklere katıldığı, üyesi olmayan tamamen gönüllülük temelinde var olan bir gruptu. Beş kişilik çekirdek kadrosu, uzun yıllar çalışmalarını sürdürmüş ve dağılmamıştı. Kadın grubumuz yöremizin kanayan yarası olan termik santraller ve çevrenin kirliliği konusunda da “*anne*” olarak sorumluluğunu taşıyordu, ancak bu konuda hiç çalışma yapmamıştık.

Muğla 17 Şubat 1993 tarihinde, güne Yatağan Termik Santrali'nden kaynaklanan radyasyon alarmıyla uyandı. O güne kadar bizlerin haberinin bile olmadığı erken uyarı cihazı alarm vermişti. O günlerde Muğla'da Türkiye'nin ilk kadın valisi, Dr. Lale Aytaman görev yapıyordu. Bilim insanı duyarlılığı ile halkı bu konuda uyardı ve sobaların, kaloriferlerin yakılmasını yasakladı.

Olayın duyulması ile birlikte çevreciler “*biz demedik mi?*” derlerken, Ankara'dan yetkililer “*cihaz bozuk, alarm yanlış*” savunması yapıyordu. Vali hanım zor durumda kalmış, “*geçen Çarşamba günü (17 Şubat) erken uyarı istasyonu alarmı sonucu normal değerler üzerine çıktığı belirlenen radyasyon düzeyinin, Perşembe gününden itibaren normale döndüğü*”nü söyleyerek halktan kendisine güvenmesini istiyordu.

Tam bu günlerde Muğla'da bir grup kadın “*Çocuğunu Seven Anneler Grubu*” olarak Meral Horne başkanlığında toplanarak termik Santraller çalıştığı sürece çocuk doğurmayacağını açıklayarak, bu konuda çalışmalar yapıyordu.

O tarihten sonra, artık radyasyon ölçümleri de açıklanmıyor,

bilgiler saklanmaya başlamıştı. Bütün bu çalışmaları o günlerde, uzaktan yerel gazetelerden takip ediyor, "ne yapabiliriz?" diye düşünüyordum. Bir şey yapamamanın verdiği düşüncelerle boğuşurken, Mart ayının ortalarında bir arkadaşımın telefonu üzerine harekete geçme kararı aldım. Arkadaşım, "babam üst solunum yollarındaki rahatsızlığı nedeniyle hastanede yatıyor, doktorlar bunun hava kirliliğinden kaynaklandığını söylüyor. Muğla Kadın Dayanışma Grubu olarak siz ne yapıyorsunuz" sorusu karşısında adeta telefonda donup kalmıştım. Hemen Muğla Demokrasi Platformu'nda birlikte çalıştığımız ve yakın arkadaşım o yıllarda da Muğla Mimarlar Odası temsilcisi olan Rukiye Uslu'ya gittim. Daha önce Mimarlar Odası ve Makine Mühendisleri Odası temsilciliklerinin çevre konusundaki eylemlerine tanık olmuş, çevre konusundaki duyarlılıklarını hep takdir etmiştim.

Rukiye'ye konuyu açtıktan sonra, bu konuda neler yapabileceğimizi tartışmaya başladık. Bu arada, konu ile ilgili olabileceğini düşündüğümüz, aynı zamanda da yakın arkadaşlarımız Muğla Belediyesi çalışanı olan Reşat Uygun ve Türkiye Mimar ve Mühendisler Odası (TMMOB) Muğla Sekreteri Ertan Serdönmez'i de çağırdık. Sonunda Muğla Demokrasi Platformu ve Muğla ilçelerindeki çevrecileri çağırarak toplantı yapmaya karar verdik. Hepimiz görev alarak ulaşabildiğimiz kişileri 1993 yılının Nisan başındaki bir tarihte Mimarlar Odası lokalinde topladık. Toplantıya ev sahipliğini bizler yaptığımız için masanın başına ben, Rukiye, Ertan ve Reşat oturarak konuya girdik.

Ben Saynur'un adını Muğla Kültür Festivalleri'nden biliyordum ama o toplantıya kadar hiç karşılaşmamıştım. Aramızdan sadece Reşat, Saynur'u çok iyi tanıyordu. Çünkü, onunla birkaç yıl çöp seferlerine de çıkmıştı. Marmaris'ten de arkadaşlar vardı. Saynur'a duruşuyla, bakımıyla en çok da eylemci haliyle hayran olmuştum. Sanırım ona da bu hayranlığımı göstermiştim ki toplantı süresince birbirimizle bir kaynaşma oldu.

Bizler, oraya sadece Yatağan Termik Santrali'ni konuşmaya gelmiştik, ancak Saynur etrafımızda sarılmış olan, Yeniköy ve Gökova (Kemerköy) santrallerini de bizlere anlatarak, Gökova'nın yapımının durdurulması için yörede nasıl mücadele verdiklerini anlatarak bizi bilgilendirdi. Sonunda Gökova Termik Santrali'ni sembol haline getirerek, mücadelemizi tüm santrallara yöneltecek bir eylem planı ortaya çıktı. 8 Mayıs 1993 tarihinde Ören'de sahilde Yalı Motel yanında sabahtan akşama kadar sürecek büyük bir şölen, miting yapacaktık. Tüm Türkiye'yi oraya yığacak, siyasileri de çağırarak, onların bizi dinlemesini sağlayacaktık.

İşte Saynur'la tanışmam, yollarımızın kesişmesi ve 10 yıl birlikte bir yolculuğa başladığımız gün o toplantıda oldu. Hâlâ da etkisinden kurtulamadığım, kurtulamayacağım, kurtulmak istemediğim güzel bir yolculuk ve dostluktan benim için. Süreç içinde ben dahil tüm etrafındakiler Saynur'a zaman zaman çok kızsak da ondan çok şeyler öğrendik.

Yatağan Termik Santrali'nden yayılan radyasyondan sonra Saynur, zamanın Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü'ye durumun vahametini anlatan bir mektup yazmış, hükümet olarak olaya hemen el koymaları gerektiğini rica etmişti. Erdal İnönü, 11 Nisan 1993 tarihinde 01546 sayılı kendi imzasını taşıyan mektubunda, her zamanki zarif uslubuyla “endişelerimizi anladığımı” ifade ederek şöyle yazmıştı;

“Sayın

Saynur Gelendost

Göndermiş olduğunuz mektup için teşekkür ederim.

Yatağan Termik Santral konusundaki endişelerinizi anlıyorum. Termik Santraldan kaynaklanan radyasyon konusunda Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'na ve bölgenizdeki radyasyon erken uyarı sistemine (RESA) güvenmenizi isterim. Radyasyon düzeyinin halk sağlığını etkileyecek düzeye gelmemesi için gerekli bütün önlemleri

almak ve insanımıza en ufak bir zarar gelmemesini sağlamak sorumluluğunu taşıyoruz. Her türlü olumsuz gelişmeyi halkımıza bildirmek konusundaki sorumluluğumuzun bilinci ile RESA sistemi Hükümetimiz döneminde yaygınlaştırılmış ve Muğla ili dahil edilmiştir. Sistemin amacı havadaki radyasyonu sağlığa zarar verebilecek noktaya gelmeden belirleyip uyarıda bulunmaktadır.

Yatağan Termik Santrali da çevresel etkileri yönünden incelemeye alınmıştır.

Çevreye ve insan sağlığına göstermiş olduğunuz duyarlılık ve örnek girişiminiz için teşekkür ederim.

En iyi dileklerimi, selamlarımı iletirim.

Erdal İnönü

Devlet Bakanı ve

Başbakan Yardımcısı”

TEC.
REVELER BAKANLIĞI
MÜHÜR YERİNDİRİLMİŞ

NO: 01546

ANKARA
22 NISAN 1984

SAYIN BAŞKAN ÖZELİNİZ

Önderiniz öleüdüme müteakibin ilgin teşekkür ederim.

Yatağan Termik Santrali konusundaki endişelerinizi anlıyorum. Termik santraliden kaynaklanan radyasyon konusunda Türkiye genelinde dikkatli olunmaya ve bilgilendirilme tedbirleri alınmaktadır. Bu konuda Bakanlık olarak da gerekli önlemleri almaya ve yaygınlaştırılmaya çalışıyoruz. Radyasyon ölçümlerinin hızlı ve düzenli yapılmasına önem vermeye çalışıyoruz. Her türlü olumsuz gelişmeleri hakkında bilgilendirilmeye çalışıyoruz. Her türlü olumsuz gelişmeler hakkında bilgilendirilmeye çalışıyoruz. Sistemin amacı havadaki radyasyonu belirli bir seviyeye düşürmek ve insan sağlığını korumaktır. Sistemin amacı havadaki radyasyonu belirli bir seviyeye düşürmek ve insan sağlığını korumaktır.

Yatağan Termik Santrali de çevresel etkileri yönünden incelenmeye alınmıştır.

Önderiniz ve insan sağlığına gösterdiğiniz duyarlılık ve örnek girişiminiz için teşekkür ederim.

En iyi dileklerimi, selamlarımı iletirim.

Erdal İNÖNÜ
Devlet Bakanı ve
Başbakan Yardımcısı

TÜRKİYE ÇEVRE EYLEMLERİ İLE TANIŞIYOR

Gökova (Kemerköy) Termik Santrali için eylem, ilk olarak 1984 yılında santralın yapımının kesinleşmesi ile birlikte Türkevleri köyü kadınları tarafından yapıldı. 1986 yılında santral alanına hafriyat için gelen makinelerin önüne yatılarak çalışmasını engellediler.

1984 yılının Mart ayında Türkevleri köyü muhtarı gazecilere “yapılacak santrale köy halkı olarak karşı çıkıyoruz ve bu konuda elimizden geleni yapacağız” açıklamasını yaptı. Köy halkı bu tepkileri ve açıklamaları nedeniyle o yıllarda devlet tarafından epey cezalandırıldı. Yıllarca sadece muhtarın evine bağlanan telefonlarla görüştüğümüzü hatırlıyorum. Yollar yapılmadı, köye gerekli hizmet götürülmedi. Belki de bu başlayan eylem Türkiye'nin şahit olduğu ilk çevre

eylemiydi.

Bu yıllara gelinceye kadar Türkiye, televizyonlarda sadece Greenpeace'in yaptığı eylemleri izler, *"bu adamlar ne yapıyorlar?"* diye bakardık. Çünkü Türkiye yeni bir süreçten, 12 Eylül 1980 darbesinden yeni çıkmıştı, önceliği farklıydı. Oysa aradan yıllar geçtikçe, Greenpeace eylemleri gün gelecek bize de lazım olacaktı.

Gökova Termik Santrali'nin yapımı kesinleşince, tüm yerel gazeteler, Muğla ve Bodrum kamuoyundan tepkilerini ön sayfalarına taşımaya başladı. Kamuoyunun bu konuda sesi yükselmeye başlamıştı. Bodrum'dan yükselen ses daha gürdü. Bu ses yerelinde çok çalışan Saynur Gelendost'tan başkası değildi. Saynur, Türkevleri köyü kadınlarıyla bir araya gelerek, onların eylemlerine katıldı. Artık Saynur çöp seferlerinde de Gökova'yı öne çıkartıyor, santrali yaptırmamak için her yolu deniyordu.

Bunlardan bir tanesi, 1989 yılında *"Denizler Mavi Yaşar"* adı altında çöp seferinde 20 tekneyle denize açılan gönüllüler, Türkevleri köyünde Muğla'dan gelen çevrecilerle buluştu. Tekneler eylemlerine düdüklerini çalarak başladı. Daha sonra karaya çıkan gönüllüler Halikarnas Balıkçısı'nın yetiştirdiği ve Saynur'un çok önem verdiği

Bella Sambra ağacı[3] fidanını çocuklarla birlikte dikti. Bu eylem, çocukların *"sağlıklı yaşam istiyoruz"* diye termik santrali taşlamasıyla son buldu.

Saynur'un yaptığı eylemler bir yandan hızla sürerken santralin yapımı da bir yandan hızla sürüyordu. Santral bacası 300 metre yükseklikte dikiliyor, Ankara'da yetkililer hâlâ *"Gökova Termik Santrali'nin yeri yanlıştır, taşınacaktır"*

açıklamaları yapıyordu. Bu açıklamalar, bizler ve hele Saynur için hiç inandırıcı değildi.

Saynur eylemlerini genelde bir gece önceden düşünür, ertesi günü uygulamaya koyardı. O an yanında kim varsa onunla paylaşarak, organize ederdi. Yine 1990 yılının Şubat ayında Yaman Olgaç ve Erman Aras'ı da yanına alarak, Ören' gitti. Saynur'un niyeti bacanın tepesine çıkmaktı. Yaman da Erman Aras ta onu ikna edemediler. Saynur bir şeye karar verdi mi, bunu değiştirmek mümkün değildir. Santrala nasıl girecek, o da meçhuldü ama sonuçta Ören'e gidilmişti bir kere.

Termik santral işçileri de o sıralarda ücretlerini alamamıştı. İşçiler bu nedenle Saynur ve arkadaşlarına yardım etti. Normalde bira-

kın bacaya çıkarmayı, kapıdan bile içeri sokmazlardı. O zaman baca tam olarak bitmediği için Saynur, Yaman ve Erman'ı vinçle bacanın tepesine kadar çıkarttılar. Çıktıklarında sabit durulacak yere Saynur çok zor atladı. Aşağısı 300 metre, nasıl korkulmasın. Fotoğraflar çekildi. Santralin yapım kararını alan Turgut Özal başkanlığındaki hükümetin Çevre Bakanı Mükerrrem Taşcıoğlu ise “*Santralin bacasına sarmaşıklar sardıracağım*” diye açıklamada bulunmuştu. Tepede Saynur'un hemen aklına bu beyanat gelince, çok eğlenip ve ardından da basın açıklamasını yaparak aşağıya indiklerinde hiç te onlar için sürpriz olmayan bir olayla karşılaştılar. Jandarma onları aşağıda bekliyordu.

Saynur tek başına bir don kışot, bir kurum gibi her şeyin üzerine gider ve korkmazdı.

8 MAYIS GÖKOVA ÇIKARTMASI...

Daha sonra Gökova'da tüm kamuoyunu harekete geçirecek bir şenlik yapma konusunda karar birliğine vardık. 8 Mayıs eylemi için hepimiz bir görev aldık. Basın Saynur'a aitti. Çünkü, yıllarca yürüttüğü tüm mücadelelerinde basınla ilişkileri hep iyi olmuş, her çağırıldığında koşa koşa geliyorlardı. Hepimizin ayrı ayrı görevleri vardı. Çağırı için adımızı “*Muğla İl Çevre Koordinasyon Kurulu*” koyduk. Bizler organizasyon giderleri için belediye başkanlarından para toplayacaktık. Sanatçılara Gökova'ya gelip hem bir şeyler söylemesi hem de şenliği renklendirmesi için haber verecektik.

Bütün gazeteler günler öncesinden “*Haydi Gökova'ya, çevre bilinci eylemle geliyor*” şeklinde başlıklarla duyurmuştu. Tüm yöredeki belediyeler şenliğimizi destekledi ama en çok desteği de Ören Belediye Başkanı Kazım Turan'dan aldık. Turan bize hem maddi, hem de manevi destek sağladı. Kazım Turan belediye başkanı seçilmeden başlayan santral eylemlerine köylülerle birlikte katılmış, bu uğurda çok bedeller ödemiş, sonunda da Ören Belediye Başkanı olmuştu. Turan 20 yıldır da Ören'de belediye başkanlığı yapıyor.

Yaşar Aksoy, Yeni Asır'da 6 Mayıs 1993 tarihindeki köşesinde eylemimizin duyurusunu yapmış, programı ve bu eylemin önemini vurgulamış, yazısının sonunu da bana göre çok anlamlı olan şu açıklamayla bitirmişti:

“Biri kalkıp şöyle diyebilir:

Aynı gün, aynı saatlerde TBMM'de Cumhurbaşkanlığı seçimi için birinci tur gerçekleşecek. Bu bakımdan ülkenin nabızı parlamentoda atacak, Gökova kimsenin umuru olmayabilir....

Bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü, bir Cumhurbaşkanı bu memlekete çooooook bulunur, ancak Gökova bir kez gitti mi, bir daha bulunmaz düşüncesindeyiz...

Bunun için 'Haydi Gökova'ya' diyoruz...”

Evet Yaşar Aksoy çok haklıydı. Sabah saat 10:00'da Ören'e

vardığımızda sanki bütün Türkiye oradaydı. Tabii o aşamaya da kolay gelmemiştik. Muğla içinde kavga, kıyamet çok olmuştu. Eylem hazırlığında kimsenin öne çıkmasını istemiyorduk. Sonuçta işbölümü yapmış ve herkesin ortak düzenlediği bir eylem olmalıydı. O zamanın kavgacı ruhuyla kurul içinde epey tartışmalarımız olmuş ama 8 Mayıs gününe de sağ salim gelebilmiştik.

8 Mayıs Gökova Eylemini gazeteci-yazar Özcan Özgür “*Bitmeyen Kavga Gökova*” kitabında şöyle anlatıyor:

“8 Mayıs Gökova Çıkartması için çevreciler, ülkenin dört bir yanından Ören’e iki gün önceden gelmeye başlarlar. Hava bulutlanmaktadır... Yağmur beklenmektedir... Türkevleri köyünden bir yaşlı 'çevreciler rahmet getiriyor' der ve ekler; 'TEK'ciler ise zulüm...'

Ören Belediye Başkanı Kazım Turan, Reşat Uygun çıkartma öncesi her türlü hazırlığı yapmıştır. Hazırlıkların ikinci ayağı Bodrum’da Saynur ve Can Gelendost öncülüğünde gerçekleştirilmektedir. Ören’de santral bacasının güneydoğusunda tam karşısına plaja ahşap platform kurulur. Ses düzeni tamam... Milas Dibekderi’nin ünlü davul zurna ekibi Ören Belediye Binası önünde Cuma gününden çalmaya başlar. Kasabaya çevrecilerden önce gazeteciler çıkartma yapmıştır. Belediyenin kurduğu basın merkezinden gazeteciler ilk notlarını geçmektedirler...

Karadan otobüslerle, özel araçlarıyla çıkartma yapanlar, 8 Mayıs sabahı erkenden plajda yerlerini almaya başlarlar. Çevreciler, ekolojistler, dernekler, odalar, kurumlar, kuruluşlar pankartlarını dizi dizi sıralarlar...

Bir gün öncesinden başlayan yağmur hızlanır. Kimsenin de umurunda değildir. Platformun tepesinde Reşat sunuculuk yapmakta ve bağırılmaktadır: 'Yeter ki asit yağmurları yağmasın'

Bir ara hava muhalefeti nedeniyle “Bodrum’dan gecedan yola çıkan teknelerin geri döndüğü” haberi geldi. Dönen-

ler dönmüştür ama inadına gelenler vardır. Öğleye doğru ilk tekne görünür. Kerme körfezi, Gökova körfezi, Keramos körfezi siz ne dersiniz deyin, Ören suları bir anda yelkenlerle, papatya tarlasına, kırlangıçların, martıların ve de güvercinlerin kanat çırdığı bir tabloya dönüşür... Gökova sevdalısı tekneler yelkenlerini toplarlarken kıyıya Bodrumlu Gönüllüler'in çöp teknesi yaklaşmakta ve güverteden Can baba el sallamaktadır."

Beklendiği gibi siyasilerden hiç kimse gelmez...Hepsi de çektikleri telgraflarla 'desteklediklerini' bildirmektendirler...

Aliğa savaşçılarından Kemal Anadol ve ardından da Saynur Gelendost, kürsüye gelir...

Hep birlikte 'Mavi yol Yaşayacak', 'Bırakın mavi, mavi; yeşil, yeşil kalsın', 'Alın santralınızı verin Gökovamızı' diye sloganlar yükselir Gökova'dan gökyüzüne...

Tanju Okan'ın şarkılarıyla çoşan eylemciler hepbirlikte şarkılar, türküler söyler ve yine hepbirlikte santrale gidilir. Beklendiği gibi çevreciler içeri alınmazlar. Çıkartma dönüşü her araç santral önünde durur, tel örgülere allı morlu çaputlar bağlanır...

9-10 Mayıs tarihli gazetelerde bu görkemli, çoşkulu eylem aynı görkemlilikle yer bulur."

Saynur'un Can babayı ne kadar çok sevdiğini o gün anlamıştım. Akşamdan Bodrum'dan çıkan teknelerin geri döneceğini öğrenen Saynur konuşulanları duymuyor gibi devamlı denize ve havaya bakıyordu. Nasıl ki çöp teknesi Ören körfezine uzaktan girdi, Saynur da gözleri parlayarak kıyıya koşturdu. Can babayla da o gün tanışmıştım.

8 Mayıs eylemi sırasında da katılımcılara hissettirmedığımız tatsızlıklar da olmadı değil. Bunlardan ikisini de paylaşmak istiyorum.

Kemal Anadol kürsüye geldiğinde o tarihlerde SHP milletvekili olduğu için katılımcılardan itirazlar yükseldi. Çünkü kuruldan siyasilerden kimseyi konuşturmama

kararı daha önce alınmıştı. Kemal Anadol'un oradaki varlığı Aliğa'da vermiş olduğu mücadele nedeniyleydi. Aynı tepki Bodrumlu Minik Gönüllüler adına Özgür Aras çıktığı zaman da verildi. Bir grup o yıllarda 16 yaşına gelmiş Özgür için "Bu mu minik gönüllü? Her yerde bu çocuk" diyerek Saynur'a küçük yaşlarından beri yol arkadaşlığı yapmış olan Özgür'ü eleştiriyordu.

Özgür ile görüşmemizde, bu konunun onu uzun yıllar rahatsız ettiğini, aynı zamanda da eylemin onun yaşamında nasıl değişikliklere yol açtığını, şöyle anlattı:

"O sıralarda Ankara'da yaşıyorum. Ankara'dan çıkıp geldim, Saynur'la Bodrum'da buluştuk. Bizi Ören'e kimin getirdiğini hatırlamıyorum ama sizlerle de orada buluştuk. Sizler için eziyet olan hazırlık süreci ve o gün benim için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Etrafta bir sürü çocuk vardı. Çocuklar şiir falan okuyacaklar ama heyecanlandılar ve istemediler. Ben zaten yıllardır hep Gökova üzerine televizyonlara çıkıyorum, gazetelere yazılar yazıyorum, oraya çıkmaktan mı korkacağım? 'Hemen çıkar ben konuşurum' dedim ama Reşat beni 'Bodrumlu Minik Gönüllülerden Özgür' diye tanıınca eylem alanından 'oooooooo' seslerini duydum. Arkamdan da söylenenleri ne yazık ki duydum ve çok üzüldüm. O aralar da Yaşar Aksoy benim çıkartmada yaptığım konuşmayı çok beğenmiş, gazetelerde yazmıştı. Ben birden meşhur biri oldum o günlerde. Arkamdan söylenen sözlere çok üzüldüğümü fark eden Saynur, 'Hiç üzülmeye, hayatının içinde hep bunlar olacaktır... Bunlar hep olacak, insanlar senin üzerine hep gelecek' demişti. İşte Saynur'un o sözüdür beni bu günlere kadar gelirken ne söylenirse söylensin umursamadığım. Sadece her yaptığım işi iyi yapmak benim için önemli. Aynı Saynur gibi."

GÖKOVA SÜREKLİ EYLEM KURULU

8 Mayıs Gökova çıkartmasından sonra Muğla Mimarlar Odası Lokali'nde bir değerlendirme toplantısı yapıldı. Muğla'daki meslek odaları, gönüllü kuruluşlar, demokratik kitle örgütleri, yerel yönetimler ve yurttaş insiyatiflerinden oluşan "Muğla İl Çevre Koordinasyon Kurulu" nun görevinin sona erdiği açıklandı. Ama Gökova, Yeniköy ve Yatağan Termik santralleri yöremizde hançer saplanmış gibi duruyor ve bizler 8 Mayıs Gökova çıkartmasını milat olarak kabul etmiş, eylemlerin sürekliliğini istiyorduk. Bütün bunları tartışırken , yeni oluşturduğumuz eylem grubunun da adı çıkmış oldu: "*Gökova Sürekli Eylem Kurulu...*"

Yeni oluşumun içinde, daha çok kendi örgütlü yapılarımızın dışında sivil yurttaşlar olarak var olduk. Oluşum, Saynur Gelendost, Ertan Serdönmez, Rukiye Uslu, Gaye Cön, Reşat Uygun, Özcan Özgür, Biyke Şoran, Filiz Ersan'dan oluşuyordu. Kapalı bir yapı değildi. Çevre duyarlılığı olan herkes, kendisini hangi çalışmanın içinde var etmek isterse onun için kurula gelebilirdi.

Gökova Sürekli Eylem Kurulu'nun adı üzerinde yürüteceği yol haritasını belirlerken en önemli özelliğinin, "sürekli eylem" olacağına hem fikir olduk. Gelişmelere göre eylem takvimi belirleyecek ve uygulayacaktık. Gökova Sürekli Eylem Kurulu 1993 yılından 2013 yılına kadar, yani bugüne kadar varlığını sürdürdüğü görüldü.

Kurul, ilk olarak 1 Haziran 1993 tarihinde başlayacak olan Kurban Bayramında Muğla ve ilçelerine gelecek tüm bakanları, devlet adamlarını ziyaret ederek termik santrallerle ilgili şikayetlerini bildirmekle işe başladı.

Saynur bu arada boş durmuyor, yeni Cumhurbaşkanı seçilmiş olan Süleyman Demirel'e, Başbakan Tansu Çiller'e mektuplar yağdırıyordu. Saynur'un edebiyatı ve yazışma dili de çok iyiydi. O yıllarda bilgisayarlar yok,

fakslarla çalışıyoruz. Bizler onu tanıdıktan sonra (özellikle ben), o kadar sevdik ve benimsedik ki bizden ne istese, bize neyi söylese hemen yerine getirmeye çalışıyorduk. O zamanlar hepimiz aktif bir çalışma yaşamı içindeyiz ve çoğumuz bağımlı çalışıyorduk. Hepimizin işyerleri neredeyse Saynur'un emrine amade olmuştu. Sonraki yıllarda Saynur için görüşmeye gittiğim eski Muğla Valisi Lale Aytaman'ın bu konudaki sözünü hiç unutmuyorum; *"Hepiniz Saynur Hanımın müritleri gibi olmuştunuz, ne derse onu yapar, o konuşurken gözlerinizi ondan ayırmazdınız, benim bildiğim insan önce mülki amirin ne dediğine bakar, siz öyle miydiniz? Önce Saynur'du sizler için."*

Gerçekten öyleydi, ama bundan önceleri hiç şikayetçi değildik, sonra da olmadık aslında ama bazen gerçekten bizleri de kendi enerjisinde görür ve sınırlarımızı çok zorlardı.

Kurban Bayramı öncesi Saynur, dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e yazdığı mektubunda; Gökova Termik Santrali'nin çalıştırılmayıp kapısına *"Bu santral çevre ve demokrasi mücadelesi sonunda kapatılmıştır"* yazılmasını istemiş, siz şu anda bu milletin, devletin başısınız. Bir gün bir panelde *'Yatağan Termik Santrali ne yazık ki bizim eserimizdir. Şimdi çevreye verdiği zararları gördükçe ve eleştiriler*

karşısında başımı öne eğiyorum. Çevreyi koruma, demokrasiyi korumak ile eşdeğerdir. Gökova Santrali'ni çalıştırmayacağım, kapatacağım' demiştiniz. Santralin çevre enstitüsü, kültürel, çevresel eğitim, bilgi ve kültür yuvası olmasını öneriyorum. Çocuklarımızı kapanan santral kapısı ile açılan çağdaşlık kapılarından geçirelim, uygar bir ulusun uygar çocukları olsunlar. Santrali kapatalım ki, çocuklarımıza bir ağaç, bir mavi gökyüzü, Gökova'nın mavilikler cümbüşü ve bir kuşun kanat çırpışı da kalabilsin” diye bitmişti. Bir yanıt gelip gelmediğini bilmiyorum ama büyük bir olasılıkla her zamanki gibi büyük bir sessizlik olduğu kesin.

1993 KURBAN BAYRAMI ZİYARETLERİ

Bayram öncesi Rukiye ile yine bir çalışma sırasında ben ayağımı burkmuş ve koltuk değneklerine mahkum olmuşum. Akşam Saynur aradığında bu durumu söylediğimde, *“tamam sen de her yere koltuk değnekleriyle gelirsin, seni fazla yürütmeyiz”* diyerek, dinlemedi bile. Kurban bayramı organizasyonumuz tamamı, gelecek olan tüm yetkililerle randevularımız ayarlanmıştı. Sadece Bodrum'a gelecek olan dönemin Çevre Bakanı Doğanca Akyürek ile randevu ayarlanamamıştı, onunla görüşmemizi de korsan olarak gerçekleştircektik.

1 Haziran 1993 tarihinde sabah Devlet Bakanı Erman Şahin'le görüşecek ekip bir araya gelerek, Muğla'da Gazeteciler Cemiyeti'nde bakanla buluştuk. Muğla Valisi Lale Aytaman ve Muğla Belediye Başkanı Orhan Çakır da toplantıya katıldı. Saynur, Devlet Bakanı Erman Şahin'e taleplerimizi *“Gökova yaramızın bu hükümet tarafından sarılmasını istiyoruz. Yedek demek, bir gün çalışacağı anlamına gelmektedir. O bacanın, deneme üretimi için dahi tütmemesini istiyoruz. Bu hükümetin görevde iken alacağı Meclis kararıyla, santralin işlevini değiştirmesini, santral kimliğinden çıkarılmasını ve çevre enstitüsü olmasını istiyoruz”* diye ilettili.

Erman Şahin; *“49. Hükümet olarak bu santrali*

çalıştırmayacağız. 50. Hükümetin de bu yolu izleyeceğini sanıyorum. Zamanın hükümetleri ulusal enerji sistemine yüzde 6 katkısı olan santrale yaptığı harcamayı, yüzde yirmi kaçağa yol açan bu sistemin yenilenmesine harcasaydı, büyük kazanç olurdu. Santralin kaderini 50. T.C. Hükümeti belirleyecek, ancak bu konuda dünyanın gözü üzerimizde. 'Bu santrali çalıştıracam' diyecek bir hükümet çıkacağına inanmıyorum. Ben yeni hükümette görev alırsam, yine karşı çıkacağım. Bu santral kapatılarak çevreden özür dilenir ve Çevre Enstitüsü'ne dönüştürülür" dedi.

Devlet bakanından bu sözleri aldıktan sonra, "*içimiz rahatladı*" desek yalan söylemiş olurduk. Çünkü, Cumhurbaşkanı 'da Başbakan'ken buna yakın sözler vermiş ama Yatağan Termik Santrali çalışmaya devam etmiş, Gökova Termik Santrali ise "*deneme*" adı altında çalışmaya başlamıştı. Saynur "*durmak yok, eylemlere devam*" diyerek ertesi günkü eylemin nerede olacağını sormaya başlamıştı. Bizler de kendisinden bir gün izin istedik, "*Saynur insaf, bayramdayız ve bizlerde 1 gün ailecek bayram yapmak istiyoruz*" dedik.

3 Haziran 1993 tarihinde ise Gökova Sürekli Eylem Kurulu üyeleri, yine önceden saptanan programa göre Marmaris-Golden Key Otel'de Başbakan Yardımcısı Erdal İnaönü'yü ziyaret için yola çıktı. Ben o eyleme ayağımın beni zorlaması nedeniyle katılamadım. Ancak, son gün İnönü'nün karar değiştirip, Marmaris'e gelmediğini öğrenen kurul üyeleri, programı değiştirmeden aynen tatbik etti. Çünkü program, çok zahmetli bir şekilde hazırlanmıştı ve İnönü süprizlerle dolu bir eylemle karşılaşacaktı. Program İnönü'ye verilecek bir mektupla başlayacaktı, gelin hep birlikte olayı en ince detayına kadar yaşayan Reşat Uygun o günü bize nasıl anlattı bakalım:

"Bir araya geldiğimiz her fırsatta, her toplantıda, akşam yemekte, sabah kahvaltıda 'hep eylem fikri üretin düşünün bakalım daha neler yapabiliriz?' der dururdu.

Biz de aklımıza gelen en olmayacak şeyler önerirdik, o da bunları alır geliştirir 'hadi bakalım' derdi. Gazetelerde 'Gökova'ya Sevinç'li destek' başlığı ile çıkan haberler de öyle oldu. Sevinç'ten kasıt, Sevinç İnönü'dür. Nasıl öğrendiyse, o zaman Başbakan Yardımcısı olan Erdal İnönü'nün Marmaris Hisar önünde tatil yapacağını öğrenmiş. O zamanlar iletişim araçları bu kadar geniş ve yaygın değil ama yine de bir yolunu bulup bir araya geliyorduk. Eylem şöyle olacak: Mavi bir karton üzerine isteklerimiz yazılacak. Yazılacak ama format padişah fermanı formatında olacak. Biz İnönü'ye fermanı

okuyup 'gereği yapıla' diyeceğiz. Diyeceğiz de öylesine de olmaz ya. Ferman gökyüzünden, gökyüzünün maviliğinden, temiz havasından gelmeliydi. Nasıl olacak bu iş? Saynur'da imkansız diye bir şey yok. O zaman havaalanı Dalaman'da, uçaklar bugünkü gibi inip kalkmıyor. Mumcular'da Hezarfen havaalanı var, bugün hava kuvvetleri kullanıyor. Bir de Hezarfen Havayolları'na ait 'pır pır' denen iki-üç kişilik uçak. Saynur şirketin yetkililerini ikna etmiş, uçağı fermanı atmak için ayarlamış. Uçakta ben olmak istiyorum ama olmuyor. Süleyman (Harita mühendisi) ve Rukiye Uslu çifti bu işi yapacak. Biz bir heyet halinde basın mensupları ile karadan İnönü'nün tatil yaptığı Hisarönü'ndeki siteye ulaştık. Karşımıza çıkan görevliye Erdal İnönü ile konuşmak istediğimizi söyledik. Görevli şaşkın. 'Burda Erdal İnönü yok ki' dedi. Bu defa şaşkınlık sırası bizdeydi. 'Peki kim var İnönü'lerden o zaman' diye bir hamle daha yaptık. Görevli 'Sevinç İnönü var' deyince rahatladık. Saynur 'o zaman git çağır biz burada bekliyoruz' dedi. 'Ne bu başıma gelenler? Kim bunlar?' der gibi

homurdandığını hatırlıyorum. Biraz sonra özel yardımcısı olduğunu söyleyen bir kadın, durumu öğrendi denize girmek üzere olan Sevinç hanımı bize getirdi. O sırada uçak üzerimizde dönüyor fermanı nereye atacağını kestirmeye çalışıyordu. Büyük bir 'Mavi Yol Yaşacak' pankartı yanımızdaydı. Başladık sallamaya. Sevinç hanım bir bize bakıyor, bir gökyüzüne hayretler içinde ama renk vermiyor. 'Dur bakalım bu işin sonu ne olacak?' der gibiydi. Ferman uçaktan atıldı. Hepinizin başı gökyüzünden süzüle süzüle gelen fermanla. Ferman bir o yana bir bu yana rüzgara kapılmış, nereye düşeceği belli değil. Ne kadar zaman bekledik anımsamıyorum. Ferman tam sitenin içine düşmek üzereyken bir rüzgar aldı, 500 metre kadar ötelerdeki mandalin bahçesindeki bir mandalin ağacının dallarına kondu. Saynur bana ve Ertan'a baktı. 'Çabuk getirin' dedi. Yapacak bir şey yok bir koşu gidip fermanı getirdik. Soluk soluğa kalmıştık. Bana döndü, 'oku' dedi. Halimi görünce kendisi okudu. Sevinç hanım bir şey anlamamıştı. Saynur fermanı Sevinç hanıma uzattı ve 'bunu Erdal İnönü'ye ulaştırmasını ve gereğini yapmasını' ayrıca 'önümüzdeki günlerde Ankara'ya tüm çevrecilerle geleceğimizi ve bizi karşılaması için yardımcı olmasını' istedi. Sevinç İnönü, belli belirsiz bir sesle 'peki' dedi. Gazeteler ertesi gün 'Gökova'ya Sevinç'li destek' başlıkları ile çıktı."

Saynur'un yazdığı "Gökyüzü Fermanı" adlı şiir, şöyleydi:

"Ben gökyüzü,
Gökova'nın çılgılığını duyuyorum.
Hançer saplamışlar bağına,
Çam kokan, günlük kokan, ardiç kokan rüzgârların
esmeli,
Ak bulutların kararmasın,
Mavilikler cümbüşe durmuş,
Gökova'da görüyor musun?
Geleceğin lanetinden korkarım,
Kara bulutlar soluğumu kesmeyin
Gökyüzü hepimizindir."

Kurul yine Erdal İnönü'ye iletilmek üzere ayrıca bir çevre mektubunu da Sevinç İnönü'ye teslim etmişti. Mektup ta şöyleydi:

“Size, sahip olduğunuz birçok sıfatın dışında, bizce önemli olan insan sıfatınızla sesleniyoruz.

İnsanlığınıza ve insafınıza sığıyoruz. Cennet Gökova'yı Halikarnas Balıkçısı'nın 'Mavi Yolu'nu' atalarımızdan çocuklarımız için emanet aldığımız oradaki insanlığın ortak doğal ve kültürel mirasını size uzun uzun anlatmaya gerek duymuyoruz. Çünkü siz bunun ayrımanızdasınız ki her yıl, her bayram koşup Gökova'nın kıyısında o güzellikleri yaşayıp, dinlenmeye geliyorsunuz.

Sayın İnönü,

Sizin koalisyon hükümetindeki yeriniz çok önemli ve insanlık için büyük bir fırsattır. Bu insanlık için böyledir, demokrasi için de böyledir. Bizler hâlâ demokrasiye, ulusal egemenliğe olan inancımızı yitirmedik. Yitirmek de istemiyoruz.

Sayın İnönü,

İktidarınızda, koalisyon hükümeti olarak bu santrali çalıştırmayıp, yedeğe alacağınızı söylüyorsunuz. Size ve ortağı olduğunuz hükümete inanıyor, güveniyoruz. Ancak, sizden sonra ne olacak? Bu soruyu da sormadan edemiyoruz.

'Bizden sonra tufan mı?' diyorsunuz. Böyle diyeceğinizi sanmıyoruz. O nedenle Gökova Termik Santrali'nı hükümetinizce yüklenici firmadan teslim almadan önce yapılması gerektiğini söylediğiniz 'deneme üretimi'nden evvel TBMM'de 'Bundan böyle Gökova Termik Santrali başka bir işlev ile çalıştırılacaktır' diye bir karar alınma girişimini, ulusal egemenliğin bir sonucu olarak yapmanızı bekliyoruz. Gelin, bunu yapın ve böylece Gökova Termik Santrali'nı dünya çevre anlayışına armağan ederek, Türkiye'de halen ulusal egemenliğin bulunduğu bütün dünyaya gösterelim.

Bırakın 'Mavi Yol' yaşasın. Bırakın çocuklarımız gelecekte

bizleri lanetlemesin.”

Gökova Sürekli Eylem Kurulu üyeleri Sevinç İnönü'nün yanından ayrılmadan önce üstlerinde bulunan “*Gökova Korkma Yanınızdayız*” yazılı tişörtünü de armağan ederek, 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde gidecekleri Ankara eyleminde giymesi için rica etti.

Bayramın 4. Günü, ver elini yine hep beraber Bodrum'a yola koyulduk. Bayram tatilini Bodrum'da geçireceğini öğrendiğimiz Çevre Bakanı Doğançan Akyürek'le görüşeceğiz. Saynur haberleri gazetecilerden alıyordu. Gerek yerel, gerekse ulusal basınla arası çok iyiydi. Nedenini daha sonra kitap hazırlığını yaparken gazeteci arkadaşlarla konuşmalarımız sırasında öğrendim. Konuştuğum ulusal gazetecilerin hepsi, Saynur'a “Saynur anne” diye hitap ediyordu. Saynur onlar için bir haber kaynağından öte bir dost, bir abla ve bir anne olmuştu. Durum böyle olunca da Saynur'dan doğru akacak bilgiler, tersine dönmüş, onlar kendisine bilgi aktarır hale gelmişti. Yalnız Saynur da gazeteciler olmadan, onlara haber vermeden hiç eylem yapmazdı. Haklıydı da her atılacak adım kamuoyu yaratmak ve tüm yurttaşın dikkatini çekmek için yapılıyordu.

İşte Doğançan Akyürek'in tüm gizlilik içinde Bodrum'a geleceği haberi, Saynur'a bir şekilde ulaşmış ve bakanın Gümbet'teki Özel İdare Misafihanesi'nde kalacağı haberi bize bildirilmişti. Bizler de (ben yine koltuk değnekleriyle) sabahın neredeyse ilk ışıklarıyla Gümbet'te misafirhanenin çapraz karşısında lokal gibi bir yerde bekle-meye başladık. Elimizde yine üzerinde “*Mavi Yol yaşayacak*” ve “*Gökova Sürekli Eylem Kurulu*” yazılı pankartları, üstümüzde “*Gökova Korkma Yanınızdayız*” tişörtleri, bekliyoruz. Gazeteciler de yanımızda. Biz bakanın saat kaçta, ne şekilde geleceğini bilmiyoruz, sadece ailece tatile geldiklerini biliyoruz.

Saniyorum öğlene yakın bir saatlerde önde eskortun geldiğini karşıdan görür, görmez hepimiz yaklaşarak yolu kestik. Gazetecilerin tüm fotoğraf makinaları bize

çevrilmiş durumda. Hemen eskort içinden polisler fırladılar. Biz onlara derdimizi anlatmaya başladık. Çevre Bakanı Doğanca Akyürek eşi ile birlikte arka arabada. Saynur onun yanına gitmeye çalışıyor, bir karışıklık ama inatla direniyoruz. Sonunda bakan camı açtı ve bizlerle konuşmaya başladı. Bizlerden temsilciler bazında üç kişi ile içerde görüşmeyi kabul etti. Saynur, ben bir de sanırım Reşat içeriye girdik. Bizi buyur ettiler ama o dakikadan sonra eşinin masa başındaki yüzünü hiç unutamam, suratu asık, bize “şimdi siz nereden çıktınız? Tatilimizi bozacaksınız” der gibi bakıyordu, eh haksız da değildi. Saynur başladı konuşmaya, konuşma uzadıkça uzuyordu, sonunda bakan ayağa kalktı ve şöyle diyerek görüşmenin bitmiş olduğunu bize hissettirdi:

“Türk halkında artık çevre bilinci oluştu, devlet bu konuda geride kaldı. Ancak hükümetin, santral teslim alması için üç-beş gün santralin çalışması gerekiyor. Bakanlar Kurulu'nun santral sürekli çalıştırmama kararı var. Bakan olarak söz veriyorum, deneme üretiminden sonra santral faaliyetine devam etmeyecek. Ederse istifa ederim.”

Bizler tam veda ederken, benim elimi sıktağında “üzzerlerinizdeki yazılı tişörtlerinizde çok güzel” dediğinde ben de hemen koltuk değneklerimi kenara bırakarak, “Sayın Bakanım size hediye edebilirim“ dedim. Üzerimden çıkartmak için hamle yapınca, eşinin ve Bakan Doğanca Akyürek'in gözlerinin kocaman açıldığını gördüm, bakanın ellerini kaldırarak “yok, yok aman istemem” tepkisine önce şaşırdım, sonra anladım “yok bakanım, korkmayın, tişörtümün altında başka bluzum var” dedim ve çıkartarak kendisine hediye ettim.

O dönem hükümet yanlıları, bizlere ve yaptığımız eylemlere marjinal gözüyle bakıyor, bizleri işsiz, güçsüz bir avuç çapulcu olarak görüyor, bunları da dillendiriyordu. Kısaca bizler 1990'lı yıllarda “çapulcular” damgasını yemiştik. Bakan da bu sözlerden etkilenmiş olacak ki, yazılı tişörtümü hediye etmeye kalktığında “bunların ne

yapacağı belli olmaz“
diyerek tepki göstermişti.

Bu ilk eylemlerden sonra Saynur ile ilişkimiz, süreklilik kazandı. Artık hemen hemen her akşam beni saat 22:00'den sonra arıyor, nasılsın demeden “*eylem düşündün mü, şimdi ne yapıyoruz*” diye soruyordu. Beni saat 22.00'den sonra aramasının nedeni o saatte babamın yatmış olmasıydı. Nedense babam Saynur’u sevemedi. Aynı yıllarda,

İstanbul’da aynı yerlerde yaşamış olmaları, Can Babanın aynı yıllarda, aynı lisede okumuş olması babam için hiçbir şey ifade etmiyordu. Çünkü babama göre, Saynur bizi kandırıyordu ve başımın belaya girmesine neden olacak gözüyle bakıyordu. Benim yaş almış olduğumu, kendi düşüncelerime sahip olabileceğimi düşünemiyordu. Ayrıca, bizler termik santrallerle uğraştığımız için elektrik kesintilerinin olduğunu ve bunların “*vatan hainliği*” olarak algılandığını düşünüyordu. Çoğu eyleme “*pikniğe gidiyorum*” diyerek evden çıkardım. Saynur dahil bütün arkadaşlarım da benim yalanlarıma ortak olmuş durumdaydı. Saynur’un ölümünden sonra görüşmeye gittiğim tüm mücadele arkadaşlarımla ilk söyledikleri “*babana nasıl yalanlar söyledik*” oldu. O nedenle Saynur’la babam vefat edene kadar geceleri konuşmayı uygun görüyorduk ki, bunu çok anlayışla karşılamıştı. Babamla, Saynur’u kaybedişimin arası da altı aydı.

Bu telefon görüşmelerimizin birinde Tansu Çiller’e mektup yazdığını, ertesi günü mektubu büroma fakslayacağını, benim daktiloya çekerek kendisine geri göndermemi ve kendi faksıyla Çiller’e göndereceğini söyledi. “*Yarına işin var mı*” diye sormazdı, konuşmamız

"*sabah şu saatte göndereceğim, sen de hemen yaz, bana gönder*", bu kadar. Emir büyük yerden, yapacak bir şey yoktu.

Saynur, 15 Haziran 1993 tarihinde Tansu Çiller'e gönderdiği mektubun özelliği de, Tansu Çiller daha başbakan olmamış, Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilmişti. Saynur durur mu, kabineyi kurarken aklında bulunsun diye hemen mektubu gönderdi. Çiller ile birlikte tüm basına da...

17 Haziran 1993 tarihli gazetelerde mektup, "*Çiller'e Gökova Mektubu*" diye yer aldı. Saynur mektubunda;

Muğla'nın Termik Santraller saldırısıyla karşı karşıya kaldığını belirterek, "*Bir ana olarak, çocuklarımız için Gökova cinayetine müdahale etmenizi diliyorum. Yatağan Termik Santralı önce doğaya, sonra da insan sağlığına zarar verinceye kadar, termik santraller hakkında bilgiye sahip değildik. Önce bacalardan savrulan kükürdioksit ve asit yağmurlarını, sonra da uranyumlu kömür yakılması sonucu radyasyonu tanıdık. Muğla'da doğaya, insana ve antik kentlere sadece Yatağan değil, hemen ötesindeki Yeniköy Termik Santralı da saldırı halinde... Bu iki termik canavarla mücadele verirken, şimdi de karşımıza Gökova canavarı dikiliyor. Termik santralın, kara saplı bir bıçak gibi saplandığı Gökova körfezi, Marmaris ve Bodrum'da ne gibi tahribata yol açacağını uzun uzun anlatmaya gerek duymuyoruz. Koalisyon hükümeti yetkililerinin sözlerinden, Gökova santralının ilerde çalıştırılabileceğini anlıyoruz. O nedenle Gökova santralının deneme üretimi altında bile çalıştırılmamasını istiyoruz. Bir ana olarak çocuklarımız için atalarımızdan emanet aldığımız doğal ve kültürel mirasımızın 'termik santraller şeytan üçgeni'nde yok edilmesine müdahale etmenizi diliyoruz. Gelin, Gökova Termik Santralı'na sizin alacağınız kararlar; bir başka işlev yükleyerek dünya çevre anlayışına armağan edelim. Bütün dünyaya demokrasiye olan inancımızı, bağlılığımızı göstererek, Türk ulusu adına*

kazandırdığınız itibarı ve gururu çevre konusunda da kazandırılm istiyoruz.” diye bitirmişti.

Saynur bu mektuplardan ölümüne kadar kaç başbakana, kaç çevre bakanlarına yazmıştı, anımsamıyorum. Hep-sine kaç dosya hazırlayarak göndermişti, kendisi de sayısını bilmiyordu.

VER ELİNİ OKLUK KOYU

EYLEM İZİNLI OLMAZ, OLURSA ADINA EYLEM DENMEZ...

Gökova Sürekli Eylem Kurulu'nun aldığı eylem kararlarından birisi de 15 Ağustos 1993 tarihinde

Cumhurbaşkanlığı
k o n u t u n u n
bulunduğu özel
bölge ilan edilen
Okluk koyuna
giderek, oradan
yetkililere seslen-
mektir. Bu arada
bizler bu eylemleri
kararlaştırırken

OKLUK'A ÇIKARMA Magazın çaracılar, Gökova Termal, daireselizin devreye girmehazırlarını protesto için Okluk Koyuna çıkarma yapıtı. "Cennet Gökova'nın güzeline nazi otmayın" dedi. (Fotoğraf: İhsan, MARMARIS)

kimseden izin almayı düşünmezdik. Çünkü en başta Saynur'un bizlere söylediğini hepimiz kabullenmiştik: *"Eylem izinli olmaz, olursa onun adı eylem olmaz, etkinlik olur."* Aradan geçen bunca yıla rağmen sanırım hepimiz aynı düşünceye sahibiz.

Saynur beni, 14 Ağustos gecesi aradı *"Gaye vali hanım aradı, yarın bizim Okluk koyuna gideceğimizi öğrenmiş, 'sakın Saynur Hanım, lütfen gitmeyin, sizin güvenliğinizi sağlayamam, çünkü yarın PKK örgütünün kuruluş yıl dönümü, o nedenle sıkı güvenlik önlemleri alınıyor. Sakın sizde bu işe kalkışmayın' dedi. Sen biliyor musun, öyle mi"* diye sordu. *"Hayır Saynur, bilmiyorum. Peki öyle ise ne yapacağız, sen ne diyorsun?"* dediğimde de *"aaaaa ne olacak, tabii gideceğiz, sadece sana sordum ve bilgin olsun istedim ama sakın kimseye söyleme de ürkmesinler"*

dedi ve telefonu kapattı. Aldı mı beni bir korku, sabaha kadar "ne yapacağız?" diye düşündüm. Çünkü Okluk koyu hem koruma bölgesi, kuş uçurtmuyorlar, neyle karşılaşacağımızı bilmeden gidiyoruz, hem de böyle bir günde ne yapacağız? Aslında amacımızı gitmeden belirlemiştik, özel koruma bölgesi ve kuş uçurtmuyorlar ya, bizler gönüllü olarak teknenin ucunda olacağız, bize silahla ateş edecekler ve sonra da tutuklayacaklar. Biz de bu durumu lehimize çevirerek, kamuoyu yaratarak ilgiyi çekecek, amacımıza ulaşacağız. İçimizdeki üç-beş kişinin hesabı buydu. Diğer katılımcılara, bunların hiç birini söylemedik.

Ertesi gün Marmaris Çamlı köyünden iki tekne olarak açıldık, bir teknede bizler, diğer teknede ise basın mensupları vardı. Yola çıkmadan önce Saynur konu ile ilgili kısa bir basın açıklaması yaparak:

"Okluk koyunun halka açılmasını istiyoruz. Yürürlükteki yasalara göre bu bölgede böyle bir binanın yasak olduğu görülmüyor. Okluk koyu 11 Aralık 1986 gün ve 2753 sayılı kararı ile 1. Derecede Doğal Sit alanı ilan edilmiştir. Anayasanın 43. Maddesi'ne göre de kıyıların topluma açık tutulması gerekiyor. Yeni Cumhurbaşkanımızın bu konuyu dikkate alacağını umuyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanımıza, kısa süre önce 'yeni ve tertemiz bir defter açılıyor' sözünü hatırlatıyor, bu yeni ve tertemiz defterin ilk sayfasını Gökova körfezinde açmaya davet ediyoruz. Başbakanımız Sayın Tansu Çiller'e de yürüyüş öncesi bir mektup ilettik. Bizler, umudumuzu hiç yitirmedik... Yanlışlardan mutlaka dönülmelidir" dedi ve tekneler hareket etti.

Tüm katılımcılar, güle oynaya gidiyoruz, lakin bizler husursuz bir haldeyiz, hâlâ neyle karşılaşacağımızı bilmiyoruz. Okluk koyu karşıdan görününce, ben, Saynur, Rukiye, Ertan, Marmaristen Filiz Ersan, Biyke Şoran, Aysun Demirel ayağa kalkarak teknenin önüne dizildik. Bir şey olursa önce bize olsun diye. Tekneler koya yaklaştıkça karşı sahilde de bir hareketlenme başladı.

Düdükler çalınıyor, uzaktan geri gidin işaretleri yapıyordu. Tekneci duraklar gibi oldu, bizler “*yürü, durmadan yürü*” dedik. Bu arada havaya ateş açılmasıyla, teknenin içinde bir korku oldu, Filiz Ersan, “*lütfen geri dönelim, istenmeyen hadiseler olabilir*” demeye başladı. Tekne sahibi Saynur’dan yürü talimatını aldığı için durmuyor ama kıyıda da bağırış, silah sesleri devam ederken birden bir suskunluk oldu, içimizden “*hah, şimdi olanlar oluyor*” diyor ve birbirimize bakıyoruz.

Tekneleri iskeleye kadar yanaştırırken, birden iskele üzerinde üç üniformalı asker belirdi. Bizlere doğru koşuyorlardı. İskelenin kenarına geldiklerinde elleriyle, gelin işareti yapmazlar mı? İyice yaklaşıncaya da tekneleri nereye bağlamamız gerektiğini bile söylediklerinde bizim bütün hesaplarımız suya düşmüş oldu. Askerlerden birisi kendisini bizlere tanıtarak bizleri beklediğini, vali hanımın kendilerine telefon ettiğini, kısaca bizim zararsız bir kaç çevreci olduğumuzu söylediğini sanıyoruz ki bu kadar iyi karşılandık. Saynur koydaki görüşme sırasında, İç Hizmet Amiri Deniz Kıdemli Başçavuş Hayrettin Sunu’ya “*Sayın Cumhurbaşkanımızın başbakanlığı sırasında bizlere verdiği sözü hatırlatmaya çağırıyoruz, lütfen kendilerine bunu iletin*” dedi.

Bu durum bizlerle birlikte gelen gazeteci arkadaşlarımızın da canını sıkıyordu. Böylece “*bu olayda da göz altına alınarak, kamu oyu yaratma*” düşüncesi geri tepmişti diyebiliriz.

Eylemlerimiz devam ediyordu, gerçekten kurulumuzun adına yakışır bir şekilde sürekli eylem halindeydik. Saynur hariç, hepimiz profesyonel işlerimizde çalışıyorduk, o nedenle eylemlerimizi Cumartesi-Pazar günleri yapardık. Hemen hemen her hafta yapacak bir eylem bulurduk. Yaz, kış ta demezdik.

1 EYLÜL DÜNYA BARIŞ GÜNÜNDE MECLİS KAPISINDAYIZ...

Gökova Sürekli Eylem Kurulu eylem takvimini belirlediği ilk günden itibaren niyetimiz Ankara'ya gitmek ve bizi kandıranları, hükümetleri, başbakanları, bakanları Ata'ya şikayet etmektir. 1 Eylül'ün Dünya Barış günü olması, aynı gün Meclis'in açılıyor olması bizleri "o tarihte orada olmalıyız" düşüncesinde birleştirdi. Zaten Kurban Bayramı'nda da hem Devlet Bakanı Erman Şahin'e, hem Sevinç İnönü'ye, hem de Çevre Bakanı'na "geliyoruz" demiştik. Bütün iyi niyetimizle bizleri Ankara kapılarında karşılayacaklarını da umuyoruz. Bu arada telefonlarla, fakslarla seyahatimizi hem basına, hem de çevre dostu tüm arkadaşlarımıza duyurarak 1 Eylül günü Güven Park'ta toplanmak için sözleştik. Özgür Aras, o yıllarda Ankara'da yaşıyor, o da oradaki çevre dostlarını, Ankaralı gönüllüleri toplayacak, geniş katılımlı bir eylem yapacağız. Önce Meclis'e, oradan da Anıtkabire gidilecek.

Günlerden çarşamba olduğu içinde aramızdaki tüm çalışanlar izin aldık, bir gece gideceğiz, eylemi yapıp, hemen aynı gece dönüp, işlerimizin başında olacağız.

31 Ağustos gecesi, otobüs Marmarisli arkadaşlarımızı alarak Muğla stadyumunun önüne geldi. Hatırladığım kadarıyla Muğla grubu ben, Reşat, Ertan, Rukiye, Hakkı Büyükgül, Aysun-Necati Demirel'in kızları Dilan ve Çiğdem, Bodrum'dan Saynur, yanında kimler vardı hatırlamıyorum. Otobüste aşağı, yukarı 20-25 kişi idik.

Ankara eylemini, Reşat'ın anılarıyla aktarmak istiyorum: *"Eylemlerin ardı arkası kesilmiyordu. Bir eylem bitiyor tam o sırada bir diğeri temelleri atılıyordu. Ankara'ya gitme eylemi de öyle oldu. Ferman eylemi bitti, bu sefer Ankara'da başkentte bir eylem yapılmalıydı ama nasıl? Fikirler havada uçuşuyor. Karar; Türkiye'de ne kadar çevreci, çevreye duyarlı kişi, kurum, inisiyatif varsa hepsine bir çağrı yaparak falan gün falan saatte Güven Park'ta buluşmalıydık. Öyle de yaptık. Biz Marmaris'teki arkadaşlarımızın girişimleri ile TANTUR Seyahat*

Acentası'ndan temin ettiği otobüs ile gitmek üzere toplandık. Unutmayalım, bu gidişler tahmin edileceği gibi öyle kuru kuru olmaz ses getirecek işler olmalıydı. Santralin zarar verdiği canlı cansız ne varsa yanımıza almalydı. Defne dalları, kaplumbağa, zeytin ile çam dalları, keçi ve oğlak akla ne gelirse götürmeliydik. Bir de santralin bacası sembolik de olsa olmalı ve dumanlarını Ankaralılara göstermeliydik (Sembolik bacamız o zamanlar Muğla Belediyesi Tamirhane Müdürü olan Makine Mühendisi arkadaşımız Selahattin Sapmaz tarafından belediyeye ait tamirhanede yapılmıştı). Pankartlarımız da çarpıcı sözler yer almalıydı (Gökova Korkma Yanındayız, Gökova'da Termik Santral istemiyoruz, Denizler Mavi Kalsın!, Söz verdiniz, Tutmalısınız). Hepsi aynen öyle oldu. Yalnız iyi niyetle yapılmış küçük bir girişim, işin seyrini değiştirmişti. Marmaris çevre gönüllülerinden, Saynur'un yaptıklarına hayran olan ve onun gibi işler yapmak isteyen bir arkadaşımız Marmaris Kaymakam'ına gitmiş yapılacak işi anlatmış, sakıncası olup olmayacağını akıl danışmış. Kaymakam 'bu yaptığınız izinsiz gösteri ve yürüyüşe girer. Ankara valiliğine bilgi vererseniz bir şey olmaz' gibilerden bir şeyler söylemiş. Arkadaşımız bize ve Saynur'a sormadan valiliğe bir dilekçe yazarak bilgilendirmiş. Dilekçede şöyle cümleler kullanılmış: '... Başbakan yardımcısı sayın Erdal İnönü ve eşi Sevinç İnönü, Devlet Bakanı Sayın Erman Şahin'in daveti üzerine geliyoruz.' Anlaşılacağı üzere Ankara karışmış. Otobüs Kale'de mola verdi, biz durumu değerlendiriyoruz. Bu durum da gidelim mi, geri mi dönelim. Geri dönme fikri doğal olarak anında reddediliyor ve ne olursa olsun gidilecek. Saynur bana lokantanın telefonundan 'Erman beyi ara biz geliyoruz bizi karşılasın' dedi. Erman beyin belediye başkanlığı döneminden aralarında sevgiye dayalı bir hukuk oluşmuştu, ben de iki dönem on yıldan biraz fazla birlikte çalışmıştım. Özgüvenimiz buradan geliyordu. Aradım, bakandan bir güzel laf da yedim. Erman Şahin, 'Siz ne istediğinizin, ne yaptığınızın farkında mısınız? Ben devlet bakanıyım siz

devlete karşı eylem yapacaksınız, ben de sizi karşılayacağım öyle mi? hemen dönün' dedi. Tabii dönmedik devam ettik. Güven Park'a geldik otobüste ne getirdiysek hepsini indirdik. Etrafımız otobüslerden inen çevik kuvvet ekipleri ile sarılmıştı. Birbirimize baktık. Göz teması ile devam dedik. Polislerin amiri olan bir görevli yanımıza geldi ve 'hoş geldiniz burada ne yapacaksınız, yardımcı olalım' diye bir şeyler söyledi. Tedirgin olmuştuk ama

görevli amir sanki samimi gibiydi ya da bize öyle geldi. Basın mensupları da olayın nereye varacağını kestirmeye çalışıyordu. Saynur yapılacakları anlattı. Basın açıklaması yapacak, getirdiğimiz canlı cansız varlıkları gösterecek, getirdiğimiz bacadan çıkacak zehirli dumanlarla 'bunlara kıymayın efendiler' diyerek sesimizi hükümete duyuracaktık. Amir 'tamam o zaman yapın' dedi. Başka bir polis te pankartları ısrarla açmamızı istiyor 'açın açın bir şey olmaz' diyordu. Sonradan öğrenecektik, niyet bize yardım değil pankartlarda yazılan sloganları kayda geçirmekmiş. Açıklama yapıldı, bacadan dumanlar çıkarıldı 'Gökova'ya kıymayın efendiler' diyerek eylem bize göre sonuçlandı ama hiç te öyle olmadığı biraz sonra anlaşılacaktı. Amir eylem bittikten sonra soruyor: 'Şimdi ne yapacaksınız.' Birbirimize bakıyoruz, planladığımız bir şey yok. Planlamadık diye duracak halimiz yok, pratik zekalar işbaşında 'Anıtkabir'e gidelim bunları Ata'ya şikayet edelim', tamam eylem onaylandı. Biz 'Anıtkabire gideceğiz' 'dedik. Amir 'tamam nereden gideceğinizi biliyor musunuz?' dedi. 'Tabii ki biliyoruz' dedik. Amir olsun 'bizi sizi götürelim, şuradan otobüse bineceğiz' dedi.

Bizler etrafımızda polisler, ellerimizde yöremizden getirdiğimiz börtü, böcek ve kaplumbağalarla otobüsteyiz. Neredeyse bir kişiye iki polis şeklinde otobüste ve ayakta Anıtkabir'e vardık. Aslanlı kapıdan giriş yaptık ellerimizde defne, zeytin, çam dalları, begonviller, üzerinde bana kıymayın yazan kaplumbağa, Anıtkabir'e doğru ilerliyoruz. İçeri girdik ellerimizde getirdiğimiz ne varsa Atamız'a bıraktık, uhrevi ti borusu ile saygı duruşunda bulunduk. İçimize hüznün yağıyordu. Deftere şikayetimizi yazdık, imzaladık. Biz duruyoruz, amir durmuyor, hâlâ soruyor: 'şimdi ne yapacaksınız.' Gene göz göze geldik, Saynur 'Meclis'e gideceğiz, milletvekilleri ile mümkünse bakanımızla (Erman Şahin) görüşeceğiz' dedi. Amir 'tamam bizi takip edin' dedi, takip ettik Dikmen kapısında durduk. İçeri almıyorlar, kimseye ulaşamıyoruz. Vekiller arabalarla geçiyoruz bağıryoruz, duyan yok. Tekrar Erman Şahin'i telefonla (nereden aradığımızı hatırlamıyorum) aradık, evindeymiş. Saynur ve Rukiye bir heyet şeklinde evine giderek görüştü. Bizler de Meclis kapısında polislerle sohbet ede ede onları bekledik. Zaman da hayli ilerlemişti. Amir hâlâ bize bakıyordu. 'Tamam, bizden bu kadar, dağılıyoruz' dedik. Falan saate Güven Park'ta otobüse binmek üzere sözleşiyoruz. Kararlaştırılan saatte otobüste toplanıyoruz ve dönüştüyoruz. Polisler bizi uğurluyor. Aramızda bizimle Muğla'dan gelen arkadaşımız, Hakkı Büyükgül ortalarda yok. Otobüs Güven Park çevresinde de çok bekleme yapamayacak. 15 dakika bekledik ve Muğla'ya doğru Hakkı'yı bırakarak döndük. O gün, bugündür Hakkı nasıl parasız, pulsuz onu Ankara'da yalnız bıraktığımızı anlatır. Saynur otobüste bu işin sorumlusu arkadaşımızla hesaplaşmaya başlamıştı bile. Nasıl olurdu da bir eylem haber edilirdi. Eylem haberli olursa, eylem olmaktan çıkardı. Daha bir dolu sitem. Otobüs ana baba günü gibi, herkes yorum yapıyor her kafadan bir ses çıkıyordu. Zamanın geçtiğini fark etmiyorduk bile. Bir ara gözümüz yol kenarındaki tabelaya ilişti. Eskişehir 20 kilometre. Har güür içinde otobüs şoförü yolu kaçırmış, Eskişehir'e direksi-

yonu kırmıştı. İyi niyetle yaptığı işi savunan arkadaşımızın bir ara 'bana bu kadar zalimce davranamazsınız, şu an benim bulduğum otobüstesiniz' demesi, bardağı taşıran son damla olmuştu. Sabah Muğla'ya çok geç vardık ama hâlâ tartışmalarımız sürü-yordu. Saynur çok bozulmuş ve üzülmüştü."

Saynur bu duruma çok üzülmüştü ve günlerce "acaba o otobüsten hemen inmeli miydik" diye sormuştu. Ancak daha sonraki görüşmelerimden öğrendim ki, o da yıllar öncesinde Aliğa Termik Santrali eyleminde aynı şeyi Bodrum'dan otobüs bularak Aliğa'ya birlikte gittiği arkadaşlarına yapmıştı. "Bodrum'lu Gönüllüler" pankartının asılmasını kabul etmeyen otobüstekilere kızmış, İzmir- Aliğa arası otobüsü alarak Karşıyaka'ya bir randevusu için gitmiş, otobüstekiler Aliğa'ya kadar başka katılımcıların otobüslerinde ayakta gitmek zorunda kalmıştı. Bütün bunlara karşın Saynur, küsmek bilmezdi, sadece kızar, özel konuşmalara kendini kapatırdı. Ortada ortak yapılacak bir eylem, bir iş varsa ne kadar kızarsa kızsın, ne kadar kırgın olursa olsun yine de iş üzerinden o kişiyle konuşur, devam ettirmez. Bir daha da kızdığı konuya geri dönmezdi.

VİLAYETTEKİ TOPLANTIYI BASIYORUZ...

Ankara'dan döndükten sonra, biraz nefes almaya ihtiyacımız olduğunu fark ettik. Ankara çıkartması öncesi, yolculuk sırası ve sonrası hepimizi yormuştu. Bir yandan da verilen sözlerin tutulmaması, bizler ile Saynur'un kafasında yeni yeni eylemler ve projeleri düşünmeye itiyordu. Her gece Saynur'la 'ne yapabiliriz' diye konuşuyoruz.

Telefonla konuşma dediğim, telsizle konuşma. Çünkü Saynur yaşamının büyük bir bölümünü, son 17 yılını teknede yaşayarak geçirdi. Evi olduğu gibi Bodrum'da duruyordu ama hiç gitmedi. Nedeni de bir yıl yaz bittiğinde, kışlık evine geçmek üzere olduğu bir dönemde hastalanıp, evini temizliyememesiydi... Temizlik konu-

sunda çok hassas olduğu için, kimseye de güvenmiyordu. Evi temizleyemediği ve artık kendini yorgun hissettiği için bir daha da eve gitmedi. Ayrıca tekneden her yere ulaşımı daha kolay oluyordu. Ben ne zaman Bodrum'a gitsem, biliyordum ki Saynur ya teknede, ya pazarda. Tekne içindeki işlerini ve Can babayı da hiç ihmal etmemişti. Nereye gidersek gidelim en fazla iki gecesi dışarıda geçsin isterdi. Can babanın son 10 yılda gözleri az gördüğü için korkar, onu yalnız bırakmak istemezdi.

Telsizle konuşmanın bizim açımızdan zor, Saynur açısından çok rahat tarafları vardı. Çünkü telsizde ikili konuşma olmuyor, karşı taraf "tamam" demeden diğeri konuşamıyordu. Bizde konuşan taraf hep Saynur olurdu. Sahil Güvenlik bandından konuşulduğu için konuşmaları diğer tekneler de duyabiliyordu. En sinirlendiği durum da (ben bunu çok yapardım, bazen de inadına) zaman zaman eğer birisinden bahsedecek, dedikodu yapacaksa, söze "malum kişi var ya" diye başlar, anlatırdı. Sonra da ben "Saynur kimden bahsettiğini anlamadım, açık açık söyle" dediğimde delirirdi. Gecenin bir vakti çıkar ankasörlü telefonda beni arayarak, önce Allah ne verdiyse söylenir, sonra anlatacağını rahat rahat anlatırdı.

16 Eylül 1993 tarihinde gece beni ankasörlü telefonda arayarak "Tangaria isimli yatın kaptanı beni aradı, Gökova Termik Sanralı'ndan dumanların yükseldiğini söyledi. Gaye santralı çalıştırmaya başlamışlar. Yarın Muğla'da Turizm Koordinasyon Kurulu toplantısı varmış. Orayı basarak, söyleyeceklerimizi söyleyelim. Ben yarın geliyorum" dedi. Telefonu kapattı. Bu görüşme gecenin saat 22:30'u civarında yapıldı. Ben hemen Rukiye ve Ertan'ı arayarak durumu anlattım. Onlar da eylemi kabul etti. Ertesi sabah Saynur ilk minibüse binerek Muğla'ya geldi. Kurul öğleden sonra toplanıyordu, bizim gazeteci Özcan Özgür'den bunu öğrenmiştik.

Turizm Koordinasyon Kurulu toplantısı başladıktan

yarım saat sonra Muğla İl Özel İdaresi'ne gittik. Aşağıda bizi tanıdıkları için kimse soru sormadı ve biz salona dört kişi olarak girdik. Başta vali hanım olmak üzere herkes şaşırıldı ve bekledi, çünkü bizim orada mutlaka bir fiili durum yaratacağımızdan emindiler. Vali hanım "*buyrun*" der demez, Saynur "*Biz buraya santrallerin çalıştırılmaması ve hemen durdurulmasını istemek için geldik. Tüm verilen sözlere karşın, Gökova Termik Santrali dünden itibaren çalışmaya başladı*" dedi. "*Termik santralin çalışması PKK'dan daha tehlikeli*" diyerek sözlerini tamamlayınca, vali hanım oturduğu kürsüden biraz hareketlenerek ve kızarak "*Saynur Hanım yıllardır, Türkiye'nin burnunun dibindeki ülkelerdeki termik santrallerden zehirleniyoruz, onlar için ne yapmayı düşünüyorsunuz?*" deyince sözün bittiği noktadaydık ki Rukiye atıldı, bu konuyu daha önce aramızda kararlaştırdığımız gibi "*Eğer bu santral çalışırsa buradaki tüm turizmciler bilsin ki Türkiye ile çalışan tüm tur operatörlerine Türkiye'ye gelmemesini, termik santrallerle zehirleneceklerini bildirir fakslar çekeceğiz*" der demez ortalık karıştı. Herkes üzerimize yürümeye kalktı, hep bir ağızdan konuşuyorduk, bu o zamanlar en çok yaptığımız davranıştı. Biri, ayağa kaldıracak bir konuşmaya başlar, bizler de arkasından konuşurduk. Turizm Koordinasyon Kurulu katılımcıları da konuşmaya dahil olmuş, ortalık karışmıştı. Bir ara vali hanımın kürsüye ellerini dayayarak kalktığını, zehir saçan gözlerle bakarak "*Bu yaptığınız vatan hainliğine girer*" dediğini hatırlıyorum. Sonrasını, ne Lale Aytaman, ne Rukiye ne de ben hatırlıyorum. Herhalde bizi yaka paça dışarı çıkarmışlardı ya da biz kaçmıştık.

YATAĞAN TERMİK SANTRALI MÜCADELESİ VE İŞÇİLER/ DAVALAR...

Bir yandan Gökova Termik Santrali kapansın mücadelemiz sürerken, bir yandan da artık Yatağan'da radyasyonla ilgili sağlıklı sonuçlar alamıyorduk. Bu arada, İzmir Çevre Hareketi Avukatlarından Noyan Özkan, Ahmet Okyay, Derya Durmaz, Rifat Bozkurt, Uğur Kalelioğlu, Banu Karabulut, Senih Özay, Talat Oğuz, Tamay Arslançeri, İbrahim Arzuk, sırasıyla 16 Nisan 1993, 28 Nisan 1993, 11 Şubat 1994 tarihlerinde Sağlık Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Türkiye Elektrik Üretim AŞ (TEAŞ) ile Muğla Valiliği'nden yöremizdeki bulunan Yatağan, Yeniköy, Gökova (Kemerköy) Termik Santralleri'nin insan sağlığı ve çevreye verdiği zararlar nedeni ile kapatılmasını istemişti. Bu bakanlıklar, valilik ve TEAŞ başvurularının istemlerini yanıtlamayınca da Ahmet Okyay önderliğinde İzmir çevre Hareketi Avukatları, Aydın İdare Mahkemesi'nde sırasıyla 16 Temmuz 1993, 18 Temmuz 1993, 18 Mayıs 1994 tarihlerinde dava açarak, üç termik santralin çalışmasının kamu sağlığında ve doğaya telafisi olanaksız zarara neden olacağını öne sürerek, yürütmenin durdurulmasını istemişti. Başvurucular dava dilekçelerinde ayrıca, bu iddialarını Anayasa'nın 56. Çevre Yasası'nın 3. ve 30. maddelerine dayandırmıştı.

Mahkeme ise başvurucuları haklı görmüş, oluşturduğu bilirkişi raporlarına dayanarak 20 Nisan 1996 tarihinde üç termik santralin çalışmasının geçici olarak ve yürütmenin durdurulmasını kararına varmıştı. Davalılar ise kararı temyiz etmiş, Aydın Bölge İdare Mahkemesi de bu istemi 29 Ağustos 1996 tarihinde reddetmişti.

Aydın İdare Mahkemesi de 30 Aralık 1996 tarihinde Yatağan, Yeniköy, Gökova Termik Santralleri'nin kapatılması kararını vermişti. Davalı bakanlıklar, valilik ve TEAŞ davayı Danıştay'da temyize götürdü ama orada da karar değişmemişti.

Yalnız, daha sonra iktidara gelen Refah-Yol hükümeti, *"Türkiye'nin elektrik enerjisine ihtiyacı olduğu"* gerekçeyle Bakanlar Kurulu kararı ile bu mahkeme kararlarını dinlememiş, üç santralın da çalışmasına karar vermişti. Ahmet Okyay önderliğindeki davacılar da 9 Aralık 1996 tarihinde İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'nin 25. maddesinin ihlali iddiasıyla, davayı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşımıştı. Nitekim AİHM de 21 Haziran 2005 tarihinde başvurucuları haklı bularak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni bin avro tazminat ödemeye mahkum etti.

Öte yandan, açılan bu davalarda idarenin mahkemenin yürütmeyi durdurma kararının reddine ilişkin red kararı bizleri, üç termik santralde örgütlü olan işçiler ile sendikayı karşı karşıya getirdi. Santrallarda şalterler indirilmeye ve uzun süreli elektrik kesintileri olmaya başlamıştı. Bizler ve sendikacılar, artık yerel televizyonlara çıkıyorduk, bir gece bizler, bir gece sendikacılar, ekranlarda boy gösteriyorduk.

Bir gece, Muğla'da yerel yayın yapan Şah Televizyonu'na ben, Saynur ve Ertan katıldık. Saynur kara gözlüklerini taktı. Saynur'un gözleri güneş ışığına ve kuvvetli gelen ışıklara karşı çok duyarlı olduğundan rahatsızdı. O nedenle okuma gözlüğü dışında devamlı siyah gözlüklerle dolaşır, televizyon programlarında gözlüğünü çıkaramazdı. Bu durumu bile eleştiri konusu haline getirilmişti.

Saynur o akşamki programda termik santralların doğanın ve insan üzerindeki olumsuz etkilerini, Ertan Endüstri Mühendisi olduğu ve Makine Mühendisleri odasında teknik eleman olarak çalıştığı için teknik boyutunu anlattı. Ben de programın yönlendiricisi olarak ortalarına oturdum. Biz her programda ve her eylemde çok eğleniyorduk. Saynur, bu konuda bize çok kızsız ve eleştiride mutlaka her yaptığımız işte eğlenceli bir yan buluyorduk. O gece de geç saatlere kadar süren program arasında, programın sonunu konuşurken ben ve Ertan

programı bir mizansenle bitirmeye karar verdik. Program sonuna geldiğinde yapımcılara elektrikleri söndürmelerini istedik. Taş Devri'ni canlandırarak, Vilma, Bety ve Fred karakteri ile mum ışığında, programın son 10 dakikasını sundum. Sonunda da Saynur "Çocuklarımızdan emanet aldığımız dünyayı kirleterek bırakacaksak, Taş Devri'ne geri dönmeye razıyız" diyerek mumu söndürerek bitirdi. Ertesi günü epey eleştirilmiştik ama biz çok eğlenmiş, programdan sonra çok gülmüştük.

KILIÇLAR ÇEKİLİYOR...

O dönemde Yatağan Termik Santrali, Türkiye'de örnek teşkil eden bir sembol olarak gösteriliyordu. Santrallara karşı açılan davalar Yatağan Termik Santrali'nin çevreye verdiği zararlar görülmesine karşın çalıştırılmaya devam ediliyordu. Gerek Muğla Barosu'nun, gerekse İzmir Çevre Avukatları'nı açtığı davalar, yerel mahkemede 1994 yılında sonuçlanmış ve kapatma kararı alınmıştı ama termik santrallerin çevreye verdiği zararlarla birlikte çalışma izinlerinin olmadan çalıştırılması da ayrı bir hukuksuzluk örneği idi. Bir devlet düşünün ki Türkiye'nin bir yöresinde zehir saçan santralleri kuruyor ama ne çalışma izni, ne deşarj izni var. Aynı devletin bir başka kurumu da santrallerin çevreye verdiği zararları gerekçe göstererek kapatılmasına karar veriyordu.

İzmir Çevre Avukatları'ndan ve eski İzmir Barosu Başkanı Noyan Özkan, o süreçte yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Saynur Hanımın santralin gündeme oturmasında çok büyük katkısı olmuştur. Biraz da o dönem Turgut Özal'ın gazetecileri oraya çağırması ve 'işte gelin buranın bacasını çok yüksek yapacağım bir şey olmayacak' gibi propagandası ile santralin inşaatını bir an önce ENKA şirketine vermeye çalışması aşamasında büyük bir gürültü koptu. Daha önce Dalyan'da yapılan Alman Sarıgerme İber Oteli'ne karşı gürültüyü saymaysak, o tarihlerdeki en büyük çevre direnişi Gökova'da başladı. Hareket Muğla'dan da destek alıyordu. İzmir'e de yakın

olduğu için (İzmir'de bu hareketin oldukça iyi bir potansiyeli var). Yeşiller hareketi kentimizde o yıllarda çok iyiydi ama sonradan devam edemedi. O zamanlar biz Saynur Hanımla telefonla görüşmeye başladık. Saynur Hanım termik sanrallerin zararlarını anlatıyordu ama biz o zamanlar kâğıt üzerinde anlamıyorduk.

İzmir Çevre Hareketi Avukatları'ndan arkadaşlarımızla birlikte, hepimiz Yatağan, Gökova ve Yeniköy santrallerinin çevreye, insanlara çok zarar verdiği, hem ulusal hem de uluslararası yasalara aykırı olarak çalıştığını bildiğimiz için birçok dava açtık. Bunlar başta önemsenmiyordu, Türkiye'de ilk çevre davalarıydı bunlar.

Saynur'un organizasyonu, Yatağanlılar 'öldük, bittik mahvolduk' diye bizi çağırırdı. Bir Pazar günü için Savaş Emek'le Saynur Hanım bu buluşmayı ayarladı. Biz bir minibüse dolup gittik. Belediye başkanı başta olmak üzere şehrin ileri gelenleri belediyede bir toplantı yaptık ve çok etkilendik. Belki Gaye de vardı ama şimdi hatırlayamıyorum. Biz gezimizi yarım bırakmayarak köyleri gezdik. Nereye gitsek, 'tütünüümüz öldü, bitti, yandı' diyenlerle karşılaştık. Bu mücadele ilk olarak Yatağan'la başladı ve sonra geri döndük.

Sonra hukuksal inceleme başlattık ve mevzuat açısından doğru yerde olduğumuzu gördük. 'Siz böyle devam edemezsiniz. Ne doğayı ne de halkı katledemezsiniz' diye başvurduk. Hepsinden red yanıtı aldık. Dava açmaya gelince, temaslara başladık ama Yatağan'dan dava açmak için kimse çıkmadı. Ne bizi oraya çağıranlardan, ne belediye başkanı, ne de başkalarından hiç ses çıkmayınca, süre geçeceğini düşünerek bunun üzerine buradan 11 avukat davayı açtık. Sonraki davaların birkaçına Akkuyu'da olduğu gibi İskenderun Çevre Koruma Derneği ve Oktay Demirkan'lardan falan vekâletname alıp, onları da davaya soktuk.

Anayasanın 56 maddesi çevre yasanın 3. maddesine göre, 'Türkiye'nin neresinde olursa olsun çevreye karşı bir zarar varsa, yurttaşların hak ve ödevidir bu' dedik. İlla aynı

sınırlar içinde oturması gerekmediğini anlatmaya çalıştık ama bunu kabul ettirene kadar 8-10 yılımızı aldı. Sonradan buradan birkaç arkadaş biz Fırtına deresine de dava açtık. Bunu sonradan Danıştay kabul etti ama bazen yine ters kararlar çıkabiliyor. Türkiye'de bu olaylar hâlâ tam oturmamıştır ama bir yandan da bu tamamen Danıştay 6. Dairesi'nin görüşüne bağlı bir durum.

Şimdi bu olaya gelince Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy hepsi bir davada birleşti ve şöyle bir durum vardı: Dışarıdan zannediyorlar ki bu insanlar ne güzel konferanslar veriyor, çevre koruma için uğraşiyor, gidiyor geliyor. Ne güzel bir arada eğleniyorlar. Dışarıdan bazıları, böyle sanıyor. Bizim de hakikaten uğraştığımız yerler, çok güzel. Örneği ben, Sinop'u bu sayede gördüm ama bu olaylar başladıktan sonra çok yönlü karmaşık yapısı var. Tepkiler de alıyorsunuz.

Bir kere bu olayları yürüten mesela termik santral yapılırken bir inşaat sektörü ve onların arkasında milletvekilleri ve bakanlıklar var. Onların bir lobisi var. Korumadan nasiplerini almadıkları için karşınızda güçlü ve insanların bir sürü avukatı var. Basın bizim yanımızda iken, yavaş yavaş halının altımızdan çekildiğini ve karşı tarafa geçtiğini görüyoruz. Yaptıkları en büyük şey şu; bir avuç insan ne yapar diye küçük görmek, küçümsemek, hatta aşağılamaya kadar varan bir tarz izliyorlar. 'Halk bunların karşısında, bunlar turizmi, kalkınmayı, yatırımları baltalıyorlar' gibi laflar ortalıkta dolaşiyor. Halbuki inanır mısın bizi Yatağan'a halk çağırdı, ha sonradan sırtlarını döndüler ama ben girdiğim işten nasıl geri dönerim. Benim ilkeme aykırıydı.

İşte bu olaylarda Saynur Hanımla çok görüştük. Çok temasta bulunduk. Aydın İdare Mahkemesi'nde davayı kazandıktan sonra, hükümet yargı kararının arkasından dolanmak için ilk defa Bakanlar Kurulu kararı çıkarttı. Her dönemde dört-beş hükümet bunu yaptı. Otomatiğe bağladılar. Hepsi imzalarını attı. Bunların altında ne hukukçuların, ne demokratların imzaları var. İmzaları

görseniz şaşırırsınız. Olaylar facit daireye döndü. Hatta AİHM'de davayı o zaman açtık. Bir ara şöyle bir şey oldu, çok bastırduğumuz zaman, bir günlüğüne ve önceden haber vermeden Ege bölgesinin elektriklerini kestiler. Ağırıklı olarak ta İzmir'in. Ticaret sahipleri, 'yandım Allah' dedi, sanayicileri ve bu arada sendikayı da kıskırttılar, 'santral kapanırsa işlerinizden olacaksınız' diye. Ardından bu kıskırtılan kesim hepimiz bürosuna tehditler yağdırmaya başladı.

Basının tutumu tamamen değişti. Yeni Asır gazetesinde bilgisayarın başında genç bir kız, yanında mum ışığı fotoğrafı ile 'İşte avukatların eseri' diye manşet attılar. Bu manşetin akabinde ertesi gün bir Bakanlar Kurulu kararı daha çıktı. Bu kesim hep kendi arasında paslaşıyorlardı. Benim üzüldüğüm ise; hâlâ bu kirliliğin devam etmesi, insanların hâlâ zehirleniyor olması. Bu arada, bir de Gökova Termik Santralı devreye girdi. İşte bütün bunlar Saynur Hanımı çok üzüyordu. Olaylara karşı her kişinin kendisine göre bir tepkisi vardır. Türkiye'deki insanlar darbelerden, hukuksuzluktan şerbetlidir. ABD'deki bir avukata 'siz

mahkeme kararları uygulanmadığında ne yapıyorsunuz' diye sorduk adam anlamadı bir türlü. Neyse o dönem çok üzüldük tabii. Mahkeme kararları elimizde kaldı."

Bütün bu davaların bir de karşı tarafı vardı, çevreciler ve termik santral işçileri. Davalardan sonra kılıçlar çekilmiş, zamanında yan yana durduğumuz işçilerle karşı karşıya kalmıştık. Yalnız işçilerle değil artık Yatağan halkı da bizi karşısına almış, onların ekmeği ile oynadığımızı düşünmeye başlamıştı. Yatağan'da geçmişte birlikte mücadeleler verdiğimiz arkadaşlarımız eylemlerde bize kafalarını döner olmuş, çevrecilerin şov yaptığını söyle-

meye başlamıştı. Derdimizi anlatamıyorduk. Bu durum, başta Saynur olmak üzere hepimizi çok üzüyordu ama artık hiçbir şey bizim için insan sağlığı ve doğadan önemli değildi. Avukat Noyan Özkan ve arkadaşlarına yönelik tehditler bize de yönelmiş, Saynur'a, bana neredeyse her akşam bir tehdit telefonu gelmeye başlamıştı. Bunlar bizi ürkütmemiş, yolumuza devam ediyorduk.

Kitap hazırlığında karşı taraf olan işçi sendikaları ile görüşmek istedim. Yatağan Tes-İş Sendikası Başkanı Erol Soğancı, Saynur Gelendost'un çevre hareketinde belki de tek inançlı kadın olduğunu, çizgisini ölene kadar sürdürdüğünü ve onu sevdiğini anlattı. Ancak, içinde bulunduğu konumu nedeniyle Saynur ve arkadaşlarının yaptıklarını onaylamasının mümkün olmadığını şöyle anlattı:

“Saynur Hanımla bir radyodaki karşılıklı tartışma dönemine kadar, onu sadece basından ve yapılan eylemlerden tanıyordum. Onun açısından 'biz çok olumsuz insanlardık. Bizi mağaradan çıkmış gibi görüyordu', yani çevreci hareketine kesin karşıyız, entellektüel alt yapımız yok, öyle biliyordu. Birçok çevreci, bizi öyle biliyordu. Çünkü, biz çevre hareketine kafadan karşıydık çünkü. Yani karşı duruyorduk.

Neye karşı duruşumuz oluşmuştu? Birincisi ben sendikanın başkanayım. Santralda çalışan işçilerin sendikasının başkanı. Bizim temsil ettiğimiz insanlar kim? Santralların işçileri. İşçilerin varlık nedeni de santralin çalışması. Çevre hareketi de santralin çalışmamasından yana. O da doğru ilk bakışta. Bizim ki de doğru, varlık sebebimiz yaşamımız, geçimimiz, günlük hayatımız ona bağlı. O yüzden de duruşlarımız farklı yerlerdeydi. Farklı olunca da öyle emek ve sermaye arasında bir çelişki vardır ya, çevrecilerle işçi sınıfı arasında bir çelişki oluştu, doğal olarak. O yüzden de onların ak dediği bizim için kara, bizim ak dediğimiz onlar için kara konumundaydı. Sanırım, Muğla yerel

televizyonu Şah'ta Özcan Özgür'ün yönettiği programa iki kez birlikte çıktık. Sendikaya birkaç kez ziyarete gelmişti. Kendisiyle sendikada görüştük. Benim Türkiye'deki çevre hareketine sağlıklı bir bakışım yoktu. Neden yoktu? Biraz önce anlattığım gibi bizim sınıfımızın çıkarları soldaydı, sosyalizmdeydi, emekti, demokrasiydi. Sınıfımızın çıkarlarına uygun ideolojik duruşumuz vardı, biz ona hep inandık. Yani, siyasal adres anlamında nerde olursak olalım o yönde bir değişiklik olmadı. Ha sendikamızda sağcı bir sendikaydı yapı olarak ve bunun mücadelesini yapıyorduk. Çok ciddi çatışmalar yaşadık.

Öte yandan ben, çevre hareketini demokrasi hareketinden ayrı görmedim. Yani çevre esaslı hareket, düzene karşı değildi. Ülkenin bir sürü sorunu vardı ve hâlâ var. Yani emek sermaye çelişkisi, işsizlik sorunu, adaletsizlik, eğitim sorunu, sağlık sorunu, sosyal güvenlik sorunu var ve giderek açılan uçurum söz konusu. Bağımsızlık, emperyalizm, sömürü, şu an emeğe saldırı, giderek küreselleşen o dönemlerde küreselleşmeye başlamış saldırılar var. E siz bunları yok sayıp, 'sadece çevre' diye çıkıp yürürseniz, bizleri karşınızda bulursunuz. Yani, çevre hareketi demokrasi mücadelesi içersinde alınrsa benim açımdan önem arz ediyordu. Ben bunu hem yazılı olarak hem de söz olarak dile getirdim. Biz de çevreciydik, insanların sağlıklı ortamda yaşama hakkı vardır, yani doğa tekrar geri gelmez, biz onu biliyoruz. Bu termik santrallerin doğaya ve insan sağlığına çok ciddi zararları vardır. Bununla ilgili bilimsel hiçbir araştırma şimdiye kadar hiç yapılmadı. Örneğin Yatağan'da günde 15 bin ton kömür yanıyor. Bunun 7-8 bin tonu kül olarak çıkıyor. Ya bunun çevreye zarar vermemesi mümkün mü? Mümkün değil. O açıdan baktığımız zaman çevrecilik doğru ama demokrasi, emek, insanca yaşam mücadelesi olmadan çevreyle ilgili gelişme olmayacağı konusunda ben nettim. İşte bu devletin yapısıyla ilgili. Devlet üretim olsun da ne olursa olsun anlayışındaydı.

Örneğin çevreci hareketinin en fazla bu bölgede mücadele ettiği santral Gökova'ydı. Saynur Gelendost en öndeydi,

kendini zincirledi orada bir sürü basınla çok yakın ilişkileri falan vardı ama şimdi de santralin varlığından hiç kimsenin haberi yok. Santral bacalarına arıtma tesisi kuruldu, hiç toksik gaz çıkmıyor. Gerçekten çıkmıyor. Şimdi Yatağan'da o sistem dosdoğru çalışmıyor. Yeniköy'den hiç kimsenin haberi yok, Yeniköy denize ve kuş uçuşuyla Kemerköy Termik Santralı'na 15 kilometre mesafede. Türkiye'nin ondan haberi bile yok. Saynur Hanımın Gökova santralının kurulmaması için köylülerle verdiği mücadele, bence haklıydı. Çünkü o santral, Gökova'da kurulmamalıydı. O santral Yeniköy'e taşınmalıydı. Zaten o santralin üç ünite altyapısı vardı. Hatta Kemerköy santralına şu anda kömür Yeniköy'den gidiyor. O zamanlar ENKA şirketi, çok büyük sarsıntı geçiriyordu. ENKA'yı tekrar ayağa kaldırmak için 1 milyar 50 milyon dolarlık işi Gökova'da yapılması için ona verdiler.

İzmir'den bir grup avukat, 1994 yılında dava açtı. Yatağan Termik Santral'ının kapatılması tartışmaları da ilk kez o zamanda başladı. Esas çatışmamız buydu, daha öncekiler onlar orada, biz burada işimizi yapıyorduk. Bir sorun yoktu ama ne zaman İzmir Barosu'ndan 11-12 kişilik grubun açtığı davayla santral kapatıldı, o zaman çevreci grupla bire bir sıcak temasa geçtik. O mahkeme bir karar verdi. Karar da şu, yani şimdi yer devletin yeri, kamunun, Çevre Yasası sonra gerçekleşti. Deşarj izni ve çalışma izni yok, santral çalışıyor bunlar olmadan. Onlar da İzmir'den gelip bunlar olmadığı için santralin kapatılması için dava açtı, avukat Ahmet Okyay başkanlığında.”

Bir yandan santrallerin tekrar kamu yararı olduğu için çalıştırılmasıyla ve mahkeme kararlarının hiçe sayılmasıyla uğraşırken, bir yandan da eylemlerimize devam ediyorduk. Her fırsatı değerlendiriyorduk.

Yatağan'da gitmediğimiz, konuşmadığımız köy kalmamıştı. Köylüler gerçekten ekinlerinin ve ürünlerinin çok zarar gördüğünü anlatıyor, sağlıklarının çok

bozulduğunu, üst solunum yolu enfeksiyonlarının yüksek olduğunu söylüyordu. İzmir'e tedaviye giden Yatağanlı hastalara bakan doktorların muayene sırasında "*Siz Yatağan'dan mı geliyorsunuz?*" tepkisiyle karşılaştıklarından bahsediyor, ancak bunların kamuoyuna duyurulması gerektiğini söylediğimizde yanaşmıyorlardı. Ne yaptüksak yöre halkını ikna edemiyorduk.

Eylemlerimizin içinde, Yatağan pazarının olduğu günlerde oraya gidip gaz maskesi dağıtmak, basın açıklamaları yapmak ta vardı. 1999 yılı Mart ayında o güne kadar bizimle birlikte çalışan Belediye Başkanı Sadi Özcan değişmiş, yerine belediye içinden Hasan Haşmet Işık geçmişti. Başkan Işık, bizim Yatağan'da yaptığımız eylemlere şov gözüyle bakıyor, baca arıtma tesisinden sonra termik santralin zararının kalmadığını açıklıyordu.

Aradan geçen yıllar içerisinde ve inversiyonlu¹⁶ günler kapıyı çaldığında da aynı başkan belediye çatısına maskeyle çıkıp, "*zehirleniyoruz, devlet bizi görmüyor*" diye feryat ettiğinde, ortada Saynur da biz de yoktük artık. Saynur'un yıllardır termik santrallara karşı neredeyse tek başına verdiği bu mücadele, yıllar geçtikçe anlaşılacak, anlaşılıyor da zaten. Her yıl Ocak, Şubat aylarında Yatağanlılar inversiyon olayını yaşar, okullar tatil edilir ama Yatağan'a tek termik santral yetmemiş gibi yenisinin yapılması ve iş için "*evet*" diyor.

Saynur'la akşamları yaptığımız geleneksel telefon konuşmalarının (telsiz) birinde, konuşmanın bittiğini radikal eylemlerin yapılması gerektiğini, bizim bu konuyu düşünmemizi istemişti. Biz de Muğla'da "*şunu mu, bunu mu yapsak?*" diye düşünürken yine eylem şekli Saynur'dan geldi. Bu arada, Saynur'a bizim için hiç alakası olmayan bir yerden, termik santrallara uzak olduğunu düşündüğümüzden Muğla Yerkesik, Yenice köyünden köylüler telefon açıp, tütünlerinin bereli ve

16 Inversiyon: Atmosferin aşağı tabakalarında gerçekleşen ve soğuk hava katmanının daha yukarıdaki sıcak hava katmanı tarafından tutulması ile oluşan atmosfer olayı. Rüzgar olmadığı zaman kirleticilerin dağılması olanağı bulunamaz ve büyük hava kirliliği olayı gerçekleşebilir.

yanmış bir şekilde çıktığını söylemişti. Bunun üzerine hepimizi yine bir tatil gününde toplanarak Yenice köyüne gittik. Saynur hepimiz için kefenler hazırlamıştı. Kefenleri üzerimize giyerek, *“Ya santralleri kapatırsınız, ya da artık gerek ürünlerimiz, gerekse bizler ölüyoruz”* mesajını verdik. Köylüler de bizimle birlikte eyleme katıldı.

Daha sonra da Saynur, oradan aldığımız tütün numunelerini Muğla Halk Sağlığı laboratuvarlarında incelettirmek için bana verdi, *“Git bunları Halk Sağlığına ver, bakalım sonuç ne çıkacak? Ona göre basın açıklaması yapalım”* dedi. Ben o aralar işlerimin çokluğu ya da ihmalim nedeniyle onları labratuara götürmemiştim. Saynur’a bunu nasıl söyleyeceğimi düşünürken, *“sen tütünleri götürmedin değil mi? Yoksa şimdiye kadar sonuçları gelirdi”* dedi. Herhalde bir ay kadar beni ne aradı, ne konuştu. Çünkü Saynur için söz ve yapılması gereken iş çok önemliydi, *“yapamayacaksan da yapamayacağım’ de, beni oyalama”* derdi. Şimdi düşünüyorum da ya Saynur üzülmesin istedim ya da bana söyleneceği için çekiniyordum. Belki de bizde saygıyla karışık bir korku oluşmuştu.

Bütün bu yapılan eylemlerde bir çekirdek kadro vardı. Ben, Saynur, Reşat, Rukiye, Ertan ve Özcan. Bu çekirdek kadronun dışında o an yapılan eylem için kim kendisini eylemin içinde görüyorsa o gelirdi. Bizim için, eylemin niceliğinden çok, niteliği önemliydi ve tabii en önemlisi basında yer alması, kamuoyu oluşturması, dikkat çekmesiydi. Saynur’un gerek Bodrum’da, gerekse Türkiye genelinde yapmış olduğu eylemlerde *“yalnız kadın”* olarak adlandırılması, bu nedenleydi. Ancak o yalnız kadın, bir dolu insana bedeldi. Şimdi Türkiye’nin her yerinde çevre hareketi çok yaygın ve güçlü, ama baktığımız zaman hepsi örgütlü hareketler. Bugün Türkiye’nin en önemli sorunlarının başında gelen hidroelektrik santrallara (HES) karşı yapılan örgütlü mücadelelerin başarıya ulaşmasının nedenlerinin biri olarak ta Saynur’un zamanında tek başına bile olsa bu *“çevre bilincini”* günü-

müze taşınmasıdır. O yalnız kadının mücadelesini hiç kimse yadsıyamaz.

23 NİSAN 1994 AÇLIK GREVİNE GİDİYORUZ...

Çevre mücadelemiz 1994 yılına geldiğimizde, çok radikal geçeceğe benziyordu. Kendi aramızda konuştuğumuz radikal eylemler gerçekten uygulanabilir hale gelmişti. Çünkü verilen sözlerin hiçbiri tutulmadığı gibi, gerek hükümet yetkililerinden gerekse termik santrallerin grup tesis müdürlerinden aksine beyanatlar veriliyordu.

Cumhuriyet gazetesi Muğla temsilcisi aynı zamanda Gökova Sürekli Eylem Kurulu üyesi Özcan Özgür, 1997 yılında yayımlanan “*Bitmeyen Kavga Gökova*” adlı kitabında 1994 yılını, şu satırlarla anlatmıştı:

“Çevre mücadelesi 1994 yılında da oldukça çetin geçer. Mücadeleler sonunda Türkiye’de ilk defa çevre için ‘açlık grevi’ ve ‘ölüm orucu’ da yapılır!”

Gökova Sürekli Eylem Kurulu’nun yeni yılda ilk açıklaması basına ‘tehdit’ olarak yansır. Çevrecilerin tehditi, 1 Ocak 1994 tarihli Cumhuriyet gazetesinde şöyle yer alır: ‘Gökova Sürekli Eylem Kurulu tarafından yayınlanan ‘son uyarı’ başlıklı bildiri de santralin çalışması halinde Türkiye’nin Avrupa’daki seyahat acentalarına ihbar edileceği bildirildi. Kurul, hükümeti samimiyetini göstermesi için ‘santrale başka bir işlev yükleyen Bakanlar Kurulu kararını’ almaya çağırırdı. Aksi takdirde, Türkiye’yi Avrupa’daki seyahat acentalarına ihbar edeceğiz, dendi.

Kurulun yayımladığı bildiri de, ‘Gökova Termik Santrali çalıştırılmayacaksa, neden oraya deneme üretimi için geçici işçi değil de kadrolu işçi alınıyor? Santral çalıştırılmayacaksa, hükümet TEK Genel Müdürü’nü neden tekzip etmiyor, susturmuyor’ denerek, şöyle devam edildi:

‘Gökova Termik Santrali’nin 300 milyon dolarlık geliri mi yoksa Muğla Turizmi’nin yıllık 1 milyar dolarlık geliri mi

önemli?

Bu arada Ören Belediye Başkanı Kazım Turan da 'Biz santral çalıştırmamaya kararlıyız. Enerji Bakanı Veysel Atasoy'un şimdilik sözü bizi aldatmıyor. 1994 yılı Muğla'da çevre mücadelesinin çetin geçeceği bir yıl olacak.'

'Santral çalışırsa istifa eder misiniz?' şeklindeki soruyu yanıtlayan Devlet Bakanı Erman Şahin'in açıklaması da haberde şöyle yer alır:

'İstifa gibi bir kahramanlığa gerek yok. Santral çalıştırılmayacaksa, desülfirizasyon kurulmasının da bir mantığı yok. Cumhurbaşkanı Demirel'in sözü var. Hükümet ileride santralin çalıştırılmaması görüşündedir. Bu santral bu siyasi iktidar döneminde çalıştırılmaz. Bizden sonra gelecek bir hükümet te bu santral çalıştırmaya cesaret edemez. Uluslararası platformda Türkiye rezil olur...'

Bu arada bir tepki de Marmaris'ten gelir. Santralin bir aylık deneme üretimine tepki gösteren Marmaris Çevre Derneği (ÇEV-DER) yöneticileri, Başbakan Tansu Çiller'e 'Siyah Şal' göndererek, 1994 yılını 'yas' ilan ettiklerini bildirir. Marmaris Çev-Der Başkanı Filiz Ersan, 'Gökova Termik Santrali'nin cennet doğayı, Gökova'yı, Marmaris'i, Datça'yı, Bodrum'u, Ege Turizmini, Mavi Yol'u ve bir nesli yok edeceğinden 1994 yılını yas ilan ediyoruz' der."

Özcan'ın da yazdığı gibi 1994 yılı Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakan Tansu Çiller, Başbakan yardımcısı Erdal İnönü, Devlet bakanı Erman Şahin, Çevre Bakanı Rıza Akçalı Gökova Termik Santrali için "Çalıştırmayacağız, başka yere taşıyacağız" dese de o güne kadar atılmış bir adım yoktu. Her dakika bir başka makine geliyor ve santrale monte ediliyordu. O arada, termik santralin bulunduğu bölge Türküleri köyünden de şikayetler artmıştı. Çünkü, santral çalıştığında bütün köy sallanıyordu.

Marmaris Çev-Der üyeleriyle bizler, 1994 yılının Mart ayında, Saynur dahil Muğla'dan giderek Marmaris'te yat limanında bir kahvede toplantı yaptık. Muğla'dan her zamanki gibi çekirdek kadromuz ve Hakkı Büyükgül (Ankara çıkartmasında yolda bıraktığımız arkadaş) toplantıya katıldı. Konu her zamanki gibi, hangi eylemi yapacağımızdı. Ben "Gerçekten Avrupa seyahat acentalarına gelmeyin çağrısını yapalım" dedikçe, Saynur bu yetmez daha, "Öyle bir eylem yapmalıyız ki, hükümet bizi duymalı, bu santrali durdurmalı" diyordu. Reşat, "Tamam Saynur sen kendini yak, hem santraldan, hem senden kurtuluruz" diye espriler yapıyor, bir türlü radikal bir eylem modeli bulamıyorduk. Sonunda Hakkı, "açlık grevi yapalım" dedi. Hepimiz ona bakarak "olur mu?" diye düşünmeye başladık. İşin içinde Saynur varsa, tabii ki olurdu. Bu düşüncemize sadece Mustafa Tuncaelli ile Ertan Serdönmez karşı çıktı. İki arkadaşımız da "Bizler santralleri kapatarak yaşam hakkını korumaya çalışırken siz yaşamınızı riske atacaktığınız eylem modeline evet diyorsunuz, biz yokuz" dedi. Bu düşüncenin ne kadar doğru olduğunu Saynur'un açlık grevi sonrası sağlığının bozulduğu zaman anlamıştım, hatta onun ne kadar inatçı olduğunu, öneriye "evet" derken de unutmuştum.

Evet açlık grevi kararı alınmıştı. Grev 23 Nisan'da Ören'de Termik Santral karşısındaki boş alanda yapılacaktı. Bu defa izinler alınarak yapılacak, her şey prosedüre uygun olacaktı. Bu konuyu Ören Belediye Başkanı Kazım Turan'a açtık. Önce o da "yapmayın, etmeyin" dediyse de Saynur'a söz dinletemediği için çalışmalar başladı.

13 Nisan 1994 Çarşamba günü yerel ve ulusal gazetelerde haberi yaygınlaştırdık, tüm gazetelerde açlık grevi duyurumuz, şöyle yer aldı:

"Gökova Sürekli Eylem Kurulu Kemerköy'e karşı inatla direniyor,

'Açlık grevine gidiyoruz'

Ören'de termik santralin çalıştırılmaması ve yapılan santralin kimlik değiştirmesi mücadelesini yürüten Gökova Sürekli Eylem Kurulu, 23 Nisan'da açlık grevine başlayacaklarını duyurdu. Kurul adına basına yapılan açıklamada şu görüşlere yer verildi:

'Bu bir demokrasi mücadelesidir.

Gökova Termik Santralının çalıştırılmaması, Santral kimliğinden çıkarılması, verilen sözlerin tutulması için 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda açlık grevine başlıyoruz. Eğer Ulusal Egemenlik varsa, çocuklarımıza değer veriliyorsa, onların geleceğini karmartmaya kimsenin hakkı yoktur. Bu, geleceğe, çocuklarımıza, tarihimize, doğal değerlerimize karşı sorumluluğumuzdur. Gelişmişliğin ölçüsü, demokrasiye, yaşama hakkına, çevre hakkına gösterilen saygı ile belirlenir. Cennet Gökova'nın kıyısındaki o yapıyı, Gökova'nın bağrına saplanmış bir hançer olarak değil, kültür ve bilgi yuvası olarak dünya çocuklarına armağan edelim.

Tarih bir gün hepimizi yargılayacak.

Herkesi bu eyleme katılmaya ve destek olmaya çağırıyoruz.

'Gökova Yaşayacak'..."

Duyurunun altına da açlık grevimizin başlangıç saati ve nerede yapılacağı ile iletişim telefonları verilmişti. O zaman cep telefonları yok, Saynur'un, benim ve Marmaris'ten Biyke Şoran¹⁷'in ev telefonlarını bildirdik. Açlık grevimiz 23 Nisan'da başlayarak 1 Mayıs'ta bitecekti.

23 Nisan günü hepimiz bulduğumuz yerlerden arabalarla ve toplu taşıt araçlarıyla Ören Beldesi Türkevleri köyü Termik Santral karşısındaki alana gelerek toplandık. Ses düzeni, pankartlarımız çadırlarımız ve bizler artık açlık grevine başlamaya hazırdık. Saat 14:00'de programı başlattık.

Açlık grevine katılacak 10 kişi saat 17:00'de son yemeklerini yiyerek greve başladı. O saate kadar, konuklar ve katılımcılar kurulan serbest kürsüde konuşmalarını yaptı.

28 Nisan 1994 tarihinde, açlık grevinin dördüncü gününde Cumhuriyet gazetesi Milas muhabiri Olcay Akdeniz'in Milas yerel Önder gazetesindeki haberi şöyleydi:

"Egemenlik ulusun ise ulusun sesi dinlenmeli ve Gökova Termik Santrali çalıştırılmamalıdır.' diyen çevrecilerin, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda başladıkları açlık grevi 4. gününe girdi. Eylemin, yetkililerin santralin kesinlikle çalıştırılmayacağına ilişkin söz vermelerine kadar süreceği bildirildi. Direnişçiler eylemlerinin daha da yaygınlaştırılabilmesi amacıyla açlık grevini Bodrum, Marmaris ve Muğla'da sürdürme kararı aldı. Muğla Valisi Lale Aytaman da açlık grevine katılanların sağlık durumlarını kontrol etmek için bir sağlık ekibi görevlendirdi. Açlık grevcilerinden Gökova

¹⁷ Biyke Şoran bizimle yıllardır mücadele etmiş bir arkadaşımız da. Kendisini açlık greviden bir süre sonra kaybettik.

Sürekli Eylem Kurulu Sözcüsü Saynur Gelendost, sağlık durumunun bozulması üzerine Ören Sağlık Ocağı'nda tedavi altına alınırken, doktorlar açlık grevine devam eden çevrecilerden Biyke Şoran'ın da açlık grevini sürdürmesini yasakladı. Gelendost'un açlık grevine devam edeceği öğrenildi. Grevciler, 23 Nisan'dan bu yana sadece şekerli su içiyor.

Bodrumlu Gönüllüler Derneği, Marmaris Çevre Derneği, Muğla'ya Gönül Verenler Derneği, Bodrum Türkbükü Köyü Çevre Koruma Derneği, Datça Çevre Dostları, Muğla Kadın Dayanışma Grubu, Çepeçevre Gazetesi İstanbul Grubu, Muğla Üniversitesi Çevre Klubü, SOS Bodrum grubu, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Milas-Ören Çevre Derneği, Muğla Belediyesi Şehir Tiyatrosu Grubu'nun desteklediği eylemin ilk günü olan 23 Nisan'da Gökova Termik Santrali'nin yanındaki Türkevleri köyünde dileyen herkesin konuşabileceği ve görüşlerini açıklayabileceği bir 'Serbest Kürsü' oluşturuldu. Burada ilk sözü alan, eylemin de ev sahipliğini üstlenen Ören Belediye Başkanı Kazım Turan oldu. Turan konuşmasında 'Santrale karşı yürütülen mücadelenin her şeyden önce yöre insanının emek ve yaşama mücadelesi olduğunu belirterek, 'bugün için yöremizde deniz kenarındaki arsalar, termik santral var diye metre karesi 1-2 milyondan satılacağı yerde, 100-200 bin liradan satılıyor. Burada santral var diye hiçbir turistik tesis yapılmıyor. Santral kapanırsa santralin yaratacağı iş kapasitesinin en az 10 katı iş alanı, açılacak turistik tesisler sayesinde artabilir.' diye konuştu.

Bodrum Belediye Başkanı Tuğrul Acar'ın da eylem alanına gelerek açlık grevine katılan çevrecilere başarı dilemesinden sonra konuşan Türkevleri köyü muhtarı Mustafa Çerçi, termik santrale karşı ilk direnişi kendi köylülerinin başlattığını anlatarak 'Ancak o zaman çok az kişi bize sahip çıktı. Şimdi ise direniş için çok geç kaldı.' dedi.

Aynı zamanda termik santralde işçi olarak çalışan

Türkevleri köyü 1. Azası Tuğrul Bozoğlan ise, 'Serbest Kürsü' de görüşlerini açıkladığı konuşmasında "çevre mücadelesinin, demokrasi mücadelesinden ayrılama-yacağını belirtti ve 'çevreci dostlar, gelin ülkemizdeki demokrasi için mücadele edelim. Bunun da yolu işçilerin sömürülmesine karşı olmaktan geçer. Gelin işçilerle birlikte olalım ve mücadelemize demokrasi mücadelesi olarak birlikte yürütelim' dedi. Bozoğlan konuşmasında 'yeterli bilimsel araştırmanın da yapılarak gereken önlemlerin alınmasını ve santralin çalışmasını' istedi.

Tuğrul Bozoğlan'ın bu konuşması çevrecilerce tepki ile karşılanırken kürsüye gelen Gökova Sürekli Eylem Kurulu sözcüsü Saynur Gelendost, çevrecilerin kesinlikle işçilere karşı olmadığını, tersine tüm insanların yaşayabileceği sağlıklı bir çevre için mücadele ettiklerini anlatarak, "Buradan, bizlere bugüne kadar 'bu santral çalışmayacak' diyenlere sesleniyorum. Ya 'bu santral çalışmayacak' diye verdiğiniz sözü tutun ve santralin işlevini değiştirecek dönüşümleri yapın ya da biz sözü-müzden döndük, diye açık açık söyleyin' diye konuştu.

Daha sonra Marmaris halk oyunları ekibinin gösterileri ve Dost Yürek Müzik grubu ile birlikte Aysun Timurcan'ın müzik dinletileri ile süren eylem sırasında, bir de eylemin anısına 'Egemenlik Duvarı' inşa edildi.

Açlık grevini sürdüren çevreciler, öte yandan Çernobil Faciasının 8. yıl dönümünde Akkuyu Nükleer Santrali'nin ihalesinin yapılmasını kınadıklarını bildirdi."

Olca bu haberinde yazmamış ama o gün çocuklar adına Özgür Aras, sessiz canlılar adına da kucağında köpeği ile gelen Bilge Contepe de "Serbest Kürsü"de konuşanlar arasındaydı.

Açlık grevine başlamadan önce ayrıca hepimiz Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e verdiği sözleri tutması içinde telgraflar çektik. Demirel'in verdiği sözleri de hatırlattık telgraflarımızda: "Gökova'da yapılacak bir santrale itiraz etmek, elektriğe itiraz etmek değildir. Türkiye'nin enerjiye ihtiyacı var. Ben bu işleri bilirim. Ama santralin oraya kurulması yanlıştır. Santral Doğayı tahrip edecek." (Temmuz 1995 tarihinde gazetelere verdiği demeç).

"Gökova gibi bir yeri elektrik enerjisi uğruna yok edemezsiniz. Gökova'ya termik santral yapmak kararı yanlıştı. Ben o zaman da buna itiraz ettim. Oraya yapmayın, dedim. Ne olursa olsun Gökova'yı durduracağım. Türkiye'nin gündeminde Gökova Termik Santrali kalmayacak. Çevreyi korumak, çevreyle yaşamaya alışmak, demokrasi kadar önem taşıyor." (Kasım 1991 de Başbakan olarak verdiği demeç)"

Bu telgrafları da hazırladıktan sonra artık hepimiz açlık grevine hazırдық. Bu arada Türkevleri köyünde de yağmur başlamıştı, çadırdaki kalacaklar çadırlarını kurmuş, gerekli önlemleri almıştı. Dışarıda kalacağımızı anlayan bulunduğumuz sahildeki tek restoran olan Deniz Kızı'nın sahibi bize kapılarını sonuna kadar açarak tüm masaları geriye çekti, içeriye yerlere yataklar atarak bize restoranını tahsis etti. Açlık grevine katılmayan arkadaşlar da geceyi Ören'e giderek, Hayat Motel'de geçirdi.

Saynur'un ise sağlık açısından sorunları olduğunu az çok biliyor, yaşını da hesaba katıyorduk. Saynur'a "sende gece

otele git, kal, greve orada devam edersin" diye yalvarsak ta asla kabul etmedi. *"Bu grevi santral karşısında yapmalıyız"* diyerek, tekliflerimizi geri çevirdi. O sıralarda Bilge Contepe'yle de görüşmüyor, birbirlerine uzak duruyorlardı. Bilge beni yanına çağırarak, *"Gaye ben arabamı buraya çekeyim, Saynur arabanın içinde kalsın"* dedi. Önce bu öneriyi de reddeden Saynur, sonunda ısrarlarımıza dayanamayarak kabul etmek durumunda kaldı. Ben, Özgür, Hakkı, Reşat restorantta yere serilen yataklarda yattık. Marmaris ve Datça'dan gelen çevreciler ise çadırlarda kaldı. Yağmur tüm şiddeti ile devam ediyordu. Bizler Saat 17:00'den sonra bizim için restorantın hazırladığı şekerli suları içiyorduk. O sular da belli bir zamandan sonra içimizi bulandırdığı için sabaha karşı içemez olduk ve yattık.

Sabaha yakın bir saatlerde Özgür Aras'ın beni uyandırarak, *"Gaye lütfen dışarıya gel, sana bir şey göstermek istiyorum"* dedi ama kimse uyanmasın diye de kendini zor tutuyor ve devamlı gülüyordu. Ben uyku sersemi kaktım, dışarıya çıktık. Bilge'nin arabasının yanına geldik. Arabanın yanına geldiğimde Özgür bir yandan eğilerek gülüyor, bir yandan da arabanın içinde arka koltukta yatan Saynur'u işaret ediyordu. Gecenin karanlığında ellerimi cama siper ederek içeriye baktığımda, ben de gülmeye başladım. Kadın açlık grevine başlamış ama ertesi günü güne iyi başlamak için süsünü de ihmal etmemiş. Saçlarını ince ince çaputlarla kıvrımış, öyle yatmış. Biz sonra sabaha kadar Özgür'le uyumadık, derdimiz Saynur kalkmadan onu görmektir. Nitekim sabahın ilk ışıklarıyla arabanın içinde bir hareketlenme oldu ve hemen yanına gittik. *"Siz ne arıyorsunuz, sabahın köründe, gidin yatın daha, çekilin arabanın yanından"* diyordu. Biz ısrarla *"hayır, sana yardımcı olalım Saynur"* diye çekilmiyoruz arabanın yanından. Baktı ki bizi ikna edemeyecek, saçlarındaki çaputları çözdü, elleriyle saçlarını havalandırdı. Çantasından rujunu da çıkartarak el yordamı ile sürdü. Evet Saynur, artık yeni güne hazırdı. Benim kadın

çalışmalarında yıllarca örnek gösterdiğim olay da bu davranışı olmuştu.

Akşam havanın yağmurlu olması, çadırda kalan arkadaşlarımızı çok zor durumda bırakmış, üşümüşlerdi. Hava biraz açtığında, Saynur ve Özgür, sahil kenarından çakıl taşları topluyor, bir gün önce başladığı Egemenlik Duvarı'nı bitirmeye çalışıyordu. Bu arada da Tükevleri köyünden, Ören'den, Milas'tan, Muğla'dan destek ziyaretçilerimiz geliyor, zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorduk. Şekerli su içmeye de devam ediyoruz. Basın her günü ayrı ayrı yazıyordu. O zamanlarda da neredeyse açlık grevine katılanlardan Saynur hariç hepimiz sigara içiyorduk. Şekerli su, sigara hepimizi düşürmeye başlamıştı, bilhassa beni ama başladığım bir işi bırakmak ta istemiyordum. Grevin üçüncü günü Muğla'ya dönmem gerekti, çünkü bir günlüğüne de olsa işlerimi toparlayarak geri dönmek istiyordum. Grev akşamları da hep beraber toplanarak şarkılar, türküler söyleyip, ateşler yakıp, kendi aramızda eğlenmeye çalışıyorduk. Bu arada gönüllü grevciler de aramıza katılmaya başlamıştı. Daha önce yollarımızın kesişmediği kişiler, gelerek bizlere destek için açlık grevi yapacağını bildirerek aramıza katılıyordu.

Türkiye genelinden de bize destek mesajları geliyordu. Bunların içinde bizi sevindiren bir haberde gazetelerde yer aldı: *"Denizli'deki Radyo D Gökova Termik Santrali'nin çalıştırılmaması için açlık grevi yapan 'Gökova Sürekli Eylem Kurulu'na destek kampanyası başlattı. Radyo sahibi Ali İsmet Ege, temiz bir çevre için yaşamlarını ortaya koyanları desteklemek gerektiğini söyledi. Denizlilerin çağrılara olumlu yanıt verdiğini de söyleyen Ege, imzaları Başbakan Tansu Çiller ve Çevre Bakanı Rıza Akçalı'ya göndereceklerini söyledi."*

Bu haberle Saynur daha da heyecanlanarak, sağlığı pahasına da olsa *"Santral mutlaka çalışmamalı, ne gerekiyorsa onu yapmalıyız. Artık sorumluluğumuz daha da arttı"* diyerek, kendi kendine bir takım kararlar

alıyordu. Bütün Türkiye'den bizlere doğru akan mesajlar, destek faksları geliyor, ancak hükümetten konu ile ilgili tık yoktu. Çekilen telgraflar, yapılan basın açıklamalarına karşılık ta verilmez olmuş, hükümet sağır, dilsiz hale gelmişti. Her geçen gün açlık grevine devam edenler için risk taşıyordu.

Grevin dördüncü günündeydik, Saynur kendini iyi hissetmiyordu. Ancak, Ören Sağlık Ocağı'na gitmemek için de direniyordu. O zamanlar Türkevleri, cezalı köylerdendi. Sadece muhtarın evinde bir telefon vardı ya çalışır, ya çalışmazdı. Telefon etmek için Ören'e gitmemiz gerekiyordu. Rukiye ve ben onun arabasıyla Ören'e giderek Vali Lale Aytaman'a telefon ettim. Saynur'un fenalaştığını, mutlaka Ören Sağlık Ocağından yöreye bir ambulans göndermelerini rica ettim. Bundan Saynur'un haberi yoktu. Ben açlık grevini, üçüncü gününde bırakmışım. Saynur'un sağlık durumunun bozulacağını düşünerek ve dayanacak gücümün de tükendiğini hissederek bıraktım. Bıraktığımda başımın üst tarafı keçelenmişti.

Ambulans doktor ve hemşire ile geldi, açlık grevine devam eden arkadaşların tansiyonları ölçüldü, Saynur'un tansiyonunun yüksek çıkması hepimizi telaşlandırdı, sağlık ocağına giderek serum takılması istendi. Saynur direniyor, biz ve doktor ikna etmeye çalışıyoruz. Sonunda kabul etti. Yanına beni alarak ambulansla sağlık ocağına gittik. Doktor, kontrollerini yaptıktan sonra evine gitti. Bizim sabaha kadar kalmamız gerektiğini söyledi. Hemşirenin de evi üst kattaydı. Hemşire, "seru-

mun bitmesine yakın ben geleceğim” dedi, o da evine çıktı. Saynur’la baş başa kaldık. Şimdi düşünüyorum da keşke o gece hiç bitmeseydi. Serumla beslenen Saynur’un yüzüne renk geldi, biraz canlanır gibi oldu ve biz o gece hiç uyumadan sohbet ettik. Birbirimizin yaşamlarıyla ilgili, iş üzerinden çalışmaktan anlatamadıklarımızı paylaştık. Benim için yaşamımın en özel gecelerinden biriydi.

Hemşire bir ara gelerek, serumu değiştirdi ve yine gitti. İyi olduğumuzu söyledik. Gece saat 04:00 sıralarında, sağlık ocağına bir araba yanaştı, tam o arada da Saynur konuşmaktan yorgun düşmüştü, biraz uyumak istedi. Ben de dışarıya çıkıp, sigara içiyordum. Baktım ATV’nin arabası. Eylem alanına gitmişler, Saynur’un sağlık ocağında olduğunu öğrenince oraya gelmişler. Gecenin bir zamanı, Saynur’u görmek istediler. Bulunduğu odaya girer, girmez Saynur gözlerini açtı, araba sesini duymuş, *“kim geldi”* dedi. Ben de televizyondan geldiklerini söyledim. *“Tamam, gelsinler ama bir bak bakayım nasıl görünüyorum”* demez mi. Sinirlendim ama hiç sesimi çıkarmadan gelen misafirlerimizi içeri aldım. Sağlık Ocağı emrimizde gibi hareket ediyordum, ne gelen var, ne giden. O arada serum da bitmiş ve çekilmişti. Hemşire hanım da biz uyuyalım diye üst kata çıkmıştı. Herhangi bir şey olduğunda ne yapmam gerektiğini de anlatmıştı.

Saynur televizyona gecenin saat 04:30’unda röportajını da verdi. Bir ara ropörtajı yapan arkadaş bana dönerek *“Saynur Hanım kaç yaşında”* diye sordu. Ben de 60 yaşında olduğunu söyledim. İçeriden cılız bir ses duyuldu: *“58, 58...”* Artık benim o noktada söyleyecek sözüm kalmamıştı. Sinirden de olsa gerek, sabaha kadar güldüm.

Sabah birileri gelip bizi alıp, yeniden eylem alanına götürdü. Ancak grevin beşinci gününde öğleden sonra yeniden fenalaşınca, yine Ören Sağlık Ocağı’nın ambulansı ile Saynur’u Bodrum Devlet Hastanesi’ne sevk ettiler. Çünkü artık hükümetten ses çıkmayınca,

kendi kendine ölüm orucuna doğru gittiğini fark etmeye başladık. Aynı zamanda diğer grevci arkadaşlardan da hastanelere taşınarak geri gelenler vardı. Kimse grevi bırakmıyor, inatla olumlu bir yanıt gelene kadar direniyordu. Bu arada, tek umudumuz açlık grevi ve eylem için aldığımız izindi. 1 Mayıs'ta dolacaktı. Her şeyi toplayarak alanı terk etmemiz gerekiyordu.

Saynur Bodrum Devlet Hastanesi'nde de direniyor, Can Babanın göz yaşları ve bizlerin baskılarına kulaklarını tıkıyordu. Zorla yine serum taktılar, ancak doktorlar böbreklerinin ve tansiyonunun tehlikeli bir noktada olduğunu anlattı. Özgür Aras, Saynur'un devamlı baş ucundaydı, açlık grevi bitine kadar da yanından hiç ayrılmadı. Ben, Rukiye ve Reşat, Saynur'u o gece Bodrum Devlet Hastanesi'nde bırakarak gecenin bir vakti Muğla'ya döndük. Çünkü bizler ertesi günü için Saynur'un Muğla Devlet Hastanesi'ne getirilerek, kontrolden geçmesini istiyorduk. Bodrum'daki doktorların da talebi bu yöndeydi.

Muğla Devlet Hastanesi'ne, Bodrum Devlet Hastanesi'nin ambulansı ile gelen Saynur'u geniş bir basın ordusu karşıladı. Ancak, bizim Gökova Termik Santrali'ne karşı verdiğimiz mücadeleye bir de Muğla Devlet Hastanesi yetkililerine karşı vereceğimiz başlıyordu.

Bizler de bu arada, Muğla Belediyesi'nin İskender Alper Konakaltı Kültür Merkezi'nde açlık grevine sırayla devam etme kararı alarak, her gün birimiz Saynur'a destek olmaya devam ediyorduk. Sembolik yapılan açlık grevini desteklemek için her gün savcısından, yurtaşına ziyaretçiler geliyordu, yani ilgi büyüktü. Ören'de kalarak açlık grevine devam eden arkadaşlarımızın da durumu hiç iç açıcı değildi.

Gazeteci Özcan Özgür o günleri Cumhuriyet gazetesinde şöyle anlatıyordu;

“Muğla Devlet Hastanesi yetkilileri Saynur Gelendost'u istememektedir. Eylemi, hafife almakta ya da öyle göster-

meye çalışmaktadır! Saynur Gelendost hastane yetkililerinin tavırlarını fark etmektedir. Bunun üzerine kendisine biraz da zorla verilen serumu reddeder. Ören'den arkadaşlarının geldiği 1 Mayıs günü hastaneyi terk etmek ister.

Hastanede Saynur Gelendost'u ziyaret etmek bile zordur. Ne gazeteciler, ne ziyaretçiler hastaneye alınmaktadır. Sadece Muğla'da yaşayan gazeteci olarak ben girebiliyordum yanına. Yanına gittiğimde dudağında ıslak pamuk bulunuyordu ve gözleri kapalı duruyordu. Bitkindi, sinirliydi. Beni sesimden tanıdı. 'Götürün beni buradan, greve kültür merkezinde devam edeceğim' diyordu. Oysa ben oraya onu greve son vermesi için ikna etmeye gitmiştim. O ise kararlıydı. Ölüm orucuna hazırlanıyordu.

Hastane olumsuz tavrını daha ilk günden göstermiş ve Gelendost'u İzmir'e sevk etmek istemişlerdi. Hastanenin bu olumsuz tavrı sonucu sevki bizler de kabul etmiştik o zaman. Biraz da Saynur'un durumu bizi çok korkutuyordu. Bu nedenlerden sevk Gökova Sürekli Eylem Kurulu tarafından değerlendirilip, kabul edilmişti.

Ne var ki Saynur Gelendost, sevke karşı çıkıyor ve Kültür Merkezi'ne geçmekte direniyordu. Tarihi Kültür Merkezi'ne hemen bir yatak bulunup getirilir. Tam bu sırada zamanın Muğla Valisi Dr. Lale Aytaman duruma müdahale eder. Böylece Saynur hastanede tedavi altına alınabilir. Saynur Gelendost, vali sayesinde hastaneye kabul edilir, ama hastane yetkilileri de kararlıdır. İlk işleri Saynur'un telefon görüşmelerini yasaklamak oluyordu. Ayrıca TV'lerin görüntü almalarına da izin verilmiyordu.

Saynur Gelendost'un yanında sürekli Gökova Sürekli Eylem Kurulu'ndan Gaye Cön, Reşat Uygun, Özgür Aras ve eşi Can Baba bulunuyordu. Can Gelendost gazetecilere anlatıyor;

'Herkes uğraştı. Biz de uğraştık. Ankara'dan bir mesaj

gelmediği sürece bırakmamaya kararlı. Biz neredeyse artık bir olumsuz mesaja razıyız. Gökova'ya kıymayın diye ortaya çıkan insana kıyıyorlar.'

Gazeteciler hastane başhekimi Dr. Şahin Koroğlu ile görüşüyor. Dr. Koroğlu 'Ciddi bir şey yok. Şov yapıyorlar' diye demeç veriyordu. Servis doktoru Tamer Gökhan ise 'Biz Saynur Hanıma iyi niyetle yaklaşmak istiyoruz ama o bize agresif davranıyor. Serum veriyoruz, zaman zaman da içinde sakinleştirici de veriyoruz' diyordu. (...)"

Basın, gerçeği ise o zamanlarda Muğla Tabip Odası Başkanı olan Dr. Osman Gürün'den öğreniyordu; *"Ziyaret ettiğimde kendisini tıbbi olarak insan sağlığı açısından eylemden vazgeçirmeye çalıştık. Sağlık durumu bir hayli bozulmuş. Gergin ve sinirli bir hali var. Kendisini eylemden vazgeçirmeye çalışanlardan nefret ediyor. Eyleme serum ile de devam etse çok kötü sonuçlar doğabilir. Serum bırakması halinde ise ölüm kaçınılmaz olur."* diyordu.

Ne yaparsak yapalım, kim ne söylerse söylesin Saynur dinlemiyordu: *"Belki ölümüm işe yarar da çocukların geleceği kurtulur."* diye söylüyordu. O aralar bana, *"Saynur nasıl?"* diye sorduklarında yanıtlayamıyor, hemen ağlamaya başlıyordum. Elimizin arasından Saynur'un kayıp gideceğini düşünmeye başlamıştım. Bizler bu haldeyken, mesajlar, telefonlar hatta Can Babaya Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel telefon etmiş, Saynur'un sağlığı ile ilgili bilgiler almıştı ama bir türlü devletten beklediğimiz mesaj veya telefon gelmiyordu.

Saynur'u açlık grevinden vazgeçirmeye uğraşanlardan biri de onun çok sevdiği arkadaşı Muğla İl Kültür Müdürü rahmetli Mustafa Papuçcuoğlu'ydu. Saynur'u ikna edemeyen Papuçcuoğlu, Saynur'a iyi bir haber vermek için hem bakanı hem de arkadaşı olan Fikri Sağlar ile iletişime geçmişti.

Saynur, 3 Mayıs'ta serumu da redetmişti. Hepimiz bekliyorduk.....

O günkü gazetelerde, Saynur'u çok seven ke yazarları kelerini ona ayırmıtı. Hepsi Saynur'un açlık greviden vazgeçmesi için yazılar yazmıştı. Saynur'un sevgili dostu gazeteci-yazar Yaşar Aksoy köşesine "Son nefeste hangi manzarayı izlersiniz?" diye başlık atmış, kendisinin ve başkalarının son nefeslerinde hangi manzarayı görmek istediğini anlattıktan sonra, son paragrafını da şöyle yazmıştı:

"Açlık grevinde ölümle kol kola yaşayan ve bu acıklı haliyle içimi parçalayan biricik, yiğit dostum Saynur Gelendost Hanımefendiye bu soruyu sorsam, yüzde 100 şöyle derdi:

'Son nefesimde bacasından sevgi melodileri fırlayan, yemyeşil bir iek bahçesi ortasında 'Akdeniz evre Bilimleri niversitesi'ne dntrlm ve yüzlerce yerli, yabancı öğrencinin omuz omuza insanlık ideolojisi için uğraştığı bir Gökova Termik Santrali görmek isterim.'

Evet, son nefesine hızla yaklaşan ve narin hasta gövdesiyle lme meydan okuyan Saynur Gelendost, bilincini yitirmek üzere olduğu en bitik anlarda bile Gökova Termik Santrali'nin bacasından ölüm dumanları değil, barış arkılarının yükseldiğini görmüştür.

Buradan dünyanın en insani düşüncesi olan evrecilik sevdasına gönül vermiş olan Türkiye'nin en idealist, yiğit evrecisi Saynur Gelendost ablama haykırmak istiyorum:

Sevgili Gelendost, son anında gördüğün 'o hayali' gerçekleştirmek için mutlaka sağ kalmamız gerekiyor. Sevgili dostum, ne olur bizi terk etme. Bugün değilse bile, yarın galip gelebiliriz. Ama ne olur ki bizi Saynur ablasız bırakma, ne olur, ne olur, ne olur sevgili dostum!..."

Yine aynı gün mücadele arkadalarımızdan çepeçevre gazetesi sahibi, açlık grevimizin baladığı ilk gün bizi yalnız bırakmayarak yanımızda olan Osman Akkuş, Günaydın gazetesindeki "Terazi" adlı köşesinde Saynur'un yaşamla savaına duyarsız kalanlara "Seyirciler Kına Yaksın" başlığı ile seslenmi, yazısında bu

duyarsızlığı şöyle dile getirmişti:

“23 Nisan’da Ören’e gittiğimde Türkevleri köyünde santralin karşısında çadır kuran çevrecilerin gözündeki kararlı ifadeyi gördüğümde şaşırmadım, üzüldüm. Kaygı duydum. Çünkü yalnız devekuşları görememişti gözlerindeki kararlılığı ve yayın gerildiğini. Ok yaydan fırlamıştı. Onlar, kafaları hâlâ kuma gömülü, tehlike geçince kumdan çıkardıklarıyla uzun burunlarıyla geçip, giden oka bakarlar. Sadece bakarlar, onlar seyircidir.

Pazar gecesi Gaye Cön’le yaptığım telefon görüşmesinde, Saynur Gelendost’un durumunun fevkalade ciddi olduğunu, şuurunu kaybettiğini öğrendim. Ancak, her şeye rağmen doktorundan kolundaki serumun çıkarılmasını talep ettiğini duyduğumda insanlığımdan utandım.(...) Gaye Cön’e telefonda sordum; ‘Peki Ankara’nın tutumu ne? Onlar nasıl değerlendiriyorlar son gelişmeleri?’

Muğla Valisi Lale Aytaman dışında yetkili makamlarca pek ciddi ziyaret olmamış. Telefonlar gelmiş eski ve yeni çevre bakanlarından. Kültür Bakanı Fikri Sağlar çiçek göndermiş. Ali Talip Özdemir de arayarak destek mesajını iletmış. Sanatçılarımızdan Ferhan Şensoy, Zerrin Özer, Tarkan, Bedri Baykam arayarak ‘yanınızdayız’ mesajıyla moral vermiş.

8 Mayıs Anneler Günü. Eylemcilerin içinde anne olanlar var. Yaşları da hayli ilerlemiş. Ve onlar kararlı. Hangi evlat 8 Mayıs’a yetim girmek ister? Eğer bu kararlı annelerden biri dayanamaz da kapatırsa gözlerini ve bizi boğarsa karanlığa, yüzlerce santral yetmez yetimin dünyasını, aydınlatmaya. İşte o zaman siz sayın seyirciler, haydi hep beraber kına yakmaya...”

Sonunda, devlet sessiz kalamadı ve 5 Mayıs’ta Bakanlar Kurulu üyesi Kültür Bakanı’ndan beklenen mesaj Muğla İl kültür Müdürü Mustafa Papuçcuoğlu’nun elinde geldi ve Saynur’a okundu, Sağlar mesajında;

“Ülkemizin doğal güzelliklerini korumaya yönelik, çevre

sorunlarına karşı duyarlı, cesur tavrınızı takdirle karşılıyorum. Gökova'yı kurtarmak için giriştiğiniz çaba sanıyorum ki, amacına ulaşmıştır. Öncelikle, tüm sorunlarımızın çözümünün ancak, yurttaşlarımızın duyarlı ve sorumlu tavrıyla mümkün olduğu gerçeğini hepimize bir kez daha gösterdiğiniz ve dikkatleri yeniden çektiğiniz konuda hükümetimizin tekrar bir değerlendirme yapması için gerekli çalışmaları, Bakanlar Kurulu'nun bir üyesi olarak başlatacağımdan emin olmanızı dilerim. Saygıdeğer eyleminizin, amacına ulaştığını göz önünde bulundurarak, çevre sorunlarına karşı duyarlı bir yurttaşımızın, zarar görmemesi sorumluluğunu da taşıdığımızı anımsatır, ölüm orucuna son vermeniz dileğiyle saygılar sunarım...."

Rahmetli Papuçcuoğlu bu mesajı getirdiğinde, bizler inanmamıştık. Kendi aramızda, "acaba bu mesajı Mustafa'nın kendisi mi yazdı" diye de şüpheye düşmüştük ama bu mesajla en azından Saynur'un yüzü gülmüş ve inanmak istediği her halinden anlaşılır bir ifade yüzüne gelmişti. Yine de her ne kadar serumu almayı kabul etse bile açlık grevini bırakmak istemiyordu. Devletten daha başka mesajların da geldiğini görmek istiyordu. Çünkü, o zamana kadar bize o kadar çok söz verilmişti ki, hiç biri tutulmamıştı. "Termik santral bir aylığına deneme üretimi yapacak merak etmeyin" demişler, arkasından ihale açılarak Gökova Termik Santrali için bir yıllık kömür alımı yapılmıştı. Saynur, Demirel'in sözlerine çok inanmıştı. Çünkü Cumhurbaşkanı gittiği Rio'daki Dünya Çevre Toplantısı'nda "Gökova Termik Santral çalıştırılmayacak" demişti. Santrale işçi alımları başlamıştı. Bu nedenlerden dolayı Saynur Fikri Sağlar'dan gelen (bizim için doğruluğu o an için tartışılır) mesaja inanamıyordu.

2007 yılında kitabın hazırlık çalışmalarında Ankara'daki bürosunda konuştuğum Fikri Sağlar'a bu soruyu sorduğumda güldü ve Saynur'la olan dostluğunu, çalışmasını şu satırlarla anlattı:

“Saynur Hanım benim için çok önemli bir insandı. Bodrum için önemli bir insandı. Biz Bodrum Kale’sini düzenlerken onun muhalefetiyle karşılaştık ama doğru yönde bizi yönlendirdi. Dolayısıyla birçok şeyi de o nedenle doğru yaptık. Herhalde yanlış yapmadık. Yine de böyle bir savaştının arkasından ne kadar insan bunu anımsar bilemem ama eğer bugün genç nesil bazı kültür varlıklarına sahipse, Saynur Hanım gibi insanların sayesinde olmuştur. Saynur Hanım ülke için şanstı. Bu şans da iyi kullanmak gerekiyordu. Ben kendi adıma iyi kullandığımı düşünüyorum. Daha doğrusu değer vererek, olması gereken, hak ettiği değeri vererek kullandığımı düşünüyorum. Şimdi muhasebe yaparsam, sesli düşünerek, tersini yapabilirdim. Birçok arkadaşımızın özellikle çevreci arkadaşlarımızın tepki gösterdiği, daha doğrusu çevreyle sorumlu olduğu arkadaşlarımızın karşısında dikilen bir güce, bir sivil oluşuma, sivil sese kulak vermek veya vermemek doğrultusundaki davranışlarından dolayı bazen o fırsatı kaçırmış oldukları düşünebilirler. Ben öyle düşünmüyorum. Ben her fırsatı değerlendirdiğim düşüncesindeyim. İyi ki var ve bundan sonra adı devam eder gider. Bundan da bir mutluluk duyarız.

Saynur Hanım bana göre tarihteki kahramanlar gibiydi. Tarihte kahramanlar, biliyorsunuz azdır. O kahramanların tekrarını bulmamız da mümkün değildir ama onlar insanların vizyonunu açmıştır, öncülük yapmıştır. Onlar kadar arkadan gelenler başarılı olamazlar bile farklı yönlerde başka kulvarlarda kendi çaplarında katkılar sağlamıştır, başarılar elde etmiştir, diye düşünürüm. Saynur Hanım bir avangard¹⁸ idi. Dolayısıyla bir ikincisi gelmez ama sizlerle birlikte, sizler yazarak onun düşüncelerini gelecek kuşaklara aktararak, okuyan insanlar bundan etkilenerek yaptıklarını ya da başka bir mecrada cesaretle, toplumu aydınlatarak, topluma güven vererek, inandırarak, onlarla

18 Avangard: Öncü...Sanatla toplumu birleştiren.

bütünleşerek, çoğalarak başka işler yapabilir. En azından bunu ortaya koymak Saynur Hanıma verilmiş olan zannediyorum en önemli teşekkür hareketidir.

Saynur Hanımın yaptığı açlık grevi yaşından dolayı beni çok endişelendirmişti. Önce bir kere saygı duymak lazım. Yani insan ideali, inancı, düşüncesi, mücadele ettiği konu uğruna canını bile riske edebilmiş duruma gelmişse, onun inancına çok saygı duymak lazım. İnsanın en önemli hakkı yaşama hakkıdır. Evet, 'bundan vazgeçiyorum' diyorsanız, ve bu vazgeçmeyi kendi adınıza değil çevre adına, insan adına, toplum adına, insanlık adına yapıyorsanız, o son derece ulvi ve onurlu ve erdemli bir harekettir. Ancak benim siyasete atıldığım zamanlarda bir köşe yazarının söylediği bir söze karşı verdiğim bir cevap aklıma gelmişti, o duygularla o mesajı göndermiştim. 'Ama canınızı kaybederseniz o uğurda anılırsınız fakat yaşarsanız yapacağınız hizmet daha uzun yıllar ve daha çok olabilir.' O nedenle bir çırpıda bu kadar saygı duyulabilecek bu hareketi yapabiliyorsanız zaten sizin değeriniz bellidir, yapmak istedikleriniz anlaşmıştır ve insanlar anlamıştır bunu. En azından anlaması gereken insanlar anlamıştır ama sizin yaşayarak daha fazla hizmet verme olanağını da vermeniz gerekiyor, eğer topluma kendinizi sorumlu hissediyorsanız. Kaldı ki bu yaptığınız hareket de topluma olan sorumluluğunuzdan kaynaklanıyor."

Fikri Sağlar'ın mesajından sonra, Saynur bizim ve Can Babanın ısrarlarına dayanamayarak İzmir'e sevkini kabul etti. Aynı gün İzmir Buca SSK Hastane'sine sevk edildi. Tedavisine orada devam ediliyordu. Özgür ve Can Baba hep başındaydı. Bizler de Muğla'da telefon başında, devamlı hastaneyi arayarak bilgi alıyorduk. 8 Mayıs Anneler Günü'nde Özgür beni aradı ve "Gaye yaşasın, Saynur orucu bırakıyor, çünkü Çevre Bakanı Rıza Akçalı'dan telefon geldi, önce Can Baba, sonra da Saynur konuştu" dedi. Bu haber beni çok sevindirdi.

Saynur İzmir'de hastanede yatarken onu her gün ziyaret

edenlerin başında, Yaşar Aksoy vardı. O tarihlerde, köşe yazılarının tamamına yakını Saynur'la ilgiliydi. 8 Mayıs'ta ertesi gün yazısını yazarak yine Saynur'un yanına koşturan Yaşar Aksoy, Çevre Bakanından telefon geldiğinde yanındaydı. 9 Mayıs'ta yine Saynur'la ilgili yazdığı yazısının altına şöyle bir not düşmüştü:

“Değerli okuyucularım, bu yazımı acıyla okuduğunuzu tahmin ediyorum. Ancak ben bu yazıyı yazdıktan sonra Çevre Bakanı Rıza Akçalı, hastanede yatan Saynur Gelendost'u arayarak santrali çalıştırmayacaklarını söyledi. O an, Saynur Hanımın yanındaydım. Ağlayarak birbirimize sarıldık. Sevencimiz sonsuzdu... Ve böylece açlık grevi sona erdi. Bir can kurtuldu. O can bizim canımızdı.”

Saynur, o yılda SHP İl Kadın Komisyonu tarafından “yılın annesi” seçilmişti. Saynur artık hayata dönüş yapmıştı, acıları çoktu. Uzun zaman serumla ve ağzından sadece sıvı ile beslendi.

Saynur'un açlık grevine son verdiğinin açıklaması gazetelere Can Baba tarafından verildi:

“Sayın Bakan Akçalı, telefonda Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in santralin çalıştırılmayacağı konusunda taahhüdünün bulunduğunu söyledi. Ayrıca hükümetin 500 günlük programı içerisinde santrali çalıştırılmayacağı konusunun yer aldığını, Bakanlar Kurulu'nun ise santralin çalıştırılması için herhangi bir kararının bulunmadığını vurguladı. Daha sonra Saynur Hanım'la görüşerek santralin çalıştırılmaması için mücadeleye eden bir kişi olduğunu ve bunu taahhüt olarak kabul etmesini rica etti. Saynur Hanım, 'ya bu santral çalıştırılırsa ne olacak' diye sordu. Sayın Bakan, 'O zaman ben de sizinle el ele birlikte mücadele ederim' dedi. Bunun üzerine Saynur Hanım grevine son verdi.”

Saynur hastaneden çıktıktan sonra, kısa bir süre İzmir'de bulunan bir yakınının evinde kalarak, tedavisine devam etti. Bu arada kaldığı evden devamlı (yine akşamları) arıyor, ne yaptığımız konusunda bilgi alıyordu. Ben de bir

şey yapmadığımızı kendisini beklediğimizi söyleyince azarı iştüyordum. Saynur'u sevmeyen babam o aralar televizyondan ve benden Saynur'un hastane macerasını dinledikçe gözyaşlarını tutamamıştı. Artık onun yaptıklarına inancı artmış, bu seferde "bu duyursuz insanlar için değer mi, hayatından olmaya?" demeye başlamıştı. Saynur'un açlık grevi babamın ona karşı duyduğu sevgisiz yüreğini de yumuşatmıştı. Bu benim için rahat günlerin başlangıcıydı artık.

O yıllarda Türkiye'nin güneydoğusunda Akkuyu'da yapılacak olan nükleer santrale karşı bir mücadele başlamış, bir yandan kendi yöremizdeki termik santrallerle uğraşırken, diğer yandan da kulağımız Akkuyu'daydı. "Doğu Akdeniz Çevrecileri" (DAÇE) adı altında bir platform oluşturulmuş. Alanya'dan başlayarak, Antakya'yı da içine alan bölgedeki çevre örgütleri bir araya gelmiş ve nükleer santral yapımına karşı eylemlere başlamıştı. Saynur'un açlık grevi sırasında onlardan gelen mesaj hepimizi duygulandırmış, yakınlaştırmıştı.

"Aşağıdaki yazı Doğu Akdeniz Çevrecileri tarafından Gökova Termik Santralını Protesto amacıyla ölüm orucuna yatan Saynur Gelendost'a adanmıştır:

"GELENDOST VE ÇOCUKLARIMIZ

Her şeyi İnsanları Sevmemekle Başlattılar.

Açlık grevinin onuncu günündeydin. Bedenin yorgundu, bitkindi artık. Parmakların senin değildi sanki. Açlıktan değildi bitkinliğin, yüzyılların sıkıntısından, yorgunluğundandı. Ellerin duyursuz, ayakların duyursuzdu. Yalnızca kafanın içindeki ekrandı canlı duran. Orada sürekli aynı film oynadı. İnsanoğlunun çıkarıcı ve bilinçsiz tutumuyla yavaş yavaş yaklaşılan o rezil son anların filmi. Kimselerin işine gelmiyor bu filmi görmek. Şimdiden acısını duymuyor kimse, o utanç verici sonların. Sen hep bu acı filmin öyküsünü anlatmaya

çalıştın insanlara. Bu filmin sonunun hiçbir şeye benzemediğini ve o anın gerçekleşmemesi için şimdiden çok şeylerin sorumluluğunu üstlenmek gerektiğini anlatamadın. Kendimiz için değil, bari çocuklarımız için çiçek bir dünya bırakalım dedin.

Burnumuzun dibine, utanmadan utanç santralları kurdular. Mavi sularımızı kirlettiler, mavi gökyüzümüzü kirlettiler. Yüreği çiçek çiçek çocuklarımızı zehirlediler. Siz, çocuklarınızın çiçek yürekleri zehirlensin ister misiniz? Peki, nasıl eliniz varıyor, zehir tüten bacaların açılışlarında alkış tutmaya?

Sizler boşuna okullara gönderiyorsunuz çocuklarınızı. Boşuna temiz çamaşırlar giydireyorsunuz. Sizler boşuna resimler yapıyor, boşuna romanlar yazıyor, boşuna spor yapıyorsunuz. Sizler boşuna ibadet ediyorsunuz. Mavi deniz, mavi göğü kirlettikten sonra. Kimyasal silahların üretildiği bir dünyada boşuna ahlak kurallarından söz ediyorsunuz, mantıktan, felsefeden boşuna dem vuruyorsunuz.

Uçan kuş zehirlendikten, sudaki balık bittikten sonra, sizler utanmalısınız çocuk yapmaktan.

Direnmiştin Gelendost, ölümü umursamadan. Binlerce insan yavaş yavaş öldükten sonra; Gelendost aniden ölmüş, nedir ki! Daha binlercesi ölecek, Gelendost ölmüştür nedir ki!

Su içmemiştin, ölebilirdin. Soğuk ölüm, toprak dolandı durdu. İçinde dönüp duran filmi anlatamadan ölebilirdin. Bak işte yine hiç kimsenin umurunda değil hiçbir şey. Yine başucunda ulu yükselişleriyle santrallar tütüyor. Yine denizin mavisinin o en mavi noktasında uygarlığın katran karası utancı süzülecek. Yine bulut bulut zehir soluyacağız.

Güzel insan, henüz dillenmemiş küçük bir çocuk, dünyayı kirletenler utansın diye kardelenler sunuyor sana..."

BATI AKDENİZ ÇEVRE PLATFORMU (BAÇEP), DOĞU AKDENİZ ÇEVRECİLERİ (DAÇE), AKDENİZ ÇEVRE PLATFORMU (AKÇEP)

Saynur İzmir'deki tanıdıklarının yanında kısa bir süre kaldıktan sonra, Serhat Gelendost'un gelip onu ve Can Babayı almasıyla İstanbul'a gitti. Hastalık sonrası nekahat dönemini Serhat'ların evinde atlatarak, Bodrum'a döndü. Yani, teknesine.

Ve *“nerede kalmıştık”* diyerek, yine çalışmalara devam etti. Santrallar bütün verilen sözlere karşın çalışıyordu. Artık Türkiye genelinde bir güç birliği, bir dayanışma gösterme zamanı gelmişti. Bir yandan yöredeki termik santrallar, bir yandan güneyde ve kuzeyde nükleer santral yapılması kararları, çevrecileri zorlamaya başlamıştı.

Doğu Akdeniz Çevrecileri (DAÇE) ile iletişime geçerek, Batı Akdeniz'de de bir oluşum başlatmak istiyorduk. 8 Mayıs 1993 tarihindeki Gökova çıkartmasında ilişkiye geçtiğimiz çevremizdeki il ve ilçelerdeki çevre örgütleri, kişiler, inisiyatiflere haber vererek, Muğla Konakaltı Kültür Merkezi'nde 25 Aralık 1994 tarihinde bir araya geldik. DAÇE Genel Sekreteri Oktay Demirkan da gelerek, bizlere kendi oluşumlarını anlattı.

O gün Muğla, Antalya, Burdur, Isparta il ve ilçelerinden gelen katılımcılarla Batı Akdeniz Çevre Platformu'nu (BAÇEP) oluşturduk. Platform tüm örgüt, kişi ve inisiyatiflere açık bir haberleşme ağı olarak belirlendi. İlke olarak platform sadece bir iletişim ağı olacak, her yöre birbirinden haber alabilecekti. Ancak ortaklaşabildiğimiz konularda, BAÇEP pankartı altında bir araya gelecektik.

Toplantının arkasından yazdığımız sonuç bildirgesi ile oluşumumuzu basına duyurduk. *“Çevre Sorunları Evrenseldir”* başlığı ile yerel ve ulusal gazetelerde haberi çıkan platformumuzda şu görüşlere yer vermiştik:

“Çalışma yürüttükleri yöre sorunlarının ülkenin bütününe aşarak evrensel bir boyutta geliştiğinin

bilincinde olan ve tek tek çözümlere ek olarak birlikte hareket etmenin gerekliliğine inanan örgütlü, örgütsüz, grup ve bireylerden oluşan Muğla, Isparta, Antalya ve Burdur ekoloji ve çevre hareketleri 'Batı Akdeniz Çevre Platformu' adı altında birlikte olmayı kararlaştırdı.

Türkiye genelinde bir örgütlenmeye doğru ilk adımı atan çevre ve ekoloji hareketleri temsilcileri, sekreteryanın şimdilik Muğla merkezli yürütülmesi ve buradan Isparta, Burdur ve Antalya'nın da içinde bulunduğu etkinlikler geliştirme konusunda görüş birliğine vardı."

BAÇEP'in uzun yıllar sekreteryasını ben, Reşat ve Mustafa Tuncaelli yürüttük. Üç ayda bir çeşitli il ile ilçelerde toplantılar yapıyor, önce yerelin sorunlarını daha sonra da Türkiye ve yöremizin sorunlarını tartışıyorduk. Konu ile ilgili uzmanları çağırıyor, bilgileniyorduk. İlk BAÇEP toplantısını, 25-26 Şubat 1995 tarihlerinde Fethiye'de gerçekleştirdik. İstanbul'dan, İzmir'den Yeşiller hareketi ve Greenpeace örgütü temsilcilerinin de katıldığı, geniş katılımlı toplantı da BAÇEP, Türkiye'ye adını duyurdu. Toplantıların sonunda da yörenin sorunuyla ilgili eylem ve basın açıklaması yaparak, Türkiye'ye mesajlarımızı iletmiyorduk. Her toplantımızın ana konusu termik santraller oluyordu.

BAÇEP halen varlığını sürdüren bir yapı olarak devam ediyor. Saynur, her BAÇEP toplantısına bizimle birlikte katılırdı, gideceğimiz illere genellikle Muğla Belediyesi'nden temin ettiğimiz bir araçla giderdik. Saynur, kaza korkusu olduğundan aracın en arkasına otururdu. Yıllar önce Can Baba ile büyük bir kaza yapmışlar, o nedenle o korku içinde hep kalmıştı. Biz Muğla'dan biner, Gökova kavşağından Marmaris ve Datçalı arkadaşları alır, hangi ile gideceksek bütün gece yol yapar, sabahında da toplantıya başlardık. Arabaya biner, binmez (bu otobüs te olabiliyordu) Saynur, "biz iki gün orada ne yapacağız, düşündünüz mü" diye sormaya başlardı. Genelde ben, "Saynur sana gündemi faksladım ya, görmedin mi?" diye söylenmeye başlardım. Haydi

arabanın içinde bir sinir harbi başlandı; “*Ben size onu mu soruyorum, eylem, eylem, ne eylemi yapacağız?*” diyorum derdi. Hele biz arabada eğleniyor, şarkı falan söylüyorsak küser, hiç konuşmaz, devamlı camdan dışarıya bakardı. Biz ara sıra ona dönerek laf atarız, cevap yok. Ta ki “*tamam, Saynur haydi eylem konuşalım*” derdik ve ondan sonra konuşmaya ve neşelenmeye başlandı. Yollarda hiç yemek yemezdi, sadece kaşar peynirli tost. Eğer tostun içine yanlışlıkla domates ve benzeri ekler koyarlarsa, yandılar; söylenip dururdu, “*ben ne istedim sizden*” diye. Toplantı akşamları da az yer, sadece susuz rakı veya bir kadeh kırmızı şarap içerdi. Bütün toplantıları ve eylemleri gönüllülük temelinde yapardık. O nedenle hepimiz aramızda birbirimizi desteklerdik. O an için kimin ne olanağı varsa ortaya sunar, hepimiz faydalanırdık.

DAÇE ve BAÇEP olarak, ortak toplantılar yapmaya başladık. Hiroşima'nın atom bombasının yıl dönümü olan her 6 Ağustos'ta yapılan DAÇE'nin geleneksel eyleminde, nakit ve vakit bulanlar da Mersin ilinin Gülnar İlçesinin Büyükeceli beldesine gider, eyleme katılırdı. Yöredeki arkadaşlarla güç birliği yapardık. Yeşiller grubundan bazı arkadaşlar, yıllarca Büyükeceli beldesinde ev kiralayarak, nükleer santralin zararlarını anlatmak için köylülerle iç içe yaşamıştı. Aylık periyotlarla nöbetleşe evde kaldılar. Köy evinde en fazla yaşayanlardan eski Yeşiller Partisi Genel Başkanı Bilge Contepe olmuştu.

Saynur, 1995 yılında 5-6 Ağustos'ta Akkuyu'da yapılacak olan eyleme gitmeden önce termik ve nükleer santrallerle ilgili olumsuzlukları, Temmuz ayında Yeni Türkiye dergisindeki yazısında, şöyle anlatmıştı:

“Direniş!..

Saynur Gelendost

Nerede bir 'Karagözlü Karakaçan' görsek, uzun uzun gözlerine bakarız... O gözler hep hüznü ve hep düşüncelidir sanki. Göz göze anlaştığımızı duyumsarız.

Şu dünyaya yapılan haksızlıklara isyanımızı anlarmış gibi bakar gözlerimize...

Hey Karakaçan... Sen anlarsın da kuşlar, kelebekler, ağaçlar, dikkuyruklar, kaplumbağalar anlar da oylarımızla seçip, o yukarı katlardaki koltuklara, üstelik yurttaşa hizmet için oturttuklarımız hâlâ nedendir bir türlü anlamaz?..

Yazımıza, duygularımızı özetleyen böylesi bir fantezi ile başlamak geldi içimizden!..

Evet, 'çevre sorunları' diye özetlenen, son yıllarda hızla artan ve dünyada var olan tüm canlılara, doğal, tarihsel, kültürel değerlere yönelik yok edici davranışları, haksızlık olarak niteliyoruz.. Ve haksızlığa da hiç dayanamıyoruz. Dahası, isyan ediyoruz.

Ekosistemin bozulmasının nerelere varacağı, günümüzde artık açık biçimde görülen, bazı canlıların soyunun tükenmesinin, insan soyunun da tehlikede olduğunun göstergesi olduğu ne zaman anlaşılacak? Bu bir kültür sorunudur... Kültürel kalkınmayı gerçekleştirmek zorundayız. Barış – Kültür - Çevre... Ayrılmaz bir bütün... Her sorun gibi çevre sorunları da barış içinde ve kültürel olgunlukla çözümlenebilir, ancak.

İnsan, doğanın sahibi olmadığını, her şeyin yalnız kendisi için var olmadığını ve yalnızca doğanın ufak bir parçası olduğunu anlamak zorundadır.

İnsan, kafatasının içinde yerleştirilmiş olan ve diğer canlılardan farklı olarak olağanüstü bir güce sahip bulunan beynini, yıkayarak, yok ederek yalnız almak için değil, vermek için kullanılmalıdır artık... Yoksa kendi sonu pek çabuk gelecektir. Çevre sorunları ülkelerle sınırlı değildir. Dünyanın uzakça bir köşesindeki bozulma, buraları da etkileyecektir... Biz böyle bir açıdan bakıyoruz... Yine de şöyle bir ülkemize göz atalım:

Kısa süreli, hızlı kazanç ve çıkarlar uğruna uzun süreli ulusal çıkarların göz ardı edilmesi kabul edilir gibi değildir...

Uluslararası sözleşmelerin altına Türkiye adına imza atıp, sonra o imzaların bağlayıcılığının hiçe sayılması anlaşılır gibi değildir...

Denizlerin çöplüğe dönüşmesi, yörelerin otantik değerlerinin yok edilip, estetikten yoksun, sıradan kentler oluşturulması en değerli varlıklarımız olan tarihsel kalıntıların parçalanıp üzerine çirkin beton bloklarla, doymak bilmeyen para açlığının giderilmesi... Halkın paralarıyla halka rağmen uygulanan, politik çıkarların esiri yanlış ve şaşırtıcı projelerde direnilmesi... Yanlış enerji politikaları...

Yatağan – Kemerköy - Gökova üçgeni!.. 'Muğla'nın üç belası.' 12 yıldır hiçbir izni olmadan, hiçbir önlem alınmadan çalışan Yatağan Termik Santrali'nin verdiği zararları bilmeyen kalmadı... İnsan sağlığına, tarıma vurduğu darbe, köylülerin açtığı ve kazanılan davalarla ortada...

Yine, hiçbir önlem alınmadan beş yıldır çalışan Yeniköy Termik Santrali, Yatağan Santrali'nin erişemediği bölgeleri mahvetmekle meşgul!...

Ya şu yılan hikayesine dönen Gökova (Kemerköy) Santrali?... O 300 metrelik korkunç bacanın, cennet Gökova'nın kıyısına kondurulmaması için 11 yıl önce yöre halkıyla birlikte sürekli eylem yapmıştık.

Ne yazık ki santral inatla bitirildi... Ama biz de çok inatçıyız ki 11 yıldır santralin çalıştırılmaması için yine sürekli mücadele etmekteyiz. Yılda birkaç kez olmak üzere akla gelebilecek her türlü eylemi yaptık. Artık eylem biçimi kalmadığı için, son çare olarak geçen yıl (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda) çocuklarımız ve doğanın yaşama hakkı adına 'ölüm orucuna' girdik...

Ölüm orucunun 12. gününde, santralin çalıştırılmayacağına dair, Cumhurbaşkanımızın taahhütü özellikle vurgulanarak, Çevre Bakanımız ve Kültür Bakanımız tarafından verilen 'devlet güvencesi'yle ölüm orucuna son verdik... Komaya girilen ölüm orucunun

biraktığı kalıcı arızalar, bu konudaki kararlılığımızı güçlendiriyor.

Verilen devlet sözüne elbette inanıyoruz... Ama, santralin yüklenici firmadan teslim alınabilmesi için deneme üretimi iki ünitesinde tamamlandı, üçüncü ünite de devam etmekte... Verilen sözlere göre, o da tamamlanınca, kapatılacaktı... Bekliyoruz... Ve biz Bakanlar Kurulu kararıyla, santral kimliğinden çıkarılıp, kültürel, çevresel eğitim veren bir bilgi yuvası olarak dünya çocuklarına armağan edelim diyoruz. Biz, Gökova'nın, feda edilmesine mâni olmak için her şeyi göze aldık.

Hiçbir bedel Gökova cennetinden pahalı değildir... Ve çocuklarımıza paha biçebilir miyiz?... Bu bir demokrasi mücadelesidir... Bir de 'nükleer canavar' var!... "Canavar" diyoruz, çünkü dünyada örnekleri görüldüğü gibi, bir arıza durumunda verdiği zararlar, ne yazık ki sınır tanımıyor, zaman ötesine ulaşıyor ve genetik olarak sürüp gidiyor.

Kuzey ülkeleri nükleer santralleri artık istemiyor ve projeleri iptal ediyorlar. Örneğin ABD, 1978'den beri planlanan 116 nükleer santralını iptal etti. İsveç 2010 yılında nükleer santrallerin tümünü kapatma kararı aldı. Almanya, yapımı tamamlanan, dört nükleer santralını işletmeye açmadı. Avusturya 1978'lerde kurduğu nükleer santralını çalıştırmadı, söküyor. Filipinler bitmiş santralını devreye sokmadı. Eski Sovyetler Birliği topraklarında projelendirilen 27 santralin yapımı durduruldu. Belçika, Danimarka, İzlanda, Lüksemburg, Norveç, Finlandiya, İspanya, Yunanistan nükleer enerjiyi kullanma fikrinden vazgeçti. Gelişmiş ülkeler, alternatif enerji kaynakları üzerine yoğunlaşıyor.

Mevcut teknolojinin tükettiği yakıt, 2000'li yıllardan itibaren sorun olacak ve 2040 yıllarında kesin bitecek. Bugün bile yakıt hammaddesi talebi karşılanamaz durumda. Dünyanın birçok yerinde nükleer gücün, hem ekonomik, hem de çevresel bir felâket olduğu

kanıtlanmışdır.

Türkiye'nin, şimdi hangi nedenle bu kötü örneği izlemek istediği, anlaşılır gibi değildir. Nükleer enerjinin güvenli olduğu gerçek dışıdır. Türkiye ve komşuları zaten Çernobil'deki nükleer kazanın feci sonuçlarını yaşamıştır. Bu kazalar, çok büyük alanların tümüyle yaşanmaz halde kalmalarına neden olabilmektedir. Dünyanın en tehlikeli atıklarından bazıları nükleer reaktörlerce yaratılmakta. Bu radyoaktif atıkların güvenli bir biçimde depolanmasını garantilemek olanaksızdır. Bu nedenle radyoaktif atıklar, Türk halkının gelecek kuşaklarına zehirli bir miras olarak kalacaktır.

İşte, Akkuyu'ya yapılması planlanan ve yöre halkının uzun yıllardır sürdürdüğü direnişe katılarak, yine yıllardır sürdürdüğümüz eylemlerimizden birini de 5-6 Ağustos tarihlerinde Akkuyu'da gerçekleştireceğiz.

İnsanlık, dünyada var olan her canlının hakkına saygı göstermek zorundadır... Böylece kendi haklarını da korumuş olur... Dünyada, tüketim arsızlığına, tüketim çılgınlığına da 'dur' demek gerek... Böyle devam ederse, hiçbir enerji potansiyeli bu savurganlığı karşılayamayacak... Tüketim ahlakının oluşması gerekli. Bir de kitle turizminin, gerçek anlamda uygulanabilen eko turizme dönüştürülmesi gerekiyor.. Yoksa, ulusça sahip olduğumuz değerleri hiçe sayarak yalnız yüksek gelir elde etmeyi ilke edinen turizm anlayışı, hiç de uzak olmayan bir gelecekte kendini yok edecektir...

Evet, işte, karagözlü karakaçanın gözlerinde hüznün var...

Artık pek görmediğimiz, aşı boyalı ahşap evlerin cumbalarına, nazlı nazlı uzanan mor salkımlar da hüznünlü..."

DAÇE ve BAÇEP'in ortak yaptığı toplantılardan Akdeniz Çevre Platformu (AKÇEP) doğdu.

AKÇEP ilk toplantısını 22-24 Mart 1996 tarihlerinde Alanya'da Heinrich Böll Stiftung Derneği (HBSD) desteği ile gerçekleştirdi. İlk defa bir destekle gerçekleşen

toplantımız, Kıbrıs çevre örgütü dahil olmak üzere 28 örgütün katılımcıları ile gerçekleşti.

İlk toplantının sonuç bildirisinde, AKÇEP'in amaçlarını şöyle özetlenmişti:

“Enerjinin üretiminden tüketimine kadar tam bir politikasızlık yaşanmaktadır. Kısa vadeli çözümler uğruna, doğa, çevre ve insan sağlığı hiçe sayılmaktadır. Aslında, uluslararası ilişkilerle dayatılan nükleer ve kömüre dayalı termik santraller gibi çağdışı teknolojiler çözüm gibi sunulmaktadır. Enerji üretiminde temiz ve yenilenebilir kaynaklara yönelmek yerine, bu konuda çalışan birimin bile dağıtılmış olması, aymazlığın sürdüğünün göstergesidir.

Çevre, yanlış politikalar sonucu ve büyük ölçüde devlet tarafından kirletilmekte, bu konuda tam bir yasa tanımazlık yaşanmakta, uluslararası anlaşmalar ise göz ardı edilmektedir. Aslında kıyı yağmacılığı, sulak alan ekosistemlerinin bozulması, erozyon, ormansızlaşma, tarihi ve kültürel miras yağmacılığı, çarpık kentleşme gibi ekolojik sorunların temelinde, hep bu yaklaşımlar görülmektedir. Bizler, bu konudaki çözümü hukuk devletinin gereği olan tam bağımsız bir yargının oluşmasında ve demokrasinin tüm kurumları ile yerleşmesinde görüyor ve talep ediyoruz.

Doğal, tarihsel ve kültürel mirasın korunması, Akdeniz halklarının barış ve dostluk içinde yaşamaları ve çatışmaların giderilmesi için çalışmalar yapacağımızı duyuruyoruz.”

AKÇEP toplantıları yılda iki kez, biri BAÇEP, diğeri DAÇE tarafında yapılıyordu. 2003 yılının Mart ayında yapılan AKÇEP toplantısı, yine HBSD desteği ile Bodrum'da yapılmış, üç gün boyunca Saynur toplantıya başkanlık etmişti. Bu onun, son toplantısıydı. O toplantıda, “*Saynur bunca yıl sonra nihayet kürsüyü ele geçirdin*” diye, onunla çok dalga geçmiştik. Çünkü, genelde özellikle BAÇEP toplantılarında ben ve Reşat, kolaylaştırıcılık yapardık. Reşat, Saynur'u "*yine eylem diyecek, bizi fırçalayacak*"

diye kolay, kolay konuşturmazdı. Ona söz verir, o iki cümle eder; "*Tamam, Saynur çok konuştun*" diyerek ona takılırdı. Saynur bazen bu tavra alınır, yine küser, "*konuş*" desek te konuşmazdı. AKÇEP toplantıları, önce HBSD'nin desteğini çekmesiyle, daha sonra da çevrecilerin kendi yörelerindeki sorunlarıyla baş etmek isteyip zaman ayıramaması dolayısıyla, zaman içinde eski enerjisini kaybederek yok olmaya başladı.

GREENPEACE ¹⁹ İLE EYLEMLER

Termik santrallerin kapatılması için çıkan mahkeme kararlarının hükümet tarafından uygulanmaması, Türkiye ve uluslararası basında yankı uyandırmıştı. Gökova Termik Santrali'nin deneme üretimi altında çalışmaya başlamasıyla, Greenpeace örgütü harekete geçmiş ve eylem kararı almıştı.

İlk eylemleri daha Gökova Termik Santrali'nin yapım aşamasındayken, gizlice santrale gidip, bacanın tepesine çıkarak, kapatılmasını isteyen aşağıya kadar sarkan bir pankart asmak istemeleriyle oldu. Bir gece Greenpeace Akdeniz Yönetim Kurulu Üyesi Melda Keskin beni arayarak, Milas'ta olduklarını, hemen malum yere geçeceklerini, gelebilsem çok iyi olacağını söylediğinde, epey geç bir zamandı ve ben o gece gidememiştim. Greenpeace üyeleri gizlice santrale girerek bacadan santralin kapatılmasını isteyen bir pankart indirmek istediklerinde, jandarma tarafından durdurulmuş ve tüm örgüt üyelerini gözaltına alarak Milas Karakolu'na götürmüştü. Gözaltı haberini alır almaz, Saynur Bodrum'dan, bizler Muğla'dan giderek gözaltı sürelerinin ve ifade alımlarının bitmesine kadar Milas Karakolu'nda nöbet tuttuk. Serbest kaldıklarında ise biz de geri dönmüştük.

Greenpeace örgütü ile ikinci eylemimizi 1994 yılı sonbaharında yapmıştık. Bir gece Saynur tekneden çıkarak, ankösörlü bir telefonda beni aradı. Şifreli olarak *"yarın akşam Bodrum'da toplanıyoruz, eğlence var. Mutlaka gelebilenlerle gelmelisiniz, çok güzel olacak"* dedi ve kapattı. Saynur'un böyle bir eğlence falan düzenlemeyeceğini bildiğim için, ortada değişik bir eylem olduğunu tahmin ettim. Yine kadroya haber verdim, bu sefer sanırım Reşat ve Marmaris'ten Mustafa Tuncaelli, Ertan Serdönmez, Bodrum'a gittik. Bodrum'a gidip te Saynur'la buluşana kadar ne olduğunu bilmiyorduk. Saynur'la Bodrum TANSAS önünde buluştuk. Greenpeace ile akşam bir eylem yapılacağını orada öğrendik.

Eylem gecenin saat 00:30'unda yapılacaktı. Bodrum Halikarnas

¹⁹ Greenpeace, 40'tan fazla ülkede şubesi ve Hollanda Amsterdam'da uluslararası bir merkezi olan çevreci sivil toplum kuruluşu.

Disko'nun açıklarında Greenpeace gemisi "*Mobidic*" demir atmıştı. Bizler de gecenin ilerleyen saatlerinde, sahilde beklemeye başladık. Saat 24:00'te bir tane bot yanımıza yanaştı, temsilciler olarak gelmemizi söylediler. Saynur, ben, Reşat, Ertan ile adını anımsayamadığım iki kişiyle gemiye gitmek üzere yola çıktık. Bot çok sessiz gidiyordu, geminin yanına yanaştığımızda yukarıya nasıl çıkacağımızı hesaplayamıyorduk. İp bir merdivene tırmanmamız gerekiyordu. O heyecanla o işi da yaptık. Gece saat 00:30'da gemiden iki kişilik bir bot ayrıldı, kaleye doğru gitmeye başladı. Botun içindeki siyahlar giymiş iki kişi kaleye tırmanmaya başladı. Bizler onları karanlıkta çok zor seçiyorduk. Orada bir şeyler yapıyorlardı. Birden gemi içinden projeksiyon tutuldu. Kale duvarında tüm Bodrum'un göreceği bir şekilde bir pankart ve sulüet görüldü. Sulüette sopasıyla bir şeytan duruyordu. Pankartta da "*Santrallara karşı verdiğiniz sözleri tutun*" yazılıydı. Çok uzun kalmadılar, çünkü yine bir polis baskınından korkuyorduk. Hemen geri döndük. Mobidic gemisi de, yeni eylemlere doğru yol almaya başlamıştı.

Bizler Bodrum'a indiğimizde uzun süre olayın ve geminin etkisinden kurtulamamıştık. Bir de o gece Saynur'un gazabına uğradık. Gecenin 01.30'u olmuş, "*peki biz bu saatte Muğla'ya nasıl döneceğiz?*" dediğimizde, "*ben teknede kalıyorum, bilmiyorum*" demez mi, Bodrum'da metazori olarak ortada kaldık. Saynur "*iyi geceler*" dedi ve gitti. Epey söylenmiş, dedikodusunu yapmıştık. Sonra, beni Muğla'dan gelen Veteriner Necati Demirel, Aysun ve kızları alıp gecenin bir yarısı evime getirmişti. Reşat, Ertan ve Mustafa ise sabahın ilk ışıklarıyla buldukları bir arabayla Muğla'ya ancak dönebilmişti.

Mahkeme kararlarından sonra, Greenpeace ile yeni bir eylem yine 1996 yılında Ören'de Gökova Termik Santralının kapısında yapıldı. Greenpeace üyeleri ile Milas-Ören kavşağında buluştuk. Dört-beş araç vardık. Gazeteciler bir minibüsteydi. BAÇEP'in neredeyse tüm katılımcıları da gelmişti. Sıra halinde Ören'e doğru yola çıktık, tam

Yeniköy Termik Santrali önüne geldiğimizde jandarma, “dur” işaretini verdi ve araçlarımız durdu. Jandarmalar araçların içine doluştu “kimse inmeyecek, kimliklerinizi alalım” dedi. O arada gazetecileri taşıyan araca baktığımızda, hepsinin indiğini görünce biz de başladık, “biz gazeteciyiz” demeye, önce ne yapacaklarını şaşırdılar, sonra gazeteci olmadığımızı anladılar. Kesin hayırlarla kimliklerimizi topladılar. “Israrla geri döneceksiniz” diyorlar. Saynur ne yaptı etti indi aracından ve Jandarma komutanı ile gazetecilerle birlikte uzun uzun konuştu. Eylemimiz izinli değildi ama Saynur bu konularda anayasal hakkımızı çok iyi bildiği için karşısında kim olursa olsun ikna ederdi.

Termik santral önüne geldiğimizde Greenpeace üyelerinden bir kadın adaleti temsilen elinde de terazisi ile üzerinde adalet giysileri yüksek bir yere çıktı. Aşağıda bizler önünde, tüm mahkeme kararları elimizde sıralandık. En önde de “Burası Hukuk Devleti, Mahkeme Kararlarını Uygulayın” yazılı pankart vardı. Konu ile ilgili basın açıklamamızı yaptık, kısa sürede eylem alanını terk ettik. Çünkü terk etmesek, yine bir gözaltı ile karşı karşıya kalacağımız çok açıktı. Jandarma ve polis etrafımızı sarmıştı.

TERMİK SANTRALLARA KARŞI EYLEMLERİMİZ BİTMİYOR/BİTİRMİYORLAR...

Gökova Termik Santral'ının kapatılması için Saynur'a ve Türkiye halkına verilen tüm sözler unutulmaya başlamıştı. Süleyman Demirel ile Erdal İnönü hükümetinde söylenenler, Tansu Çiller'in başbakanlığını yaptığı hükümette unutulmuştu. Enerji Bakanı Veysel Atasoy her fırsatta *"Türkiye buraya bu kadar yatırım yaptı. Bu kadar yatırımın karşılığında kapatmak gibi bir hovardalık yapamayız. Desülfürizasyon bacası kurulacak ve bunun için de ihale açacağız"* diyordu. Bacagazı arıtma tesisinin yapılması, bizler için geri dönüşü olmayacak bir yola girilmesi demekti.

53. Hükümet, 1996 yılının Mart ayında Mesut Yılmaz başkanlığında kurulmuştu. Mesut Yılmaz'ın ilk beyanatlarından biri de Gökova Termik Santrali içindi: *"Çevreyi, mevreyi bir kenara bırakalım"* diyordu. Saynur'da bunu karşılığı olarak, *"Çevre-mevre mi yoksa ölüm-mölüm mü?"* diyor ve *"biz de bu santrali çalıştırmamak için elimizden ne gelirse yapacağız"* diye mücadeleye devam edeceğini açıklıyordu. Dönemin başbakanı Mesut Yılmaz, 22 Nisan 1996 tarihine gelindiğinde, *"önceki hükümetlerin enerji açığını göz göre göre ihmal etmeleri yüzünden Gökova Termik Santrali çalışacaktır"* demeye başlamıştı. Başbakan Mesut Yılmaz'ın bu söylemleri karşısında ilk tepkiler yine kendi partisinin içinde hem de Çevre Bakanı'ndan gelmişti. Çevre Bakanı Mustafa Taşar *"eğer santralların hizmete girmesi için atacağım bir imza varsa, çevreye zararı önlenmeden atmam"* demişti. Muğla Valiliği'nden sonra Muğla Milletvekili olan Dr. Lale Aytaman ise, *"Çevre bakanı olarak buna gönlünüz razı olmamalı, bu parti sorunu değil. Santrallar açılmasın deme lüksüne sahip değiliz ama çevreye vereceği zarara yönelik önlemler alınmadan yapılmamalı"* diyerek parti içinde santral konusunda muhalet yapmaya başlamışlardı.

Bütün bunlar üzerine neredeyse her gün gazetelerden bizleri arıyorlar, bu konudaki net tavırlarımızı basına söylüyorduk. Saynur her fırsatta; *"ölüm orucundan daha radikal eylemler"* yapacağından bahsediyordu. Hatta daha da ileri giderek *"santral kapanmazsa kendimi yakarım"* demeye başlamıştı.

Biz de bu konuda Saynur'la çok uğraşmaya başlamıştık. *"Saynur gerçekten en iyisi sen kendini yak da, hem termik santrallardan, hem de sen kurtuluruz"* demeye yeniden başlamıştık.

Gökova Termik Santrali önünde 19 Mayıs 1996 tarihinde eylem yapmaya karar verdik. Eylemin duyurusunu, *"19 Mayıs'ta geleceğin sahipleri gençlere adayarak santralin kapısına kilit asacağız"* diye 50 çevre örgütüne çağrı yaptık.

O gün saat 12:00'de Bodrum'dan, Burdur'dan, Muğla'dan, İstanbul'dan, Fethiye'den, Antalya'dan gelen çevreci arkadaşlarla buluştuk. Önce aramızda çok sayıda bulunan gençler, bir pandomim gösterisi yaptı. Göstermelik santral bacasından çıkan dumandan boğularak yerlere düşen ve sonra da zor bir süreç geçirerek ölen insanları canlandırdılar. Daha sonra kalabalık grubumuz, santrala doğru yürüyerek kocaman bir kilit ile zinciri kapıya bağlayarak, anahtarını da denize attık.

İstanbul'dan gelen arkadaşlarımızdan Yeşiller grubundan Ender Eren, Ören'e

kendi aracıyla gelirken Milas ile Ören arasında büyük bir trafik kazası geçirerek Milas Hastanesi'nde yattığı için hepimizin aklı da oradaydı. Eylemimizi bitirip, basına açıklamalarımızı yaptıktan sonra hepimiz yeniden geldiğimiz araçlara binerek Milas'a gidip, Ender'i ziyaret

ettik.. Sainur eylemden sonra yaptığı basın açıklamasında: *“Acaba Enerji Bakanı devleti yalancı mı çıkarmak istiyor? Biz biraz vatandaşa saygı istiyoruz. Santralin santral konumundan çıkarılmasını ve bir çevre enstitüsüne çevrilmesini istiyoruz”* dedi.

ÇEVRE GÜNÜNDE YATAĞAN SANTRALI ÖNÜNDEYİZ...

Yaklaşık 30 kişilik bir grup, 5 Haziran 1997 tarihinde, yani Dünya Çevre Günü'nde pankartımızı da alarak Yatağan

Termik Santrali önünde toplandık. Uygulanmayan mahkeme kararlarını santral kapısına asacaktık. Hepimizin ellerinde yürütmeyi durdurma kararlarını içeren mahkeme kararlarından birer sayfa vardı. Santral kapısına yöneldiğimizde

içeriden dışarıya, yanımıza bir sürü insanın koşarak geldiğini gördük. Amaçları, o kararları santral kapısına asmamıza engel olmaktı ve oldular da. Aramızdaki itiş kakıştan sonra mahkeme kararlarını santralin kapısında yere bıraktık, anında santral görevlileri tarafından toplanarak çöpe atıldı.

Eylemimizi tabii orada bitirmedik. Hemen orada aldığımız kararla, fiili bir durum yaratarak elimizdeki, üzerinde *“Yatağan, Yeniköy, Gökova mahkeme kararı ile kapatılmıştır. Çalıştırılmaz. “Gökova Sürekli Eylem Kurulu”* yazan kocaman pankartımızı yol ortasına çekerek Yatağan-Milas yolunu trafiğe kapattık. Pankartın bir ucundan ben tutuyordum. Arkadaşlar da iki yönden gelen arabalara tek tek konuyu anlatıyorlardı. Çoğu bizlere destek vermek için durdu ve bekledi. O anda termik santralin içinden Jandarma'dan takviye istendi. Anında yanımızda, bizim sayımızdan çok jandarma geldi. Bir itiş kakış oldu. Sainur'la, Jandarma komutanı peyce tartıştı. Jandarmalar elimizdeki pankartı almaya

çalıştı. Büyük bir mücadele sonucunda pankartı vermedim. Saynur da komutana *“Bir şartla çekilirim. Burada yolun ortasında basın açıklamasını yapacağız. Ondan sonra dağılacamız”* dedi. Önerimiz kabul edildi.

Çevre Haftası nedeniyle herkesi göreve çağırın Saynur, mahkeme kararlarını yerine getirmeyen işletme müdürlerinin, kararın uygulanmaması yönünde prensip kararı alan Bakanlar Kurulu üyelerinin suç işlediğini belirttiği konuşmasında, *“Ülkemiz sahipsiz değil. Bizler yurttaşlar olarak bu kanunsuz uygulamaya bir an önce son vermesini ve yasaların uygulanmasını istiyoruz. Göllerimizi, akarsularımızı, denizlerimizi, ormanlarımızı kirleten yok edenler, bir gün hak ettikleri dersi alacaklar. Hukuka saygı istiyoruz”* diyerek sonlandırdı.

Daha sonra söz verdiğimiz gibi trafiği açarak geri çekildik ve dağıldık.

Başbakan Mesut Yılmaz'ın 2 Kasım 1997 tarihinde desülfürizasyon sisteminin temel atma töreni için Ören'e geleceğini Ören Belediye Başkanı Kazım Turan günler öncesi Saynur'a telefon ederek söylemişti. Kendisi de törene katılmamak için valiliğe dilekçe vermişti ve bu konuda basına yaptığı açıklamada *“Baca gazı arıtma tesisi için bizden ruhsat alınmadı, kaçak yapılmak isteniyor. Yasal gerekliliği yerine getirerek, mühürleyeceğiz”* diyordu.

Muğla'daki çeşitli meslek odaları, derneklerin temsilcileri ile bizler aynı gün Gökova Termik Santralı'nın önündeydik. *“Son Piknik”* diye adlandırdığımız eylemimize yaklaşık 200 kişi katıldı.

Yanımızda getirdiğimiz yiyeceklerimizi santral önündeki arazide açarak yemeğe başladığımızda, Ören Kocatepe dağından üç Alman paraşütçü bizleri desteklediğini anlatmak için yukarıdan süzülerek piknik yaptığımız alana indi. Daha sonra topluca santral kapısına giderek, yanımızda getirdiğimiz ve Gökova Termik Santralı'nın çalıştırılmamasını istediğimiz pankartlarımızı açtık. Hiçbir engelle karşılaşmadığımız gibi, etrafımızda çok az

sayıda jandarma vardı. Çünkü o gün işçiler de hükümetin santralların özelleştirilmesini istemesine karşı Başbakan'a eylem yapacaktı.

“Ya santralları kapatın, ya da Mahkemeleri”, “Akkuyu cehennem olsun mu? Bin kez daha düşünün. Ya Gökova...”, “Gökova’yı yargı kapattı, çalıştırmak suçtur. Ya vicdanınız..” yazan pankratlarımızın önünde basın açıklaması yaparak dağıldık. Muğla Meslek Odaları Dayanışma Kurulu adına açıklama yapan Baro Başkanı Birdal Ertuğrul , Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ve Başbakan Mesut Yılmaz'ın daha önceki *“Enerji için çevreden vazgeçmeyiz”* sözlerini hatırlatarak, başladığı konuşmasında şunları söyledi: *“Sayın Başbakan 55. Hükümet'in programına hukukun üstünlüğü ilkesiyle hukuk devletini gerçekleştirme amacını koymuştu. Şimdi devlet yetkililerine bu sözleri hatırlatmak zamanıdır. Sözlerinizi yerine getiriniz. Gökova'da işlenen insanlık cinayetini durdurun. Yoksa sizler de hukuksuzluğa ortak olacak ve ulusumuz önünde sorumluluktan kurtulamayacaksınız. Gökova elden gittikten sonra pişmanlık fayda etmez. Mücadelemiz bugün bu piknikle sona ermiyor, santral kapanıncaya kadar devam edecek.”*

BAŞBAKAN MESUT YILMAZ'A SAYNUR'DAN MEKTUP...

Saynur Başbakan'a Aralık ayında bir mektup yazarak, Gökova Termik Santral'ını çalıştırmamanın suç olduğunu bir kez daha hatırlattı. Mektubunda Başbakan'ın bunu bilmemesinin mümkün olmadığını anlatmaya çalıştı:

“Sayın Başbakan,

2 Kasım 1997 tarihinde, çeşitli protestolar arasında, bu savaştan galip çıkmışların edasıyla, insanları, tüm canlıların, doğanın haklarına, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, yani her şeye rağmen inatla çalıştırma kararında olduğunuzun göstergesi olarak, Gökova Termik Santral'ının desülfürizasyon ünitesinin temelini attınız. Yani, yıllardır idam sehpasında sallanan, Gökova'nın ayaklarının altındaki sandalyeyi tekmelediniz. Konuşmanızda ‘biz onun, bunun bağırmasıyla yolu-

muzdan dönmeyiz' dediniz.

Ayıp oluyor Sayın Başbakan, Siz T.C. Devleti Başbakanısınız. 'onun, bunun bağırması' dediğiniz milletin sesidir... Siz, o millete hizmet için o koltukta oturuyorsunuz. O sese kulak verin. .. Dahası can kulağınızla dinleyin. Hem siz, hem Enerji Bakanınız 'Gökova'nın desülfürizasyon sistemi olmadığı için kapatıldığını, işte bu temelin atılmasıyla yasalara uyulduğunu'söylediniz. Siz bunları söylerken büyük bir üzüntü duyduk.

Sayın Başbakan, ya milletle alay ediyorsunuz, ya da gerçekten bilgi eksikliğiniz var. Yargı, 'Gökova Termik Santralı desülfürizasyon ünitesi takılsa da kesinlikle çalıştırılmaz' diye karar vermiştir... Eğer sizlerin de böylesine önemli bir konuda ve bu aşamada bilgi eksikliğiniz varsa, bunu vahim olarak niteliyoruz. (...)

Ayrıca, basında özet olarak pek sık açıklanmakta gözüne çarpmadı mı acaba? Elektrik açığı masalına artık kimse inanmıyor. Asıl önemli olan, kaçaklar hakkında ne düşünüyorsunuz? Santralin kül barajından sızıntı olduğu, radyasyonlu atık suyun, körfeze aktığı, soğutma suyu denizden alınıp tekrar denize veriliyor... Bilim insanlarını lütfen dinleyiniz.(...) Lütfen bu yanlıştan dönüp, Türkiye'nin en uzun çevre, demokrasi ve hukuk mücadelesinin simgesi olan bu tesisi, hep düşlediğimiz gibi, Çevre Bilimleri Enstitüsü'ne dönüştürüp bir kültür yuvası olarak, dünya gençliğine armağan etmek üzere atılacak adımın ve bu önemli adımla insanın, tüm canlıların doğanın ve geleceğin haklarını korumasının da gururunu yaşamanızı yürekten diliyorum."

Çevre Bakanı İmren Aykut'un 1998 yılının Eylül ayı ortalarında Bodrum'daki evine geleceğini haberi Saynur'a ulaşmıştı. Bize iki gün önce "öğle saatlerinde mutlaka Bodrum'da olmalısınız" dedi. Ancak, hafta içi olduğundan benden başka gidecek kimse yoktu. "Ben yapamam, İmren Aykut'a hediye etmek için mavi bir kumaş al. Üzerine de 'Gökova Korkma Yanındayız' diye

kabartmalı boya ile yaz, kumaşı ikiye katla, boyun kısmını makasla kes, iki yanı açık kalsın, önlük gibi olsun ki kafasından geçirebilelim” diye talimat verdi. Ben hemen ertesi günü kumaşı aldım, yazısını yazarak, kuruduktan sonra yaka kısmını da açtım bana göre artık önlük hazırды.

Ertesi günü sabah arabasıyla, Bodrum’a gittim. Saynur’la Bodrum Manastır Oteli’nin önünde buluştuk. Otelin kapısında bekleyenlerden biri de Ören Belediye Başkanı Kazım Turan’dı. İmren Aykut evine gitmeden önce, Manastır Otel’de bir basın toplantısı yapacaktı. Kazım beyin ve bizim niyetimiz evine gitmeden onu Ören’e götürerek, bizimle birlikte olduğunu göstermekti.

Çevre Bakanı’nı beklemeye başladık. Bu arada Saynur “*önlüğü getirdin mi, bakayım*” dedi. Ben çantadan önlüğü çıkarır, çıkarmaz bana bağrınmaya başladı. “*Hiçmi önlük görmedin, hiç mi gözünün ve elinin ölçüsü yok. Bu ne yaka...*” diye söylendi. Çünkü ben yakayı çok geniş kesmişim, Bakanın kafasından geçirsek, ayaklarından alacak şekilde olmuş. Dakikalarca fırçayı yedim ama ben ve Başkan çok güldüğümüz içinde onu daha da kızdırdık. Nasıl olsa özür dilersem de kızacaktı, onu çok iyi bildiğim için sesimi çıkarmadan güldüm.

Nihayet uzun bir bekleyişten sonra, eskort eşliğinde Çevre Bakanı’nın arabası göründü. Saynur hemen İmren hanımın önüne atladı ama, nedense her zamanki gibi Saynur’a yakın davranmadı. Başlayan sohbette, bizimle Ören’e gelmeyeceği de belli olmuştu. Ben Saynur’un arkasında ayakta duruyordum, ‘Bakanın korumaları varsa, Saynur’un da var’ imajı vermeye çalışıyordum aklımca. Tabii Saynur bundan çok rahatsız olarak, devamlı bana kaşıyla, gözüyle “*geç otur*” talimatı veriyor, ben de her seferinde kafamı sallayarak “*böyle güzel*” diye işaret ediyorum.

Çevre Bakanı, basına ve bize konuşmasında, “*Ortada en yüce yargının verdiği kararlar var. Bu kararlara uyulmaması çok üzücü ama ülkemizin de enerji ihtiyacı*

var. Ben, bu santralları kapatmanız gerekiyor dediğimde, bana enerji açığı var dediler mi susuyorum” demesi üzerine, Ören Belediye Başkanı Kazım Turan, “Efendim, daha yeni Gökova bir aydan fazla bir süre devre dışı kaldı. Bu santral olmasa da olur” demesi üzerine, Saynur’da “Yeni bir Bakanlar Kurulu kararı çıkartılırsa, imzalayacak mısınız?” sorusu karşısında bir gerginlik yaşanmaya başladığını fark ettim. Bakan İmren Aykut sinirlendiğini belli etmemeye çalışarak, “Bakanlar Kurulu’nda alınan kararlara uymak zorundayım. Bakanlar Kurulu bir dernek değildir. Ya imzalarsınız ya da istifa edersiniz. Ben imzalarım ve yine de santrallara karşı çıkmaya devam ederim.”

O gün Çevre Bakanı’yla olan görüşmemiz böyle gergin bir ortamda oldu, yanından ayrılırken Saynur önlüğü hediye ederek, “Efendim, isterseniz üzerinize giyin” dedi ama Bakan giymeyi istemeyerek “ben bunu sizlerin hediyesi olarak kabul ediyorum” dedi. Tabi, kabak benim başıma patladı; “Bakan aslında giyermiş te ben güzel yapmadığım için giymemiş...”

Artık her fırsatta, her durumu değerlendirerek eylemlerimize devam ediyorduk. BAÇEP; AKÇEP toplantılarında da, masa başı çalışmalarımızın dışında eylemliliğimiz, gittiğimiz her yörede devam ediyordu. Ya Çevre Bakanı’na ya Enerji Bakanı’na ya da Başbakan’a seslenerek eylemlerimizi sürdürüyorduk. Eğer pankart yapmak gerekirse de kaldığımız otellerin çarşafı bizim hazır pankartlarımız oluyordu. Alanya’da yaptığımız bir BAÇEP toplantısında, yapılacak yat limanı için eylem yapmaya karar verdiğimizde de bunu yapmıştık.

SINIRSIZ ÇEVRE YOLCULARI...

Akkuyu’ya 5-6 Ağustos 1995 tarihlerinde nükleer karşıtı eylem için gittiğimizde, gece yaptığımız toplantıda Osmaniye Çevre Gönüllü’lerinden Dr. Umur Gürsoy, Adana (Çevre, Tüketici Koruma Derneği (ÇETKO) Başkanı Hilmi Çamurdan, İstanbul Yeşiller’inden Ender

Eren, kapatılan Yeşiller Partisinden sonra artık çevre hareketinin partileşmeye doğru gitmesi gerektiğini söyleyerek, toplantıyı açtı. Saynur Gelendost'un da kurulacak partinin genel başkanı olmasını istediklerini belirttiler. Saynur'un parti başkanı olmasını istemelerinin nedeni de, basınla yakın ilişkisi ve medyatik olmasıydı. Toplantı öncesi çok yakın arkadaşlarım olan Umur ve Hilmi, partileşmeye bakış açımı bildiği için beni uyararak "akşamki görüşmelerde lütfen sen sus ve yorum yapma" diye ikaz etmişti ama Saynur'un genel başkanlık istemini hele de medyatiklik üzerine bir söylemle onun parti başkanı olmasını hazmedemedim. Tartışmalar sürerken önce DAÇE Ortak Sekreteri Oktay Demirkan söz alarak, partileşmenin çevreciler üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsederek, böyle bir karara karşı çıktığını anlattı. Arkasından dayanamayıp ben söz istedim. Oktay ağabeye katıldığımı, partileşmenin bizi bağlayan bir yola sokacağını, çevre hareketinin ne olursa, olsun mutlaka partiler üstü bir çalışma içinde devam etmesi gerektiğini, ayrıca Saynur'un yaptıkları ve mücadelesini bir kenara bırakarak sadece medyatikliği üzerinden başkan olma taleplerini reddettiğimi söyledim. Ortalık karıştı, bir tarafta partileşmek isteyenler, diğer tarafta bizler gibi düşünenler konu üzerinde epey tartışıldı.

Toplantı dağıldıktan sonra, Hilmi, Umur, Saynur ve Ender bir masada oturarak, konuyu değerlendirdi.

Saynur'un bunca yıldır, partiler üstü ç a l ı ş a r a k hiyerarşiye karşı çıkan bir kadın olarak bu d ü ş ü n c e y i benimsemesine çok kızdık. Bağlayıcılığını

düşünerek kendi derneğine bile en geç üye olanlardandı. Bu öneriye nasıl sıcak bakardı? Şaşkınlıkla izliyorduk.

Yeni bir oluşumun başlangıcında olduklarını görüyor, buna da bir anlam veremiyorduk.

Anlam veremiyorduk ama bunu Saynur'a da artık sormamıştık. Akkuyu'dan döndükten sonra bir sürü eylemler yaptık. Ne Saynur bize bir şey söylüyor, ne biz, *"neye karar verdiniz, parti kuruyor musunuz?"* diyoruz. İşin bir şekilde ortaya çıkacağını düşünüyorduk.

Önce Gündoğan'da konuşulan, sonra da Akkuyu'da temelleri atılan yeni oluşumun adı *"Sınırsız Çevre Yolcuları"*ydı. Saynur da Sınırsız Çevre Yolcuları'nın sözcüsü olmuştu. İlk toplantılarını İzmir/Çeşme'de, 29-30 Ağustos- 1 Eylül tarihlerinde yapmışlardı. Toplantıya İzmir'den Mine Atçalı, Savaş Emek, Ayşe Tosuner, Nebahat Piscitelli, Ayşen Erdoğan, İstanbul'dan Suat Pınar, Ender Eren, Ayten Pınar, Bodrum'dan Saynur Gelendost, Adana'dan Hilmi Çamurdan katıldı. Ağırıklı konu partileşme, ilkeler, yeni oluşumun tavan, taban iletişim kanallarının verimliliği, yapacakları siyasetin boyutları tartışıldı.

Toplantının son günü olan 1 Eylül 1996 Dünya Barış Gününde Sınırsız Çevre Yolcuları bir basın açıklaması yaparak, ellerinde pankart, barış çiçekleri ve şarkılarıyla Çeşme sokaklarında yürüdü. Çeşmelilerin de katılımıyla çiçekleri, barış dilekleriyle denize attılar.

Barış Bildirisinde şöyle denmişti:

"Bugün 1 Eylül 1996. Dünyanın her yanı kan ve gözyaşı dolu.

Yeni dünya düzeni patronları son altı yıldır dünyayı kan ve gözyaşına boğdu. Dünyanın her yerinde milliyetçilik kışkırtılıyor. Ülkemiz dünyanın en karışık coğrafyasında bulunuyor. Bu karışık coğrafyada yer alan tüm ülkeler Yugoslavyalaştırmakla karşı karşıya.

Balkanlar, Kafkaslar, Ortadoğu bu kışkırtmaların merkezinde yer alıyor.

Türkiye bir yandan komşularıyla olan ilişkileri gerginleştirilirken diğer yandan 12 yıldır yoğun bir savaş

yaşıyor.

Bu coğrafyada yer alan ülkeler yeni patronları tarafından birbirlerine düşürülmeye çalışılıyor. Bu ülkelerin tümünün ortak özelliği de farklı etnik ve dinsel kökenden insanları barındırmasıdır. Bu ülkelerin basiretsiz yöneticileri de yeni dünya düzeni patronlarının işine gelecek şekilde davranıyor. Bu yöneticilerin gözü komşularının iç meselelerinde. Suriye Türkiye'nin Kürdü'ne, Türkiye Irak'ın Kürdü'ne, sonuçta hepsi birbirlerinin ne kadar tencerelerinin kara olduğunu ispatlamakla meşgul.

Oysa bu ülkelerde yaşayan insanların ortak çıkarları birleşmek ve sorunları çözmek yeni dünya düzeni patronlarına birlikte kafa tutmaktan geçiyor.

Herkes kendi tenceresinin dibindeki karayı temizlesin.

Biz Türkiye'nin komşularıyla arasında düşmanlık olabileceğine inanmıyoruz. Örneğin Yunanistan;

Ege Denizi'ni birlikte paylaştığımız bu komşuyla iyi ilişkiler kursak, bu iki ülkenin halklarının çıkarına değil midir? Geleneklerimiz, yemeklerimiz, müziğimiz bile aynı olan bu komşu ile düşmanlık tohumlarını aramıza atan Yunan ve Türk yöneticileri, yeni dünya düzeni patronlarının emrinde midir?

Bugün 1 Eylül'de Ege Denizi kıyısından tüm dünyaya barış taleplerimizi iletiyoruz.

SINIRSIZ ÇEVRE YOLCULARI..."

Daha sonra Sınırsız Çevre Yolcuları, İzmir, İstanbul, Ankara şehirlerinde çeşitli toplantılar yaparak adlarını ve mesajlarını Türkiye'ye duyurmuştu. 14 Ekim 1996 tarihinde Hilmi Çamurdan'ın gazetelere partileşme yolunda olduklarını, bunun nedenlerini anlatan bir basın açıklaması yapmasıyla, olay basında geniş yer almaya başladı.

15 Ekim 1996 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde Özcan Özgür imzalı haberin başlığı da "Çevrecilerin Yeni Parti Girişimi"ydi. Özgür, yazısında şöyle diyordu: "Bodrum'un

Gündoğan ilçesinde bir araya gelen ekolojistler, yeşiller ve çevreciler yeniden oluşturmayı planladıkları çevre partisine yeni bir ad ve genel başkan adayı buldu. Üç gün süren tartışmalar sonunda daha önce 'ÇETE' diye önerilen partinin adı, 'Türkiye Çevre Partisi' olarak belirlenirken partinin genel başkanlığı için de Gökova Sürekli Eylem Kurulu sözcülerinden Saynur Gelendost üzerinde görüş birliğine varıldı."

Özgür yazısında ayrıca, katılımcılardan altın madenine karşı mücadele eden Bergamalı köylülerin avukatı Senih Özay ve Bilge Contepe'nin partiye sıcak bakmadığını, Savaş Emek ve Saynur Gelendost'un ise "*neden olmasın*" sözlerine yer vermişti. Saynur, haberde yer alan ifadesinde "*Bazı koşullarım var. Parti gümbür gümbür gelecekte, çok boyutlu olacaksa, herkesi kucaklayacaksa neden olmasın*" demişti.

Türkiye'den hemen her oluşumda görüldüğü gibi daha parti kurulmadan tartışmalar da başlamış, çevreyi savunanlar iki hizipe ayrılmıştı. Parti kurulmasına çıkan grup, Sınırsız Çevre Yolcuları'na, "*Sınırsız Çevre Dedikoducuları*" demeye başlamıştı. O günlerde basında "*koltuk kavgası*" başlıklarıyla haberler yayımlanmıştı. Bu Saynur'u çok üzmüş ve gazetelere "*ortada bir parti yok ki kavgası olsun. Koltuk kavgaları ile ne benim ne de başka bir dava arkadaşımın ilgisi olmaz*" açıklamaları yapıyordu.

O günlerde Evrensel gazetesinde gazeteci Sedat Peker'le yapmış olduğu söyleşide kurulması düşünülen partiden ne beklediğini şöyle açıklamıştı:

"Şu anda bir parti konusu netleşmiş değil. Burada amaç bir bütünselliği sağlamak. Bu herkesin birlikte çıkacağı bir yolculuktur. Biz bu bütünselliği sağlamak için yola çıktık. Bu oluşum çevreye yüreğini koymuş herkesin var olduğu bir birliktir. Çevreyi ve doğayı yok eden unsurlara karşı sonuna kadar mücadele etmek için tüm kitle örgütleri, siyasi partiler ve benzeri kuruluşlarla işbirliği içine girmeyi düşünüyoruz. Bu oluşum insan

haklarından, doğa haklarından tüm canlıların haklarından yola çıkarak her türlü haksızlığa karşı gelen, hiçbir sorunun dışında kalmayan bir oluşumdur. Burada çalışmaya yüreği yeten herkese kapılarımız açık.

Biz daha önce başarısızlığa uğramış Yeşiller Partisi'nin devamı değiliz. Bazı kesimlerin ortaya koyduğu gibi gelecekte var olabilen yeni yeşil partilerin önünü kesmek için yola çıkmadık. Böyle bir yargı ile yola çıkıldığında hareket zarar görecektir. Bizim yöremizde bir söz vardır, 'su akkınına gider' denir. Su akkınına giderken başka kanallardan gelen suyla birleşir. O zaman çağlayan haline gelir. Biz bu kez aklın alabileceği en geniş kesimleri bir araya getiren ve gündem belirleyerek etkili olabilen bir yolculuğa çıktık."

Saynur'un "bazı kesimlerin ortaya koyduğu gibi..." diye başlayarak anlattığı kişi bendim. Bana telefon ederek düşüncelerimi soran Cumhuriyet gazetesine, şöyle bir açıklama yapmıştım: "Yeterince çevre örgütü var ve bunların tek ihtiyacı eş güdümlü ve varolan mücadelenin daha güçlendirilmesi. Bunun için BAÇEP, DAÇE ve AKÇEP var. Bunlar eşgüdümü sağlıyor. Aktif mücadele için başta Gökova Sürekli Eylem Kurulu ve SOS Akdeniz olmak üzere pek çok yerel örgüt var. Bunların suyu mu çıktı? Benim asıl endişem, Sınırsız Çevre Yolcuları'nın partileşmesiyle gelecekte ortaya çıkabilecek çok daha ciddi ve genel kabul görebilecek bir çevre partisinin önünün kesilmesi. Bu yoldan dönmekte yarar var."

Benim açıklamamın yer aldığı gazete haberinde Reşat'ın da konuyla ilgili bir açıklaması vardı, Reşat, "Saynur Gelendost halen Gökova Sürekli Eylem Kurulu'nun da bir üyesi. Hem bizimle hem re onlarla olmasının bir sakıncası yok. Ancak Gelendost, Sınırsız Çevre Yolcuları içinde diye Gökova Sürekli Eylem Kurulu üyelerinin de orada olduğu anlaşılmalıdır. Gökova Sürekli Eylem Kurulu, henüz işlevini tamamlamamıştır ve görevini amacına dönük sürdürmektedir. Gelendost, bizim Saynur ablamızdır ve öyle de kalacaktır. Umarım arkadaşlar, bu

tartışmalarla termik ve nükleer santrallerin önüne geçilemeyeceğini zaman geçirmeden anlar. Çevre mücadelesinin 12 Eylül öncesinin fraksiyonları gibi bölünmeye tahammülü yok” demişti.

Bu açıklamalar gazetelerde yer aldıktan sonra kıyamet kopacak sanırken, Saynur’dan hiç ses çıkmadı. Bize karşı sessiz bir protesto gösterisi yaptı ve uzun süre ne telefonla aradı, ne de herhangi bir görüşme talebinde bulundu. Parti kurulmadı, ancak *"Sınırsız Çevre Yolcuları"* adı Saynur ölene kadar kaldı. Saynur da Sınırsız Çevre Yolcuları sözcülüğünü sonuna kadar üstlenerek götürdü.

BELEDİYE BAŞKANLARI KARIŞIYOR...

Gökova Termik Santralı resmi kayıtlarda *"Kemerköy Termik Santralı"* olarak geçer. Ancak, santrale karşı başlatılan ilk mücadele yıllarında, çevreciler Ören’de kurulacak santralın kamuoyunun dikkatini çekmesi adına *"Gökova Termik Santral"* ı demişti. Çünkü, santral Gökova körfezine yapılacak ve tüm körfez ile etrafı zarar görecekti. Muğla’dan Marmaris’e giderken Sakar geçidini indiğinizde, bir yol ayrımı ile karşılaşsınız. Bu Akyaka’ya inen yol ayrımıdır. Akyaka küçük bir tatil beldesidir. Tam Gökova körfezinin bittiği yerde olan bu yerleşim yeri halk ağzında *"Gökova"* diye geçer. Zaman zaman, Muğla dışından gelen misafirler Gökova’ya indiklerinde santral nerede diye sormuştu. Milas Ören’de kurulan santral Akyaka (Gökova) beldesine 60 kilometre uzaklıktaydı.

Nokta Dergisi, her yıl *"Doruktakiler"* adı altında değişik dallarda yıl içinde başarı göstermiş kişi ve kurumlara ödüller veriyordu. 1993 yılı ödüllerinden biri de çevre alanında göstermiş olduğu mücadele ve başarılarından dolayı Gökova Belediye Başkanı’na verilecek diye açıklamıştı. Çünkü mücadele Gökova Termik Santralı’na karşı yapılıyordu. Yörenin belediye başkanı da mücadelenin baş aktörlerindendi. Akyaka beldesi de Gökova

diye geçtiğinden Nokta Dergisi Ödülü Akyaka Belediye Başkanı İsmail Akkaya'ya verecekti. Biz o güne kadar yaptığımız mücadelede bir kez bile yanımızda İsmail Akkaya'yı görmemiştik. Asıl ödülü alması gereken Ören Belediye Başkanı'nın bütün bu gelişmelerden çok daha sonra haberi olacaktı.

Akyaka Belediye Başkanı ödül davetini ve neden ödül alacağını bilgisini aldıktan sonra (konuyla hiç ilgisi olmadığından) hemen Bodrum'a Saynur'un yanına gider. Saynur'a durumu anlatarak, "Ben orada ne diyeceğimi bilmiyorum. Bana biraz bu konuda bilgi verir misiniz?" der. Saynur da önce; *"Bu ödül Ören Belediyesinin olmalıydı ama madem seni çağırmışlar"* deyip, ona Gökova Termik Santrali ile ilgili tüm bilgileri ve gerektiği kadar da doküman vererek gönderir. İsmail Akkaya, daha sonra Reşat'ın kapısını çalarak, konu ile ilgili ondan da bilgi ve doküman ister. O da verir. Saynur da Reşat ta bu durumda iyi niyetini göstermişti. *"Arkadaş, bu zamana kadar neredeydin? Seni hiç yanımızda görmedik"* demeden istediği bütün belgeleri eline verip, yanlış kişiye verilecek ödülü almaya elleriyle, ayaklarıyla göndermişlerdi, İsmail Akkaya'yı. Akkaya, ödülü Çırağan Sarayı'nda o zaman Bakırköy Belediye Başkanı olan Ali Talip Özdemir'in elinden alarak geldi ve Akyaka Belediye binasına ödülü koydu.

Bundan sonrasını Ören Belediye Başkanı Kazım Turan'dan dinledim;

"Bir gün Muğla'ya gittiğimde Özcan Özgür ile karşılaştım. Bana 'Nokta dergisini okudun mu? Çevre hareketine ödül veriyorlar. Gökova'da ilk çevre hareketinin başlangıcı olduğu için ödül Gökova Belediye Başkanı'na verilecekmiş' dedi. Şaşırmıştım. Sonra Reşat'ı, Saynur'u aradım. Onlar da bu haberi doğruladı, hatta sadece doğrulamakla kalmayıp, onunla görüştiklerini, doküman verdiklerini söyledi. Daha çok şaşırmıştım. Saynur 'Ödül Kazım'ın hakkıydı, sana nasıl veriyorlar' dediyse de 'hayır, beni çağırdılar, ben gideceğim de ne söyleyeceğim'

demiş diye, Saynur bana uzun uzun anlattı. Daha sonra yanlış yaptıklarını anlayan Nokta Dergisi' den Ayşe Önal beni arayarak, 'Biz bir hata yapmışız, hemen bir ödül daha yaptırıp, size vereceğiz' dediklerinde iyice sinirlendim ve 'biz bu işleri Nokta Dergisi Ödülü için yapmıyoruz, benimle nasıl böyle konuşuyorsunuz?' diyerek konuşmayı kestim.

Şimdiki Akyaka Belediye Başkanı Ahmet Calca göreve geldiğinin senesi olmadan o ödülü basın huzurunda bana yani Ören halkına teslim etti. Ödül de yıllar sonra gerçek sahiplerine ulaşmış oldu.”

NİHAYET GÖZALTINDAYIZ...

Saynur 1998 yılının Mayıs ayı sonlarında yine telsizle arayarak *“Gaye Hüsamlar köyü Kömür Ocaklarını açıyorlarmış, bu demektir ki Gökova Termik Santrali'ni tam kapasite ile çalıştıracaklar. Hemen bir şey yapmamız gerek, ama oyalanmayın, hemen, hemen, kafanızı çalıştırın”* dedi.

Hüsamlar Ören'den Milas'a doğru Gökova Termik Santrali'nin 12 km. uzağında kapalı bir kömür ocağıydı. Orasının açılması demek yıllardır bize verdikleri sözlerin tutulmaması, santralin artık tam kapasite ile çalışacağını gösteriyordu. Eylem kararını hemen aldık. 1 Haziran günü Saynur Muğla'ya gelecek, saat 11:00'de *“Sınırsızlık Meydanı”*nda eylem yapacak ve valiliğe ocağın açılmaması için dilekçe verecektik.

Zaman içinde artık yaptığımız eylemlerin ertesi günü basında yer alması için kaçta yapmamız gerektiğini, yapılan eylemlerde neyin suç olup, olmadığını aşağı yukarı biliyorduk.

Saynur Muğla'ya gelirken yalnız değildi. Bodrum çevre hareketinden arkadaşlarımız Güneşin Aydemir, Lon Briette, Nihat Çavdar'la birlikte gelmişti ve ellerinde yedi parça siyah, üzerleri yazılı pelerinler vardı. Hafta ortası bir eylem olduğu için, çalışan arkadaşlarımız Sınırsızlık

Meydanı'na gelememişti. Ben ve Aysun Demirel'in dışında bizi dinlemek için gelen yurttaşlar vardı. Saynur mesajımızı bir pankarta yazmak yerine, elindeki siyah pelerinlere yazmıştı, Bütün gece uğraşmıştı. Yedi pelerin bir araya geldiğinde bir pankart oluşturuyordu. Üzerinde de *"Mahkeme kararı var, Gökova'yı çalıştıramazsınız, suçtur. Hani cezası"* ve altında da; *"Hüsamlar İhalesi Gökova'nın katli"* yazıyordu ama biz yedi kişi değildik. Bu sayıyı tamamlamak için bir kişinin daha gelmesini bekliyorduk. O ara, bizim ne yapacağımızı bekleyen yurttaşlardan bir erkek, ne yaptığımızı sorar sormaz, biz de hemen konuyu ve ne yapmak istediğimizi anlattık, *"Yedinci pelerini giymek için de bir gönüllü arıyoruz"* dedik. Gönüllü, *"ben giyerim, buraya tatile geldim ve size destek vermek isterim, çünkü Akyaka'da kalıyorum. Orasının bozulmasını hiç istemem"* dedi ve pelerini giydi. Biz üzerimizdekilerle basına pozlarımızı verdik. Ören Belediye Başkanı Kazım Turan da bizimle birlikteydi. Basın açıklamamızı yaptık. Basın açıklamasını Saynur yaptı.

Sözlerine Sınırsızlık Meydanı'nda yazdığı sözle başladı: *"Burası Sınırsızlık Meydanı, 'eğer düşünüyorsan, söyleyecek sözün varsa, yüreğin yetiyorsa, susma gel konuş' diye yazıyor bu meydanda. Yurttaş olmanın sorumluluğuyla Gökova için bir kez daha yüreğimiz yettiğince düşünce ve söz özgürlüğü hakkımızı kullanmaya geldik. 14 yıldır, bu cinayeti durdurmak için etmediğimiz söz, yapmadığımız eylem kalmadı. Bağımsız yargının verdiği kararlarla haklılığımız kanıtlandı. Santralin kül barajına bir bakın. Radyasyonlu atık sular nerelere sızıyor. Bu santral çalıştırılarak suç işleniyor. Gelecekte bu suçun hesabı mutlaka sorulur. Cumhurbaşkanı'nun deyişiyle bu santrali çalıştırmak cinayettir. Hele hele Hüsamlar'ı açmak katmerli cinayettir"* dedi.

Daha sonra grup olarak, alkışlarla valiliğe doğru yürümeye başladık. Karışık yürüyorduk, Kazım bey de bizimle birlikteydi. Yürürken aramıza Rukiye Uslu'nun kız

kardeşi Azize Selmanoğulları da gelerek katıldı. Kalabalık bir grup olarak valiliğe geldik. Bizi içeriye almadılar. Kapıda *“siz dilekçenizi verin, biz vali beye iletiriz”* dedilerse de bize dinletemediler. Biz *“mutlaka vali beyle görüşmeliyiz”* diye direniyorduk. Epey bir kalabalık toplanmıştı etrafımızda. O arada Kazım bey vilayetten içeri girdi. *“Eh belediye başkanı herhalde bizi kabul ettirir”* diye düşünürken vilayetin kapısına bir polis arabasının yanaştığını, içinden polislerin inerek bize doğru geldiğini gördük. Asayiş Şube Müdürü yanımıza gelerek, (iki arada içeriye dilekçemizi de vermiştik) kimliklerimizi istedi. Hepimiz birbirimize baktık, müdür *“sizleri 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefetten göz altına almak zorundayız”* dedi. Hani neredeyse hepimiz içimizden *“nihayet”* diyecek hale gelmiştik. Vali Lale Aytaman zamanında neler yaptıysak, gözaltına alınmamıştık. Muğla Valisi Cemil Serhatlı, polis kökenli bir valiydi. Hemen bizleri gözaltına aldirmek için önlemini almıştı.

Hepimizi polis otosuna bindirerek önce sağlık ocağına götürdüler. Muğla Sağlık Ocağı doktorları da tanıdık olduğundan hepsi şaşırды. Oradaki kontrollerimizden sonra bizi, eski Muğla Emniyet Müdürlüğü binasının altıncı katına çıkardılar. Asayiş Şubesi'nin bir odasına bizi oturtular. Bu arada bizimle eylem yapmayan Azize Selmanoğulları'nı da sadece bize destek olduğu için gözaltına aldılar. Sekiz kişi sorgumuz için bekledik. Avukat istemediğimizi de söyledik. İfadelerimizi kendimiz verecektik ama asıl sıkıntı, bize yedinci kişi olarak katılan hâlâ adını anımsamadığım İstanbul'da bir bankada memur olarak çalışan gönüllü kişiydi. Saynur, o arkadaşın durumunu müdüre anlatsa da kesinlikle dinlemediler. Tek suçu o an destek vermek için bize selam vermesiydi aslında. Yapacak bir şeyimiz kalmamıştı, arkadaşına ifadesini aynen vermesi gerektiğini, bizleri tanımadığını söylemesini istedik. Vilayetin kapısında önce üzerimizdekilere el koymuşlardı. Saynur ve ben, *“ya geri vermezlerse”* diye

onun telaşı içindeydik. O gün bugündür verilmedi de. Aramızda Hollandalı arkadaşın olması da Emniyet için ayrı bir sorun oldu. İfadelerimiz alındı. Biz bu konularda önceden hazırlıklıydık. "Anayasa'nın 56. Maddesine²⁰ dayanarak bu eylemi yaptık" dedik. O arada gözaltında olduğumuzu duyan arkadaşlarımız ve avukat Sabahat Aykın yanımıza geldi. Bir sıkıntı yoktu ama benim aklım evde, Saynur'un aklı Can Babadaydı. Gece bizi salmazlarsa, ne yapacağımızı bilemiyorduk. Eve ne söyleyecektim.

Saat 16:30 gibi bizi savcılığa sevk ettiler. Saat 17:00'ye geliyor, savcı bey giderse gerçekten sabaha kadar kalabilirdik. Bu arada zamanın Belediye Başkanı Orhan Çakır devreye girdi. Özel Kalem Müdürü Dilek Gözcü aracılığı ile bize haberler gönderiyor, savcılığa gittikten sonra saliverileceğimizi söylüyordu. İçimiz rahatlamıştı. Burada unutamadığım bir konu da, tam artık savcılığa gitmek üzere kapıdan çıkarken Asayiş Şube Müdürü, Saynur'a "abla bilirsin seni çok severim, sana böyle bir davranışta bulunduğum için çok üzülüyorum, ne olur söz ver ve bir daha izinsiz eylem yapma lütfen" dedi. Müdür uzun boylu ve kalıplı bir adamdı. Saynur onun yanında küçücük kalıyordu. Saynur, kafasını kaldırdı ve müdürün gözlerine bakarak; "nick, asla söz vermem, söz verdim mi yerine getirmem gerek, santral çalıştığı, mahkeme kararları uygulanmadığı takdirde sen benden daha radikal eylemler bekle" demez mi. Ben kolundan çekip, "Haydi Saynur sonra konuşuruz bunları" dediğim için de kendisinden ayrıca fırça yedim. Akşam saatlerinde bizi tutuksuz yargılanmak üzere savcılıktan bıraktılar. Basın da devamlı bizlerle birlikteydi. Ertesi gün tüm yerel ve ulusal gazetelerde gözaltına alınışımız manşetten verilmiş, sıkı bir kamuoyu yaratmıştık.

Gazetelerde Muğla Valisi Cemil Serhatlı: "Benimle görüşme talepleri olmadı. Valiliğe doğru yürüyüşe

20 56. Madde: Herkes sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir.

geçmişler, bu Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı, o nedenle gözaltına alındılar” açıklamasını yaparken, Saynur'da “Sayın valiye, hak etmesek te bizi gözaltına aldırıldığı için teşekkür ediyoruz. Yoksa sesimizi duyuramazdık. Mücadeleye devam edeceğiz” diyordu.

Muğla Belediye Başkanı Orhan Çakır ise “Çevreciler eylemleri ile bütün Türkiye'nin istemini dile getirmiştir. Masum ve haklı bir isteme bu muamele yapılmamalıydı. Yanlarındayız” diye açıklamada bulunmuştu.

Muğla Baro Başkanı Birdal Ertuğrul da “Çevrecileri gözaltına alarak, hukuka saygılı olduğunuzu gösteremezsiniz. Hukuka saygının yolu mahkeme kararlarını uygulamaktan geçer” diyordu.

Ören Belediye Başkanı Kazım Turan ise “Yürüyüş sırasında çevrecilerle birlikte olmamam nedeniyle onların yaşadığı üzücü durumu yaşamadım, onlarla beraber olmaya devam edeceğim” açıklamalarıyla yanımızda olduklarını göstermişti.

Davamız bir yıl kadar sürmüş, sonunda hepimiz beraat etmiştik. İstanbul'dan eyleme katılan gönüllü de bankada çalışmasından dolayı beraat edene kadar epey sıkıntı çekmişti.

KARDAK KRİZİNE ÇÖZÜMÜ DE SAYNUR BULUYOR!

1996 yılına girdiğimizin ilk günleriydi. Türkiye ve Yunanistan'ı neredeyse savaşın eşiğine getirecek Kardak kayalıkları krizi patlak vermişti. Kardak kayalıkları ve onun yüzünden gelişen olaylar, gerek Türkiye gerekse Yunanistan'ın gündemini günlerce meşgul etti. Ufacık bir bölgede küçücük iki kaya parçası yüzünden onlarca gemi ve savaş uçağı karşı karşıya gelmişti.

Bu arada, iki ülkenin gazetecilerinin kardak kayalıklarında bayrak yarışı yapması da krizin artmasına neden olmuştu. Saynur bu duruma çok üzülüyor ve bu krizin halklar arasında son bulması için çözümler arıyordu. Ona göre çözüm basitti aslında.

Kardak kayalıklarının bulunduğu bölge, yani Bodrum yarımadası açıkları ufak ufak adalarla çevriliydi. Bu adalar Akdeniz'in doğu bölgesinin en önemli deniz canlılarından biri olan ve soyu gittikçe tükenen Akdeniz foklarının birer barınağı niteliğindedi. Her adada birer ikişer fok mağaraları vardı. İki ülke arasındaki çözümsüzlüğe giden bu kriz Saynur'u harekete geçirdi.

Kardak kayalıklarına gidilerek eylem yapılacaktı. Ama nasıl? Bizimle devamlı irtibat halindeydi. Beni 1 Şubat'ta gece arayarak, *"yarın sabah saat 05:00'te burada olun, çok erken Yalıkavak'tan yola çıkacağız"* dedi.

Gecenin bir yarısı, Reşat'ın "efsane" adını verdiğimiz her yerinden rüzgar alan, kliması çalışmayan arabasıyla ben, Azize ve iki basın mensubu arkadaşımızı da alarak Yalıkavak'a geldik. Bizi İzmir'den Savaş Emek, avukat Noyan Özkan, Ankara'dan Nesrin Timur ve basından arkadaşlar karşıladı. Saat 07:00'ye doğru küçücük bir tekneyle açıldık. Deniz çok dalgalıydı. Saynur, hareketinden önce basına Kardak kayalıklarına neden gitmek istediğimizi şu sözlerle anlattı: *"Kayalıkların gerçek sahipleri olan foklara bırakılması için eylemimizi gerçekleştirmeye gidiyoruz. Ege Denizi'ndeki benzer kayalıklar, fokların yuvaları olmalıdır."* Biz üzerlerinde Türkçe, İngiliz ve Yunanca yazılı "Foklar İçindir, silah giremez" yazılı ve fok resminin olduğu pankartlarımızı da açarak yola çıktık.

İkiz kayaların açığına geldiğimizde, yukarıdan uçaklar geçmeye başladı ve Sahil Güvenlik'in de ikaz etmesiyle geri döndük. Daha sabahın erken saatleriydi. Biz vermek istediğimiz mesaj olan *"Ege'de kriz değil, barış istiyoruz. Kardak kayalıklarını asıl sahiplerine bırakın"*

mesajımızı vermiştik.

Hepimiz yaşadığımız yerlere geri döndük, gün içi yaşamımızı sürdürdük. Gecenin bir yarısı ev telefonu çaldığında Saynur olduğunu anlamıştım. Saynur *“Bugün sizden sonra çarşıya çıktığımda polis beni gözaltına aldı, daha sonra da Bodrum Jandarma Komutanlığı'na götürdüler, yedi saat sorguladılar. 2911 sayılı yasa nedeniyle, ne söylediysem anlatamadım. Bu arada bana kimlerle çıktın, isim ver dediler. Ben de kimseyi tanımıyorum, sadece Noyan Özkan ve Gaye Cön'ü tanıyorum dedim, ona göre”* dedi. İkimizin adını vermesinin nedeni de Noyan'ın avukat, benim de serbest çalışıyor olmamdandı. Diğer gelenler, devlet memuru olduğundan onların adını vermemişti.

2911 no'lu yasaya muhalefetten iki yıla kadar hapis istemiyle üçümüzü ve teknenin kaptanına dava açıldı. Dava 2,5 yıl sürdü. Sonunda beraat ettik.

Eylemimizle ilgili en geniş bilgiyi, avukat Noyan Özkan'la konuşmamızdan edindik:

“Saynur hanım kafasında çevre korumayla ilgili bir plan oluşturur ve ondan sonra işin basın, devlet, gazeteciler yönünü en iyi şekilde organize ederek, dengeli bir şekilde onlardan ne kadar faydalanabilirim, diye harekete geçerdi. Hukukçuları da atlamadan. Bu olaylarda beni etkileyen barışçıl yönüdür. Yeşil politikayı benimseyen bizim gibi insanların militarizme karşı olduğu gibi, o da karşıydı. Ayrımcılığa karşı olunması, bu hareketin çiçek, böcek sevmek değil insan hakları korumacılığı yönünde ön planda tutulması gerekiyor. Aynı zamanda yaşama hakkını savunuyorsunuz. Sadece insan hakları olmayıp, birlikte yaşadığımız sesi soluğu çıkmayan canlıların da haklarını savunuyorsunuz. Bir tanesini anlatmak istiyorum. 1996 yılında Şubat ayında büyük bir kıyamet koptu. Tünkiye ile Yunanistan Kardak kayalıkları yüzünden savaşın eşiğine geldi. Dönemin Başbakanı Tansu Çiller ve karşı tarafın yanlış politikaları sonucunda ciddi bir savaşla karşı karşıya getirdi ülkelerini. O günlerde kötü

şeyler de yapıldı. Örneğin bizim taraftan bir basın mensubunun oraya giderek bayrak dikmesi çok tuhaf bir şeydi. O zaman Türkiye'de savaş havası esti ve bu bizi çok rahatsız etti. İşimize gücümüze giderken bir savaş havası esmeye başladı. Aynı denizi paylaştığımızı düşünerek Yunanistan'la faksla yazışmalar yaptık ve son aşamaya kadar da geldik. Fakat birden bire Yunanistan tarafı yazışmayı kopardı. Niyetimiz Türkiye çevrecileri, Yeşilleri ile Yunanistan çevrecileri Kardak'ta bir araya getirmektir. Kardaktan barış mesajları verecektik. Bu hareketi, o aralar Savaş Emek'le yürütüyorduk fakat Yunanistan tarafında bir şeyler oldu, 'biz gelemeyeceğiz' dediler. Biz de 'buna karar verdik, gidelim' dedik.

Kayalıklar ve çevresi, yasak bölge olarak ilan edilmişti. Biz 'gidelim' dedik. Saynur hanım ve ekibi hızlı bir tekne kiralayacak, biz buradan bir ekip çıkacağız, buluşup erkenden basına da haber vererek yola çıkacağız ve pankart açacağız Kardak'ta. Savaş pankartı üstlendi, İngilizce, Türkçe, Yunanca olarak 'Foklara aittir, silah giremez' yazıyordu. Yanımızda gazeteciler vardı, yola çıktık. Biz rahat insanlarız, savaş çıkacakmış, bölge yasakmış çok dert değildi. Gittik kahvede oturuyoruz ve tartışıyoruz. Bir saat sonra teknenin kaptanı aradı. 'Jandarma Komutanı aradı beni çağırıyor' dedi. Döndüğünde Jandarma Komutanı'nın onu ikazını anlattı 'siz kahvede oturup, şuraya gideceğiz, buraya gideceğiz diye konuşuyorsunuz ama bir yere gidemezsiniz' demiş. Biz de 'biz yasalara uyarız ama fazla da işimize karışmasın' diye kaptanla haber gönderdik. Kaptan vazgeçti tabii. O sırada Saynur hanımın becerisi ortaya çıktı. Bir, iki balıkçıyı aradı ve ne yapmak istediğimizi de anlattı. Ertesi sabah çok erken Yalıkavak'ta buluşulacak ama bunu çok az kimse biliyordu ve gidilecekti.

Bu arada, haberlerde olayın büyüdüğünü de dinledik. ATV ekibi İstanbul'dan gelmiş ama uyanamadıkları için bize katılamamıştı. Biz gittik bir tekneye bindik pankartı da astık. Kardak kayalıklarına gidemedik. İkizler kayalıklarında gösterimizi yaptık. Gazeteler de çok büyü-

tülmese bile yine de amacımıza ulaştığımızı gösterir biçimde yer aldı. Asıl bundan sonrası komik ve önemliydi. İzmir'den gelen ekip benim arabamla dönüyoruz. Akşam bir telefon Saynur hanım arıyor. Jandarma gözaltına almış onları ve çok ciddi şekilde soruşturma başlatmışlar. Hemen Anayasa'nın 26. maddesi olan düşünce özgürlüğü ve yaymanın, çevre, doğa, yaşam haklarından ayrılmaz parçalar olduğunu anlatmak gerektiğini belirttim. O dönemin savcısı veya hakimi, tutuksuz yargılanmak üzere bizi salıvermişti. Üçümüz 2911 sayılı kanuna karşı gelmekten iki yıla kadar hapis istemi ile yargılandık. En üzüldüğüm teknenin kaptanı Cemil Gökmen de bizimle aynı davada yargılandı. Dava yedi-sekiz celse sürdü, ben de anlayamadım. Yalnız sonradan anladık ki bu olay çok büyümüş. Jandarma Genel Komutanı'ndan, Genelkurmay Başkanı'na kadar herkes İl Jandarma Alay Komutanını aramış, onları da zor durumda bırakmıştı. İl Jandarma Alay Komutanı'na 'böyle bir ortamda nasıl eylem yaptırabilirsiniz' diye kızmışlardı. Çünkü, iki ülkeyi savaşa sünikleyecek bir bölgeye bir tekne gidiyor basınla birlikte eylem yapıyordu.

Bana sonradan, Muğla Emniyet Müdürü 'sizin yaptığınız bir çılgınlıktı, orası savaş sahası ilan edilmişti, bu nedenle sizi vurabilirlerdi' dedi. En sonunda, 10 Aralık 1997 tarihinde beraat ettik. Motorcuya da çok sevindim. Bizim yerimize ceza alacak, diye üzülüüyordum. Bu olayı anlatmamın nedeni, burada yaptığımız dayanışma barışçıl, doğaya saygı, güzel bir mesajdı. Fedakârlığa hepimiz bu açıdan girişmiştik ve oradaki güzel sıcak ortamı unutmuyorum."

Savaş Emek'te aynı günlerde basına "Ege adaları fokların son şansı. Onlar sınır bilmez, vize kullanmaz. Kardak, bariş adası olsun. Fokların kalsın" diyordu.

Saynur'un Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu (SAD-AFAG) ile çalışmaları ölene kadar devam etti. Bu eylemimizden 1,5 yıl sonra Çevre Bakanı değişmiş, 1997 yılında İmren Aykut Çevre Bakanı

olmuştı. Saynur ilk defa bir çevre bakanıyla çok iyi görüşüyor, kendisini dinletebiliyordu. Bakanın Bodrum'da bir evi olması, her gittiğinde Saynur'la görüşmesi ikisini daha da yakınlaştırmıştı. İmren Aykut'la yaptığımız söyleşide, *"Oradaki diğer şeyleri, çevre sorunlarını bana hep Saynur anlattı. Bu defa tabii resmi kesimler çok rahatsız oldu. Bana 'efendim bu kadına çok yüz veriyorsunuz' dediler. İşte, 'bunlar böyle eylemci şöyle eylemci' dediler. Ben de onlara 'çevre kavramı ancak bu eylemlerle bilinir. Bilinçlenmede zaman zaman aşırılıklar da olsa bunların olması lazım ki toplumda bu konuda bir duyarlılık oluşsun' dedim. Nitekim herkes Saynur'a kızarken ben hiç kızmazdım. Onun en aşırı eylemlerini bile çok hoşgörüsüyle karşılardım. Sonra 'çevreye karşı hepimizin duyarlılığı artarsa, bu eylemler de azalır. Duyarlılık azalınca eylemler çoğalır. Ben olaya böyle baktığım için Saynur'un eylemlerini de sempatiyle karşılıyorum. Çünkü, onların çok haklı olduğu noktaları ayıkliyorum ve onları yapmaya çalışıyorum' dedim ve gerçekten de öyle yaptım. Çünkü Saynur birçok önemli konuya da dikkat çekiyordu"* dedi.

Bodrum'un Gümüşlük beldesi açıklarında bulunan Çavuş adasına 1996 yılının Ağustos ayında bir tankerin çarpmasıyla tonlarca petrol saçılmış, Akdeniz foklarının barındığı mağaralara dolmuştu. Uluslararası sözleşmelerle korumaya alınmış, dünyada yaklaşık 500 birey kalmış Akdeniz fokunun son şansının Türkiye ve Yunanistan sahilleri olduğu herkesçe biliniyordu. Bodrum Yarımadası'nda fokların ürediği altı deniz mağarası bulunuyordu. Biri Yalıkavak'taki Küdür yarımadası, ikisi Karaada'da, üç tanesi de Çavuş adasındaydı. Saynur konuyu SAD-AFAG ile birlikte değerlendirdi. SAD-AFAG bir proje geliştirdi ve hatta onunla Henry Ford 1997 Avrupa Çevre Koruma Ödülü'nü aldı. Proje Hollanda Prensi tarafından kabul edildi, uygulamaya geçildi. Saynur, Çevre Bakanı İmren Aykut'tan da destek talep etti.

O günlerdeki birlikteliklerini İmren Aykut, şöyle anlattı:

“Çevre bakanlığım sırasında mı, öncesinde mi şimdi tam tarihini hatırlamıyorum ama bir tekne kazası oldu Bodrum’da. Teknede de petrol varmış, denize döküldü. Döküldüğü yer de Çavuş adası. Saynur bana anında telefon ederdi, hemen daha anında orada birisi çıt dese, telefonda Saynur beni arar, ben de onun hep telefonlarına çıkardım. Hiçbir gün çıkmamazlık etmedim. Çok mutlu olurdu ve dinlerdim, 'Saynur, nerede ne yapıyorlar gene? Sen bana söyle' derdim. Bürokratlar da benim nereden haberim oluyor, diye duruma çok şaşırırdı. Onlardan önce her şeyden benim haberim vardı. O anda, 'eyvah foklar kayboldu, Akdeniz fokları kaçtı' dedik. Orada üç-beş tane vardı ve orası fok koruma alanıydı. 'Ne yapalım' diye düşünürken, Akdeniz fokları ile ilgili bir dernek vardı ve hakikaten güzel çalışmalar yapıyordu. Onlar geldi ve biz de Çevre Bakanlığı olarak finanse ettik, ben onlardan proje yapıp getirmelerini istedim. Oradan portakal köpüğü diye bir kimyasal madde getirdiler. Bunlar doğal ilaçlardı ve adadan 135 ton petrol toplandı.

Petrol mağaraların içine dolmuştu ve sonra da bu toplanan petrol atıklarını nereye koyacağımız büyük sorun oldu. Atıklar için Turgutreis’in orada bir yer ayrıldı ve oraya kondu. Mağaraların içi temizlendi. Sonra o dernek takip etti. Şimdi tam hatırlayamayacağım galiba, aradan epey de zaman geçmişti, birkaç ay sonra dernekten telefon ettiler. 'Efendim müjde bir tane geldi' dediler. Bir tane fok gelmişti. Akdeniz fokları biliyorsunuz, temiz olmayan ortamlarda barınmaz. Eğer bir yerde yaşıyorlarsa, orası temiz demektir. Denizin temizliğinin bir ölçüsü Akdeniz foklarıydı. Bir de nesli tükenen bir hayvan. Onun için gözüünüz gibi bakacaksınız, çünkü bu nesli tükenen hayvanların korunmasıyla ilgili olan uluslararası sözleşmeyi Türkiye imzalamış. O zaman korumak zorundasınız. Ben fok diyorum, orada bir takım adamlar marina yapmaya kalkmış. Ne savaşlar yaptım yani, bakanlık bitti ben gene orada savaşmaya devam ettim.

Tabii böyle basının önünde bir takım şeyler yapmış değilim. Benim de durumum onu gerektirmiyordu. Bakanlık olarak 'aman buraya marina yapmayın' dedik, bir tanesi 'hayır ben marina yapacağım' diyor. 'Burası Akdeniz foklarını koruma alanı buraya yapamazsınız' diyorum, 'burada fok yok' diyor. O anda 'beyefendi bu Akdeniz fokları dünyanın en ürkek hayvanları. Daha uzaktan birisini fark ettiklerinde, kaçıyorlar ve saklanıyorlar. Bunların fotoğrafları bile zor çekiliyor. Denizaltı makinalarıyla falan çekiliyor' dedim. Bana müstehzi bir şekilde, 'oraya bir fok fotoğrafı koyalım bari. Burda fok var diye' demez mi ve kendi dönemimde oraya o marinayı da yaptırmadım. Oradaki halkla da işbirliği yaptım. Onlar da gereken başvuruları yaptı. 'Şu başvuruyu yapın, bunu yapın' diye işbirliği yaptık yani. Orayı kurtardık ama şimdi çok yakınına bir yapılaşma olursa, bu hayvanlar gene rahatsız olacak, kaçacak.

Zaten dünyada yaklaşık 500 birey kalmıştı. Onların 200'ü Cezayir'de bir gecede öldü ve bilinemedi sebebi. Neden öldüğünü belki sonradan bildiler ama ben bugün şahsen bilmiyorum. Geriye kalan 300 fokun 50-60 tanesi Türkiye'de, ikide bir de yavru yapıyor ve çok nazlı. O da takip ediliyor, yaptı mı yapmadı mı diye ve bütün dünya bunları takip ediyor. Bütün Batılı çevre kuruluşları takip ediyor. Onları korumak için Saynur'la çok beraberliklerimiz oldu. Daha sonra, tekneyle o adanın etrafını hep dolaştık, fok mağaralarını tek tek gözden geçirdik. Her fok geldiğinde de bana müjde verdiler. O zaman anladık ki temizlik doğru, iyi yapılmış ve foklar tekrar oraya gelmeye başlamıştı.”

Çevre Bakanı İmren Aykut'un konuşması içinde geçen marina Yalıkavak Küdür yarımadasında yapılacaktı, yani fok mağarasının olduğu yere. Aynı yerlerin yakınında Saynur Gelendost'un da yerleri vardı. Fakat Saynur, yat limanının yapılması için çok mücadele ederek, kendi arsasında bulunduğu yer dahil olmak üzere yöreyi arkadaşlarıyla birlikte 1. Derecede Doğal Sit Alanı ilan ettirmişti. Saynur'dan sonra ise dört tane yapılması plan-

lanan marınadan 1 tanesinin engellenmesi başarılmadı ve yapıldı.

O yıllarda Bodrum'da Karaada'da da aynı sorunla mücadele edilmişti. Yıllarca birlikte mücadele arkadaşı olan

Cüneyt Karaloğlu ve arkadaşları bu konuda da başarıyı yakalamış, oradaki fokların yaşam alanlarını kurtararak, marina yapılımasını engellemiştir.

FETHİYE GEMİLE KOYU VE KELEBEKLER VADİSİ YAĞMAYA AÇILIYOR...

Fethiye'nin güneyindeki Faralya köyünde gözden ırak doğal cennet olarak adlandırılan Gemile koyu ile Kelebekler vadisi 1997 yılında Orman Bakanlığı'nca yağmaya açıldı. 10 Eylül 1996 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Orman Tahsisleri"listesinde Gemile koyu da vardı. Koyda 600 metrekarelik bir bölüm de birinci sınıf tatil köyü için ayrılmıştı. Bize gelen bilgiler ve gazetelerde yazılanlara göre, bu öngörülen tesisleri kurmak için "Mega Turizm Ticaret Ltd.şti." adlı bir firmaya da 8 Ekim 1996 tarihinde ön izin verilmişti. Daha önce Kelebekler Vadisini sit alanı ilan etmek için mücadele veren ve bunu başaran eski Yeşiller Partisi Genel Başkanı Bilge Contepe gazetelere, "dünyada sadece Rodos ve Fethiye'de bulunan Jersey Tiger (Kaplan kelebek) kelebekleri bu vadede yaşıyor. Bu bölgenin ulusal park ilan edilmesi gerek" diyor ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nu kararına sahip çıkmaya çağırıyordu.

Fethiye Doğayı Koruma Derneği'nden Avukat Şafak Ahmet Deniz, Saynur'u ve BAÇEP'i konu hakkında

bilgilendirdi. Yörede hemen bir şeyler yapılmasını ve bunun da geniş katılımlı olmasını söyledi. Saynur durur mu, hemen bir eylem planlayarak denizden mutlaka oraya gitmemiz gerektiğini hepimize bildirdi.

15 Mart 1997 tarihinde Fethiye’de toplanarak, Gemile koyuna doğru yola çıktık. Yola çıkmadan önce toplandığımız alana girerken Saynur’un hepimizi kendisine hayran bıraktığı bir hareketini, Şafak Ahmet Deniz anlattı:

“Benim gözümün önüne geliveren anılardan birisi de 1997’de Gemile koyu eylemiydi. Ormanlık bir alanı tahsis etmişler, o tahsisle ilgili Fethiye’de Otel Kemal’in orada buluştuk. O sırada da belediye ağaç kesiyor, yolu genişletiyormuş, Postanenin önündeki ağaçları kesiyor. Biz ‘kim kesiyor? Durun kesmeyin’ deyinceye kadar, ağaçları kestiler bitti. En son bir günlük ağacı kaldı. Günlük ağacının böyle bir dalını kestiler, ikinci dalını kesmeye davranıyorlardı ki Saynur atıldı, ağaca sarıldı, ‘bunu asla kesemezsiniz’ dedi. Ben de o anda ‘biz çevreci falan değiliz. Yani biz, tamam çevre eylemi yapmaya, kendimizi ortaya koymaya çalışıyoruz, bir şeyler yapıyoruz, iyi niyetli bir şeyler üretmeye çalışıyoruz ama yok işte çevre eylemciliği budur’ dedim. Orada o kadar çevreci vardı ki her biri sarılıp bir ağaca ‘kesemezsiniz’ deseydi, orada bir tane ağaç kesilemezdi. Yalnız, Saynur’un kurtardığı o ikiz dallı günlük ağacının bir dalı hâlâ yaşıyor. Fethiye Postanesi’nin yanına giderseniz, onu hâlâ orada görebilirsiniz. Ne yazık ki orada başka ağaç kalmadı ama o günlük ağacı Saynur’un bu eyleminin anısını yaşatmaya devam ediyor.”

Saynur’un vefatından sonra Can Babayı da alarak, Fethiye’ye gittik. O ağacın altına hem üzerinde "Bu ağaç Saynur Gelendost tarafından kurtarılmıştır" diye yazan plaket bıraktık hem de Şafak’ın o ağacın kurtuluşunu anlatan şiirini hep beraber dinleyerek yeniden duygusal anlar yaşadık:

"BİR GÜNLÜK AĞACI BÜYÜYOR GÖNLÜMDE
Bir günlük ağacı büyüyor gönlümde
İkiz dallı bir ağacı Fethiye'de
Bir dalını kestiler
Hepimiz bakıp kalmışken bu kıyıma
Atıldı bir kadın
Saynur Gelendost
'Kestirmem' dedi bu yeşil dalı
Sarıldı ağaca
'Beni de kesin' dedi
Gitti baltalar
Kaldı ağaç
Bakar PTT önünden Fethiye'ye doğru
Günlük ağacının bu günlerde ağzını bıçak açmıyor
Duymuş ki gitmiş sonsuzluğa
Saynur Gelendost
O kıpır kıpır yürek
Durmuş
Sonsuzluğa akmış çevreci gönlü
Kıs kıs gülenler varmış bu gidişe
'Oh be', diyenler varmış
Baltalar bileniyormuş yeniden
Günlük ağacı tedirgin
Günlük ağacı üzgün
Beton binaların yüzü gülebilir belki
Çıkar ehli sırtabilir ağzı yırtılincaya değin
Ama içi kanıyor fokların
Doğa ağıt tutuyor
Kimsesiz kalmış sanki çevre
Oysa öyle kalabalık yüreğimiz
Ve öylesine inançlı
Sürecek bu öykü böyle bitmeyecek
Bir kenarından yüklenir götürür biliyoruz
Yıkık yüreğimiz taşır bu yükü
Termik santrallar inatla ölüm kusadursun
Birileri planlasın yeni yağmaları
Yolumuz açıldı sansın

*Sevinsin çevre düşmanları
Yürektir durur bir gün
Bedendir ölür
İnsan direnişidir ölmeyen
Her geçen gün yinelenen
Artan
Saynur gider, Saynurlar gelir
Yolumuzu aydınlatır sevgisi
Bizi alır yollara düşürür direnci
Ve durmadan hiç durmadan büyür gönlümde
Saynur Gelendost'la kucak kucağa
Bir günlük ağacı
04.03.2003 , FETHİYE*

ŞAFAK AHMET DENİZ."

O gün Gemile koyunda yaptığımız “piknikli eylem” adını taşıyan eylemimiz, ertesi ve daha sonraki günlerde basında çok iyi yer aldı. 1999 yılına gelindiğinde nihayet İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararını verdi. Koyun büyük bir bölümü 1. Derecede Sit Alanı ilan edilirken, ANAP'tan o dönem Muğla'dan birinci sırada seçilerek Meclis'e giren Hasan Özyer'e ait olan otel inşaat alanı ise 2. Derece Sit ilan edildi. Böylece, eşsiz doğal güzelliğine ve ekolojiye sahip olan bu yerin, betonlaşması içinde izin çıkmıştı. Muğla Valisi Cemil Serhatlı tarafından 2000 yılında mühürlenene otelin yapımı durdu. Ancak, yıkılmadı.

SAZKÖY VE MUMCULAR'DA ÇEVRE SAVAŞI...

Muğla yerel basınında 1995 yılında Bodrum-Mumcular beldesi Sözköy ve Kurudere köylerinde, dolamit madeni olduğu gerekçesiyle Semkay ve Semkum şirketlerinin 3 bin 350 dönümlük alanda arama izni aldığını öğrendik. Yöre ormanlık bir arazi olduğundan, böyle bir arama izni demek orada bulunan tüm ağaçların, ekosistemin yok olması demektir. Köylüler, iş makinelerinin girmemesi için sabaha kadar ormanlık alanda nöbet tutuyordu.

Önce Mumcular Belediye Başkanı daha sonra da Kurudere köylüleri Saynur'a telefon ederek, kendilerine bu

konuda yardım etmesini rica etti. Saynur önce yöreye giderek, köylülerle konuştu. Onları Muğla Valiliği'ne gitmeleri için ikna etti. Bu arada da eylem hazırlığı içindeydik. Amacımız geniş katılımlı bir eylem yapmak ve ses getirmektir.

Köylülerle Saynur, önce valiliğe giderek şikayetlerini yaptı. Daha doğrusu, valiliği bastı. Arkasından bir dizi eylem yapmaya başladık. Önce köylülerle kefenlerimizi giyerek, kendimizi ağaca bağladık, arkasından konu ile ilgili geniş bir kamuoyu yaratarak tüm STK'ların ve siyasi partilerin oraya gelmesini, yerinde olayı görmesini istedik.

Maden ocağı çalışmalarının ve çam ağaçlarının kesilmesinin en

kısa zamanda durdurulmasını isteyen köylülerin söylemleri çok netti: *“Aslında maden arama bir bahanedir. Amaç çam ormanlarını keserek arazide bulunan kumun Bodrum'daki inşaatlara satılmasıdır. Ayrıca, burada dolomit madeni olduğunu söylüyorlar. Bu maden köy merkezindeki eleme tesislerinde yıkanacaktır. Madenin atık suları tarım arazisine bırakılacağından Mumcular Ovası çölleşecektir. Binlerce çam ağacı kesileceğinden de köylerimiz sel felaketiyle karşı karşıya kalacaktır.”*

Mahkemeden yürütmeyi durdurma kararı alan köylüler, biraz olsun rahatlamıştı. Hiçbir şekilde şirketle anlaşmaya yanaşmayan köylüler, verilen teminatlara inanmıyordu. Muğla Valiliği yürütmeyi durdurma kararı nedeniyle ocağı kapattı. Şirket sahipleri Aydın Bölge İdare Mahkemesi'ne başvurup ocağı tekrar çalıştırmaya yönelince, köylüler yeniden ayaklandı. Şirket ertesi gün iş makinelerini ormanlık araziye sokmaya çalışmak isteyince, köylülerle şirket çalışanları arasında, daha sonra da jandarmanın olay yerine gelmesiyle tam bir “çevre

savaşı” çıktı. Uzun zaman köylülerin etrafından jandarma çekilmedi, gergin bir bekleyiş başladı. Köylüler her şeye rağmen iş makinelerini alana sokmadı. “*Çevre savaşı*”ndan sonra Saynur hakkında soruşturma açıldı. Köylüleri kışkırtmak, onları eyleme sürüklemekle suçlanıyordu. Bodrum Cumhuriyet Savcılığı'na çağırılan Saynur, yarım saat ifade vermişti.

Bu arada, Bilge Contepe İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na Sazköy ve Kurudere köyleri arazileri içinde kalan ormanlık alanın 1. Derecede Doğal Sit Alanı olması için 22 Mayıs 1996 tarihinde 118 köy sakininin imzasıyla müracaat etmişti. Bu başvuru yapılırken, aynı zamanda köylerde referandum düzenlendi. Dönemin Bodrum Kaymakamı Uğur Boran'ın hazır bulunduğu referanduma katılan tüm köylüler, maden işletilmesine karşı çıktı.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 18 Aralık 1996 tarihinde toplanarak, Sazköy ve Kurudere köylerinin alanı içinde kalan tüm ormanlık arazinin 1. Derecede Doğal Sit Alanı olması kararını aldı.

EUROGOLD'UN OCAĞINA İNCİR AĞACI DİKİYOR...

Saynur, Türkiye'nin her yerine yetismeye çalışıyordu. Yıllarca Bergama'da siyanürle altın çıkarılmasına karşı mücadele eden köylüler, yaptıkları eylemlerle Türkiye'nin gündemine oturmuştu. Saynur Gelendost, köylülere destek vermek için önce 22-23 Şubat 1997 tarihlerinde Bergama'ya giderek, eyleme katıldı. Yapılan eylemden sonra otobüslerle maden sahasına giden köylüler ve çevreciler, maden alanındaki bekçi kulübesinin önüne geldi. Polis ve jandarma tarafından çok sıkı güvenlik önleminin alındığı alanda, Saynur maden sahasının giriş kapısının yanına incir ağacı dikti ve Eurogold şirket çalışanlarından, can suyu istedi. Önce vermek isteyen işçiler, daha sonra vazgeçti. Ağacın can suyunu köylülerle birlikte veren Saynur, maden sahasına incir ağacı dikmelerinin anlamının çok büyük olduğunu belirtti. Çünkü, incir ağacı bir kez kök salıp büyümeye

başlayınca taş, toprak, beton dinlemez. Büyümek için toprağın üzerinde beton bile olsa patlatarak büyür. Bu özelliğinden dolayı Anadolu'da birine kızdın mı, "ocağına incir ağacı dikeceğim" denir. Saynur da bir anlamda madencilerin "ocağına incir dikmiş" oldu.

Saynur, Bergama'ya 15 Mart 1997 tarihinde yeniden gitti. Bu kez gidişi "Siyanüre Hayır Meşaleli Koşu" içindi. 130 kilometrelik Bergama-İzmir karayolunu meşaleyle bayrak yarışı gibi elden ele koşturan çok sayıda koşucu, İzmir'e girişte son etapta meşaleyi Saynur Gelendost'a verdi. Saynur da meşaleyi, dönemin Bergama Belediye Başkanı Sefa Taşkın ile TÜYAP kitap fuarında onur konuğu olan Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'a vererek, koşuyu sona erdirdi.

2000'Lİ YILLARA GELDİK...

2000 yılına geldiğinde, çevre sorunları her yerden akın akın üzerimize geliyordu. Şimdi "bu günlerin başlangıcı o günlermiş" diye düşünmeden edemiyorum. Sağ elimizle bir konunun üzerine giderken, sol elimizle başka yere bakmakta zorlanmaya başlamıştık. Bir tarafta tüm cabalarımıza, eylemlerimize, mahkeme kararlarına karşın hâlâ bizi yavaş yavaş öldüren termik santrallara karşı savaşımız, diğer yandan da santraldan çıkan küllerden Aydın Çine'de yapılacak baraja dolgu malzemesi olarak kullanma kararı çıkmıştı. Çine çayı üzerinde yapılacak barajın yöredeki tüm ekosistem ile kültür değerlerini su altında bırakacak olması, Akkuyu'da ve Sinop'ta nükleer santral yapma kararları, imar izinleri, maden yasaları, kısaca yetişemez olmuştuk. Her şeyden önce Saynur, artık yorgundu ve sağlığı sıkı sık bozulmaya başlamıştı ama gücü yettiğinde hem Bodrum ile çevresindeki, hem de Türkiye genelindeki sorunlara yetişmeye çalışıyordu.

Türkiye'nin bayramı da içine alan 2001 yılına girdiği geceyi, Saynur hastanede geçirmişti.

2 Ocak 2001 tarihinde Özcan Özgür "Özgürce" köşesini

yeni yıl beklentilerine ayırarak, başlığını da “Saynurlar Olmazsa” koyup, yazısının sonunu ona ayırmıştı:

“ (...) Yatağan Santrali faaliyete geçeli 19 yıl olmuş. Neredeyse 10 yıldır çevreciler, Yatağan Termik Santrali ile birlikte Yeniköy ve Kemerköy Termik Santrallerinin kapatılması için mücadele veriyor. Santrallara karşı sürdürülen mücadele ile Muğla neredeyse Türkiye Çevre mücadelesinin ‘Kabesi’ haline geldi.

Saynur Gelendost bu mücadelenin simgesine dönüştü.

Saynur abla bayramı Bodrum Devlet Hastanesi'nde geçirdi. Kendisine bayram süresince kan ve serum verildi. Mücadeleden, mücadeleye koşarken vücudunda ne su kalmış, ne kan. Açlık grevi yapanlardan, ölüm orucuna yatanlardan farkı kalmamış. Ziyaretine gittiğimde, ‘Acaba seveni mi, üzülünü mi çok oldu’ diye sordum, kendi kendime. Acaba ‘ölsün de kurtulalım’ diyenler olmuş muydu?

Saynur Gelendost Bodrum'da pek sevilmez. Yatağan'da da sevildiğini sanmıyorum. Oysa bugün Yatağan'da desülfürizasyon tesisi kurulduysa, 18 Ocak'tan itibaren Yatağanlılar daha az kükürtdioksit gazı soluyacaksa, bu biraz da Saynur Gelendost ve arkadaşlarının verdiği mücadele sayesinde değil mi?

Çevrecilerin ısrarlı mücadelesi olmasaydı, TEAŞ 18 yıl aradan sonra desülfürizasyon tesisi kurmaya kalkarmıydı?

Saynur Gelendost'un çevre için bir kendini yakmadığı kaldı. 1994 senesinde 23 Nisan günü santrallerin kapatılması için açlık grevine başlamış, kendisini dinleyen olmayınca da ölüm orucuna yatmıştı. 12 gün süren ölüm orucu, dönemin Kültür Bakanı Fikri Sağlar'dan gelen söz üzerine son bulmuş ve Saynur abla ölümün eşiğinden dönmüştü. Bodrum'a ziyaretine gittiğimde, başında eşi Can baba vardı. ‘Durumu nasıl’, diye sordum. Can Baba, ‘merak etmeyin, hastane personeliyle uğraşmaya başladı’ diye karşılık verdi. Bu habere

üzülen çok olur mu bilemiyorum, ama Saynur abla iyileşiyor.

'Saynur hanım, şuradan gürültü geliyor, şurada orman alanı yağmalanıyor, burada denizi kirletiyorlar' diye kendisine sürekli iş havale edenler aramamış. Ya ölseydi, o kadar çevre sorunu 2001'de kime havale edilecekti?

Saynur ablaya 'Abla şu sorunu kaymakama...ya da ..valiye götürüver' diye havalede bulunanların bize de havaleleri vardır. 'Özcan şunu yazsana...' Neden?

Onlar birileriyle kötü olmayacak. Saynur olacak, gazeteciler olacak. Saynur 'köyün delisi' ya! Her zaman köyün delisi biri bulunur. Herhalde bizim kadar havaleci bir başka toplum yoktur. Bu yüzden sorunların çözümü, umutlar, beklentiler hep bir sonraki yıla devrolur.

Saynur ablanın ziyaretine elbette gelenler olmuş. Bunlardan biri de turizmci-gazeteci Muzaffer Ergöz. 'Abla senin heykelini değil, heykellerini yaptıracağım. Ama önce ölmen lazım. Sen ölünce kıymetin artacak. Ben de heykelciklerini satıp, köşeyi döneceğim' demiş.

Öldükten sonra değil, yaşarken kıymeti bilinen Saynurlarımız olmalı. Herkes bir Saynur olmalı 2001'de. Yoksa ne ekonomide, ne hukukta reform olur, ne de yapısal değişiklikler gerçekleşir; yerel yönetimler yasası çıkar."

Ne yaşarken, ne öldüğünde Muzaffer Ergöz'ün Saynur'un heykelini, heykelciklerini yaptırdığını duydum. Saynur'un heykeli değil ama öldükten sonra hemen Ören Belediye Başkanı Kazım Turan beldesindeki Melih Cevdet Anday Parkı'nda Gökova Termik Santrali'na bakan yere büstünü koydu. Bodrum'a da olmasını çok istediğimizi her fırsatta belirtmemize rağmen, değil büstünü, heykelini koymak için adı anılıyor mu, bilmiyorum. Saynur öldükten sonra yıllarca, Bodrum'da bir caddeye, bir sokağa adının verilmesi için dilekçeler verdik. Evet, bir sokağa adını verdiler de bizler ölüm yıl dönümünde sokağı aradığımızda bulamadık.

Hâlâ da arayanların bulduğunu sanmıyorum.

Saynur hastanede yatarken Özcanlar'ın gittiğinin ertesi günü, ben ve Reşat ta yanına gittik. Can Baba ve Saynur'la uzun uzun sohbet ettik. Gerçekten de iyileşiyordu. Çünkü Reşat'la, bana oturduğumuz sürece orada ne işimizin olduğunu, boş boş hastanelerde laflayacağımıza gidip termik santrallara kafa yormamız gerektiği konusunda bizi uyardı. Bugün bayram dediğimizde de, "Santrallar bayramda çalışmıyor mu?" diye cevabı hazırды.

MUĞLA'YA SON HANÇER...

Saynur hastaneden çıktıktan sonra dinlenme dönemini eylemde geçiriyordu. Çünkü, Muğla'ya saplanan termik santral hançerlerine bu defa da Dalaman'a fueloil yakıtı kullanacak santral kurulma çalışmaları başlamıştı.

Bir gece beni Ortaca Atatürkçü Düşünce Derneği Başkanı Zuhul Arslan arayarak, Dalaman' a santral yapılmasının gündeme geldiğini, Ortaca, Dalaman STK'larının buna karşı bir eylem yapacağını, bu konuda bizim yardımımıza ihtiyaçları olduğunu söyledi. O sıralarda Antalya Finike'ye yapılması planlanan santral, Finike'deki yerel halkın karşı çıkışlarıyla durdurulmuştu. Orada yapılması planlanan fueloilli santral da Dalaman'a kaydırılmıştı. Dönemin Dalaman Belediye Başkanı Şevket Durmuş santral yapımını sevinçle karşılamış, şirketi ilçeye kabul etmişti.

Bu haberi alır almaz, Reşat ve ben hemen Ortaca'ya giderek, oradaki Demokrasi Platformu'nun yaptığı toplantıya katıldık ve hep birlikte bu santralin yöreden püskürtülmesi için eylem kararı aldık. Bunu da aynı gece içinde Saynur'a bildirdik.

Dünyaca ünlü Göcek Koylarının yakınında kurulacak santralin inşaatına 2 Nisan 2001 tarihinde Dalaman Belediyesi'nin yapacağı arsa ihalesiyle başlanacak ve dokuz ayda bitirilecekti. AKSA şirketi, yüzer-gezer

kapsamındaki ikinci fueloil santralını Hakkari'den sonra Dalaman'ın Kapıkargın köyü yakınlarındaki Kayacık mevkiine kuruyordu.²¹

Dalaman Belediye Başkanı Şevket Durmuş, "araziyi vermemiz, santralin inşaat ruhsatını vermemiz anlamını taşıyor. Oluşturacağımız heyet Manisa, Denizli ve İstanbul'daki fueloil ile çalışan santralleri inceleyecek. Buna göre ruhsat verecektir" diyordu. Oluşturulan heyet, belediye başkanının saydığı illere gidemedi. Çünkü yöre halkı, santral görmeye gidecek heyetlerin araçlarını yerlerinden dahi kıpırdatmadı.

Çevreciler ve Dalaman ile Ortaca halkı olarak karar verilen eylemi, 8 Nisan 2001 tarihinde yaptık. BAÇEP ve yöre halkıyla yaptığımız eylem, polis engeliyle karşılaştı.

Her şeye rağmen basın açıklamamızı yaparak, belediye kapısına santrali istemediğimizi belirten yazımızı da asarak eylemi sonlandırdık. Bu eylemden sonra yöredeki STK'lar ve halkın isyanı daha da artarak çoğaldı. Dalaman Belediye Başkanı Şevket Durmuş da bu muhalefet karşısında santral ihalesini iptal ederek, yapımını durdurmak zorunda kaldı.

SAYNUR'U KAYBEDİYORUZ!

AKÇEP toplantısını, 2003 yılının Ocak ayında Bodrum'da yapıyordu. Benle, Reşat neden olduğunu şimdi hatırlamadığım bir olay nedeniyle iki, üç aydır görüşmüyorduk Saynur'la ama aklım hep ondaydı.

21 1 Nisan 2001 tarihli Radikal Gazetesinde İbrahim Günel'in haberinden alınmıştır.

İnsanın yaşamında hem kızıp, hem de kopamadığı az sayıda insan vardır. İşte benim de yaşamımda kopamadığım bir-iki insandan biri Saynur'du. Ne yapsa, ben ne yapsam, ondan asla kopamazdım.

O sıralardaki kırgınlığımızın nedeni, büyük bir olasılıkla yine "Reşat'la, benim 'yapacağız' dediğimiz bir şeyi yapmadığımız içindir" diye düşünüyorum. O nedenle AKÇEP toplantısına gidip, gitmemekte kararsızdım ama Saynur'un orada yalnız kalmasını istemediğim için gitme kararı aldık. Toplantı sabahı Bodrum'da toplanacağımız Maya Otel'e Reşat'la gittik. Kapıdan girdiğimizde Saynur'la, Can baba karşıdan geldi. Ben hemen gidip Can babanın boynuna sarıldım, öpüştük. Saynur da, gözlerini kısarak yanında bize bakıyordu. Ben ve Reşat dönerek "gel kız bir sarılalım" der demez, birbirimize sarılarak, hasret giderdik ve ona "yapmamız gereken ne" diye sorunca, sıralamaya başladı. O üç gün hepimiz, bilhassa Saynur için çok güzel geçen bir toplantı oldu. Ne yapılması gerekiyorsa da Saynur ve Bodrum'daki arkadaşlara destek olarak yardımcı olmaya çalıştık. Bütün organizasyonu neredeyse yalnız diyebileceğimiz bir şekilde HBSD'nin eski temsilcilerinden Fügen Uğur ile dernek çalışanı Zeynep Taşkın birlikte yapmıştı.

O üç gün süren toplantı boyunca, kürsüde iki tarafından rüzgâr alan bir mekanda oturan Saynur, dikkat etmemiş ve üşümüştü. Toplantı sırasında bir akşam üzeri yanıma gelerek, "Gaye, senin odanın anahtarını verir misin? Tuvalete girmem gerek" dedi. Ben de anahtarı verdim. Çünkü Saynur'un böbrekleri rahatsız olduğu için, sık sık tuvalete girer ve uzun kalırdı. Tuvalete girdiğinde de etrafında kimse olsun istemezdi. Bu konudaki özel hassasiyetine bizler de dikkat ederdik.

Saynur'un hayatında iki önemli nokta vardı. Birincisi, tuvalet sorunu, ikincisi ise elinde devamlı bir naylon torba içinde taşıdığı ve bizim içinde ne olduğunu sonradan öğrendiğimiz "Rebul Kolonyası"ydı. Asla o torba yere konmaz, devamlı kucakta durması gereki-

yordu. Bu konuda en unutamadığım anım ise Burdur'da BAÇEP'in yaptığı Burdur Gölü'nde yaşayan Dikkuyruklar için yaptığımız eylemde, yol kapatarak yere oturduğumuz, daha sonra da Belediye Başkanı rahmetli Armağan İlçi ve çevreciler pankartlarla uzun bir yürüyüş yapmamızdı. Yürüyüş sırasında Saynur da belediye başkanı ile elele önde olduğu için torbasını bana vermişti. Hem yürüyor, sık sık ta arkasına dönüp bana bakıyordu. Elimdeki torbayı işaret ederek *“dikkatli tut, yere falan koyma”* işaretleri yapıyordu. Devamlı bizim aramızda espri konusu olan bir konuydu. Torbanın içinde Rebul kolonyası olduğunu öğrenene kadar, içindekinin ziynetleri olduğunu düşünürdük. Rebul kolonyası konusunda en fazla sıkıntıyı Özgür Aras çekmişti. Ne zaman İstanbul'a gitse, iki arada mutlaka Beyoğlu'na inerek Rebul Eczanesi'nden, Saynur'a kolonyayı almak zorundaydı.

AKÇEP toplantısında, benim odama girip, çıktıktan bir süre sonra ben sanırım bir evrak almak için odaya girdim, evrağımı aldım tam çıkarken tuvalet aynası önünde bir ilaç kutusu gördüm. Üzerini okuduğumda, kalp hastaları için, dil altı hâpı olduğunu öğrendim. Çok heyecanlanmıştım, hemen elime alarak, Saynur'un yanına gittim. Can Babayla ikisi oturuyordu. Avucumu azıcık açarak *“Saynur bu ne? Bana anlatmak zorundasın”* dedim. *“Sen karışma ve kimseye söyleme, hiç konuşmam artık seninle”* diye bana sert çıktı.

Artık hep aklımdaydı. Sonradan Can Babaya *“Can, Gaye'nin o ilacı bulduğuna çok üzülüm, şimdi beni hiç rahat bırakmayacak, devamlı sağlığını sorup duracak ama iyi ki Gaye gördü, o hiç kimseye söylemez”* demiş.

Evet gerçekten hiç kimseye söylemedim ama devamlı da Saynur'u arayarak *“nasılsın”* sorusunu da ihmal etmedim. Toplantıda çok üşümüş ve Şubat ayı ortalarında hastaneye yatmıştı. Serhat onu Bodrum Devlet Hastanesi'ne götürdüğünde, arabadan inerken Saynur'un *“etrafa bak Serhat, kimse yok değil mi”* diye

sorduğunu anlattı. Çünkü onu kimsenin hasta görmesini istemezdi. Bodrum Devlet Hastanesi'nde yatarken ben ve Reşat ziyaretine gittiğimizde, onu hasta yatağına hiç yakıştıramamıştım. İyileşecekti, ben biliyordum.

Ama iyileşmedi. Bodrum Devlet Hastanesi'nde ölümünden üç gece önce fenalaşınca, yoğun bakım ünitesi de olmadığından gecenin yarısında Saynur apar topar Bodrum Özel Hastanesi'nin yoğun bakım ünitesine yatırıldı. Her gün Can Babayla konuşuyordum. Doktorlar *“açlık grevi nedeniyle, kalbinin bir sünger haline”* geldiğini söylemişti. Daha önce hastaneye yattığında, doktorların söylediği vücudunda su ve kan kalmaması olayı tekrarlamıştı. Doktorlar her seferinde; *“elimizden geleni yapıyoruz”* diye Can Baba ve Serhat'ın sorularını geçiştirir hale gelmişti.

Can Babayı 2 Mart 2003 tarihinde aradığımda, Saynur'u kaybettiğimizi öğrenmiştim. Önce ne yapacağımı şaşırmış, dakikalarca ağlamış ve kendimi toplayarak hemen Reşat'ı aramıştım. Ardından Özcan Özgür'ü de arayarak haber vermemden yarım saat sonra Bodrum yolundaydık.

Bodrum Özel Hastanesi'nin önüne geldiğimizde Can Baba, Serhat, Bodrumlu dostları kapıdaydı. Söylenecek bütün sözler bitmişti. Herkes kafası önünde Saynur'la anılarını düşünüyordu. Ne yapacağımızı, bilemez haldeydik. İlk toparlananın kim olduğunu bilmiyorum. Birisi *“Kimleri aramamız gerek”* diye sordu. O an daha hastane kapısında, Saynur'un, hangi tarihte, ne zaman defnedileceğini, hepimiz paylaşarak kimleri aramamız gerektiğini konuşup, hepsini yapmaya çalıştığımızı hatırlıyorum. Aklımıza gelen herkesi aradık. Serhat Gelendost, Saynur vefat eder etmez çok kısa bir süre sonra Özgür Aras'ı aramış. *“Özgür Saynur'u kaybettik”* der demez, Özgür, *“Koca kadını nasıl kaybettiniz, Saynur kaçtı mı?”* diye sormuştu. Saynur'un hastanede ve çok hasta olduğunu bildiği halde, onun ölebileceğini hiç düşünmemişti. Serhat'a da inanmayarak haberin

doğruluğunu anlamak için hastaneyi arayarak sormuştu. Onlardan da aynı yanıtı alınca, hemen ilk uçakla İstanbul'dan Bodrum'a geldi.

Saynur'u hastanede bırakarak, Serhat'ın Yalıkavak'taki evine geçtik. Akşamın geç saatlerine kadar orada oturduk ve son görevimizi 4 Mart 2003 tarihinde yerine getireceğimize karar vererek Muğla'ya döndük. Ertesi günü Reşat'la birlikte akşam üzeri tekrar Bodrum'a geldik. O gece Serhat'ların evinde Can Baba bana dönerek, *"Gaye yarın Saynur yıkanırken senin de onun yanında olmanı istiyorum"* dediğinde, Neşe Gelendost ve ben görevimizin ertesi günü ne kadar zor olduğunu tahmin edemiyorduk. Bense onu hep gözümdeki canlı, mavi giysileri, yelekleri içinde anmak istiyordum. Can Babayı da kıramamıştım. O görevi yerine getirirken, içimde fırtınalar kopuyordu. İşte bu kitabın hazırlanmasına ve mutlaka gelecek nesillerin Saynur'u tanınmasını istediğim an, o andı. Sanki onu yazı ile bile olsa, herkese onu anlatarak canlı tutabilecektim, buna inanmıştım, inanmaya da devam ediyordum.

Saynur'a son görevimizi yapacağımız gün hava çok yağmurluydu. O nedenle cenazesi, Bodrum Denizciler kahvesinden kalktı. Tüm sevenleri ve devlet erkani ile yöredeki belediye başkanlarının hepsi, cenazesinde hazırды. Göğün dibi delinmişti.

Halikarnas Balıkçı'sına hayran bir kadın olarak, onun

m e z a r ı n ı n
karşısındaki Gümbet
mezarlığı girişine
defnedildi. Mezarı
tam da onun istediği
gibi, Can Babayla
yan yana.... Kayrak
taşlı, deniz yıldızlı,
çakıl taşlı yolu ile
tam Saynur'a yakışır
o l d u ğ u n u

düşündüğümüz bir mezar²²

Saynur'un ölümü tüm yurttaki gibi Yunanistan'daki dostları ve sevilenleri tarafından üzüntü ile karşılandı. Bunu gazeteci dostlarının ardından yazdığı yazılarda ve haberlerde görmek olası. Onun ardından yazılanlarda Saynur'un mücadeleci kimliği, verdiği mücadeleler, kararından geri dönmemesi, sıkça vurgulanmıştı. İşte, eski TMMOB Mimarlar

Odası Genel Başkanı ve Cumhuriyet Gazetesi köşe yazarlarından Oktay Ekinci'nin ölümünün ardından "Saynur Abla'nın Heykeli Gökova'ya Dikilmeli..." başlıklı yazısında da bunları görüyoruz:

"Cep telefonlarının henüz çıkmadığı o mutlu ve huzurlu yıllarımızdı... 'Bodrum'dan Gelendost Teknesi arıyor, ayrılmayın...' dendi mi yine bir eylem başlatacağımızı anlar, kulak kesilirdik... Liman Radyosu kanalıyla arayan Saynur Abla'mızın 'tamam'ını işitene kadar dinledikten sonra, biz de ne diyeceksek der, yine 'tamam' la noktalayıp sözü ona verirdik...

Çünkü radyo kanalıyla telefon görüşmesinde karşılıklı konuşmak olanaksızdı; sırayla biri dinler, öbürü anlatırdı...

İşte öylesi güzel günlerde, Gökova'nın güzelliğini, Örenli köylülerle birlikte 'Termik Santrale' karşı koruma direnişiyle başladı tanışıklığımız... Sonra Göcek Koyları'nın '12 Eylül işbirici talancılarına karşı' savunulması; Bodrum-Gökova kıyalarının sadece yağma niyetinden değil, 'çöplerden' temizlenmesi; Milas-Bodrum Havaalanı'nın şimdiki doğru yerine değil de Güllük kıyısındaki lagünlerin üzerine yapılmasının engellen-

22 Mezarın projesini Muğla ve Bodrum'dan mimar arkadaşlarımız Rukiye Uslu ve Vahide Adısanlı hazırladı.

mesi... Ve sayısını bilmediğim, çoğunda da 'önderimiz' olduğu çevre ve kültür savaşında beraberliklerimiz...

Koruma Kurulu'nun gözü, kulağı...

Bu unutulmaz eylem birliğimiz, 2000'den sonra Muğla Koruma Kurulu'nda da aynı gönüllü çevre sevdasıyla devam etti...

Örneğin Kelebek Vadisi'nde kötü niyetli bir atsineği uçaşa hemen haber verir. Gemile Koyu'nda sit kararlarıyla durdurulan tahribatçıların yeniden kıpırdadıklarını sezdiği anda bile görevini yapar; 'Aman gözünüzü dört açın...' derdi.

Bu türden son telefonu da dev bir tatil köyü için önceden planı bile onaylanan Mazi'deki Kissebü'yle ilgiliydi... 'Merak etme, planlar artık geçersiz, tek bir ağacın kesilmeyeceği, hiçbir arkeolojik kalıntıya dokunulmayacağı, hatta peyzajının ve doğal topoğrafyasının bile bozulmayacağı yeni kurallar getirdik...' dediğimde bile sanki içi rahat değil gibiydi; 'Bunlar göz koydularsa, sizi de aşarlar, kanunu bile değiştirirler...'

Nitekim, tam da sonsuz dinlencesine çekildiği şu günlerde, gazetelerde 'Sit alanlarını yağmaya açacak yasa değişikliği haberleri' sıralanıyor.

Bodrum'un kraliçesi

İşte böylesi bir can dostumuzu, Can Baba'nın melek yüzlü hayat dostunu, Gaye Cön'ün, Reşat Uygun'un, Bedriye Gürkan'ın ve Muğla'daki diğer çevre militanlarının cephe yoldaşlarını, tanıdığım en yürekli ve yurtsever doğa ve kültür savaşçılarından bir güzel insanı yitirdiğimizi, Allah'ın belası şu cep telefonumu Almanya'larda çaldıran arkadaşımız İbrahim Günel'in o dünyanın en 'çaresiz' sesiyle öğrendim.

Ertesi gün internetten Türk gazetelerine göz attım... Bodrum Belediye Başkanı Mazlum Ağan, heykelini dizeceklerini söylemiş... Bence geç bile kaldılar, keşke sağlığında 'kraliçelerine' yakışır bir heykeli, antik Halikarnassos'un efsanevi kralicesi Ada'yla birlikte

dikselordi... Böylece, 2000 yıl arayla bu kenti kucaklayan iki kadını yan yana getirerek, gelecek 1000 yıllara da armağan etselirdi...

Bu elbette yine olabilir... ama Saynur Abla'mızın heykelini de Muğla Valiliği üstlenmeli ve Gökova'ya dikmeli. Muğla'dan Marmaris-Fethiye yönünde giderken, Sakartepede karşımıza çıkan antik Karya'nın eşsiz Kerme (Gökova) Körfezi manzarası, bundan böyle sonsuza dek Saynur Gelendost'la birlikte seyredilmeli...

Çünkü, o manzaranın hâlâ böyle kalmasında en büyük paylardan biri de Gökova Sürekli Eylem Kurulu'na ve liderleri Saynur Abla'ya aittir...

Karya'nın deniz mavisi gibi nur içinde yatsın..."

İbrahim Günel'in 3 mart 2003 tarihli Radikal gazetesinde yazdığı "*Çevreciler öksüz kaldı*" başlıklı haberinde ise Saynur'un tüm yaşamını çevrenin korunmasına adanmış, solunum yetmezliği nedeniyle 10 gün önce hastaneye kaldırıldığı ve kalbine yenik düştüğünden bahsediliyor. Haberde ise Saynur Gelendost'un ilkelerinden asla ödün vermeyen kilişğine dikkat çekilerek, şöyle deniyor:

"Alman yazar Bertold Brecht, ünlü oyunu 'Cesaret Ana ve Çocukları'nda, geçimini savaş alanlarından sağlayan 'kör inatçı' bir kadını anlatır. 'Cesaret Ana', sattığı mallara karşılık küçük gelirler elde eder, oğullarını savaşta tek tek yitirir ama savaş yanlısıdır.

Saynur Gelendost ise Birecht'in oyunundaki karakterinin tam tersidir. Gökova Termik Santrali'nin mahkeme kararına karşın çalıştırılması üzerine 1994'te 'ölüm orucuna' yatmıştı. Eylem, dönemin Çevre Bakanı Rıza Akçalı'nın 'Deneme üretiminden sonra kesinlikle çalışmayacak' sözüyle bitmişti.

...Önce ilçeye hastane kazandırma, ardından da 'mavi yolcular'ın doğaya bıraktığı çöpleri toplamak için 'tarihi ve turistik Gökova çöp seferberliği kampanyalarını yürüttü. Kimi zaman tutuklanıp mahkemeye çıksa da o, ilkelerinden asla ödün vermedi. Çevre için herkes onu

arar, o da hemen koşardı. AKP Muğla Milletvekili Hasan Özyer'in 1. derecede doğal sit Kabak koyundaki otel inşaatına ulaşmak için yol olmamasına karşı dağları yürüyerek aşmıştı."

Saynur'un ölümü, Türkiye'de olduğu kadar birlikte barış çalışmaları yürüttüğü Yunan mücadele arkadaşları arasında da üzüntü yaratmıştı. Nitekim ölümünün hemen akabinde gönderdikleri taziye mesajlarında bunları görmek olası. Yunan Kadın Dernekleri Birliği Üyesi Kos (Istanköy) Adası Kadın Derneği de Saynur'un ölümünden sonra gönderdiği taziye mesajında, şöyle demişti:

"Sevgili Dostlar,

Sevgili dost ve mücadele insanı Saynur hanım için başsağlığı dilekelerimizi lütfen kabul ediniz.

Yaşamının her gününde halkının sorunları ve çevre için verdiği uğraş bizler için de ışık tutucu bir örnektir.

Onun verdiği mücadeleyi biz de kendi tarafımızda sürdüreceğiz.

Dostça selamlar"

Somos (Sisam) Kadın Derneği ve Samos Barış Derneği'nin, Saynur'un ölümü üzerine gönderdiği mesaj da şöyle:

"Dünyamızı bırakıp gittiğini üzüntü ile öğrendik, Saynur.

Türkiye ve Yunanistan halkları arasındaki barışçıl ilişkiler için vermiş olduğun mücadeleyi hiç unutmayacağız.

Samos'ta, Sakız'da ve Kos'ta birlikte olduğumuz için ve çevreye, insanlığa, dostluğa olan sevgin için sana çok teşekkür ediyoruz.

Ancak, başkalarının da yürüyeceği yollar açtığın için rahat gitmelisin!"

SAYNUR'UN İÇ SESİ !

Saynur'un kitabını yazmaya karar verdiğimde hem

Saynur'un arşivindeki gazete k p rlerini, hem de kendi elimdeki gazete k p rlerini taradığımı yazmıştım. Bu taramaları yaparken hangimizin arşivinden çıktığını fark edemediğim aşağıdaki yazıyı okuyunca sanki Saynur'un i sesi kağıda dökülmüŐ gibi karŐımda duruyordu. Yazı 24 Eylül 1999 tarihinde Sabah Gazetesinin Yaşam ekinde Fügen  nal Şen tarafından kaleme alınmış. Hemen Fügen  nal Şen'i arayarak sizlerle paylaşmak için izin istedim.

KEŞKE ELİMDE OLSA

"Size çoktandır kendimi anlatıyorum. Dinlemiyorsunuz. Seslerim, sözlerim sizinkinden farklı diye anlamıyorsunuz. Beni güçsüz, beni yalnız bırakıyorsunuz. Beni keybederken, kendinizi de yok ettiğinizi unutuyorsunuz.

Ona dedim ki, 'Nedir bu hınç? Nedir bu kendini yerden yere atman, yıkman, kızgın esmen, oŐup akman? Nedir bu yere göge sığmaman. Artık ne zaman ne yapacağını kestirmek mümkün değil. Öyle deđiŐtin ki, kendimi sana yabancı hissediyorum. Korkutuyorsun beni.'

Bana dedi ki, 'Yanıtı sende, sizde. Beni siz bu hale getirdiniz. Bağırdım, çağırdım, sizin dilinizle konuŐmadım diye anlamak istemediniz beni. Yoruldum, yaŐlandım, t ken-dim. Artık sizinle baş edemez oldum. D zenim bozuldu, yoldan ıktım. Eskisi gibi olabilir miyim, bilmiyorum...'

HİÇ Mİ ŐANSIMIZ YOK?

Ona dedim ki, 'Peki biz bir Şeyler yapsak. Seni tekrar kazanmak istiyorum, istiyoruz. Evet, faturası acı oldu ama öğrendik ki seninle ve senin kurallarınla yaşamak gerekiyormuŐ. Sesini, sözünü dinlemek, bize anlattıklarını anlamak gerekiyormuŐ. Hiç mi Őansımız yok yeniden başlamak için?'

Bana dedi ki, 'Bilmiyorum. Öyle derin yaralar var ki her yanımda. Nasıl onarırım kendimi, nasıl g lenirim yeniden bilmiyorum. Hem açıkcası...'

Ona dedim ki, 'Açıkcası ne? G venmiyor musun artık?'

Bana dedi ki, 'Doğrusu bu, güvenemiyorum. Korkutucu bir vurdumduymazlığın içindesiniz. Sözlerinizle yaptığınız birbirini tutmuyor. Üstelik kızma ama biraz da...'

Ona dedim ki, 'Biraz da ne?'

Bana dedi ki, 'Boşver, siz, kendinizi benden iyi tanımlarsınız...'

BİR YOL OLMALI

Ona dedim ki, 'Peki ne olacak, böyle birbirimizden her gün koparak, uzaklaşarak ikimiz de yaşayamayız. Bunu sende biliyorsun. Bir yol olmalı.'

Bana dedi ki, 'Elbette bir yol olmalı. Ama benim yapabileceğim bir şey yok artık. O yolu siz bulmalı ve bir daha o yoldan çıkmadan yürümelisiniz. Belki o zaman...'

O'na dedim ki, 'Belki o zaman her şey eskisi gibi olur. Sen renkli çiçeklerle gelirsin bahar vakti. Gün gelir bembeyaz halılar serersin ayaklarımızın altına. Şifalı sularınla hayat bulur, temiz havanla güç toplarız. Karnımız senin saf gıdalarınla dolar. Bize kızmazsın, esip savurmazsın bizi, yakıp kavurmazsın. Güvenimiz ve sevgimiz yeniden gelişir birbirimize. Sensiz bir yere varamayacağımızı bildiğimizden, seni koruruz.'

Bana dedi ki, 'Ah keşke güvenebilsem size. Bende böyle kavgacı, yakıcı, hatta yok edici olmak istemiyorum. Ama olanların önüne geçemiyorum artık. Çünkü beni değiştiren, bambaşka bir şeikle soktunuz. Ve şimdi yeni halim sizi...'

Ona dedim ki, 'Yeni halinden sende memnun değilsin bak. Sözlerinden anlıyorum. İstemedi kırıyorsun, üzüyorsun bizi. Ah keşke her şey eskisi gibi olsa.'

Dedi ki, 'Biraz çaba, biraz çaba...'

Sonra sessizliğe büründü birden.

Bense ona dokundum. Kaskatı kesilmiş çorak toprağını elime aldım. Unufak olup, kayıp gitti elimden. Asırlık ağacına dayadım sırtımı, kabullarındaki çakı izleri takıldı

gözüme, utandım.

Bir şırıltı duydum, uzakta, bir barış yudumu su içeyim istedim; dudaklarım zifte bulandı. 'Heyamola' diyerek sulara saldıgım ağlara ölü balıklar takıldı, derim kızgın güneşle kavruldu.

Kırgın, kızgın ve değişmişti o...

Onunla barışmak için elimden geleni yapacağıma söz verdim; kimbilir beni duydu mu?

Onun adı doğaydı...

SAYNUR'A TEK MEKTUBUM...

Saynur,

Seni görmeyeli uzun zaman oldu. Benim anımsadığım, seninle en son 4 Mart 2003 tarihinde görüşmüş, bu görüşmemizde de sadece ben konuşmuştum. Bu zaman içinde senin yanına gelenler, seninle görüşenler de senden hiçbir haber getirmedi. Ben de bu mektubu 4,5 yıl sonra sen yokken neler olduğu konusunda seni bilgilendirmek ve biraz da seninle dertleşmek için yazıyorum.

Belki bana inanmayacaksın, Saynur seni çok özledim, seni çok arıyorum her yerde. Bu mektupta sana "her şey bıraktığın gibi duruyor" demek isterdim ama diyemiyorum. Hayır canım, her şey bıraktığın gibi değil. Her şey bozuldu. Senin yıllar önce söylediklerinin hepsi teker teker gerçekleşiyor. Senin yıllardır gelecek kuşaklar için verdiğin mücadeleye hiç kimse sahip çıkamadı ve geleceği artık düşünen yok. Bunları seni üzme için yazmıyorum, sadece bir durum değerlendirmesi ile birlikte kendi özelleştirimi de yapmak adına yazıyorum. Kısaca senin çizdiğin yoldan hiçbirimiz yürümedik.

Hatırlarsan, yukarıda yazdığım 4 Mart 2003 tarihinde sen cansız yatarken sanki ben bugünleri öngörmüş, "*seni gelecek kuşaklara mutlaka anlatacağım*" demiştim de sen her zamanki gibi bana inanmamıştın sanki. Çünkü, ben sana verdiğim bazı sözlerimi zaman zaman

tutamamış, bu nedenle de seni çok üzmüştüm, hatta bu nedenle seninle 12 yıllık beraber mücadelemiz içinde belirli aralıklarla da küsmüştük. Ama biliyorsun ki bu küslükler içinde bile senin varlığını hissetmek, bana yetiyor ve güç veriyordu. İnsanların yaşamlarında vazgeçemediği birkaç kişi olur ve onlar ne yaparsa yapsın, vazgeçemezsin. İşte sen de benim için böyleydin. Neyse, senin kızdığın bir şey yapıyor ve boş boş konuşuyorum, anlatmak istediğim konuyu saptırarak. Çünkü sen boş konuşmayı, hepimizin eylem üzerinden ne yapılacağına konuşulmasını isterdin. Saynur, sana bunları yazarken seni ne kadar çok özlediğimi, sana Türkiye'nin ve bizim ne kadar çok ihtiyacımız olduğunu bir kez daha anlıyorum.

Seni gelecek nesillere anlatmak sözünü geç yerine getiriyorum ama iki aydır seninle ilgili yaptığım görüşmelerde seni anlatmanın ne kadar zor olduğunu bir kez daha anladım. Sen bir gün bana çok kızmıştın da *"Ben Saynur Gelendost'um"* demiştin ya, her zamanki gibi çok haklıymışsın. İşte bu yüzden çok zorlanıyorum seni anlatabilmekte, seni yaşatabilmekte. Seni sevenlerinle, sevmeyenlerinle yaptığım söyleşilerde her anlatulandan sonra gözümde daha da büyüyerek yüceliyorsun canım. Her seferinde de *"Saynur iyi ki yaşadı ve iyi ki benim yaşamımın merkezinde oldu"* diye gurur duyuyorum. Biliyor musun? 2003 yılından beri seni her anımsadığımda, içimi suçluluk duygusu kaplardı, senin yolundan yürümeyi bilemediğim, tökezlediğim için. Yalnız bu aralar sanki seninle yeniden yaşıyorum, bu yüzden de bu duygudan da uzaklaşmaya başladım.

Umarım sana, seni en güzel şekilde anlatabilirim. Şimdi bana nasıl gülüyorsun biliyorum, *"beni kimse anlatamaz, ben Saynur Gelendost'um"* diyerek. Sen ne dersen de kararlıyım, yola çıktım.

Bu ilk mektup olduğu, çok dağınık yazdığım için özür dilerim. Burada sadece seni ne kadar özlediğimi, aradığımı anlatacakken lafı nerelerden dolandırdım.

Can Babayı da çok özledim, benim için öp ve ona
oralarda çok karışma, iyi bak.

Seni Özlüyorum...

Gaye

13 Ağustos 2007

IŞIKLARLA OLUN

Saynur,

Aramızdan ayrılarak, gittiğin yerde seni karşılayan Gülçin İlçi, Armağan İlçi, Biyke Şoran, Erol Özden...

Senin karşıladığın, Can Gelendost, Victor Ananias, Ertan Serdönmez, Şemsettin Eser, Heike Thol-Schmitz, Sabahat Aykın, Noyan Özkan, Oktay Ekinci...

Hepinizin olduğu yerdeki mekanınız IŞIKLARLA DOLSUN...

NE DEDİLER?

(Kişiler adlarına göre alfabetik sırayla yazılmışlardır)

AHMET ÇEVİK (Aile dostları, elektronikçi/Bodrum)

Saynur ve Can baba kendilerini feda etmişti. Ben her zaman öyle görmüşümdür onları, kendileri için düşündükleri hiçbir şey yoktu. Ceplerinde 5 liralari olsa o paranın hepsini Bodrum ve çevre hareketi için harcamışlardır. Onlar kendilerini insanlığa ve Bodrum'a adanmış iki gönüllüydü.

AHMET FİLMER (Yeşiller grubundan/Bodrum)

Saynur hanımın benim için en önemli özelliklerinden biri tuttuğunu koparan biri oluşuydu. Birşeyin üzerine ısrarla gitmek benim yapabileceğim bir davranış değildir. Biri önüme duvar çektiğinde geri döner ve giderim. Saynur hanım önüne çıkan her duvarı kafa ata ata kırardı. Yaptığı şeye inanması önemliydi. Eylemcilik konusunda hepimizden çok ilerideydi.

ARİF KÜNAR (Nükleer karşıtı/Ankara)

Türkiye'de ve dünyada Saynur abla gibi insanlar bir şekilde kaybolup gidiyor. Onları yaşatmak en azından bizimle paylaştıkları kısımlarıyla tekrar yaşayabilmek için, kitabının olması çok güzel. Benim için böyle özel olabilen kişilerden bir tanesi Saynur ablaydı.

ARİF YILMAZ(Mücadele arkadaşı/Bodrum)

Hep merak etmişimdir ve düşünmüşümdür. *"Saynur'un bir ideolojisi var mıdır"* diye? Evet vardı, o gün ne ile uğraşıyorsa ideolojisi oydu. Saynur'un ideolojisi her başlattığı hareketti. Santrallere kilitlendiği zaman başka hiçbir şey konuşmaz, konuşulduğu zamanda kızar sadece, hayatı ve ideolojisi onlar olurdu. Gündemi kıyıların kirlenmesi ise ideolojisi de o olur. En önemli ideolojisi barıştı.

ARMAĞAN ÖĞÜT(Gazeteci/Bodrum)

Ben Bodrum'un ilk gazetecilerindenim. Saynur'un Bodrum'a ilk geldiği yıllar" kendisini öne çıkarmak için

bu çalışmalarını yapıyor” diyerek çok kızar ve sevmezdim. Ancak Gökova çalışmalarından sonra, zaman zaman yine çok kızdığım ama sevmeye başladığım bir kadın oldu. Sanatına ise hiçbir diyeceğim yok. Çok iyi bir sanatçıydı Saynur.

BENAL GÖRAT (Eczacı/Mücadele Arkadaşı/Bodrum)

Saynur’la mücadele eden arkadaşlardan bazıları onu popülist olmakla suçluyor. *“Hangi insan kendi bedenini, hayatını sırf popülistlik adına tehlikeye atabilir”* diye sormak istiyorum. Saynur açlık grevinde ölümden döndü. Saynur gerçekten anarşistti. Onu kendi çağı, kendi dönemi ve kendi yetiştirilme koşulları içinde değerlendirmek gerekiyor. Basınla ve siyasilerle bu kadar yakın ilişki içinde olması da kendi jenerasyonunun uzlaşmacı bir tavırda olmasından geliyordu. Saynur çöpleri toplarken de, meselenin çöp toplamak olmadığından yola çıkarak bir farkındalık yaratmaya çalışıyordu. Bunu bilerek, bilmeyerek yaptı ama denizlerin temiz olması onun en büyük isteğiydi. O sorunları devletle çözülebileceğini, hatta daha ileriye giderek onları da bu konularda eğitebileceğini, dönüştürebileceğini düşünüyordu. Ben Saynur’un denizlerin kirliliği nedeniyle “insanlar buraları nasıl bu hale getirebiliyorlar” diye ağladığını da bilirim.

BİLGE CONTEPE(EskiYeşiller Partisi Eş Başkanı /Bodrum)

Saynur Gelendost ile iki projede birlikte çalıştık. 23 Nisan Çocuk şenliklerinde, Türk- Yunan çocuklarıyla ortak bir projeydi. Ondandan sonra yollarımızı konuşarak ayırdık, ama bu demek değildir ki; başka projelerde çalışmadık. Çalıştık; ama ortaklaştığımız sadece o konuydu. Çevre hareketi ve yeşil siyasetin arasında çelişkiler vardır. Saynur’la benim aramdaki çelişkiler daha geneldi. Ben politik bir sürecin içinde her zaman olmaktan yana bir insanım. Saynur çevreci daha popülist daha medyatik ve kalıcı olmayan sıradan işlerle uğraşmayı tercih etmiştir. “Keşke politik süreçlerin içinde kalıcı ve daha etkin olabilseydi” diye düşünüyorum şimdi.

BİRDAL ERTUĞRUL (Eski Muğla Baro Başkanı)

Saynur hanım herhangi bir insan değildi. Kendisindeki bilgi ve kültür birikimini, davranışlarıyla çok iyi ortaya koyan ve bulunduğu ortamda derhal saygınlık oluşturan bir insandı. İster valilerin, ister yurttaşların yanında olsun, konuşma sırası Saynur hanıma geldiğinde onu daha dikkatli dinliyorlar, ağzından çıkanı mutlaka not alıyorlardı.

CEMALETTİN ÖZDOĞAN (Gazeteci/İzmir)

Anıları çok olanlar, çok şey yaşamış, bir şey kaybetmez, akıllarında tutmaz. Benim haber kaynaklarıyla ilgili aklımda kalanlar sadece insani yaklaşımlardır onlar aklımda kalıyor. Şimdi, Saynur Gelendost benim için bir haber kaynağıydı. Sürekli bize haber çıkartan. Ben muhabirdim, genç bir muhabir. O bir takım bir şey yapıyordu. Bana yaptığı şeyler çoğunlukla saçma sapan geliyordu. *“Ne bu Allah aşkına; denize bir şeyler atılırsa ne olur, plastik atılırsa ne olur? Yani başka işi gücü mü yok gibi”* düşündüğüm ama gidip izlediğim ve renkli fotoğraflarını çektiğim kişiydi. Tabii zaman içinde ne yapmak istediğini anlattı. Saynur hanım, Saynur abla oldu. Sonra Saynur abla Saynur anne oldu. Ben ona annem diyordum son zamanlarda. Orada bir iş yaptığını, aslında dört tane şey toplayarak örnek olmak istediğini, amaç *‘denizi temizlemek’* değil, *‘denizi temiz tut arkadaş’* demek. Çevreciliğin rant demek olmadığını öğrendim. Çevreciliğin rant demek olmadığını öğrendim. Böyle, gönüllü, insani, insan gibi insan. Benim için haber kaynağı olmaktan çıktı bir dost oldu. birlikte mücadele ettiğiniz kişi oldu. Ben artık onun etkinliklerini haber olsun diye yapmıyordum. Bu haberi yaparsak insanlara bir şeyler vermiş olursuz diye yapıyorduk. Böyle bir dostluğumuz vardı. İşte başka görevler için gittiğimde mutlaka Saynur ablama uğradım. *“anne ne yapıyorsun”* derdim. Mutlaka o teknede Can baba bize bir şeyler verirdi; su verirdi, içecek verirdi. Yani çok güzel bir anı benim için. Çevrecilikten çok bir anne. Saynur ablaya baktığımda arkasını görü-

yordum; duru, şeffaf, her şeyi ortada, hiçbir ekonomik işle ilgisi yok. öyle bir anne. Saynur anne. Unutamadıklarım bunlar.

CENK SEZGİN (Mücadele arkadaşı/Bodrum)

Sanki onunla berabermişiz gibi, başı olmayan bir birlik-telik gibi. Aslında sonu da yok. Saynur abla şu an aramızda olmasa da, bedeniyle olmasa da hatıralarımda, tamamlayamadığım pek çok projeye hala kafamda, benle beraber. Zaman zaman kolumu tutup “neredesin sen” diyor bana. Zaman zaman hesap soruyor, bazen de küsüyor. İçimden bana küstüğünü hissediyorum. Çünkü onun beni dürttüğü zamanlarda gösterdiğim performans o bunu yapmadan gösteremiyorum. Onun enerjisi olmadan, onun karşısında ezikliği hissettiğim zaman harekete geçtiğim anları yaşayamadığım için şu anda ona karşı ezik hissediyorum kendimi. Benden yaş itibarıyla büyük olduğu için doğal olarak bedensel olarak çok daha enerjisiz, halsiz ve yorgun olması gerekirken benden çok daha enerjisinin olması beni her zaman inanılmaz bir derecede motive etmiştir. İçten bir insandı. Bütün hırçınlığıyla, kaprisli, duygusal fırtınaları, dostluğu, sıcaklığı, sevecenliği kısaca her şeyiyle içtendi. Çok özlüyorum. Bir yandan da şunu düşünüyorum: Sağ olsaydı çok üzülürdü. Yaşlanmış olacaktı, elinden bir şey gelmeyecekti, bizde onun istediği gibi davranamayacaktık. İşte o zaman sağken içten ölürdü.

DİLEK ADISANLI (Mücadele arkadaşı/Bodrum)

Saynur’un benim için en önemli özelliği ve onayladığım tek davranışı gönüllüğüydü. Partilere, derneklere karşıydı. Kendisinin kurmak zorunda kaldığı derneğine bile en son üye o olmuştur. Birey olarak hareket ederdi. Bu özelliği bana göre çok yürekliydi. Ama şimdi de şunu düşünüyorum; Saynur bugün yaşasaydı bu küreşelleşme ve sistemin içinde acaba bu yürekliliği geçerli olur muydu? Bugün onun gibi insanlar çıksa, onun başardığı eylemleri başarabilir miydi?

ENDER EREN (Yeşiller Partisi/İstanbul)

Ben Saynur'u 1993 yılındaki Gökova eyleminde tanıdım. Ben o tarihten sonra herhangi bir yerde yaptığım Türkiye çevre hareketini anlatırken ya da ekoloji yeşil hareketin başlangıcını anlatırken hep "1982' de Özal'ın Gökova'ya termik santral kararı" diye başlarım. Çünkü Saynur Gelendost ve bizlerin yaptığı Gökova eylemi bence çevre katliamına ilk yurttaş cevabıydı. Saynur' la yakınlaşmamız ise 1996 yılındaki Habitat sürecinde oldu. Saynur İstanbul'a gelerek bizlerle İstanbul Yeşilleri ve bir grup demokrasi, insan haklarını savunan savaş karşıtlarıyla beraber Alternatif Habitat içerisinde yer aldı. Bu etkinliklerde çok desteği oldu.

ENDER USLU (Gazeteci/Bodrum)

Halikarnas Balıkçısının bir sözü vardır."Ben herkesi kendim, kendimi de herkes yapmaya uğraşırım." der. Ama Saynur böyle değildi, Saynur herkesi kendi yapmaya uğraşırdı. Karşısındakinin fikrini kabul etmesi için sizin hakkınızda çok iyi fikir oluşturması gerekirdi. "Halikarnas Balıkçısını çok severdi ama onun gibi çok fazla insan içine karışmazdı" diye düşünüyorum. Hep insanların arasında görünse de mesafeyi her zaman korurdu.

ENDER ÖZİŞİK (Mimar/Bodrum)

Muğla'da "Sınırsızlık Meydanı" düşüncesini bana açtığında ve benden yardım istediğinde, önce onunla çalışmaya soğuk baktım. Çünkü ben çevreci, yeşil falan değilim. Bir şey var ki, Saynur benim için sevgili bir insandı. İnanmışlığı ve doğrusu yanlışı bir kenara pozitif düşünceye, pozitif eyleme, iyiliğe güzelliğe adanmışlığı etkiledi beni. Eylemin kendisi başka şey onun insanı dürten ideolojisi başka şey. Ben onun şahsiyet ve pozitivizminin peşinden gittim. Onun Sınırsızlık Meydanı Projesiniden sonra en büyük isteğini yerine getiremedik. Gökova'nın aşağıya bakan en yüksek yerine Halikarnas Balıkçısının sözünü kocaman yazmaktı. "Halikarnas

Balıkçısı'nı cennete götürmüşler, 'hani Gökova?'

EROL SOĞANCI (Eski sendika başkanı/Yatağan)

Saynur hanımla ikimizin farklı bir duruşu vardı. Ben sendika başkanıydım, kimin başkanı, santrallarda çalışan işçilerin başkanı. İşçilerin varlık nedeni de santralların çalışması idi. Çok kavga ettik. Sınıfsal bir kurumun başkanıydım. Saynur hanımda kendini hiçbir çıkar gözetmeden çevreye adanmış bir kadındı. Bir inanandı. O nedenle benim de ona bir borcum var diye düşünüyorum. Mücadeleci bir insandı. Yapmış olduğu çalışmalarında hesabı yoktu, çıkarı yoktu. Mücadelelerinde hiçbir rant gözetmemiştir. Bu nedenle ben ne kadar kızsam da, kavga da etsem çok takdir ettiğim bir insan olmuştur her zaman. Bazı kişilerin onun hakkında son derece olumsuz görüşleri olmuştur, hala da vardır. Böyle bir mücadelenin içinde olanların hatalarını çok abartmamak gerekiyor. Otursaydı hiç hata yapmazdı. Hiçbir kusuru da olmazdı, ama Türkiye çevre mücadelesini çok daha geç öğrenirdi. Bana göre de ikinci bir Saynur hanım olmayacak.

ERTAN SERDÖNMEZ²³ (Mak. Müh./Mücadele arkadaşı /Bodrum)

Saynur'un bireysel liderlik tanımı vardı. Şimdi onu nasıl anlatayım? Liderliği şöyle tanımlarsak ona çok uyuyor 'liderler sıkı yumruklar yemeyi göze alan kişilerdir' Saynur öyle bir karakterde. O boyuna posuna rağmen karşısındaki kim olursa olsun, ister bakan, ister milletvekili sözünü dinletirdi. Onun bu karakteri de oradan kaynaklanıyor, o zaman zaman sekter, zaman zaman kararlı, zaman zaman atak kim ne derse desin bildiğini yapan yani insanlara hoş görüneyim, şirin görüneyim davranış içinde değildi, olmadı yani. Onun kendine özgü bir liderlik karakteri vardı, kişiliğinde vardı, onu "*özel bir lider olayım ya da liderlik yapayım*" diye değil kişilikte olan bir şey, kişilik yapısına bağlı o özellik. Biz veya sizler birine telefon edin, "*topla çocukları eyleme gel, topla insanları eyleme gel*" deyin, kim gelir. Ama Saynur

23 Saynur Gelendost'un ve bizlerin yol arkadaşı Ertan'ı da bu kitap yazılırken 31 Ağustos 2012 tarihinde kaybettik

dediğinde her kes gelirdi, bu kolay bir iş değil. Kısaca “hiç birimizin yapacağı bir durum değil” diye düşünüyorum. Saynur bir fenomendi.

ERTUĞRUL ALADAĞ(Mimar/Bodrum)

Saynur Gelendost bana göre Türk-Yunan dostluğuna çevreciliğinden daha fazla katkıda bulunmuştur. Saynur anarşist bir kadındı. Sağcılığını, solculuğunu bilmiyorum o taraflarına hiç bakmadım. Bildiğim tek şey hümanist olduğudur. Ülkesini, topraklarını severdi. Ben onunla Yunanistan’da bir panelde bir şeyi fark ettim. Hiçbir zaman çevreci söylemlerin dışına çıkmadı, ne kendi ülkemizi yerd, ne de Yunanistan’la ilgili politik bir görüş belirtti. Onun bütün derdi hakim kararlar alan diktatörce kararlara imza atan yöneticilerle ilgiliydi.

FİKRİ SAĞLAR(Kültür eski bakanı/Ankara)

Herkes kahraman olamaz, kahramanlar azdır. Saynur hanımda bir kahraman. Dolayısıyla kahramanlar böyle hareketlerle ortaya çıkarlar. Yani verilen söze takınılan tavra erdemli yaklaşımla ya da kararlılık içerisinde ortaya çıkarlar. Cesaret, kararlılık, düşünme, analiz bunların hepsi diğer insanlardan farklı yeteneklerdir, ki saydıklarımın hepsi Saynur hanımda olduğu için “o kahramandı” diyorum.

FÜGEN UĞUR (HB Derneği TR eski temsilcisi /Koordinatörü/İstanbul)

Saynur çok özel bir insandı. Sadece çevre alanında ve çevreci olduğu içinde değil. O tür insanlar yoktur hayatın hiçbir alanında. O kadar inatçı, bu kadar yaptığı şeye sadık, başkalarının da aynı heyecanı paylaşmak arzusununu yaşayan, hayatın hangi alanında olursa olsun fazla rastlamazsın. Sadece çevre hareketinde değil, başka alanlarda da böyle bir insan olsa kaybı büyük boşluktur. Bu tip insanlar fazla gelmiyorlar dünyaya. Nerede olsaydı orası içinde kayıp olurdu. Az olmalarıyla alakalı bir şey bu. Çok yüceltmek adına söylemiyorum bunları, özel bir insandı bunu anlatmak istiyorum.

GÜLER ÖZKESKİN (Öğretmen/Mücadele Arkadaşı / Bodrum)

Saynur abla benim için inanılmaz bir kadındı. Çocuk şenliklerinde ve Bodrum'lu küçük gönüllülerle çok çalışmalar yaptık. Ben ana okulu öğretmeniydim. Bana telefon eder "*Güler toplu çocukları gel*" dediğinde, hemen çocuklarımla birlikte gider örneğin tiyatro oyunları ortaya çıkartırdık. O zaman seksenli doksanlı yıllarda Bodrum küçük bir turizm kasabası balıkçılık var, turizmin yeni başladığı dönem. Böyle beach club'ların meşhur olduğu, televolelerin televizyonlarda o kadar çılgın gösteriler yaptığı zamanlar değildi. Bodrum tarihini ön plana çıkararak, Saynur abla Bodrum'u en iyi şekilde Cevat Şakir'in gözüyle devam ettirecek şekilde çok güzel mücadele etti. Bodrum'da gönüllüler çok aktif, buraya yerleşmiş aydın kesimiyle beraber hareket etti. Belki buranın yerli halkıyla da zaman zaman çatışmış olabilir. Ön plana çıkan biri olmak zor böyle bir yerde. Saynur abla bizim dostumuzdu. Hep candan, çocukla çocuk, gençle genç, korkmadan mücadele eden çok iyi bir ablamdı.

GÜLŞAH ÖZKESKİN CESUR (Bodrum'lu Minik Gönüllüler/
Bodrum)

Ben Saynur teyzeyle tanışıp ta Bodrum'lu minik gönüllü olduğumda 10-12 yaşlarındaydım. Bizim bütün gönüllüler ve Saynur teyze şimdi hatırlamıyorum, hangi tarihi, Bodrum Kalesi önüne güneş yolu yapmıştık. Bu güneş yolunu yaparken de her yerden Saynur teyzenin istediği gibi renk renk taşlar toplardık. Çünkü yolumuzu o taşlarla yapmıştık. Ben bu yaşıma geldim, hala nerede bir renkli taş bulsam topluyorum. Bazen çantamı temizlerken renk renk ufak taşlar çıkıyor çantamdan. Hiç vazgeçmeyeceğim bu alışkanlığımdan. Yani Saynur teyze bize çok güzel şeyler öğretti, çok uğraştı. Şu an için ben devam edip bir şeyler yapmayı çok istiyorum ama tabi ki de hayat insanı alıyor ve pek çok farklı yere götürüyor belki ben Saynur teyze kadar bu kadar hayatımdaki bir şeylerden vazgeçip, her şeyi bırakmam, o kadar cesur

değilim o yüzden kimse ön plana çıkmıyor, çıkamıyor. Saynur teyze başladığı işi ne olursa olsun bitiriyordu, bir sonuca ulaştırıyordu. Olumlu ya da olumsuz mutlaka bir sonucu oluyordu *“ben bunu yaptım sonucu da bu”* diyordu. Sonuna kadar gidebildiği yere kadar, zorlayabildiği kadar yani canından kanından herşeyinden...

GÜLÜMSER OKYAY (Mersin Çevre Koruma Derneği/
MERSİN)

Saynur evet tek sözcükle ifade edilebilir. Saynur hanımla bir kez birlikte oldum. Gerçekten de insanların yaşamında birisini tanımaktan duyduğu gurur vardır, o kişide yarattığı çok güzel duygular vardır. Saynur Hanım ile ben bunları tattım. Onu AKÇEP Bodrum toplantısında tanıdım. O zamana kadar onun hakkında çokta bilgim yoktu. Sonrasında tanıdım onu. Beni ilk etkileyen o yaşta kadının tüm enerjisiyle, tüm içtenliğiyle, tüm bilgisiyle varlık gösteren bir kadındı. Kadın olarak durması ve olması gereken bir yerdeydi. Saynur Hanım kadına özgü tüm güzelliklerin, her alanda kadınların vermesi gereken mücadelelerin simgesi idi sanki. Ve de çevrecilik konusunda yaptıklarından etkilenmemek mümkün değil. Kutluyorum onu yaşamı boyunca bunları yapabildiği için. Ne mutlu bize ki öyle bir insanla bir arada olma, arkadaşlık yapabilme duygusunu yaşamışız. Ölümü çok büyük bir kayıp. Keşke onun gibi insanlar hiç ölmeseler. Bazı insanların kopyalanması gerek. Dünyaya yararı olan insanların klonlanması gerek diyorum.

Saynur Hanımın öncelikle kadın olarak o çevreci mücadelelerin içinde var olması tüm enerjisiyle, tüm çabasıyla gerçekten geride kalan kim okuyacak, duyacak ve hissedecekse bu sözlerimi, ne mutlu onlara ki böyle bir insanın eşi, çocuğu, annesi, yakını ve arkadaşı olmuşlar. AKÇEP toplantısı olduğu gün Bodrum'da Komünist Partinin bir basın açıklaması vardı. Ve biz çevrecilerden bir avuç insan yemeği bırakıp o basın açıklamasına gitmiştik. Çok yorucu bir yolculuktu Mersin'den

Bodrum' gitmek. Elimizi, yüzümüzü yıkamadan toplantıya girmiştik. Basın açıklamasına da öğle yemeği molasında Saynur Hanımın önderliğinde gittik.

Gerçekten kimin nerede, ne zaman, nereye kadar ne yapacağını o zamanlarda fark ediyorsun. İşte o bir avuç insan yemeği bırakıp oraya koştuk. Bu da çok önemli bir simge insanlar için. Bütün bunlar gurur veriyor ve yaşamım boyunca da gurur verecektir.

Kolay mı o yaşta açlık grevi yapmak, Türkiye'de ilk kez çevre adına o yaşta sağlığını hiçe sayarak, bakanları ayağına getirterek açlık grevi yapmak. Bakanlarla karşılıklı iletişim içine girebilmesi hem de insanların bakan kelimesini duyduğunda korktuğu bir ülkede. Kısaca bir şeylerin umudunu veren bir insandı. Bu anlamda Saynur Hanım tanımış olmaktan ötürü onurluyum, guruluyum ve mutluyum.

HALİL HÜNER (Gazeteci/İzmir)

Saynur annenin çok yönlü ve ulaştığı çok fazla kitlesi vardır. Bana göre Saynur anne Gandi gibi bir direnişçi bir kadındı. Ben haber için Bodrum'a gittiğimde planlarından bahsederken içimde *"haydi canım bu da olur mu"* dediğim her planını gerçekleştirmiştir. Her şeyi hemen yapalım yapısı vardı. Can baba dahil aklına koyduğundan onu kimsenin vazgeçirmesi mümkün olmamıştır. Şovalye ruhlu bir kadındı. Bir takım insanlarda sevmiyordu onu. Tabi sevmezlerdi, çünkü onların çıkarlarına ters düşüyordu Saynur annenin yaptıkları ve söyledikleri.

HİLMİ ÇAMURDAN(Mücadele arkadaşı/Ankara)

Saynur'un yıllarca göstermiş olduğu tepki yurttaş tepki-siydi. Saynur örnek bir yurttaştı. Eylemleri aslında heryurttaşın yapması gereken tepkilerdi. Yaptığı eylemlerin başarılı olmasının temel nedeni de belirli bir ideolojiye dayanmaması olmuştur. Çevreciliğin tabii ki siyasetle ilgisi vardı. Siyasilerin yapmış olduğu yanlış uygulamalara karşı tavır koyuyordu. Ülkeyi yönetenlerin

Saynur'dan nasıl çekindiğini, korktuğunu hepimizi biliyoruz. Çünkü o herhangi bir siyasi partiye ve siyasi ideolojiye bağlı olmadan sadece yuttaş isyanı olarak ortaya koymuştur kendisini.

İMREN AYKUT (Eski Çevre Bakanı/Ankara)

Çevre Bakanlığım zamanında Saynur hanımla çok yakın ilişkide olmama etrafımdakiler *“bu kadar yakın olmayın, Saynur Hanım yerli yersiz eylemler yapıyor”* diye. Bende *“sizler eğer çevreye daha duyarlı davranırsanız, eylemlerde azalır, eylemlerinde haksız olduğu yerler varsa konuşun, ikna edin”* derdim, ama bana söylediklerinde hiçbir aşırılık yoktu. Ben Saynur hanımı çok severdim. Bodrum'a her gittiğimde beni bulur ve mutlaka sorunları detayıyla anlatır, zamanım oldukça da sorunlu bölgelere birlikte gider gezerdik. Birçok bilmediğim bölgeyi de onunla görmüş, sorunları onunla yakından incelemiştir. Öldükten sonra da Bodrum'a her gittiğimde onu anıyor ve özlüyorum.

KAZIM TURAN(Ören Belediye Başkanı/Milas)

Saynur ablayla yolum benim belediye başkanı olduğum dönem kesişti. Ondan sonra da ayrılmadı diyebilirim. Anılarımda onun yeri başkadır. O nedenle buraya Gökova Termik santralına bakan tarafa büstünü yaptırdım. Fırtınadan bir kez yıkıldı, yeniden yaptırdım. Çok mücadeleci bir insandı. Birlikte Gökova Termik Santralın kapanması için çok mücadele verdik.

LALE AYTAMAN (Muğla Eski Valisi)

Saynur hanımla ilgili bir analiz yaparsak, Türkiye'de o yıllarda çevre bilinci yoktu. *“Saynur Gelendost bu yörelerden başlayarak çevre bilincinin ilk kıvılcımını yaktı”* diyebiliriz. Bir isimdir o, *“Türkiye'de çevre”* denilince ilk akla gelen isimlerden birisi. Sevabıyla, günahıyla bence iyi ki vardı ve iyi ki sizlere de bu çevre bilincini aşıladı. Bence Saynur Gelendost Bodrum'a yerleştikten sonra herhalde çevre bilinci kendisinde de çok daha fazla geliştiğini tahmin ediyorum çünkü hem denizle haşır

neşir olmak hem hemen civarındaki Gökova körfezini bütün nimetlerini tanımak, körfeze karşı hassasiyet oluşturmak ondan sonra karşısına çıkan hava kirliliği olayları ve üç tane termik santralin burada olması turizmin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan kirlilikler bunlar Saynur hanımı tanınmış çevreci yapmaya yeterli altyapı olanaklarıydı. Şimdi ben düşünüyorum Saynur hanım İstanbul'da olsaydı ne sesini duyurabilirdi ne de o kentin belli başlı şeylerini ele alabilirdi. Burada bir de işte bu yörenin insanları her biri idealisttir yani tek tek bireysel olarak bir takım özellikleri olan insanlar Bodrum'daki yerleşik halkın dışında dışarıdan gelip yerleşenler biraz farklı kimliklere sahip insanlar bence içinde bulunduğu ortam da Saynur Gelendost'u bugün "Türkiye'de çevre" deyince akla gelen isimlerden biri olmasını oluşturan en büyük nedenlerden biri yani bu yöreyle kaynaştığı için o da çok büyük bir bilinç içinde bunu yansıtmaya çalıştı. Bir de tabii bazı yöneticilerden gördüğü tolerans sayesinde sesini rahat duyurabildi.

LEYLA ŞİVAN (Adana ÇETKO)

Saynur Hanım çevre hareketinin en önemli taşlarından biriydi. Ruhu şad olsun. Çevre hareketinin çok ve en önemli kayıplarından biri. Kendisini eylemci ruhuyla tanıyoruz. Onun yaptığı eylemler masa başı çevreciliğini eylem hareketlerine dönüştürmüştür. En önemli anılarımız Bodrum AKÇEP toplantısında olmuştur. Onun misafirperver tavırları, hepimizi sahiplenerek yaklaşması bizim için kıvanç olmuştur. Bir kayıptır çevre hareketi için Saynur Hanım. Saynur Hanımsız çevre hareketini devam ettirmek zor olacaktır.

NEŞE GELENDOST(Serhat Gelendost eşi/Bodrum)

Saynur halayı ben Bodrum'a geldikten sonra tanıdım. Ama keşke yıllar önce tanışaydım. Biz Bodrum'a

yerleştikten sonra bizim evimizin tüm taşlarının hepsini kendi elleriyle yaptı. Yazın en sıcak günlerinde aç, susuz, boğazı kurumuş. O zamanlar bizim evin bulunduğu yerde bakkal, ihtiyaç karşılayacak yerler çok uzak, bizde bir işimiz için dışarıda idik. Geri geldiğimizde ne bir tepki, ne bir kızma. Ben bunu kendi ailemden birine yapsam kim bilir neler olurdu, düşünemiyorum bile. Karı koca harika insanlardı. Onlarla yaşadığım çok kısa sürede bile -kim ne derse desin- çok mükemmel insanlar olduğunu gördüm.

NİDAL ÖZDEMİR (Antakya Çevre Korunma Derneği üyesi/ANTAKYA)

Aslında “dünyada böyle bir ruh olabilir mi” diye düşünmüşümdür. Son derece hırçın, geçimsiz, asabi farklı bir kişilik. Ama bir o kadarda etkileyici ve derin. Yani “böyle insan var mı, gerçek insan tanımını bu mudur “hep sorguladığım veya kaçımız buna cesaret edebilir, böyle bir insan olmaya, belki hepimiz istiyoruz ama bu bir cesaret işidir. “Saynur cesaretin timsali” diyebiliriz. Nesli tükenmekte demeyeyim ama az bulunur bir kişilik yapısı. Birçok insana eylemci ruhunu öğreten, birçok insanı geliştiren bir yapısı vardı. Bizi motive eden bir kişilik oldu.” Bütün farklılığı, çılgınlığı, agresifliği ile özlemle anabileceğim bir insandı” diyebilirim.

NOYAN ÖZKAN²⁴ (Avukat/İzmir)

Saynur hanım kafasında çevre korumayla ilgili bir plan oluşturur. Ondan sonra işin basın, devlet ve gazeteciler yönünü en iyi şekilde organize ederek, dengeli bir şekilde onlardan ne kadar faydalanabilirim diye harekete geçerdi. Hukukçuları da atlamadan. Bu olaylarda beni etkileyen barışçıl yönüdür. Bizde yeşil politikayı benimseyen insanlar militarizme karşıdır. O da militarizme karşıydı, ayrımcılığa karşı olması, bu hareketin çiçek, böcek sevmek değil insan hakları korumacılığı yönünde

24 Çevre Hareketi Avukatlarından Noyan Özkan'ı bu kitap yazılırken 6 Nisan 2013 tarihinde kaybettik.

ön planda tutulması gerektiğini ve aynı zamanda yaşama hakkını da savunuyordu. Sadece insan hakları olmayıp, birlikte yaşadığımız sesi soluğu çıkmayan canlıların da haklarını savunmayı ilke edinmişti. Saynur hanımla birlikte pek çok televizyon programına da katılmıştık. Hatta ATV’ de olan bir program tam Özal’ın öldüğü gündü ve biz o gün ikimizde onun için çok şeyler söylemiştik. Tabii program yayınlanmadı, belki bir ay sonra programı yayınladılar ancak Özal’la ilgili bölümleri çıkartmışlardı.

OKTAY EKİNCİ²⁵ (Mimar/Mücadele arkadaşı/İstanbul)

Saynur anarşistti: ama o tür insanların anarşist olmaması mümkün değildi. “*Anarşist*” derken şunu kastediyorum. Karar verir ve yapar. Gönüllü hareketlerde, insanı herhangi kurumsal zorunluluk içine sokmayan tamamen kendi özgür ifade ve düşünceleriyle süren çalışmalarındaki anarşistlik çalışmanın doğasında vardır. Biz burada konuşuyoruz. Biri de ağaç kesiyorsa, fırlayıp hemen müdahale ederiz. Bunun için yönetim kurulu kararı falan istemez. İşte Saynurda aynen böyle, hayatın içinde gördüğü bütün yanlışları durdurmak için davrandığından böyle hareket etti. Onun gibi davranamayanlar, duyarlı olamayanlar onu anarşistlikle suçlamıştır, ya da eleştirmiştir. Bireycilikte bu işin doğasında vardır. Aslında bireycilik inisiyatif kullanırken, karar verirken birlikte karar vereceğin insanları bulamıyorsan yalnız karar alırsın. Bu tip hareketlerin Saynur’a özel değil, genelde olduğunu düşünüyorum.

OLCAY AKDENİZ (Gazeteci/Bodrum)

Saynur ablayla anımlarım bu satırlara sığmaz. Saynur abla kendisi bir sanatçıydı. Zaten siz de onu sanatçı olarak görüyorsanız onda bir takım sıradışı davranışlar yada tepkiler olabileceğini başından kabullenmeniz gerekebilir. Olabilir. Sıradışılığı, insanlarla olan ilişkilerinde kendini ortaya koymasındır bence. Bir “ben” olan Saynur Gelendost. Ondaki “ben”, sizin ona bakış açınızı değiştirir. Siz onun özünü görebiliyorsanız o “ben”

25 Çevre dostu demokrasi mücadelecisi Yüksek Mimar, gazeteci Oktay Ekinci’yi 15 Ekim 2013 tarihinde kaybettik.

sizi hiç rahatsız etmez. Beni hiç rahatsız etmedi mesela, ama özünü görmüyorsanız siz onu başka insanlarla kıyaslıyorsanız başka insanların o bencil benlikleriyle karşılaşıyorsanız o zaman sizin onla iletişim kurmanız, anlayabilmeniz mümkün değil. Anlayabilmeniz de mümkün değil. Ben onun içindeki o özü anladığımı sanıyorum ve o nedenle de hiçbir zaman için bir sorun yaşamadım. O nedenle de, pek çok ortamda bunu kendileri de ifade etti, beni oğulları gibi gördüler. Saynur ablaya her baktığımda, onun yaptığı her davranışta doğal lider olduğunu düşünürdüm.

OLCAY AKKENT (Bodrum'da ilk arkadaşlarından / İstanbul)

Biz Saynur hanımla Bodrum'a geldiği ilk yıllarda tanıştık, Bodrum sokaklarını birlikte temizlemiştik. O zamanlar adımız "*çöpçüler*"di. Saynur hanımın takipçisi işi yapanı zaman zaman sıkacak kadar mükemmeldi. Türkiye'de bu olmayan bir şeydir. Türkiye'de bir şeyler eğer düzgün gitmiyorsa, takipçilik olmadığı için gitmiyordur. Saynur hanım işi verir, takip eder. Yarım saat sonra telefon eder, "*ne yaptınız*?" diye. Bir saat sonra kendisi gelir, "*ne oldu*"derdi. Bu fevkalade bir şeydir. Keşke Türkiye böyle olsa. Şimdi olayı verdi, "*sen diyorsun ki Saynur sana güvendiği için olayı verdi ve yaptın sen*". "*Madem yaptın da niye geri bildirmedin*" diye bir de fırça yerdin, "*kızım yaptık işte a her dakika seni mi arayacağım senin paran çok herhalde*" derdim ben. "*Yap dedin yaptık*" derdim. "*Bana bilgi vereceksin, bana bilgi vereceksin*" diye söyle-nirdi.

ORHAN ÇAKIR (Eski Muğla Belediye Başkanı)

Benim belediye başkanlığım sırasında bir gün çıktı geldi "*Sınırsızlık Meydanı*" ile ilgili, "*benim böyle böyle bir düşüncem var*" dedi. Ben hiç kimseye ne belediye meclisi veya partiden hiç kimseye danışmadım. "*Tamam*" dedim. İngiltere örneğinde olduğu gibi. Serbest kürsü gibi, ayrıca onun zaten bu meydanın olmasında yani hem yerinin tespitinde hem bizzat çamurlu elleriyle o

platformu hazırlanışında kendim bizzat şahidim. Ayrıca takip olayında oldukça başarılıydı. Onu sıradan bir insan olarak değil bizim ablamız ve düşünceye olan katkılarını bildiğimiz için çok destek verdik. Hani insan başını sokacak bir ev alır da onun içine girmek için nasıl sabırsızlanırsa işte ötesini berisini satar ne katarsa o mekan altında huzura kavuşayım derse sanki oranın yapılışında da Saynur hanımda o huzura kavuşacakmış intibasını sezdiğimiz için elimizden gelen her şeyi yaptık.

OSMAN GÜRÜN (Muğla Belediye Başkanı)

Saynur hanımı Tabip Odası başkanlığı görevim esnasında onunda çevre olaylarına karşı göstermiş olduğu hassasiyet ve bununla ilgili “eylem kadını” olarak, Türkiye’yi herkesi uyarmak herkesi bu konuda göreve davet eden ama öncelikle sadece söyleyen, söyleten değil bizzat yaparak örnek olan bir insan olarak, çeşitli çevre hareketleri içinde Tabip Odası olarak çevre ile ilgili sağlıkla ilgili, termik santralle ilgili konularda birlikte olduk. Yapı olarak çok farklı şuna benzeyen bir insan dememiz mümkün değil. Muğla’da bir laf vardı “*yırtılrsa yamalığı bulunmaz*” diye, çok özel birisi, özel bir kumaştı, özel dokunmuş bir kumaştı o. Kendi idealleri doğrultusunda, inancı doğrultusunda hiç yılmadan, hiçbir şeyden yılmadan etrafını da etkileyerek, o adeta müritlerini toplar gibi etrafına toplayarak sevgiyle ama disiplinle büyük bir mücadele veren bir insan. Yani böyle bir karaktere böyle bir yapıya sahip. Ayrıca yine kendi inançları doğrultusunda Türk- Yunan dostluğuna, Ege Denizi’nin “*dost deniz*” olması gerektiğine, tarihin bize telkin ettiği Türk’ün Yunan’a düşmanlığı değil ama her iki halkın birbirine çok yakın iç içe kültürel olarak da yaşam olarak da insan yapısı olarak da çok eşdeğer olduğu, devletler arasındaki çatışmanın siyasi ile politik çatışmaların en üstünde halklar arasında Ege Denizi’nin de ve Egeli olmanın, Anadolu Rumları, oraya göçenler, Yunanistan’da ki halkın birlikteliğine inanan, bu birlikteliğinde eğer sağlanabilirse siyasete de etkisinin olacağını, uygulanmakta olan, bize dayatılmakta olan

Türk-Yunan düşmanlığının bu şekilde yenilebileceğini, sağlam, sürdürülebilir bir dostluğunda sağlanabileceğini inanıyordu.

ÖZGÜR ARAS (Mücadele arkadaşı, manevi oğlu/
İstanbul)

Saynur'la yolum ben dokuz yaşımdayken kesişti. Bugün ben bu kadar ünlü biri olduysam bunların hepsini Saynur'a borçluyum. O kadar çok şeyi birlikte yaptık ki, hangisini anlatayım şaşırıyorum. Ben evimdeki tertip düzeni bile ondan öğrendim. Saynur Gelendost idolü var benim hayatımda. Her yaptığım işi onun istediği gibi yapıyorum. Yaptığım her işten ayrı ayrı ödüller aldıysam bunda Saynur'un payı çoktur. Beni kitap yazmaya da o teşvik etti. Ben Saynur'un çalışma ve hırsı sayesinde her işte başarılı oldum. Ben bu kadar değişik işler yapıyor ve hepsinde de başarılı oluyorsam Saynur'dan çocukken aldığım eğitim sayesinde. Umarım Saynur beni yukarıdan gördüğünde mutlu oluyor ve benimle gurur duyuyordur.

RUKİYE USLU (Mimar/Mücadele arkadaşı/Muğla)

Saynur ablayla o kadar çok anılarımız varki, o öldükten sonra tek düşündüğüm şu oldu. Ona nasıl bu kadar bağlanmıştık bizler. Onun yapısında canım, cicim sevgiyle yaklaşım sözcükleri yoktu. Sizi çok iyi tanımışsa ve hakikaten sevmişse, yanlışlarınıza biraz daha hoş görülü olabilirdi. Düşündüğünü hemen yüzüne söyleyen biriydi. Hiçbir şekilde tavrını değiştirmeyen bir insandı. Türkiye'de şimdi böyle insanlara rastlamak çok zor. Gerçek bir idealistti. Hangi dava peşindeyse ona inanarak hareket etmiştir. Bizim de ona hayranlığımız ve bağlılığımız bu davranışlarından belki de.

ŞAFAK AHMET DENİZ (Avukat/Fethiye)

Saynur'un sadece kişiliği değil, kurduğu ilişkiler hepsi bir bütündü, basınla kurduğu ilişkiler sayesinde "Çevre Ana" gibi bir simge haline gelmişti. Her hareketi bir haber oluyordu ve o haber olmada, sonuçta kamuoyunu bilinç-

lendirmede çevreciliğin en önemli unsurlarından birisi. Saynur Gelendost hiçbir şey yapmadıysa, toplumu çevre konusunda bilinçlendirmeye ilgili bir görevi yerine getirmiştir. O konuda bir simge olmuştur, ve bu açıdan da yokluğu gerçekten de büyük bir kayıptır. Bugün de olsaydı gene, eylemli hali devam ederdi. O şekilde medyatik bir çevre öncümüz yok. Yani bunu açık bir şekilde dile getirelim. Bir sürü şey yapan, üreten insanlar var elbette ki her biri değerli çevreci arkadaşlarımız, her biri bir değer ama medyayla birlikte bu bağlantıyı kurup her yere yetişmeye çalışarak çaba harcayanlar çok az, bunu da görmek lazım. Yani Saynur'un, belli zaman teknede yaşamasıyla şunla bunla, yani hayatı, hayatıyla yorumlayış biçimiyle farklı bir örnekti, farklı bir simgeydi. O giydiği kıyafetler, kendi yaptığı yelekler, çantalar, o giyimiyle de hepimize bir örnekti.

SAVAŞ EMEK (Mücadele Arkadaşı/İzmir)

Saynur'la bütün çevre şuralarında beraberdik. Antalya şurasında pankart açarken beraberdik, pankartı içeriye beraber soktuk. Son Çevre Şurasında ise polis bizi pankart açmadan yakalarken de beraberdik. Erbakan döneminde Antalya Belek'te bir otelde 4. Çevre Şurasında beraberken yemeğe bile gittiğimizde polis bizi her yerde takip ediyordu. Bizi yakalamayı kafalarına koymuşlar. Çünkü biz bir şekilde tüm şuralarda eylem yapıyoruz Saynur'la. Erbakan konuşmaya başladığında ben eğilerek Saynur'un kulağına *"Sayın Başbakanım diye başla mutlaka konuşmana, yoksa senin bomba atacağını düşünürler ve eylemimiz amacına ulaşmaz"* dedim. O kalktı ve *"Sayın Başbakanım"* diyerek pankartını açtı ve konuşmaya başladı. Kimsenin dokunduğu yok, Saynur konuşuyor, Erbakan'da ondan yana hiç bakmadan o da konuşuyor. Hiçbirşey yapmadılar. Hatta biz sonra kaçmadık bile. Dört gün toplantıya katılım sağladık.

SEDAT PEKER (Gazeteci/İzmir)

198484 yılıydı. O yıllarda çevre hareketleri gündeme geldi. Çevre hareketi o yıllarda ilk olarak Savaş'ların

kurduğu Yeşiller Partisi ile ortaya atılmıştı. O yıllarda Saynur'un söylediği bir şey vardı. Bugünleri o günlerden görmüştü. *"Bir gün bu denizler kirlenecek"* demişti. Ki o zamanlar tertemizdi, ama Saynur bugünü görerek bu günün devrimci çevresel eylemlerine başlamıştı. Saynur bunu yakalamıştı işte, aslında yaşamında iki şey yakalamıştı. Biri bunlar, diğeri de Can Gelendost'u yakalamaktır. TR ilk gündem maddesi idi çöpler. Saynur *"çevresel Marksist"*ti bence. Marx'ın çevreyi görmemiş sol-sağ tarafıydı. Saynur için heykel falan hikaye. Saynur için denizleri temiz tutmak önemli. Ben Saynur'a aşığım. Saynur Gelendost'u bu güne taşımak gerekiyor. Kavgalarını anlatmak gerekiyor. Bugün kahredici bir durum. Çevre Bakanı'nı bile tanımıyorlar. Bizim çevreci dostlarımız bile Saynur'u hatırlamıyor artık. Çünkü Saynur gibi devrimciler çıkmıyor. Gazetelerde bir doluydu ve çevreye karşı çok duyarlılardı. Şimdi ise tekelleşti ve çevre için yazılar yazılmıyor. Haber sistemini çevreyi kirletenler teslim aldı, nerede çıkarabileceksin haberleri. Dar alanda kısa paslaşmalar var.

SERAP GÖZTEPE (Bodrumda'ki ilk arkadaşlarından)

Saynur'la yıllarca birçok eylemde beraber olmamıza rağmen anılarımın hepsi eylemlere yönelik arkadaşlık kısmı ise şöyle: Biz hiçbir zaman Saynur'la karı-koca beraber oturup yemek yemedik. Çünkü Saynur'un özel hayatı hiç yoktur. Onun zaten özel hayatı teknesinin üstü olduğu için her an bir yerden bir çevreci, bir gazeteci, bir çöpçü gireceği için Can abi de alışmıştı. Biz de biliyorduk. Saynur hanımla deniz kıyısına gidelim oturalım kahve içelim yok. "Serap çabuk burada ol", Saynur hanım "şöyle bir şey var" desem de," kalk Muğla'ya gidiyoruz, kalk Milas'a gidiyoruz." Yani işin dışında Saynur hanımın dostluğu çok büyük ama komşu filan değildi.

SEYHAT ÇAYLI (Adana ÇETKO/ADANA)

Saynur adını duyduğum an bende bir saygı beliriyor. Bu isme aşırı bir saygı duyuyorum. Çevre için çok çok fazla şeyler yaptığına inanıyorum. Saynur hanım bütün

yaşamı boyunca, yaşam biçimi olarak çevreciliği seçmiştir. Saynur hanımla çok yakınlaşıp, konuşup arkadaşlık etme şansım olmadı. Basında onunla ilgili çıkan tüm yazıları takip ettim. Son olarak AKÇEP Bodrum (2003) toplantısında bir arada olduk. O toplantıdan aklımda kalan bir anımı paylaşmak istiyorum:

“O toplantıyı Bodrum organize etmişti. Saynur hanımda yönetici konumundaydı. Oturum yöneticisi idi. Çay-kahve arasında şimdi kim olduğunu anımsamadığım bir arkadaşımız ‘biz çevreciyiz, neden bu plastik bardaklar’ dediğinde Saynur Hanım çok üzülmüştü. Hatta ben gözlerini sildiğini gördüm. Çok yorulmuştu. ‘Evet ama ben bu kadar kişiye cam bardak nereden bulacaktım, eleştiriyi yaparken biraz insafli olun’ dedi. Saynur hanımın çevre adına yaptıklarını düşündüm o an. Küçük bir eleştiri ile neden bu kadar kırılmıştı. Ben kırılmasına dayanamadım, toplantının sonuna doğru dilek ve temenniler diye bir bölüm vardı. Ben söz istedim ve:’ Saynur Hanım siz beni hiç tanımazsınız, hiç resmen tanıştırmadık ama benim için çok özel bir yeriniz var. Her ne kadar resmen tanıştırmasak ta çevre adına bugüne kadar yaptıklarınız ve yapacaklarınız için çok teşekkür ederim’ Ve o bu sözlerime çok mutlu oldu, sevindi. Toplantıdan sonra geldi beni buldu, boynuma sarıldı.”

İyi ki söylemişim diye düşünüyorum. Çünkü o tarihten çok kısa bir süre sonra Saynur hanımı kaybettik. Zaman zaman evde bile bazı anlarımda *“Saynur hanım olsa şimdi ne yapardı”* diye düşünüyorum. Bildiğim kadarıyla Saynur Hanım çok fazla tüketici olmamak için bir giysiye yıllarca giyermiş. Yani varlığı çevreciler için bir simgeydi. Kimsenin unutacağını sanmıyor, anısına saygı duyuyorum. Ve sizlere de gıpta ediyorum, onunla çok uzun zaman birlikte olup, zaman geçirdiniz. İnsanın geçmişinde böyle bir arkadaşının olması çok gurur verici bir şey.

SÖNMEZ YANARDAĞ (Karikatürist/Çorum)

Saynur ile ilgili herkesden farklı bir anım yok aslında. 1990 lı yıllarda, Bodrum'a her gidişimde misafir olduğum eşinin kaptanlığı yaptığı tekne, "*Ne olacak bu Bodrum un hali*" sohbetleri ve sohbetlerin sonunu bağlayan "*Nükleer Santral tehlikesi için neler yapabiliriz*" değerlendirmeleri..

1990 ların sonlarında Alanya da AKCEP toplantısında benden Anti Nükleer bir karikatür sergisi istenmişti. Sonrasında herkes unuttu. O unutmadi. Her görüştüğümüzde sordu, "sergi ne alemde" diye, Teknenin Mobil telefonundan aradı, buldu beni taa Çorum' da. "*Nükleer' e Hayir Sergisini istiyorum*" diye.

Türkiye' nin dört bir yanından 30 kadar karikatür sanatçısı dostun katılımı ile hazırladığımız "*Nükleer e Hayir!*" karikatür sergisi eserlerini paketleyip Saynur 'a gönderdim.

Ama "*uzun süre teknede, resim çantasında kalan karikatürlerin nemden sergilenemez hale geldiğini*" söyledi, üzüntüyle.

Ölümünden bir kaç yıl önceydi, dert etme yeniden hazırlarız bir sergi.

Ama, sergiyi yenileyemeden kaybettik, Saynur 'u.

Mekamı Cennet, Biliyorum.....

SÜLEYMAN GENCER (Gazeteci/İzmir)

Kardak krizi sırasında 1996 yılındaydı. Türk ve Yunan gazeteciler "*Gazeteciler Barış Platformu*" oluşturduk. Sakız'da 1.toplantıyı yapacağız ve Türk Yunan dostluğu için konuşmacı isimleri arıyoruz. Bu isimlerden bir tanesi de Saynur hanımdı. Telefon ettiğimde "*hemen gelirim*" dedi. Birinci günü açılış konuşmaları falan daha sonra bu platformu yapan biz gazeteciler olarak, medyanın buradaki rolünü aktaran bir konuşma yaptık ve öğleden sonra ikinci bölüm tamamen sivil toplum örgütlerinin yani

“burada ne yapılır ne edilebilir” konuşması vardı. Oradaki en önemli şey bana göre Saynur hanımın konuşması, bütün Yunanlar tarafından ayakta alkışlandı. Tabii çıkış noktası önemli; Birincisi, hem siyasi anlamda konuya yaklaştı ama aynı zamanda bir çevre duyarlılığı içinde de bu meseleyi ortaya koymaya çalıştı ve keçileri gündeme getirdi. Yani “Kardak keçilerin, biz niye keçilerin alanına tecavüz etmeye çalışıyoruz” diyordu. İkincisi, tabii daha da genele yayarak Ege Denizi’nin balıkların, fokların denizi olduğunu bu denizin onlarla birlikte kullanılması gerektiği üzerine konuştu. Savaşa kadar tırmanmış ve de kendi medyasında sadece Türk ordusu, Türk askeri ve Türkiye’yi çok iyi tanımayan bir Yunan grubu için, Türkiye’de böyle insanların olduğu hem kendi özeleştirisini yapıp hem devletine karşı tavır koyabilen, olabileceğini çok da tahmin etmiyorlardı. O da tabii onların, bilgi eksikliğinden kaynaklanıyor ama net bir biçimde Saynur hanım bu şeyi koydu. Dediğim gibi ayakta alkışlandı. Bence o toplantının önemli mesajlarını veren ender isimlerden bir tanesiydi Saynur hanım. Nitekim akşam da gelen bütün gazeteciler ayrı ayrı Saynur hanımla konuşma yapmak istedi. Tabii çok da fazla İngilizce bilmediği için genelde de ben üstlenmek zorunda kaldım çeviri işini. Bir gün sonra da zaten bir tur yapıldı; Sakız turu. Çok böyle birebir bağlantı kurmamayı tercih ediyorlardı ama Yunanların Saynur hanıma karşı inanılmaz bir sempatisi vardı, saygısı vardı. Yunanistan’da hala “Saynur Hanım” dendiğinde insanlar saygı ile bahsederler.

ŞEMSETTİN ESER²⁶ (İskenderun Çevre Koruma Derneği/İSKENDERUN)

Saynur, bizim hiç umut etmediğimiz, tahmin etmediğimiz bir anda bu mücadeleden kopuverdi. Onun o boşluğunu bütün arkadaşlarımız çok hissetmiştir. Bizim çevreci arkadaşlardan birçoğu radikal söylemlerle öne çıkmamıştır ama Saynur hanım sürekli eylemler yaparak radikal söylemlerle o konunun daha fazla konuşulmasını, öne çıkmasına yardımcı olmuştur. O bir

²⁶ İDAÇE ve AKÇEP’in mücadelecisi ağabeyi Şemsettin Eser’i 17 Eylül 2011 tarihinde kaybettik.

eylem insanıydı. Düşündüğü birçok şeyi yapmış olduğu eylemlerle anlatırdı. Sözden çok eylemlerle anlatırdı, çok sevecen çok insancıl, doğayı seven dediğim gibi düşündüğü şeyi eylemlerle anlatırdı. Birde mesela bizde katılır, sloganlar atarız ama o daha ziyade farklı hareketlerde bulunurdu. Bir gün Ankara'da Çevre Bakanlığı toplantısında'yık. Baktım Saynur hanım arkadaşlarda oturuyordu. "Saynur hanım mutlaka bir şeyler yapacak" dedim. Konuşma, görüşmeler başladı, az sonra bir baktım, Saynur Hanım göğsünden bir pankart çıkarttı açtı. Herkes ilgisini o yana yöneltti, basın hemen yanına koştu. Söylemek istediklerini işte o pankartla bir cümle ile anlatmıştı. Bazen çok özetle anlatır ve bunu çok severdi. Tabii bu eylemlere mecbur kalışının nedenlerini ben şöyle düşünüyorum. Katılmış olduğu toplantılarda birçoğunda bizlere gerçekten söz vermediler. Verdilerse de kısaca söz verdiler. Bir kısım arkadaşlarda Saynur hanım gibiler pankart açarak kendilerini ve dertlerini ifade ettiler.

Hiç umut etmediğimiz bir zamanda aramızdan ayrılışı yanan bir kora su dökmek anlamını taşımaktadır.

"Devam edersem ağlayacağım" diye düşündüm ve durdum.

UMUR GÜR SOY (Doktor/Mücadele Arkadaşı/Osmaniye)
Saynur, hep, "Birşeyler yapalım" derdindeydi. Onunla Hilmi ve benden başkasının katılmadığı (çünkü diğerleri temkinliydi, ayrıntıda kaybolurken hiçbir şey yapılmıyordu) "Sınırsız Çevre Yolcuları" adını taktığımız bir grubumuz olmuştu. Kendisi küçük, ama adı güzeldi. O yıl bir Akkuyu Şenliği'nden sonra bu ad altında bir açıklama yaptık. Sanırım Hilmi'nin (Çamurdan) ve benim Sınırsız Çevre Partisi girişiminin konuşulduğu bir ikinci zamanı uzun bir keçi boynuzu ağacının gölgesinde konuşlanan büyük bir sandalyeler çemberinde yapılan Hayat Motel toplantısından parti ile ilgili bir sonuç çıkmayınca böyle yapmıştık. İkimize bir tek Saynur katılmıştı. Saynur'un en hayret ettiğim özelliklerinden

birisi de yaşının ilerlemişliğine ve hastalıklarına (sanırım bir kalp yetmezliği vardı) bakmadan o ağustos sıcaklarında yapılan Akkuyu Şenliklerinin çoğuna (sanırım hepsine) katılmasıydı. Daima onu diyet yemeği olarak Akkuyu Hayat Motel'in gazino bölümünde Hotel sahibi Muammer'in pişirdiği balığı yerken görürdüm. Osmaniye'den Antalya'ya yerleştiğim yıllarıma denk gelen bir AKÇEP toplantısına Saynur da gelmişti. Toplantının akşam yemeği yeniyordu ki Saynur'un kalbinde bir ritm bozukluğu oldu. Beni çağırdılar, nabızı aritmik (düzensiz) atıyordu, kansız görünüyordu. Bu nedenlerle bir başdönmesi olmuştu. Tıp fakültesine gitme önerimi red etti. Dinlenmeye oteline gitti. Yolculuk onu çok yoruyordu ve kalp yetmezliği onu daha da zorluyordu muhtemelen. Ama toplantılara katılmak ve *"bir şeyler yapmak"* için bizi dürtmeye geliyordu; biliyorum.Uzun bir aradan sonra ve araba sahip olduktan sonra çıkabildiğim ilk uzun yaz tatilimi özel laboratuvarımı kapattığım 1997 yazında ailece yaptım. Osmaniye'den Antalya üzerinden Bodrum'a gittik. Bu seyahatte o yıllarda daha da küçük olan iki oğlum, Kerem ve Ozan'a Saynur'un elini öptürmek için gündüz vakti rıhtımda bağlı köhne Gelendost Teknesine götürdüm. Teknenin kışından içeri doğru *"Saynur!"* diye seslendiğimde eşim ve çocuklar neden *"Abla diye seslenmiyorsun?"* diye yadırgadılar. Oysa Saynur'un tanışıklarına verdiği ilk ders kendisine ismi ile hitap edilmesini istemektir. Bu güzel bir 'Yeşil' adeti idi. Herkes eşittir. Tekneden ilk ve maalesef son kez tanıştığımız nur yüzlü Can Baba çıktı ve bize gülerek şu sözleri söyledi: *"Saynur eylemde. Çevre Bakanı mı geliyormuş ne ! Onu protestoya gitti. Gelin size çay yapayım."* İşte böyle. Bu dünya'dan bir Saynur geçti. Onu çocuklarımıza ve genç arkadaşlarımıza öğretmeliyiz.

UYGAR ÖZESMİ (Çevre müh./Greenpeace eski koord.)

Şimdi çevre hareketine baktığımda bireysel olmayan, daha örgütlü bir yapıya kavuşan hareketi görüyorum. Fakat Saynur gibi insanlar olmasaydı bu örgütlenme çağı

da başlayamazdı onu da görmek gerek. Birileri rahatsız olacak, birileri bunu gündeme taşıyacaklar ki insanlarda idrakine varacak ve bizimde bir şeyler yapmamız gerekir diyecekler. Çoğu insan Saynur gibi bilmem kaç gün açlık grevine giremez. Bu kişilik özelliği, cesaret örneği, dayanıklılık örneği ve bir kararlılık örneğidir. Peki bu özelliğe sahip olanlar hiçbirşey yapmadılar mı, yaptılar tabii. Örgütlü mücadelenin içinde olarak kendi yapabildiklerinin etkisini arttırdılar. Saynur geride böyle bir miras bıraktı.

ÜNAL ERDOĞAN (Elk.müh.od.Eski Genl. Bşk./İstanbul)

Saynur'la benim yolum ilk olarak Yatağan Termik Santrali mücadelemiz sırasında kesişti, diye hatırlıyorum. O tarihlerde İhtilal olmuş kimse konuşmuyor, sürekli bana da baskı yapılıyor hatta "*çok konuşuyorsun, ağzını dikeriz*" diye tehditler de aldık, birileri bastı bir gün odayı falan. Neticede bizim bu eylemlerimiz birden bire diğer mühendisler dışındaki gruplarca, insanlarca desteklenmeye başlandı önce. Bunu da sağlayan Saynur hanımdır. O sizleri buldu, o örgütledi, Bodrum'u ve farklı şehirlerden herkes bu işe katkı sunmaya başladı. Dolayısıyla bu işteki emeği hiçbir zaman yadsınamaz ve unutulmamalı. Yani bizlerin mesleği bu, onun değil. Onun emeği unutulmamalı, ben belki mesleğim için vaktimi ayırıyorum ama o insan her şeyinden vazgeçiyor, kocası hasta komalarda o eylemde. Kendisi kalpten inanmış ve bu yüzden ölse bile vazgeçmeyecek yapıda birisiydi. Belki biz bu mesleğin içinde olmazsak bu olayın farkında bile olmazdık. Ben onun için o bizlere göre çok büyük bir insan. Ben kendisine gerçekten çok borçlu hissediyorum kendimi. Yani bu Saynur Hanım'a niye bir şey yapamadım diye içimde bir ukde kaldı. Özel olarak bir türlü teşekkür edemedim, ne yapacağımı da bilmiyordum. Bilmiyorum saçını mı okşasaydım, ne yapsaydım? Bir şekilde de bende duygusal bir izlenimi vardı Saynur hanımın

VAHİDE ADISANLI (Mimar/Mücadele Arkadaşı/ Bodrum)

Benim tanıdığım Saynur toparlayıcı bir insandı. İnsanları mücadelenin içine sürüklerdi. Sonra ilişki devam eder etmez ama o an için insanları toplardı. Kin tutmazdı, kişiye, ki bana bir ara küstü, o zaman bile herhangi bir sorun karşısında gelip benimle iş üzerinden konuşarak ilişkiyi sürdürebilirdi. Küstüğü konu orada kalırdı. Bu benim onda sevdiğim bir özelliği idi. Kendine hiç önem vermedi, evinden mücadelesini sürdüremeyeceğini düşünerek 17 yıl tekmeden yaşadı. Çalışmaları her zaman kendisinden önce geldi. Saynur'u "*tüm bunları medyaya çıkmak için yapıyor*" diye eleştirenlere soruyorum. İnsan sadece medyaya çıkmak için kendini ölüme atabilir mi? Saynur inançlıydı, inandığı uğurda mücadelesini sürdürdü.

YAMAN OLGAC (Mücadele Arkadaşı/Bodrum)

Uzun yıllar onunla yan yana olmaya, onunla mücadele etmeye çalıştım. Saynur'la başından sonuna kadar yürümek direnç istiyor tabi. Onun yanında bir görünüp, ayrılanlar enerjisiyle başa çıkamayanlardır. Bugün Türkiye'de neler konuşuluyorsa, bu konuşulanlar olağan geliyorsa onları başlatan ve mücadelesini veren hep Saynur'du. Hiçbir zaman yeteri kadar kıymeti bilinmedi diye düşünüyorum. Bir sürü dedikodular yapıldı hakkında ama o hiçbirini tınmadı, bildiği işini yapmaya devam etti. Hep o yolda gitti, o yolda savaştı. Örnek olabilseydi keşke. Şimdi 10 tane daha Saynur çıkardı, her şey de bana göre farklı olurdu. Aynı enerji başkalarında da olmalıydı. Belki hepimiz bir şeyler yapıyoruz ama o başkaydı. Tek başına bir Don Kişot gibi, bir kurum gibi her şeyin üzerine giderdi. Ve herkeste onu çok ciddiye alırdı. Bir sefer onu ağlatmıştım, o yüzden de çok üzülüyorum. Çöp seferinin birinde aslında bizim yapabileceğimiz, çözebileceğimiz bir konuda onu suçlamıştım. "*Senden mi beni eleştiriyorsun, bu kadar sorunun arasında*" dedi. Aslında çok haklıydı, ben kolayına gidip onu suçlamıştım ve ağlatmıştım. Saynur'u

çok özlüyorum çok.

YAŞAR AKSOY (Gazeteci/İzmir)

Saynur abla öldüğünde onunla küstüm. Şimdi düşünüyorum da, ne kadar sudan bir sebepten dolayı küsmüşüm. Çöp seferlerinin başladığı günden küsene kadar haberleşmemiz hiç kesilmemişti. Ne onunla ne Can baba ile. Küsme nedenimizde, benim Bodrum üzerine bir kitabım çıkmıştı. Bodrum'a onun imza gününe gelmiştim. Gece Halikarnas Disco'da hem konferans vereceğim, hem de kitaplarımı imzalayacağım. Önceden yayınevi benim bütün kitaplarımı yollamış Bodrum'a, Saynur ablada birini görevlendirecek ve o kişi masanın başında duracak, ama ondan önce garsonlar kitap paketlerini açmışlar, benim kitaplarımda yarısından fazlasını dağıtmışlar. Çok bozuldum tabi. Çünkü paraları da benden çıkmış olacak. Sonra şimdi çokta kayda değer olmayan bir durum daha oldu o gece. Ben tamam *"bu iş bitti"* dedim. Benim alınganlığım diyelim.

YAŞAR ANTER (Gazeteci/Bodrum)

Saynur'un neresinden başlayayım anlatmaya. Sanatçı kişiliği, insanlığı, doğaya barışa olan tutkusunu ben Türkiye'de değil dünyada böyle bir insan tanımadım. Saynur'un arkasından gelen olmaması da beni çok üzüyor. Oysa ki bir ara Saynur'la birlikte termik santral-larda Akdeniz Fokları için, Türk-Yunan barışı için yapılan tüm etkinliklerde arkasından gelenlerde Saynur'un döktüğü tohumlardan filizlenmeler olacağına inanmıştım ama öyle olmadı ya da o filizler çok genç soldu. Belki de sulanması gerekiyordu, Sivil Toplum Örgütleri tarafından, belki de aşılması Saynur aşısının yapılması gerekiyordu. Bir de neden olmadı? İnsanlar çevre, kültür, barış adına tepki vermeye korkar hale getirildiler. Saynur gözü karaydı, hiçbir şeyden korkmazdı.

YEŞİM DAĞGEÇEN (Tarsus Çevre Koruma Kültür ve Sanat Merkezi Derneği(ÇEKSAM)

2003 Ocak Bodum AKÇEP toplantısıydı. Toplantıya yaklaşık 18 saatlik bir yolculuk sonrası katıldık. Bürokratlara hitap eden ufak tefek ağır bir kadın açış konuşması yapıyordu. Tavırlarında “*ben hep vardım, hep var olacağım*” diyen otoriter bir tavır vardı. Etrafındaki kalabalık tarafından saygı gören biriydi. Emek sarf edilmiş, farklılaştırılmış, ayrıntılandırılmış bir gündem doğrultusunda insanların birbirini çok tanımalarını gerektirmeyen çoğunluğun doğallığı ve saflığı ile katıldığı, kendimizi kendimiz gibi hissettiğimiz bir üç gündü. Saynur hanımın beni etkileyen diğer bir yönü de eşi ile olan ilişkisiydi. Doğal, korumasız, içten yakındılar birbirlerine. Birkaç ay sonra Saynur hanımın öldüğünü öğrendim. Garip bir hüznün hissettim. “*Kayıp kahramanlardan*” biriydi. Ve kayıp kahramanlar hep sessizce giderlerdi. O da yeterli gördü yaptıklarını ve sessizce gitti, ardında yaşanmışlıklarını bırakarak.

YILDIZ OCAKOĞLU (Kaptan/Bodrum)

Saynur hanımla çöp toplama projesinde birlikte çalıştık. Ben bir teknenin kaptanlığını yapıyordum, ama bunun dışında da bazı zamanlar teknelerimiz limanda yan yana dururdu, ve ben onu orada daha fazla tanıdım. Pazar günleri, pazar arabasıyla koşturur, teknenin küçük mutfağında çeşit çeşit yemekler yapar, minicik masasında çok şık yemekler yerlerdi. Enerji dolu bir kadındı, hayata çok bağlıydı. Çok ketumdu, kendisine ait hiçbir şey anlatmazdı. Sohbet etmek için teknelerimiz yan yana geldiğinde daha çok Can baba yalnızken atlardım onların teknelerine.

ZEKİ ÖZKESKİN (Gazeteci/Bodrum)

Saynur’un sevilsin ya da sevilmesin en önemli özelliklerinden bir tanesi tek başına da kalsa kafasına koyduğu eylemi yapardı ama bir işi tek başına yapmak değildi onun tercihi, o kolektif daha kalabalık etkin birileriyle

yapmaya çalışırdı ve bunu da becerirdi. Etrafında kimi zaman gençleri, kadınları, değişik kesimlerden toplumu toplardı. Amacına ulaşabilmek için yöneticilerle, bürokrasiyle kavgaya da atse onlara bir şekilde yaptırımını uygulardı ve sonuca ulaşırdı. Şimdi günümüzde mesela , çevre tahribatlarıyla ilgili çalışan bir takım insanlar var. Onlar bireysel çalışabiliyor ama organize olamıyorlar. Saynur mecbur kalırsa tek başına mücadele etmeyi tercih ederdi ama onun dışında kolektif çalışmak en büyük tercihiydi.

ZEYNEP TAŞKIN (HB Derneği Türkiye temsilciği eski çalışanı/İstanbul)

Son AKÇEP toplantısını birlikte yaptık ve orada Saynur’la ilgili tek dikkat ettiğim “*bir insan ne kadar kararlı ve bağlı*” dediğim olmuştu. Kafasına koyduğu bir şey vardı ve hiç bir şeyden ödün vermeden peşinden gidiyordu. İşte bu beni çok etkilemişti.

ZÜLFÜ LİVANELİ (Sanatçı, Yazar, Gazeteci/İstanbul)

Saynur hanımı ilk gördüğüm günü hatırlamıyorum. Çünkü hep tanır gibiydim. Zaten adımı da daha önceden duyduğum, oda beni bildiği için zaten bir tanışıklık olmuş oluyor. Bodrum’da görüştüğümüz zamanlar tabii çok hoş zamanlardı. Bir kere şeyi hatırlıyorum, Bodrum Kalesinde bir konserim vardı benim. Bu konser sırasında sahneye geldi ve bana büyük bir ağaç fidanı hediye etti. Halikarnas balıkçısının Bodrum’a diktiği ağaçlardan bir tanesiydi. Bende Bodrum’da bir ev

almıştım o sıra. Sizi de Bodrum'lu yapıyoruz, bahçenize de bunu dakin demişti. Daha sonra da çevre çalışmaları sırasında çeşitli zamanlarda beraber olduk. Çok yazdı bana, elimden geleni yapmaya çalıştım. Çalışmalarını duyurmaya çalıştım ve çok da büyük bir kayıp oldu tabii. Çünkü Türkiye' de bu kadar gönüllülük esasına dayanarak kendinden yani hiç kimse tarafından değil de kendi yüreğinin harekete geçirdiği bir insan olarak bu kadar enerjiyle sesini bütün Türkiye'de, medyada ve diğer platformlarda duyurarak bu işi yapan bir insan, sahiden büyük bir kayıp oldu.

Saynur Gelendost ve ağabeyi Ethem Apak...

Saynur Gelendost 20'li yaşlarında...

Saynur ve Can Gelendost'un evlendikleri günden bir kare...

Saynur bu kadar yükün arasında evini de ihmal etmedi...

"Gelendost" teknesinin yapım aşamasında hep başındaydı...

"Temizlik Gönüllü"sü Saynur Gelendost Bodrum'da bir mahallede dert dinliyor...

Saynur Gelendost ve arkadaşlarının bir "Çöp Seferi" dönüşleri...

Saynur Gelendost'un projelendirdiği çöp evlerinden biri...

Saynur Gelendost'un Bodrum'daki evinden bir bölüm...

Saynur Gelendost'un yaptığı rölyefler...

Muğlada'ki "Sınırsızlık Meydanı" Rölyefinin demokrasi karşıtları tarafından yıkılmasından sonra Saynur Gelendost rölyefi onarıyor...

Saynur Gelendost'un Bodrum Gündoğan beldesinde yapmış olduğu "Sınırsızlık Meydanı"...

Saynur Gelendost,
Gazeteci-Yazar Yaşar Aksoy'la...

Saynur Gelendost ve
Ören Belediye Başkanı Kazım Turan

Saynur Gelendost ve
Av. Noyan Özkan Tv'de
Nedim Saban programında...

Saynur Gelendost
Eski Muğla Valisi
Dr.Lale Aytaman ve
dönemin Enerji Bakanı
Ersin Farıyalı'yla...

Saynur Gelendost ve
Özgür Aras
Gökova Termik Santrali'nin
bacasını kırıyorlar...

Termik Santral
önündeki eylemlerden...

Fethiye Yeşilüzümlü beldesi BAÇEP toplantısı...

Bodrum Çavuş Adası'nın petrol atıklarının temizlenmesinden sonra "Bodrumlu Gönüllüler Derneği"nin zamanın Çevre Bakanı İmren Aykut'a verdikleri teşekkür mektubu...

Bergama. Bergama Siyanürlü Altın'a karşı "Meşaleli Koşu"nun sonunda meşaleyi Ord.Prf.Dr.Ekrem Akurgal'a teslim ederken...

"Akkuyu Nükleer Santrali"na karşı
Büyükeceli köyün'de yapılan eylemde
Hilmi Çamurdan'ın çektiği
"yorgun" Saynur Gelendost fotoğrafı...

Muğla Kültür Şenliği
açılışında
"korsan" eylemdeyiz...

"Sınırsız Çevre Yolcuları" Çeşme'de eylemde... (Savaş Emek arşivi)

Saynur Gelendost
ve arkadaşları
Aydın-Çine çayı
eyleminde...
(Savaş Emek arşivi)

Saynur Gelendost'un ender mutlu olduğu an...

Türkiye-Yunanistan Barış Yüzüşü öncesi
Eski Muğla Valisi Dr. Lale Aytaman, Cenk Sezgin ve Saynur Gelendost...

1996 yılı Kardak Kayalık'larına eyleme gidiyoruz...
"Ege Denizi Foklarındır" Kardak Kayalıkları'na eylem...(Savaş Emek arşivi)

BODRUMLU GÖNÜLLÜLER

Bodrum - 24-3-1998

Sevgili Dostum Sn. Politakis,

Bana layık gördüğünüzü değerli övgüleriniz için size yürekten teşekkür ederim. Sizin deyiminizle iki komşu halkın, barış içinde birlikte varolması için verdiğimiz mücadeleye olan inancımız, sizin yıllardan beri süregelen, eşsiz insan ABDİ İPEKÇİ anısına daha da güçlenen, yürekli, inançlı, ilkeli çabalarımızın bizlere verdiği güçle sürmektedir. Şimdi size çok sevineceğinize inandığım bir haberi iletmek istiyorum. İki yıl önce, İMİA (KARDAK) krizi sırasındaki barışçıl eylemimizden sonra 7 saatlik gözaltı, açılan dava ve iki yıl süren yargılanma sonunda mahkeme bizim için BERAAT KARARI VERDİ. Kamuoyunun da beklediği buydu. Çünkü inancımız o ki, ne Türk Adaleti ne Yunan Adaleti, Barış'ın önemine inanmış ve "Barış istiyoruz" diyen insanları mahkum edemezdi...

(Hep öyle kalın ve coşkunuzu bize aşılalım) diyorsunuz. Aslında o coşkuyu biz sizden alıyoruz... Can ve ben, size, sevgili ailenize ve tüm dostlara yürekten sevgimizi iletiyoruz.

Saynur Gelendost

Saynur Gelendost'un, Andreas Politakis'e "Kardak Eylemi"nden sonra açılan davanın beraatla sonuçlandırıldığının bilgisini verdiği mektubu...

Ören Belediye Başkanı Kazım Turan'ın Ören'de Melih Cevdet Anday Parkı'na yaptırdığı Saynur Gelendost büstü...
2007 yılında Ören'de toplanan Saynur Gelendost arkadaşları...

Saynur Gelendost'un 5. Ölüm yıldönümünde "çevre ödülü"
Kazdağları ve Bergama köylüleri adına Salih Sönmezşık'a verildi...

2009 yılında Saynur Gelendost 2.Çevre Ödülü Av. Senih Özay'a verildi...

Saynur ve Can Gelendost'un Bodrum Gumbet'teki mezarları ve arkadaşları...

Sayınur Gelendost "kendimi yakarım" dedikten sonra yapılan karikatürü...